

T.C.
ORDU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

**KİŞİLER BAKIMINDAN ÇEVİRİ ÇOCUK ROMANLARI İLE YERLİ
ÇOCUK ROMANLARININ KARŞILAŞTIRILMASI**

GÜLŞAH SET

DANIŞMAN
DR. ÖĞR. ÜYESİ HASAN HÜSEYİN MUTLU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ORDU 2020

ÖĞRENCİ BEYAN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak savunduğum “Kişiler Bakımından Çeviri Çocuk Romanları ile Yerli Çocuk Romanlarının Karşılaştırılması” adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmadan yazdığımı ve yararlandığım kaynakların “Kaynakça” bölümünde gösterilenlerden farklı olmadığını, belirtilen kaynaklara atıf yapılarak yararlandığımı belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

24 /06/ 2020

GÜLŞAH SET
17531100003

JÜRİ ÜYELERİ ONAY SAYFASI

Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Gülşah SET'in hazırladığı "Kişiler Bakımından Çeviri Çocuk Romanları ile Yerli Çocuk Romanlarının Karşılaştırılması" başlıklı tez 19 /06 / 2020 tarihinde aşağıda imzaları olan jüri tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

	Adı-Soyadı	Üniversite	İmza
Başkan	Doç. Dr. Mehmet KURUDAYIOĞLU	Hacettepe Üniversitesi
Jüri Üyeleri	Doç. Dr. Keziban TEKŞAN	Ordu Üniversitesi
	Dr. Öğr. Üyesi Hasan Hüseyin MUTLU	Ordu Üniversitesi

TEŞEKKÜR

“Kişiler Bakımından Çeviri Çocuk Romanları ile Yerli Çocuk Romanlarının Karşılaştırılması” konulu tez çalışmamın hazırlanma sürecinde her türlü desteğini ve yardımını esirgemeyen kıymetli hocam ve danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Hasan Hüseyin Mutlu’ya teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca tez konumu seçmemde ve yazma sürecinde bana yardımcı olan Doç. Dr. Keziban Tekşan’a, maddi ve manevi olarak her zaman arkamda duran aileme, bilhassa tezin yazılma sürecinde her türlü yardımına koşan kardeşim Fatih Set’e ve tez kapsamında incelemiş olduğum çocuk romanlarının temininde bana destek olan Can Çocuk Yayınları ve Günışığı Kitaplığı’na da sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

GÜLŞAH SET

Ordu, 2020

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	i
İÇİNDEKİLER	ii
ÖZET.....	vi
ABSTRACT.....	vii
KISALTMALAR DİZİNİ.....	viii
TABLOLAR DİZİNİ	ix
GİRİŞ	1
PROBLEM DURUMU	1
PROBLEM CÜMLESİ.....	2
ARAŞTIRMANIN AMACI.....	3
ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	3
ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI	5
BİRİNCİ BÖLÜM	6
1. KURAMSAL ÇERÇEVE.....	6
1.1. ÇOCUK EDEBİYATININ TANIMI VE NİTELİĞİ.....	6
1.2. ÇOCUK EDEBİYATININ GELİŞİMİ	10
1.2.1. Dünyada Çocuk Edebiyatı ve Gelişimi.....	10
1.2.2. Türkiye’de Çocuk Edebiyatı ve Gelişimi	13
1.3. ÇEVİRİ ÇOCUK EDEBİYATI	16
1.3.1. Türk Edebiyatında Çevirinin Yeri ve Önemi.....	18
1.4. ÇOCUK EDEBİYATI YAPITLARININ ÖZELLİKLERİ.....	19
1.4.1. Çocuk Kitaplarının Dış Yapı (Biçimsel) Özellikleri	19
1.4.2. Çocuk Kitaplarının İç Yapı (İçeriksel) Özellikleri	20
1.4.2.1. Açık (Geliştirilmiş) Karakter	22
1.4.2.2. Kapalı (Geliştirilmemiş) Karakter	23
1.4.2.3. Devingen (Dinamik) Karakterler	23
1.4.2.4. Durağan (Statik) Karakterler	23
1.4.2.5. Karakterlerin Geliştirilmesi	23
1.4.2.6. Karakter Eğitimi	24
1.5. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	26
İKİNCİ BÖLÜM	29
2. YÖNTEM.....	29
2.1. ARAŞTIRMA MODELİ	29

2.2. EVREN VE ÖRNEKLEM	29
2.3. VERİLERİN TOPLANMASI VE ANALİZİ.....	30
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	32
3. BULGULAR.....	32
3.1. SON ADA’NIN ÇOCUKLARI.....	32
3.1.1. Kitabın Tanıtımı.....	32
3.1.2. Kitabın Özeti.....	32
3.1.3. Karakter İncelemeleri	34
3.1.3.1. Yazar.....	34
3.1.3.2. Başkan.....	37
3.1.3.3. Dayı.....	40
3.1.3.4. Diğer Kişiler	40
3.2. İSTANBUL’LA SAKLAMBAÇ	42
3.2.1. Kitabın Tanıtımı.....	42
3.2.2. Kitabın Özeti.....	42
3.2.3. Karakter İncelemeleri	43
3.2.3.1. Ali	43
3.2.3.2. Emre.....	48
3.2.3.3. Burcu.....	51
3.2.3.4. Diğer Kişiler	54
3.3. GÜLİBİK.....	56
3.3.1. Kitabın Tanıtımı.....	56
3.3.2. Kitabın Özeti.....	56
3.3.3. Karakter İncelemeleri	58
3.3.3.1. Anlatıcı.....	58
3.3.3.2. Gülibik	62
3.3.3.3. Alışır	64
3.3.3.4. Baba	66
3.3.3.5. Diğer Kişiler	66
3.4. YONCA KIZ	68
3.4.1. Kitabın Tanıtımı.....	68
3.4.2. Kitabın Özeti.....	68
3.4.3. Karakter İncelemeleri	70
3.4.3.1. Yonca Kız	70
3.4.3.2. Mehmet Torlak	76

3.4.3.3. Hatice Hanım	78
3.4.3.4. Ayşe Teyze	81
3.4.3.5. İbrahim Bey	83
3.4.3.6. Sultan Bacı	83
3.4.3.7. Diğer Kişiler	84
3.5. BATAKLIĞIN KIYISINDAKİ EV	86
3.5.1. Kitabın Tanıtımı	86
3.5.2. Kitabın Özeti	86
3.5.3. Karakter İncelemeleri	87
3.5.3.1. Peren	87
3.5.3.2. Büyükhala	94
3.5.3.3. Kuzey	96
3.5.3.4. İhtiyar	99
3.5.3.5. Diğer Kişiler	99
3.6. ŞEKER PORTAKALI	101
3.6.1. Kitabın Tanıtımı	101
3.6.2. Kitabın Özeti	102
3.6.3. Karakter İncelemeleri	103
3.6.3.1. Zezé	103
3.6.3.2. Manuel Valadares	118
3.6.3.3. Şeker Portakalı	121
3.6.3.4. Glória	122
3.6.3.5. Diğer Kişiler	123
3.7. BEYAZ YELE	126
3.7.1. Kitabın Tanıtımı	126
3.7.2. Kitabın Özeti	126
3.7.3. Karakter İncelemeleri	128
3.7.3.1. Folko	128
3.7.3.2. Beyaz Yele	131
3.7.3.3. Antonyo	134
3.7.3.4. Diğer Kişiler	136
3.8. BUNUN ADI FİNDEL	137
3.8.1. Kitabın Tanıtımı	137
3.8.2. Kitabın Özeti	138
3.8.3. Karakter İncelemeleri	139

3.8.3.1. Nick Allen.....	139
3.8.3.2. Bayan Granger	146
3.8.3.3. Diğer Kişiler	149
3.9. MOMO	150
3.9.1. Kitabın Tanıtımı.....	150
3.9.2. Kitabın Özeti.....	150
3.9.3. Karakter İncelemeleri	152
3.9.3.1. Momo.....	152
3.9.3.2. Çöpçü Beppo.....	156
3.9.3.3. Turist Rehberi Gigi	161
3.9.3.4. Duman Adamlar.....	166
3.9.3.5. Diğer Kişiler	167
3.10. HARİTADA KAYBOLMAK	168
3.10.1. Kitabın Tanıtımı.....	168
3.10.2. Kitabın Özeti.....	168
3.10.3. Karakter İncelemeleri	170
3.10.3.1. Chris Alt.....	170
3.10.3.2. Francis Alt.....	174
3.10.3.3. James T. Wrangel	181
3.10.3.4. Diğer Kişiler	182
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	184
SONUÇ VE TARTIŞMA.....	184
ÖNERİLER	188
KAYNAKÇA	190
ÖZGEÇMİŞ	195

ÖZET

KİŞİLER BAKIMINDAN ÇEVİRİ ÇOCUK ROMANLARI İLE YERLİ ÇOCUK ROMANLARININ KARŞILAŞTIRILMASI

Gülşah SET

Ordu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Hasan Hüseyin MUTLU

Haziran 2020, 195 sayfa

Bu çalışmada çeviri çocuk romanları ile yerli çocuk romanlarındaki karakterler, nitelikleri, türleri, oluşturulma yöntemleri ve karakter eğitiminde kullanılıp kullanılmaması bakımından incelenmiştir. Çalışmanın evrenini en çok baskı yapan çeviri ve yerli çocuk romanları oluşturmaktadır. Örneklemini ise José Mauro De Vasconcelos'un Şeker Portakalı, René Guillot'un Beyaz Yele, Andrew Clements'in Bunun Adı Findel, Michael Ende'nin Momo, Vladimir Tumanov'un Haritada Kaybolmak adlı çeviri çocuk romanları ve Zülfü Livaneli'nin Son Ada'nın Çocukları, Mina Tansel'in İstanbul'la Saklambaç, Çetin Öner'in Gülibik, Kemal Bilbaşar'ın Yonca Kız, Yeşim Saygın Armutak'ın Bataklığın Kıyısındaki Ev adlı yerli çocuk romanları oluşturmaktadır. Çalışmanın kuramsal çerçevesi oluşturulurken çocuk edebiyatı, çocuk edebiyatının gelişimi, çeviri çocuk edebiyatı, çocuk edebiyatı yapıtlarının özellikleri, karakter kavramı ve karakter eğitimi başlıkları hakkında literatür taranmış, elde edilen bilgiler ve ilgili değerlendirmeler sunulmuştur. Çalışma, nitel araştırma türlerinden temel nitel araştırma deseni ile yapılmıştır. Doküman analizi yöntemi kullanılarak veriler analiz edilmiş; incelenen romanlardaki karakterlerin nitelikleri, türleri, oluşturulma yöntemleri ve karakter eğitimi açısından değerleri belirlenmiş, tablolar halinde gösterilmiştir. Elde edilen bulgulardan yola çıkılarak hem çeviri hem de yerli çocuk romanlarında karakterlerin çoğunun dramatik yöntemle oluşturulduğu, baş kişilerin çoğunun açık ve durağan karakter; yan kişilerin çoğunun ise kapalı ve durağan karakter özelliğine sahip olduğu, devingen karakter sayısının az olduğu belirlenmiştir. Karakterlerin çoğu karakter eğitiminde kullanılabilecek olumlu özellikler barındırmaktadır. Karakterler genel olarak benzer özelliklerde oluşturulmuş; hayvanseverlik, meraklılık, akıllı olma, vefalı olma, duygusallık ve sorumluluk sahibi olma gibi özelliklerin çeviri ve yerli çocuk romanlarının kahramanlarının genelinde ortak özellikler olduğu görülmüş ve karakterlerin çoğunun, karakter eğitiminde kullanılabilecek yapıda oluşturulduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk Edebiyatı, Çeviri Edebiyat, Karakter, Karakter Eğitimi.

ABSTRACT

PERSONAL COMPRAISION OF TRANSLATION CHILDREN’S NOVELS AND NATIVE CHILDREN’S NOVELS

Gülşah SET

Ordu University, Graduate School of Social Sciences

Demartment of Turkish and Social Sciences Education, Master’s Thesis

Thesis Advisor: Doctor Lecturer Hasan Hüseyin MUTLU

June 2020, 195 pages

In this study the characters in translation children's novels and characters in the native children's novels, qualities, types, creation methods and whether they can be used in character education has been examined in terms of the most pressing translation and native children’s novels constitutes the universe of the study. The sample is composed of the translation children’s novels; named José Mauro De Vasconcelos'; Şeker Portakalı, René Guillot's; Beyaz Yele, Andrew Clements'; Bunun Adı Findel, Michael Ende's; Momo, Vladimir Tumanov's; Haritada Koybolmak and the native children’s novels; named Zülfü Livaneli's; Son Ada'nın Çocukları, Mina Tansel's; İstanbulla Saklambaç, Çetin Öner's; Gülibik, Kemal Bilbaşar's; Yonca Kız, Yeşim Saygın Armutak's; Bataklığın Kıyısındaki Ev. While creating the speculative framework of the study children's literature, development of children's literature, translation children's literature, features of children's literature works, Literature about character concept and character education titles scanned, obtained information and related evaluations are presented. Study was made with basic qualitative research design from kind of qualitative research types. Using document analysis method data were analyzed; qualities, types, creation of characters in novels examined methods and character education values are determined and shown in tables. Based on the findings, both in translation and in native children's novels, It is determined that most of the characters were created dramatically, most of the lead people are open and they are static characters, most of the side people are closed and static characters, the number of dynamic characters is low. Most of the characters have positive features that can be used in character education. Characters in general created with similar features; love of animals, curiosity, smartness, loyalty, emotionality and responsibility. this features translation and native children's novels' heroes were seen to have common features and most of the characters, it was concluded that it was created in a structure that can be used in character education.

Keywords: *Children's Literature, Translation Literature, Character, Character Education*

KISALTMALAR DİZİNİ

Akt.	: Aktaran
Çev.	: Çeviren
Ed.	: Editör
S.	: Sayfa
Ss.	: Sayfa Sayısı
Vd.	: ve diğerleri
TDK	: Türk Dil Kurumu

TABLULAR DİZİNİ

Tablo 1. Yerli Çocuk Romanları Künyeleri	30
Tablo 2. Çeviri Çocuk Romanları Künyeleri	30
Tablo 3. Son Ada'nın Çocukları: Karakterlerin Genel Görünümü	40
Tablo 4. Son Ada'nın Çocukları: Karakter Nitelikleri	41
Tablo 5. Son Ada'nın Çocukları: Karakter Nitelikleri	41
Tablo 6. İstanbul'la Saklambaç: Karakterlerin Genel Görünümü	54
Tablo 7. İstanbul'la Saklambaç: Karakter Nitelikleri	54
Tablo 8. İstanbul'la Saklambaç: Karakter Nitelikleri	55
Tablo 9. İstanbul'la Saklambaç: Karakter Nitelikleri	55
Tablo 10. Gülibik: Karakterlerin Genel Görünümü	67
Tablo 11. Gülibik: Karakter Nitelikleri	67
Tablo 12. Gülibik: Karakter Nitelikleri	68
Tablo 13. Yonca Kız: Karakterlerin Genel Görünümü	84
Tablo 14. Yonca Kız: Karakter Nitelikleri	85
Tablo 15. Bataklığın Kıyısındaki Ev: Karakterlerin Genel Görünümü	99
Tablo 16. Bataklığın Kıyısındaki Ev: Karakter Nitelikleri	100
Tablo 17. Bataklığın Kıyısındaki Ev: Karakter Nitelikleri	101
Tablo 18. Bataklığın Kıyısındaki Ev: Karakter Nitelikleri	101
Tablo 19. Şeker Portakalı: Karakterlerin Genel Görünümü.....	124
Tablo 20. Şeker Portakalı: Karakter Nitelikleri	124
Tablo 21. Şeker Portakalı: Karakter Nitelikleri	125
Tablo 22. Şeker Portakalı: Karakter Nitelikleri	125
Tablo 23. Beyaz Yele: Karakterlerin Genel Görünümü.....	136
Tablo 24. Beyaz Yele: Karakter Nitelikleri	136
Tablo 25. Beyaz Yele: Karakter Nitelikleri	137
Tablo 26. Bunun Adı Findel: Karakterlerin Genel Görünümü	149
Tablo 27. Bunun Adı Findel: Karakter Nitelikleri	149
Tablo 28. Bunun Adı Findel: Karakter Nitelikleri	150
Tablo 29. Momo: Karakterlerin Genel Görünümü.....	167

Tablo 30. Momo: Karakter Nitelikleri	168
Tablo 31. Haritada Kaybolmak: Karakterlerin Genel Görünümü	182
Tablo 32. Haritada Kaybolmak: Karakter Nitelikleri	182
Tablo 33. Haritada Kaybolmak: Karakter Nitelikleri	183

GİRİŞ

Çalışmanın bu kısmında problem durumu, problem cümlesi ve alt problemler, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi ve sınırlılıklar verilmiştir.

PROBLEM DURUMU

Çocuk edebiyatı çocuğun gelişim döneminde bilişsel gelişim seviyesi de dikkate alınarak duygu ve düşünceleri doğrultusunda oluşturulan edebiyattır (Şimşek, 2018, s. 40). Sever'e (2008, s. 17) göre ise erken çocukluk çağı ile birlikte ergenlik dönemini de içine alarak çocukların bilişsel gelişim seviyelerine uygun bir şekilde duygu ve düşünce dünyalarını estetik bir değeri olan eserlerle zenginleştiren edebiyata çocuk edebiyatı denilmektedir. Çocuk edebiyatının temelinde çocuk olduğu için eserlerin dil, konu ve anlatım yönünden çocukların anlama, kavrama ve ilgi seviyelerine uygunluk göstermesi gerektiği anlaşılmaktadır (Sarıyüce, 2012, s. 9).

Çocuk edebiyatı ürünlerinin çocukları bilişsel, zihinsel ve duyuşsal yönden etkilemesinin yanı sıra en önemli katkılarından biri de çocukların dil gelişimini desteklemesidir. Çünkü çocuk edebiyatı ürünlerinin en önemli türlerinden biri olan kitaplar çocuğun dil seviyesine göre yazıldığı için onlara hitap edecek şekilde oluşturulmaktadır. Çocuklar okudukları kitaplardaki karakterler gibi davranıp, onlar gibi konuştuğu için çocuk kitaplarıyla ulaşılacak istenen kazanımlara bu noktalara dikkat edilerek daha kolay ve etkili şekilde ulaşılabilir (Akın, 2019, s. 106-107). Çocuk edebiyatı ürünlerinin olumlu katkılarının yanı sıra olumsuz etkileri de görülebilir. Zira çocuklar bu edebiyat çıktılarını ile kendi hayal dünyalarını oluşturur, analiz becerilerini geliştirir, bilgi edinir. Bunun yanında kitaplardaki kahramanlarla kendini özdeşleştirip onlar gibi de davranmaya çalışabilir. Dolayısıyla olumsuz ileteler, karakterler ve örnekler barındıran

Çocuk kavramını temel alarak oluşturulan çocuk edebiyatı eserlerinin çocukların bilişsel, zihinsel, duyuşsal ve dilsel gelişimlerini desteklemenin yanı sıra onlara okuma alışkanlığı kazandırmayı da amaçladığı söylenebilir. Gönen'e (2019, s. 287) göre de çocuklara okuma alışkanlığı kazandırabilmek için onları çocuklara yönelik hazırlanan kitaplarla erkenden tanıştırmak deneyimlemelerini sağlamak, gelecekte iyi birer okur olabilmeleri için önem arz etmektedir.

Çocuklarda tüm bu etkiler okudukları çocuk kitaplarındaki karakterler aracılığıyla gelişme gösterebilir. Çünkü çocuklar okudukları kitaplardaki karakterlerle özdeşim kurup, onlar gibi davranıp, onlar gibi konuşmak isteyebilir. Dolayısıyla bu kitaplardaki karakterler oluşturulurken daha titiz davranılması ve çocuğa görelilik ilkesine uygun bir şekilde oluşturulması gerektiği söylenebilir. Sever (2008, s. 76-77) bu durumla ilgili olarak çocukların okudukları kitaplarda karakterlerle özdeşim kurduğunu ve hayalî arkadaşlar edinerek güven duygularını geliştirdiklerini ifade etmektedir.

Çocukların kitaplardaki karakterlerle özdeşim kurabilmesi ile karakterlerin inandırıcılığını ve güvenilirliğini artırmak için bu karakterlerin günlük hayatta karşılaşılabilecek kadar gerçekçi ve çocuk okurun yaş seviyesinde olması gerekmektedir (Şimşek, 2018, s. 101). Böylece karakterlerin yaşama azmi, problem çözme yetenekleri ve hedeflenen amaca ulaşmadaki çabalarının gerçekçi söz ve davranışlarla somutlanmasıyla çocuklar da onlar gibi davranmaya ve düşünmeye hevesli olur (Sever, 2008, s. 77).

Çocuk edebiyatı eserlerindeki karakterlerin, çocukların kitap okuma alışkanlığı kazanmasında, dil gelişimi sürecinde, bilişsel gelişimlerine destek olmada, karakter gelişimine yardımcı olmada ve kitapların dikkat çekici birer unsur hâline gelmesinde önemli bir yerinin olduğu görülmektedir. Dolayısıyla oluşturulan karakterlerin özelliklerinin, türlerinin ve oluşturulma biçimlerinin incelenmesinin gerekli olduğu düşünülmektedir. Bu düşünceden hareketle en fazla baskı yapan yerli ve çeviri çocuk romanlarındaki karakterler birtakım ölçütlere göre analiz edilmiş ve karakter eğitiminde kullanılıp kullanılmayacağına yönelik çıkarımlarda bulunulmuştur.

PROBLEM CÜMLESİ

Araştırmanın problem cümlesi şu şekilde oluşturulmuştur:

Yerli ve çeviri çocuk romanlarında yer alan karakterlerin; özellikleri, geliştirilme şekilleri ve karakter eğitimine katkısı açısından önemi nedir?

Araştırma ile ilgili alt problemler ise şunlardır:

- Son Ada'nın Çocukları, İstanbul'la Saklambaç, Gülibik, Yonca Kız, Bataklığın Kıyısındaki Ev ve Şeker Portakalı, Beyaz Yele, Bunun Adı

Findel, Momo, Haritada Kaybolmak romanlarındaki kişiler açık karakter midir, kapalı karakter midir?

- Son Ada'nın Çocukları, İstanbul'la Saklambaç, Gülibik, Yonca Kız, Bataklığın Kıyısındaki Ev ve Şeker Portakalı, Beyaz Yele, Bunun Adı Findel, Momo, Haritada Kaybolmak romanlarındaki kişiler durağan karakter midir, devingen karakter midir?
- Son Ada'nın Çocukları, İstanbul'la Saklambaç, Gülibik, Yonca Kız, Bataklığın Kıyısındaki Ev ve Şeker Portakalı, Beyaz Yele, Bunun Adı Findel, Momo, Haritada Kaybolmak romanlarındaki kişilerin karakterleri hangi yolla (açıklama/dinamik) geliştirilmiştir?
- Son Ada'nın Çocukları, İstanbul'la Saklambaç, Gülibik, Yonca Kız, Bataklığın Kıyısındaki Ev ve Şeker Portakalı, Beyaz Yele, Bunun Adı Findel, Momo, Haritada Kaybolmak romanlarındaki kişilerin ne gibi karakter nitelikleri bulunmaktadır?
- Son Ada'nın Çocukları, İstanbul'la Saklambaç, Gülibik, Yonca Kız, Bataklığın Kıyısındaki Ev ve Şeker Portakalı, Beyaz Yele, Bunun Adı Findel, Momo, Haritada Kaybolmak romanlarındaki kişiler karakter eğitiminde kullanılabilecek yapıda mıdır?
- Son Ada'nın Çocukları, İstanbul'la Saklambaç, Gülibik, Yonca Kız, Bataklığın Kıyısındaki Ev ve Şeker Portakalı, Beyaz Yele, Bunun Adı Findel, Momo, Haritada Kaybolmak romanlarındaki karakterler çocuk okurun özdeşim kurabileceği yapıda mı oluşturulmuştur?
- Çeviri çocuk romanları ile yerli çocuk romanlarının karakter nitelikleri ve karakterlerin geliştirilme biçimleri açısından benzer ve farklı yönleri nelerdir?

ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı; çeviri çocuk romanları ile yerli çocuk romanlarındaki kişilerin karakter özelliklerini ve bu karakterlerin idealize edilip edilmediğini belirlemek, doğru bir şekilde oluşturulup oluşturulmadığını inceleyip karakter eğitimi kapsamında karşılaştırmalı olarak değerlendirmektir.

ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Olaya dayalı edebî eserleri oluşturan en önemli unsurlardan biri olan kişi unsuru karakterlerin nitelikleri, geliştirilme biçimleri ve kazandırılmak istenen

beceriler bakımından önem taşımaktadır. Özellikle çocuk edebiyatı eserlerinde karakter kavramı geliştirilirken çocukların karakter gelişimini olumlu yönde etkileyecek niteliklere sahip olmasına dikkat edilmelidir.

Çeviri ve yerli çocuk romanlarının Türk edebiyatındaki önemini belirtecek bilgileri, yorumları iletmek ve literatüre yapacağı katkı açısından bu araştırma önem arz etmektedir.

Büyüme çağındaki çocukların sadece fiziksel ihtiyaçlarının değil ruhsal ihtiyaçlarının da karşılanması gelişimleri açısından önemlidir. Bu ruhsal ihtiyaçlar da en rahat, edebî eserlerle karşılanır. Bu dönemde okuma ve yazmayı da öğrendiği için kitaba karşı bir ilgi oluşturmaya başlayan çocukları seviyelerine uygun kitaplarla buluşturmak gelişim sürecini birçok açıdan hızlandıracak ve kitaplara olan ilgisini artıracaktır (Oğuzkan, 2010, s. 6). Bu durumda çocuk edebiyatı önemli bir yere sahiptir ve çocuk edebiyatı yazarlarına çok iş düşmektedir.

Çocuk edebiyatının Türkiye’de henüz oluşmadığı zamanlarda bu ihtiyaçlar çeviri eserlerle giderilmeye çalışılmıştır. Neydim (2003, s. 43)’e göre Tanzimat Dönemi ile başlayan yenileşme hareketlerinde çeviri edebiyatın önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir. Ülkemizde de çocuklara yönelik ilk eserler sözlü edebiyat eserleri olan masal ve destanlara dayanmakta, ayrı bir edebiyattan bahsedilememektedir. Bu açığı kapatmak için de çeviri çocuk edebiyatından faydalanılmıştır. Gönen (2019, s. 290)’in de belirttiği gibi çeviri eserler evrensel değerleri yerli edebiyata nakşederek kültürel çeşitliliğin çocuk eğitime katkısını artırmaktadır.

Yakın dönem çocuk edebiyatı eserlerine bakıldığında yerli çocuk kitaplarında öğretici bakış açısının değişmediği, karakterlerin emrivaki bir şekilde idealize edilerek oluşturulduğu görülmektedir. Ancak bu durum çocuk gerçekliği kavramına aykırıdır. Batı’da kitapların eşitlikçi anlayışla yazılmasına karşın bu anlayış yerli edebiyat ürünlerine yansımamış ve bir boşluk oluşturmuştur. Böyle bir durumda da çocukların özgürce kendi karakterlerini seçebileceği, çocuk gerçekliğine uygun ve eşitlikçi anlayışla yazılmış eserlere ulaşma arzusu yine çeviri çocuk edebiyatı eserleriyle giderilmeye çalışılmaktadır (Neydim, 2003, s. 60).

Türkiye’de Harf İnkılabı ile ilgili kanunun kabulünden sonra edebî alanda olumlu gelişmeler yaşamaya başlamış ve bu gelişmeler çocuk edebiyatı alanına da

yansımıştır. Çocuklara yönelik eserler oluşturma konusunda birçok yayınevi ve kurum teşebbüslerde bulunmuştur. Yeni alfabenin kabulünden sonra çocuklara yönelik oluşturulan eserlerde çocuk kavramı daha çok ön plana çıkarılmış, metinlerin ana temaları çocuk üzerine oluşturulmuştur. Ancak tüm bu çabalara rağmen bu alandaki çalışmalar yetersiz kalmıştır. 80'li yıllardan sonra bu alanla ilgilenenlerin sayısı giderek artmış ve çocuklara yönelik eserlerde hem nitelik olarak hem de sayı bakımından gelişmeler yaşanmıştır. Ayrıca çocuk edebiyatıyla ilgilenen yazarlar çeviri eserlerden ziyade çocuk edebiyatıyla ilgili gelişmeleri de dikkate alarak özgün eserler oluşturmaya başlamışlardır. Günümüzde de çocuklar için çeşitli türlerde eserler oluşturulmaya devam edilmektedir (Yılar ve Turan, 2015, s. 240-244).

Çocukların bilişsel gelişiminde ve okuma alışkanlığı edinmesinde önemli bir yere sahip olan yerli ve çeviri çocuk edebiyatı eserlerinin özellikle karakter gelişimine olan etkisi açısından incelenmesi önemlidir. Çocuk edebiyatı eserlerinin özelliklerinin genel olarak bir bütün şeklinde incelendiği söylenebilir. Ancak literatürde karakter kavramının detaylı bir şekilde incelenmemesinin ve karakter eğitimine olan etkisinin ele alınmamasının eksikliği gözlemlenmiştir. Bu nedenle yerli ve çeviri çocuk edebiyatı romanlarındaki karakterlerin detaylı bir şekilde incelenmesinin literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Bu çalışma en çok baskı yapan beş yerli (*Bataklığın Kıyısındaki Ev, Yonca Kız, Gülibik, İstanbul'la Saklambaç, Son Ada'nın Çocukları*) ve beş çeviri (*Şeker Portakalı, Bunun Adı Findel, Beyaz Yele, Momo, Haritada Kaybolmak*) roman ile sınırlandırılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde; çocuk edebiyatı, çocuk edebiyatının özellikleri, çeviri çocuk edebiyatı ve çocuk edebiyatında karakter başlıkları hakkında literatürdeki bilgiler, yorumlar ve değerlendirmeler ortaya konmuştur.

1.1. ÇOCUK EDEBİYATININ TANIMI VE NİTELİĞİ

Çocuk edebiyatı kavramını, çocukların hayal dünyalarının ve algılama şekillerinin yetişkinlerinkinden farklı olduğunu hesaba katarak edebiyat kavramından ayrı ele almak gerekmektedir. Dolayısıyla bu alanla ilgili birçok farklı tanım geliştirilmiştir.

Çocuk edebiyatı, erken çocukluk dönemiyle başlayan ve ergenlik dönemini de içine alan, çocukların dil gelişimlerine, anlama seviyelerine uygun bir şekilde duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal özelliklere sahip yazılı ve görsel mesajlarla zenginleştiren edebiyattır (Sever, 2008, s. 17). Çocuk edebiyatı iki ila altı yaş arasını kapsayan ve bu döneme ilişkin hassasiyetlerin sade bir anlatım ile ele alınmasıdır (Kıbrıs, 2010, s. 11).

Çocuk edebiyatının bir başka tanımı ise gelişim çağındaki çocuğun idrak ve kavrama olgunluğunu temel alarak çocuğun duygu ve düşünce dünyasına seslenen edebiyattır. Farklı bir deyişle çocuk edebiyatı çocukların dil gelişimini pozitif etkileyen ve onların algı düzeylerine paralel olarak onların edebi gereksinimlerini karşılayan bir türdür (Şimşek, 2018, s. 40).

Çocuk edebiyatı diğer bir deyişle alanında uzman yazarların çocuklar için yazmış olduğu ve üstün sanat nitelikleri taşıyan edebi eserlere verilen genel ad olarak tanımlanabilir (Oğuzkan, 2010, s. 3).

Çocuğun fizyolojik ihtiyaçları olduğu gibi bilişsel ve ruhsal ihtiyaçları da bulunmaktadır ve bu ihtiyaçlarının da giderilmesi gerekmektedir. Bu da edebiyat ile mümkün olmaktadır. Edebi eserlerle bilişsel ve ruhsal açıdan kendini besleyen çocuklar daha hassas ruha, ince düşünceye, gelişmiş bir bakış açısına sahip olabilir (Yılar ve Lokman, 2015, s. 33). Bu nedenle edebiyat çocuk dünyasında da önemli bir yere sahiptir.

Çocuk edebiyatının, çocukların dünyalarını iyileştiren ve onlara birçok açıdan katkı sağlayan faydaları bulunmaktadır. Şimşek (2018, s. 41) bu faydaları şöyle ifade etmiştir: “

- Edebiyat, çocukta güzellik duygusunu geliştirir.
- Onu oyalama, eğitme ve eğlendirme işlevi görür.
- Duygu ve düşünce dünyasını dilsel ve görsel iletilerle zenginleştirir.
- Çocuğun hayatı, insanı ve çevreyi tanımasına ortam hazırlar.
- Çocuk, kendisi için yazılmış edebi metinde, yaşadığı dünyanın bir benzerini bulur. Yazılanlarla yaşananlar arasında ilişkiler kurar, karşılaştırmalar yapar, çıkarımlarda bulunur.”

Çocuklara sağladığı yararlar ve onların gelişimlerine olan etkisi düşünüldüğünde çocuklara yönelik oluşturulan edebi eserler çok dikkatli ve titiz bir şekilde hazırlanmalıdır. Çocukların yaşı, ilgisi ve ihtiyaçları göz önünde bulundurulmalıdır. Çünkü hem sosyallik anlamında hem de psikolojik olarak edebi eserler çocuk gelişiminde önemli bir yere sahiptir (Akın, 2019, s. 7).

Çocuk kitaplarında olması gereken nitelikler ile ilgili Oğuzkan (2010, s. 393), gelişim seviyelerine göre konuların seçilmesi gerektiği, dilinin açık ve anlaşılır olması, belirlenen konuların ilgi çekici ve eğlendirirken öğretecek şekilde olması, evrensel ve ahlaki değerlerle örtüşmesi gerektiği ve çocuğun karakter gelişimini desteklemesi görüşlerini ortaya koymuştur. Sever (2008, s. 198-199) ise bu konuda şu görüşleri ileri sürmüştür:

“-Kitaplarda, çocuğun kendine özgü içtenliği ile anlatım dilinin doğallığı buluşturulmalıdır.

-Yazar, anlattığı ve kurguladığı olaylarda, çocuklarla arkadaşlık-dostluk kurabilmeyi başarabilmelidir.

-Kitaplar, çocuklara anlamlandıramayacağı ya da yaşama geçiremeyeceği sorumluluklar yüklememelidir.

-Kitaplarda çocukların kavramsal gelişimlerine katkı sağlayacak bir anlatım yeğlenmeli, çocuklara Türkçemizin anlatım olanakları ve kuralları sezdirilmelidir.

-Kitaplardaki resimler, çocukların beğeni ve algılama düzeyine uygun olmalı, metnin iletisine görsel bir zenginlik katmalı; estetik nitelikleriyle de görsel

algularını geliştirici özellikler taşınmalıdır. Kahramanların fiziksel portreleri, metinde yansıtılan kişilik özelliklerine uygun biçimde çizilmeli; resimler kahramanların başat özelliklerini (şişman, zayıf, uzun saçlı, kısa boylu, sinirli, uysal vb.), yaşadıkları ruhsal durumları, geçirdikleri fiziksel değişimleri çocuklara duyumsatabilmelidir.

-Kitaplar, dilsel ve görsel özellikleriyle çocuğun hem sanat hem de düşünme eğitimi sürecini desteklemelidir.

-Kitaplar, çocuğun yaşına, ilgi ve gereksinmelerine uygun olarak insan ve yaşam gerçekliğini anlamasına katkı sağlamalı, her şeyden önemlisi de çocuk ile yaşam arasında güçlü bir bağ oluşturmalıdır.

-Kitaplarda yazar tarafından kurgulanan gerçeklik, çocuklar tarafından, okuma eylemi sonrası kendi gerçekliklerine dönüştürülebilmeli; başka bir söyleyişle yazarın paylaşmak istedikleri çocukların yaşam-anlam gerçeğinden kopuk olmamalıdır.

-Kitaplar, çocukları okumaya isteklendirecek bir tasarım anlayışını yansıtmalı; çocuklar kendileri için üretilen bir araca verilen önemi, gösterilen saygıyı, kitabın dış yapı (biçimsel) özellikleriyle bütünleşmiş olan tasarım özeninden anlayabilmelidir.

-Kitaplarda, yaşamın bir gerçeği olduğu düşüncesiyle, şiddet olgusuna da yer verilebilir. Ancak, olay kurgusunda, çocukların yaş ve gelişim özellikleri de göz önünde bulundurularak yer verilen şiddet öğeleri, çocukları şiddete karşı neler yapılması gerektiği konusunda duyarlı kılmalı, onlarda şiddet ve kaba güce karşı bir anlayış oluşturabilmelidir. Özellikle, çocuklara demokratik yaşamın önemi ile bireysel ve toplumsal ilişkilerdeki sorunların çözümünde en etkili yöntemin 'iletişim' olduğu gerçeği sezdirilmelidir.

-Çocuk edebiyatının temel sorumluluğu, çocuklara, dilin ve resmi olanaklarıyla kurgulanmış yeni yaşantılar sunmak olmalı, sunulan yaşantılardan çıkarsamalar yapma sorumluluğu ise çocuğa bırakılmalıdır.”

Bakıldığı zaman çocuk kitaplarının çocuğa göre belirlenmiş bir konuya ve tasarıma, çocuğun gelişim düzeyine göre bir dil ve anlatıma, çocuk dünyasından izlere, estetik bir değere, çocukların bilişsel ve duygusal ihtiyaçlarını karşılayacak niteliklere sahip olması gerektiği belirtilmiştir. Çocuk kitapları oluşturulurken bu

noktalara dikkat edilmesinin çocuklara verilmek istenen kazanımlar konusunda daha etkili olacağı düşünülmektedir.

Çocuk edebiyatının çocukların bazı kazanımları edinmesini sağlaması, çocukların birçok yönden de gelişmesi demektir. Norton (2001), çocuk edebiyatının çocukların dil gelişimlerine, bilişsel ve kişisel gelişimlerine ve sosyal gelişimlerine katkı sağladığını belirtmiştir (Akt. Şirin, 2007a, s. 22-23).

Çocuk kitaplarının dil becerilerine olan katkısı birçok araştırmacı tarafından belirtilmiştir. İnsanın anlayabilmesi için okuma ve dinleme becerileri gelişmelidir. Bu beceriler de çocuk edebiyatı eserleri ile gelişebilme imkânı bulur. Çocuk okuduğu veya dinlediği edebi eserlerden yararlanıp konuşma ve yazma becerilerine aktarım yapar (Baş, 2015, s. 33). Böylece çocuk edebiyatı eserleri tüm beceri alanlarına doğrudan veya dolaylı bir şekilde katkıda bulunmuş olur. Yine Baş'a (2015, s. 33-34) göre anlama sürecinin temel becerileri olan okuma ve dinleme becerilerinin alışkanlık oluşturması bu becerilerin anlamlandırılmasına yani çocuk edebiyatı ürünlerine bağlıdır. İlk okuma ile başlayan süreç çocuğun farklı edebi eserleri bir amaç doğrultusunda düzenli bir şekilde okuması ile bu alışkanlıklar kazanılır. Bu yönden bakıldığında çocuk edebiyatı eserleri en çok okuma becerisini geliştirmeye yönelik katkı sağlamaktadır. Dolayısıyla bireylerin okuma alışkanlıkları ülkenin edebi gelişmişliğine paralel olarak ilerlemektedir. Temizyürek (2003, s. 164) de anlama ve anlatma becerilerinin geliştirilmesinde çocuk edebiyatı eserlerinin önemli bir yere sahip olduğunu belirtmektedir.

Çocuk edebiyatı eserleri çocukların dil bilinci ve hassasiyeti edinmelerinde de etkili olmaktadır (Sever, 2008, s. 72). Buradan da çocukların kitaplar sayesinde ana dillerine hakim olup ona sahip çıkmaya, korumaya çalıştıkları sonucuna ulaşılabilir. Gander ve Gardiner (1993, s. 190-191) dil gelişimi ile bilişsel gelişimin bağlantılı olduğu görüşünü savunmuşlardır. Çocuk kitapları dil gelişimine katkı sağlarken aynı zamanda çocukların uzun cümleler kurabilmelerini, günlük hayatta deyim ve atasözlerini yerinde kullanabilmelerini, birleşik cümleler kurup cümlelerin niteliklerini kavrayabilmelerini, örtük ifadeler ve söz sanatlarını kullanabilmelerini sağlar (Şimşek, 2018, s. 36). Çocukların bunları yapabilmelerinin bilişsel ve dilsel gelişimlerinin birbirlerini tamamlamalarına bağlı olduğu söylenebilir.

Çocuk kitapları çocuğa ailesinin dışındaki diğer insanları tanınmasında ve çevresindekilerle yaşadıkları sorunların çözümünde aracı olabilir. Öyle ki Sever'e (2008, s. 73) göre kitaplar çocuklara ebeveynleri dışında yeni arkadaşlarla, komşularla ilişkiler kurabileceği ortamı tanıtır ve sevinç, hüzün, birlik beraberlik gibi birçok durumu örnekleyerek onlar için yeni yaşam durumları yaratır. Çevresindeki insanlarla yaşadıkları sorunların nasıl çözüleceği ile ilgili çocuklara çeşitli ipuçları verir.

Tüm bunların yanında çocuk kitapları çocukların sosyal açıdan da gelişmesine, çeşitli kültürleri tanınmasına imkân oluşturabilir. Sınar Çılgın (2007, s. 16) bu konuda çocukların kitaplar aracılığıyla tanımadığı yerlerle, tanımadığı insanlarla ve onların deneyimleriyle karşılaşma imkânı bulacağını belirtmiştir. Sever (2008, s. 72) ise çocukların kitaplar sayesinde insanlar arasındaki ilişkileri tanıyıp, bunları başka durumlarla, başka insan ilişkileriyle karşılaştırma olanağına ulaşacaklarını belirtmiştir.

Neticede nitelikli çocuk edebiyatı eserlerinin çocukların bilişsel ve sosyal gelişmelerine, karakter gelişmelerine ve temel becerilerinin gelişmesine katkı sağladığı sonucuna ulaşılabilir.

1.2. ÇOCUK EDEBİYATININ GELİŞİMİ

1.2.1. Dünyada Çocuk Edebiyatı ve Gelişimi

Çocuk edebiyatı dünyada ilk kez ninni ve masallarla ortaya çıkmıştır. Milletlerin geleneklerini ve inançlarını da katarak oluşturduğu sözlü ürünler zamanla bir araya getirilerek çocuk edebiyatının temelini oluşturmuştur. Yazının icadıyla başlayan dönemlerde çocuk edebiyatı yerine kullanılan birçok belge, tekerleme ve şarkılar günümüze ulaşmıştır (Şahbaz, 2016, s. 33).

Matbaanın gelişimine paralel olarak kitap basımının artmasıyla sözlü dönem ürünleri ile birlikte masallar da çocuk edebiyatı içerisindeki yerini almıştır (Şimşek, 2018, s. 43).

Orta çağda çocukların eğitiminde ve gelişiminde kilisenin yadsınamaz bir etkisi söz konusudur. Bu dönemde çocuk edebiyatı üzerine yazılan eserler daha çok dini ve ahlaki konuları esas almıştır. Kilisenin etkisinde geçen bu dönem 17. Yüzyılın son dönemlerine kadar devam etmiştir. Çocuk eğitimi kapsamında yürütülen çalışmalar, eğitim psikolojisindeki gelişmeler, eğitim kurumlarının

artması, sanayinin gelişmesi ve matbaanın kullanımının yaygınlaşması dünya genelinde çocuk edebiyatının da nitelik ve içerik açısından değişip gelişmesini sağlamıştır. 1697 yılında Fransa’da Charles Perrault ilk defa çocuklar için 8 masal derleyip yayınlamıştır. Yayımlanan bu eserlerden birkaçı “Parmak Çocuk, Kül Kedisi, Kırmızı Başlıklı Kız, Mavi Sakal” adlı masallardır (Şahbaz, 2016, s. 33).

Bu dönemde İngiltere’de ise çocukların okuma ihtiyaç ve alışkanlıklarına yönelik çalışmalar yapılmıştır. Efsane ve masal formatında olan eserlerin birkaçı (Ali Baba ve Kırk Haramiler, Alaattin ve Sihirli Lambası) Bin Bir Gece Masalları’nın benzeri eserlerdir. Her ne kadar ilgiyle okunsalar da sıkıcı, yavan bir üsluba sahip oldukları için ve didaktik bir kaygı barındırdıkları için çocuk dünyasına girememişlerdir. Ancak İngiltere’de 18. Yüzyılın başlarında çocuğun kendine has dünyası göz önünde bulundurularak çocuk okurun ilgisine önem verilmesi görüşü ön plana çıkmıştır. Bu duruma John Newberry’nin kaleme aldığı “Ana Kaz” örnek gösterilebilir (Kıbrıs, 2010, s. 12). İlerleyen dönemlerde ise çocukların gezi yazılarına olan ilgileri giderek artmıştır. Bu dönemde Daniel Defoe'nun "Robinson Crusoe"u ve Jonathan Swift'in "Gülliver'in Gezileri" gibi yetişkinler için kaleme alınmış eserlere ilgi göstermişlerdir (Sınar Çılgın, 2007, s. 40). Çocuklar için yazılan eserlerdeki gelişim 19. yüzyıla kadar yavaş ve kademeli olmuştur. 18. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Jean Jacques Rousseau, “Emile” adlı kitabında çocukların hayatta karşılarına çıkabilecek zorluklara karşı koyacak şekilde eğitilmeleri gerektiğini göstermek için çalışmıştır. Ancak Rousseau’nun eğitim üzerine görüşleri doğru bir şekilde anlaşılmamış ve bu dönemde çok sayıda didaktik içerikli eser okuyucuyla buluşmuştur. 19. yüzyılda çocuk kitaplarının konuları genişletilmiştir. Louise May Alcott’un “Küçük Kadınlar”ı ve Robert Lousise Stevenson’un “Defne Adası” adlı romanları okurlarla buluşmuştur. Yine bu dönemde çocuklar için yazılan edebî türleri barındıran süreli yayınlar edebiyat dünyasına girmeye başlamıştır. 19. yüzyılın son dönemlerinde İngiltere’de yazılan çocuk kitaplarında içerik bakımından da kayda değer gelişmeler görülmüştür. Bu dönemde artık, çocuklar için basılan kitaplara gereken özenin gösterilmeye başlandığı ve bazı çocuk kitaplarının resimlenerek yayımlandığı gözlemlenmektedir (Yalçın ve Aytaş, 2002, s. 21-22).

Bu dönemin en önemli çocuk kitabı yazarı şüphesiz Fransız yazar Jules Verne’dir. Bugün bile zevkle okunan “İki Sene Okul Tatili, Seksen Günde Devri

Âlem, Aya Seyahat, Esrarlı Ada, Beş Hafta Balonla Seyahat, Denizler Altında Yirmi Bin Fersah” önemli eserlerinden birkaçıdır. ABD’de ise kaleme alınan ilk yerli eserlerin çoğu öğreticilik amacı taşımaktadır. Özellikle çocuk edebiyatının daha çok, millet olma vurgusu etrafında olduğu görülmektedir. Avrupa’da ortaya çıkan çocuk edebiyatı ile ilgili düşünceler ve kaleme alınan eserler Amerikan yazarlarının görüşlerini de etkilemiştir. Bu dönemde Amerikan çocuk klasikleri arasında "Küçük Kadınlar, Tom Sawyer, Huckelberry Finn" yer alır (Gökşen, 1985, s. 47-48).

İskandinav ülkelerinde de çocuk edebiyatında yer edinmiş yazarlara rastlamak mümkündür. Değişik türdeki eserlerin yayımlanması 18. yüzyılın ortalarına denk gelmektedir. Bu dönemin önemli eserlerinden biri olarak İsveçli Selma Lagerlöf’ün “NilsHolgerson’un Eşsiz İsveç Yolculuğu” adlı iki ciltlik eseri gösterilebilir. Danimarka’da çocuk edebiyatı alanında en büyük atılım Hans Christian Andersen ile olmuştur. “Kibritçi Kız, Çirkin Bir Ördek Yavrusu, İmparatorun Yeni Elbiseleri ve Cesur Teneke Asker” Andersen’in önemli masallarındandır (Kıbrıs, 2010, s. 14).

19. yüzyıla gelindiğinde çocuk edebiyatı, bir edebiyat dalı olarak gelişmesinin yanında, ideolojik ve dinsel eğilimlerin odağı olmuştur. Halk şarkıları, masalları, hikâyeleri ve şiirleri çocuklar için yeniden hazırlanmıştır. Bu konudaki en önemli çalışmayı Almanya’da Grimm Kardeşler yapmıştır. 1800’lerin başında Jakob ve Wilhelm Grimm Kardeşler, eski Alman masallarını derlemiştir. “Hansel ve Gratel”, “Kırmızı Başlıklı Kız”, “Pamuk Prenses ile Yedi Cüceler”, “Uyuyan Güzel”, “Bremen Mızıkacıları”, “Kül Kedisi” vb. Alman masalları daha sonra farklı dillere de çevrilerek yayımlanmıştır (Neydim, 2007, s. 67).

Bu yüzyıl aydınlanma, sanayileşme ve sömürgeciliğin gelişmesine bağlı olarak bilimsel gelişmelerin de ivme kazandığı bir yüzyıldır. Yaşanan bu gelişmelerin etkisi, yazılan kitapların içeriğini de etkilemiştir. 19. yüzyılın ikinci yarısında gerçekleşen Sanayi Devrimi de çocuklar için yazılan eserleri etkilemiştir. Bu dönemde Jules Verne, geniş bir hayal gücüne dayanan bilim kurgu kitapları yazmaya başlamıştır. “Balonla Beş Hafta Seyahat”, “Deniz Altında Yirmi Bin Fersah”, “Seksen Günde Devr-i Âlem” isimli kitapları yayımlanmıştır. Kurgusal olarak gerçek kişileri ve durumları ele alan hikâyeler de bu dönemde önem kazanmaya başlamıştır. Mark Twain’in Tom Sawyer ve Hucklebery Finn adlı

kitapları, Johanna Spyri'nin Heidi adlı kitabı, Howard Pyle'in Robin Hood adlı kitabı, Lewis Carroll tarafından yazılan Alice Harikalar Ülkesinde ve Carlo Collodi'nin Pinokyo'su buna örnek olarak gösterilebilir (Neydim, 2007, s. 72).

20. yüzyılda ise çocuğu temel alan bir eğitim felsefesi benimsenmiş, çocuğun ilgi duyduğu alanları konu alan çocuğa göre olan bir yaklaşım savunulmuştur (Oktay, 2006, s. 13). 19. yüzyılın sonlarına doğru ortaya çıkan faydalı ve çocuğa göre eserler oluşturma fikri 20. yüzyıldan itibaren ancak uygulanmış ve çocuğa göre eserler gelişerek artmaya başlamıştır (Şahbaz, 2016, s. 35).

20. yy.dan itibaren fantastik çocuk kitaplarına olan ilgi de artmıştır. İlk fantastik eserlerden olan ve 1941 yılında yayımlanan Astrid Anna Emilia Lindgren'in "Uzun Çoraplı Kız Pipi" serisi çocukların beğenisini kazanmıştır. Fantastik kitap türünde okuyucuların beğenisini kazanan diğer isim ise "Konserve Kutusundan Çıkan Çocuk", "Kim Takar Salatalık Kralını", "Lolipop" adlı çok beğenilen kitapların yazarı Christine Nöstlinger'dir. Fantastik çocuk romanları içerisinde son yıllara en önemli ve en çok okunan eserlerinden olan bir diğer çalışma ise İngiliz yazar J. K. Rowling'in "Harry Potter" isimli serisidir (Bakkalbaş, 2009, s. 20).

1.2.2. Türkiye'de Çocuk Edebiyatı ve Gelişimi

Ülkemizdeki çocuklar da diğer ülkelerdeki gibi uzun süre yetişkinlerle beraber destanlar, masallar, bilmeceler, ninniler, maniler, tekerlemeler, söylenceler gibi sözlü edebiyat eserleri ile ilgilenmişlerdir (Akın, 2019, s.28). Türkiye'de çocuk edebiyatının oluşması ve eğitim ile ilgili çalışmaların başlaması ise Tanzimat dönemine denk gelmiştir (Şimşek, 2018, s. 49). Tanzimat Fermanı'nın ilanıyla Osmanlı Devleti'nde başlayan Batılılaşma hareketleri ve değişimlerle edebi alanda da hareketlilik başlamıştır. Bu dönemde maarif nazırı Münif Paşa, Mecmua-i Fünun dergisinde Ehemmiyet-i Terbiye-i Sıbyan adlı bir makale yayımlamıştır. Bu makalede çocuk eğitiminin öneminden bahsetmiştir (Okay, 1998, s. 47-48; akt. Sınar Çılgın, 2007, s. 58). Şinasi, Ziya Paşa, Muallim Naci ve Ahmet Rasim de bu dönemde çocuğun dünyasına edebiyat ile girmek isteyen yazarlardan bazılarıdır (Neydim, 2007, s. 76).

Tanzimat döneminde çocuk edebiyatına yönelik yeni bakış açıları geliştirilmiştir. Bunda Batı edebiyatından yapılan tercümelemlerin katkısı oldukça fazladır. Robinson Crusoe, Gülliver'in Gezileri adlı romanlar ile Jules Verne'in belli başlı eserleri çeviri yoluyla edebiyatımıza kazandırılmıştır (Neydim, 2007, s. 76).

Meşrutiyet ile ortaya çıkan yeni toplum yaratma isteği, edebiyat dünyasında çocuk edebiyatı ile ilgili modern görüş ve öneriler sunulmasına fırsat yaratmıştır. Şuray-ı Ümmet gazetesinde Ali Nusret ilk defa çocuklar için edebiyatın önemini belirten bir yazı kaleme almıştır. Bu dönemdeki ünlü eğitimcilerden biri olan Satı Bey ise Tedrisat-ı İptidaiye Mecmuası'nda çocuk edebiyatının gerekliliğinden bahsetmiştir. Konuyla ilgili görüşlerin artmasıyla birlikte ilk önce şiir alanında çocuklara göre eserler verilmiştir. İbrahim Alâattin Gövsa'nın Çocuk Şiirleri adlı kitabı, Ali Ulvi Elöve'nin Çocuklara Neşideler adlı kitabı ve Tevfik Fikret'in Şermin adlı kitabı bu alanın önemli eserlerindedir (Kıbrıs, 2010, s. 15). Dönemin sonlarına doğru dilde sadelik ilkesiyle yazmaya başlayan Ziya Gökalp, Refik Halit Karay ve Ömer Seyfettin gibi yazarlar çocuk edebiyatının canlanıp gelişmesine önderlik etmişlerdir (Bakkalbaş, 2009, s. 22).

Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte birçok alanda olduğu gibi eğitime de çok büyük önem verilmeye başlanmıştır. Ancak bu durumun başlarda çocuk edebiyatı üzerinde olumlu bir etkisi gözlemlenmemiştir. Önerilecek çok fazla kitap bulunamadığı için çocuklar batılı eserlerden dilimize çevrilmiş olan belli başlı kitaplarla yetinmek zorunda kalmışlardır (Neydim, 2007, s. 79). Bu dönemde dünya çocuk edebiyatının önemli eserlerinden olan Küçük Prens ve Çocuk Kalbi adlı eserler Türkçeye kazandırılmıştır. Halide Edip Adıvar, Yakup Kadri Karaosmanoğlu ve Reşat Nuri Güntekin de çocuklar için yazmış olmasalar bile çocuklar tarafından ilgi görmüş, onlara eserleriyle dil sevgisi ve milli bilinç aşılama önemli yazarlardandır (Şimşek, 2018, s. 60).

Cumhuriyet ile birlikte geliştirilen yeni toplum anlayışı çocuğa ve çocuk edebiyatına gösterilen önemi arttırmıştır. Bu durumun ilk belirtisi ise 23 Nisan 1920'de TBMM'nin açılış gününün Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı olarak ilan edilip çocuklara hediye edilmesidir. Cumhuriyet döneminde çocuk edebiyatı ile ilgili önemli eserler yazılmaya başlanmış ve çocuk eserlerinin sayısında artış gözlenmiştir. Reşat Nuri Güntekin, Mahmut Yesari, Peyami Safa, Rakım Çalapala,

Kemalettin Tuğcu gibi yazarlar Cumhuriyet döneminin önemli yazarları arasında gösterilebilir (Yalçın ve Aytaş, 2002, s. 25).

1960'lı yıllarda Cumhuriyet dönemi eğitim politikaları banka ve yayınevlerinin pozitif tutumları ile roman ve öykü türlerine olan ilgide gözle görülür bir artış yaşanmıştır. 1979 senesinin Uluslararası Çocuk Yılı olması sebebiyle toplumun her kademesinde çocuğa yönelik etkinlikler yapılmıştır. Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de çocuğa seslenen birçok çocuk kitabı yazılmış; fakat çocuk gerçekliğine uygun az eser günümüze kadar gelebilmiştir.1980'li yıllarda, toplumsal yaşamda kayda değer değişimler yaşanmıştır. Bu değişmelerle birlikte muhafazakâr kesimin yoğun olarak çocuk edebiyatına yöneldiği görülmüştür. Başlangıçta çocuğa bir siyasi ideoloji kazandırmak isteyenler, yerini gittikçe çocuğa bir inancı kabullendirmeye, aşlamaya çalışan görüşlere bırakır. Günümüzde Türk çocuk edebiyatı, önemli bir değişim ve gelişim içerisindedir. Yazarlar dışında bilim insanları ve yayınevlerinin de Batı'da üzerinde çok durulan ve önemsenen bu önemli alan dikkatlerini çekmiştir. Ülkemizde son dönemde gerçekleştirilen çocuk ve gençlik edebiyatı sempozyumları, çocuk edebiyatı yarışmaları ve çocuk kütüphaneleri de modern anlamda gerçekleşen bu değişim ve gelişmeye hız kazandırmıştır (Neydim, 2007, s. 84-85).

Teknolojinin ve görsel medyanın yaygın olduğu ve iletişim imkânlarının gelişip yaygınlaştığı günümüzde çocuk ve yetişkinlerin dünyasını birbirinden ayrı tutmak imkânsızlaşmış ve çocuklara belli figürlerin emrivaki bir şekilde verilemeyeceği anlaşılmıştır. Dolayısıyla çocuklara, kendi figürlerini özgür ve bilinçli bir şekilde seçebildiği, çocuk gerçekliğine uygun ve eşitlik ilkesiyle oluşturulmuş eserlerin sunulması gerekmektedir (Neydim, 2003a, s. 67). Günümüzde çocuklar için şiir, öykü ve roman yazan belli başlı isimler şunlardır: Gülten Dayıoğlu, Yalvaç Ural, Ayla Çınaroğlu, Mehmet Güler, İpek Ongun, Hasan Sarıyüce, Hakkı Özkan, Mustafa Ruhi Şirin, Niyazi Birinci, Muzaffer İzgü, Yücel Feyzioğlu, Turan Yüksel, Mümtaz Zeki Taşkın, Hasan Demir, Üzeyir Gündüz, Hüseyin Emin Öztürk, Abbas Cılga, Adnan Çakmakçioğlu, Muzaffer İzgü, Talip Apaydın, Necdet Neydim, Saza Aksoy (Şirin, 2007b, s. 90).

Çocuklar için yenilikçi masallar yazarları arasında ise Cahit Zarifoğlu, Aytül Akal, Mevlâna İdris Zengin, Ahmethan Yılmaz, Dilek Aykul Bishku, Ayla Çınaroğlu, Mustafa Ruhi Şirin, Elvan Pektaş Deniz, Hasan Demir gibi isimler yer

almaktadır (Şirin, 2007b, s. 91). Fazıl Hüsnü Dağlarca, Ayla Kutlu, Ayşe Kilimci, Gülsüm Akyüz, Nezihe Meriç, Mehmet Seyda, Kemal Özer, Tarık Dursun Kakinç, Adnan Özer, Aysel Gürman, Ülkü Tamer, Erol Toy çocuk edebiyatı için yazmış yazarlar arasında gösterilebilecek önemli isimlerdir (Şirin, 2007b, s. 90-91). Görüldüğü üzere çocuk edebiyatı için önemli bir yere sahip olan birçok yazar bulunmaktadır. Tüm bu yazarların meydana getirdiği eserler, çocukların duygu, düşüncelerini ve hayal dünyalarını geliştirmek ve onların edebi ihtiyaçlarını karşılamak için oluşturulmuştur (Özdemir, 2005, s. 113).

Günümüzde yayınevleri ve kitapçılarda çocuk reyonlarının da bulunması, çocuk edebiyatına verilen önemi gözler önüne sermektedir. Çocuk edebiyatı alanındaki en önemli gelişme bu konudaki çalışmaların artması olmuştur. Çocuk edebiyatının küçümsenmemesi gereken bir alan olduğu anlaşılmıştır (Karadeniz, 2019, s. 19).

Buraya kadar çocuk edebiyatı kavramının içeriğinden yola çıkılarak gösterdiği gelişimden bahsedilmiş ve çocuk olgusunun anlamlandırılması hakkında bilgi verilmiştir. Sonraki aşamada çeviri çocuk edebiyatı incelenecektir.

1.3. ÇEVİRİ ÇOCUK EDEBİYATI

Çeviri, farklı diller ve kültürler arasında oluşturulan bir aktarım işlemi olarak edebiyat dünyasında kayda değer bir yere sahiptir. Kültür ve bilim alanında kaydedilen pek çok gelişme çeviriler yoluyla gerçekleşmiştir. Çocuk edebiyatının ülkemizde bilinip gelişmesinde, yapılan çeviriler önemli bir rol oynamıştır. Batı'da 17. yüzyıldan sonra oluşan çocuk edebiyatı kavramı Türk edebiyatına, yapılan çeviriler yoluyla girmiştir. Bu açıdan çeviri çocuk edebiyatı kültürel aktarım ve iletişimin önemli bir aracıdır. Farklı toplumlarda çocuk edebiyatı alanında gerçekleşen gelişmeler yapılan çeviriler aracılığıyla farklı milletlerin çocuklarının dünyasına ulaşırken edebiyat alanında da etki yaratmaktadır (Atayman, Dilidüzgün, Kurultay, 1993, s. 11).

Metni çocuğa göre düzenleyen ve yeri geldiğinde sansür uygulayarak müdahale edenler yetişkinlerdir. Yetişkinler, her ne kadar aynı yollardan geçmiş olsalar da zaman etkisi onları çocukluktan uzaklaştırmıştır. Bu sebeple edebiyat ve yayım dünyasına bakıldığında, çocuklar için oluşturulan eserlerin yetişkinlerin seçimleri ile ilerlediği görülmektedir. Çocuk edebiyatından söz edildiğinde de

yetişkinlerin yazıp seçtiği ve çevirdiği eserlerin çocuklara sunulduğu inkâr edilemez. Bu sebeple, çocuklar için üretmek, onlara yönelik metin hazırlamak oldukça zahmetli bir süreç olduğu için daha fazla özen gösterilmesi gerektirmektedir. Bu alanda çeviri yapan bir kimsenin, kaynak ve metnin diline çok iyi derecede hâkim olması yeterli bir koşul değildir, bu kişinin özel bir donanımına sahip olması gerekmektedir. Çocuğun biyolojik, psikolojik ve sosyolojik gelişimine hakim olmalıdır (Bakkalbaşı, 2009, s. 27). Çeviride metnin yanı sıra kültürün de aktarılabilmesi için çevirmenin her iki dili ve kültürü yakından tanıması gerekmektedir. Bu durumda çeviri eseri okuyan çocuk, bir yandan anlatılanların farklı bir kültüre ait olduğu ayrımına varırken diğer yandan da verilmek istenen mesajı veya yaratılan farklı dünyayı anlamalıdır (Zivtçi, 2007, s. 357).

Çevirmenler çocuk edebiyatı alanında diğer alanlara göre daha titiz davranmalıdır. Çevirdiği eserleri çevrilen dilin kültürüne mensup çocukları dikkate alarak, çocuk edebiyatının özelliklerine uygun bir şekilde ve çocukların gelişimlerini olumsuz etkileyecek unsurları dikkate alarak aktarmalıdır. Bu nedenle orijinal metne daha fazla müdahale etme hakkı bulunmaktadır.

Edebiyatın veya edebi türlerin yeterince gelişmediği durumlarda çeviri edebiyat kurtarıcı bir rol üstlenmektedir. Bu durum çocuk edebiyatı için de geçerlidir. Tanzimat'ın ilanından sonra, genel olarak Türk edebiyatında kendine yeterli yer edinemeyen çocuk edebiyatı alanı, ihtiyaçlarını çeviriler yoluyla karşılamıştır. Çeviri, genellikle dil okurları için yeniden okuma ve yeniden yazma olarak isimlendirilir. Bu da çevirinin, aslından tamamen farklılaşması demektir. Çocuk edebiyatı çevirilerini de bu bağlamda düşünmek yersiz olmayacaktır. Özellikle son 30 yılda, çocuk edebiyatı çevirilerine karşı yoğun bir ilgi bulunmaktadır. Bu ilerlemede 1976 yılında İsveç'te, International Research Society for Children's Literature (Uluslararası Çocuk Yazını Araştırma Topluluğu) tarafından yapılmış olan sempozyumda bulunan çocuk kitapları çevirisi bölümünün önemli etkisi olmuştur (Erten, 2011, s. 48).

Çocuklara yönelik çeviri yapmak, çok basit bir iş gibi görülse de birçok sınırlamalarla karşı karşıya olan ve kültürden kültüre farklılık gösteren bir olgudur (Puurtinen, 2006, s. 54). Çocuklar için oluşturulan çeviri veya orijinal eserler, genellikle buldukları kültürün baskısını hissedecektir. Hissedilen bu baskı didaktik, ideolojik, ahlaki veya dini anlamda ve eseri etkileyebilecek olan bazı

sınırlamalar şeklinde olabilmektedir. Bu sınırlamaların yanında çocuk edebiyatının kendi özelliklerinden kaynaklı birtakım faktörler de çocuklar için oluşturulacak eserleri etkileyebilmektedir. Bu özelliklerden bazıları şunlardır; çocuk kitapları çoğunlukla resimlidir ve sesli olarak okunabilirler. Bazen bu kitaplar çocukların yanı sıra yetişkinlere de hitap eder. Bazen de yetişkinler için yazılan kitaplar daha sonra çocuklara göre yeniden düzenlenmiştir. Buna en güzel örnek olarak Jonathan Swift'in "Gulliver'in Gezileri" ve Antoine de Saint Exupéry'e ait "Küçük Pren" adlı kitaplar verilebilir. Bundan dolayı, çocuk kitaplarının temel özellikleri, oluşturulan çeviri metni ve çeviri sürecini etkileyen önemli unsurlardır (Şahbaz, 2016, s. 56).

1.3.1. Türk Edebiyatında Çevirinin Yeri ve Önemi

Türk edebiyatında çocuk edebiyatına yönelik çeviriler ve uyarlamalar Tanzimat Döneminde önem kazanmıştır. Bu dönemde yeni anlayışının temsilcisi olmak için ve hedef kitlenin çevirilerle iletişim kurabilmesi, onları benimseyebilmesi için çeviri ve uyarlamalar yapılmıştır (Neydim, 2003b, s. 75).

Bu dönemde en çok çeviri çocuk kitaplarının basıldığı söylenebilir. Yayınevlerinin çoğunun arşivinde bir çocuk klasikleri serisi olduğu görülebilir. 1930'lu yılların sonunda başlatılan çeviri akımı çerçevesinde Türkçeye çevrilen dünya çocuk klasikleri günümüzde dahi egemenliklerini sürdürmektedir. Bu eserlerin çoğu tekrar çevrilmek yerine, sadece yeniden düzenlenip piyasaya sürülmektedir (Şahbaz, 2016, s. 58). Çocuk klasiklerinin yayınlarına bakıldığı zaman eksiksiz, tam metinlere çok az rastlanılmaktadır. Yayınların birçoğu kısaltılmış, uyarlanmış ve değiştirilmiştir. Çok az eserde özgün metinle alakalı kaynak bilgilerine rastlanılmaktadır. Bazı kitaplarda ise "hazırlayan" ibaresi ile editör adı görülmektedir. Bu nedenle de bu eserlerin ne düzeyde çeviri oldukları, özgün metnin yapısını ne kadar doğrudan aktardıkları şüphelidir (Kurultay ve Neydim, 1998, s. 51).

Türkiye'deki çocuk nüfusu hızla artmasına rağmen çocuklar için oluşturulan kitap sayısı kayda değer bir rakama ulaşmamıştır. Her ne kadar yazarlar çocuk edebiyatının önemini farkında olsalar da bu alanda eser verme konusunda yetersiz kalınmaktadır. Bu durum da dünya çocuk klâsiklerinin hakimiyetini sürdürmesine neden olmaktadır (Şirin, 1988, s. 20). Buradan da anlaşılacağı üzere yerli çocuk

edebiyatı eserleri verilmesi için ne kadar uğraşılsa da çeviri edebiyatın egemenliğini hâlâ sürdürdüğü sonucuna ulaşılabilir.

1.4. ÇOCUK EDEBİYATI YAPITLARININ ÖZELLİKLERİ

Çocuk edebiyatı eserlerinin çocukların ilgisini çekmesi, nitelikli olması ve edebi bir değere sahip olması için biçimsel ve içeriksel açıdan bazı özelliklere sahip olması gerekmektedir. Nitelikli bir çocuk yapıtı aynı zamanda çocukların duygularına hitap eden, okuduğunda kendinden bir parça bulabileceği, estetik açıdan onları tatmin edecek şekilde oluşturulmalıdır. Bunun için de edebi ürünler çocuk edebiyatı eserlerinde bulunması gereken özelliklere göre titiz bir şekilde oluşturulmalıdır.

1.4.1. Çocuk Kitaplarının Dış Yapı (Biçimsel) Özellikleri

Çocuk edebiyatı eserlerinde dış yapı özellikleri şunlardır:

- **Boyutlar:** Çocukların ilgilerini kitaplara çekebilmek için ilk zamanlarda değişik boyutlarda kitaplar kullanılmalıdır (Sever, 2007, s. 45). Çocuk kitaplarında boyutlar kitabın içeriğiyle uyumlu olmalıdır. Çocukların seviyelerine göre kitapların hacim ve ağırlıkları ayarlanmalıdır. Kitaplar çocukların rahatça taşıyıp kullanabileceği biçimde olmalıdır. Normal bir kitap 16x23cm boyutlarında olmalıdır (Oğuzkan, 2010, s. 371).
- **Kâğıt Cinsi:** Çocuk kitaplarında kullanılan kâğıtlar mat ve dayanıklı olmalıdır. Bunun için en az ikinci hamur kâğıt kullanılması gereklidir (Oğuzkan, 2010, s. 372). Kullanılan kâğıtların kalitesi, resim ve fotoğrafların niteliğini ve renkleri özgün hâlleriyle, kalitesini bozmadan yansıtmalı, yazılanların kolay bir şekilde okunabilmesine imkân tanınmalıdır. Bu da çocuğun ilgisini çekecek bir özelliktir (Sever, 2007, s. 45).
- **Sayfa Düzeni:** Çocuk kitaplarında normal ya da normalden çok satır aralığı bulunan sayfalar kullanılmalıdır. Kitap ve dergilerdeki sayfaların düzeni resim ve fotoğrafların görünüşünü de etkiler (Oğuzkan, 2010, s. 272). Kitap sayfalarında bulunan tüm unsurların uyumu ile sayfa kenarlarındaki boşlukların oluşturduğu bütünlük, sayfa düzeninin estetik özelliğini belirtir. Sayfaların görsel tasarımındaki itina, çocukların kitaplara karşı sevgi ve saygı beslemelerinde önemli bir faktördür (Sever, 2007, s. 45). Kitap ve dergilerdeki paragraflar 1, 2 ve 3. sınıflarda kısa, üç cümleyi geçmeyecek

şekilde; 4 ve 5. sınıflarda daha uzun altı yedi cümle şeklinde olmalıdır (Kıbrıs, 2006, s. 26).

- **Harfler:** Kitaplardaki metinleri oluşturan harflerin boyutları çocukların yaşlarına ve sınıf seviyelerine uygun olmalıdır (Kıbrıs, 2006, s. 26). Çocuk kitaplarında kullanılan metinlerde harfler okul öncesi dönemdeki çocuklar için 20, 22, 24 punto büyüklüğünde olmalıdır (Sever, 2007, s. 45). Bir, iki ve üçüncü sınıf dönemindeki çocuklar için en az 12 punto büyüklüğünde; dördüncü ve beşinci sınıf dönemindeki çocuklar için ise 10 punto büyüklüğünde kullanılmalıdır (Oğuzkan, 2010, s. 372).
- **Yazım ve Noktalama İşaretleri:** Çocuk yayımlarında dilbilgisi bakımından bir yanlışlık olmamalı, noktalama işaretleri yerinde ve doğru bir şekilde kullanılmalıdır (Oğuzkan, 2010, s. 372).
- **Resimler:** Çocuklar için oluşturulan yayınlarda sade, açık ve içeriği tamamlayıcı resimler kullanılması gerekmektedir. Kullanılan resimler, metnin ya da sayfanın içerisine uygun şekilde yerleştirilmelidir. Resimler ile metin, sayfa düzeni açısından bütünlük oluşturmalıdır (Oğuzkan, 2010, s. 372-373). Çocuk yayımlarındaki resimlerin bulundurulması gereken başlıca özellik estetik değer taşımasıdır. Resimler, çocukların estetik duygularının gelişmesine destek olmalıdır (Sever 1995, s. 14). Çocuk kitaplarının resimlenmesi uzman kişilerce yapılmalıdır (Ciravoğlu, 2000, s. 188).
- **Kapak (Cilt):** Kitapların kapakları, çocukların kitabı tercih etmesini sağlayan ilk uyarıcıdır (Sever, 2007, s. 45). Aynı zamanda kapak kitapların dayanıklı olmasını sağlayan en önemli unsurdur (Oğuzkan, 2010, s. 374). Kitapların dağılmadan uzun zaman kullanılabilmesi için ciltlemeye özen gösterilmelidir (Sever, 2007, s. 45). Kitapların ciltleme işi dayanıklı olduğu için formalama yöntemiyle yapılmalıdır. Tel yerine iplikle tutturulmalı ve tutkalla desteklenmelidir (Yılar ve Turan, 2015, s. 53). Kapakların resimlenmesi ve yazılar çocuk dünyasına hitap edebilecek şekilde düzenlendiği zaman kitabın başarılı olacağı söylenebilir (Ciravoğlu, 2000, s. 188).

1.4.2. Çocuk Kitaplarının İç Yapı (İçeriksel) Özellikleri

Çocuk edebiyatı eserlerinde iç yapı özellikleri şunlardır:

- **Tema:** Çocuk kitabı yazarlarının kitaplarında ele aldığı konunun okuyucuya hissettirmek istediği duyguya tema denilmektedir. Çocuk edebiyatı eserlerinde tema, insana özgü durumları çocuklara hissettirebilmeli ve çocukların çeşitli duyguları kazanmasına yardımcı olmalıdır (Sever, 2007, s. 48-49). Çocuklar için oluşturulan eserlerde genelde aile, yurt, doğa ve yaşama sevgisi, sempati, kahramanlık, nazik ve saygılı olma, duyarlılık gibi temalar ele alınmaktadır (Oğuzkan, 2010, s. 375).
- **Konu:** Çocuk kitaplarında konu, yazarların duygu ve düşüncelerini çocuklara aktardığı araçtır. Oluşturulan edebi eserlerde ister istemez çatışma yaratılır. Bu çatışmaların niteliği ise çocukların kitaba karşı ilgisini belirleyen önemli bir faktördür (Sever, 2007, s. 48). Çocuk kitaplarında konu seçimi oldukça önemlidir. Kitaplarda işlenen konular çocukların okurken eğlenebileceği özellikte olmalıdır. Bazı konular ise çocukların düşünce dünyalarına seslenmeli ve onlara farklı görüşler kazandırmalıdır. Ancak konu ne olursa olsun olabildiğince hareket unsuruna yer verilmelidir (Oğuzkan, 2010, s. 375-376).
- **Plan:** Çocuk edebiyatı yazınlarında plan eserin akışını oluşturan, sebep-sonuç ilişkisi bulunan ve çocuğun kitaba olan ilgisini canlı tutan ögedir. Olayın kurgusu oluşturulurken çocukların zihinsel gelişim seviyeleri göz önünde bulundurulmalıdır (Akın, 2019, s. 222). Çocuk kitaplarında plan oldukça basit olmalıdır. Kısa bir giriş yapıldıktan sonra entrikalar içeren bir gelişme bölümü ve beklenmedik bir şekilde sonuçlanan bitiş bölümü olmalıdır (Oğuzkan, 2010, s. 378).
- **Üslup ve Dil:** Çocuk edebiyatının hedef kitlesi çocuklar olduğu için oluşturulan eserlerin dili de çocuğa göre olmalıdır. Çocuk edebiyatının yetişkin edebiyatından ayrılan en önemli özelliği çocukların anlatılanları anlayabilmesidir. Bunun için de çocuğa göre bir anlatım biçimi oluşturulmalıdır. Çocuk kitaplarında sade bir anlatım tercih edilmeli, gereksiz sözcük kullanımından kaçınılmalı ve duruluk, açıklık, akıcılık gibi anlatım ilkelerine uyulmalıdır (Yalçın ve Aytaş, 2011, s. 47). Üslubu etkileyen önemli unsurlardan biri de "ahenk"tir. Özellikle küçük çocuklar için oluşturulan eserlerde bu unsur ihmal edilmemelidir. Tekrarlardan faydalanarak anlatıma ahenk kazandırmak olasıdır (Oğuzkan, 2010, s. 380).

- **Kahramanlar:** Edebi eserleri oluşturan önemli unsurlardan biri de kahramanlardır. Türkçe sözlükte kahraman kavramı: "Roman, hikâye, tiyatro vb. edebiyat türlerinde en önemli kişi" (TDK, 2011, s. 1268) olarak tanımlanmıştır. Kahramanlar her türlü canlı veya varlıktan oluşabilir. Edebi eserlerde kahramanlar birçok işlev üstlenirler ve olaylardaki durumlarına ve görevlerine göre "baş kişi" ve "yan kişi" olarak isimlendirilirler. Baş kişi yani kahraman, eserlerde olayların temelinde olan ve olayları yaşayan, yönlendiren kişidir. Yan kişi ise dolaylı olarak olayların içerisinde yer alan kahramanlardır (Sever, 2008, s. 76).

Kahramanlar kişilik özellikleri ile birçok karaktere hayat verirler. Onları ön plana çıkaran, çocukların kendileriyle özdeşim kurdukları asıl şey kahramanların karakterleridir. Bu nedenle karakterlerin sahip olması gereken belirli özellikler bulunmaktadır. Karatay'a (2011, s. 100) göre karakterler; evrensel ve ahlakî değerlere sahip olmalı, her zaman iyiliğin ve doğrunun mücadelesini vermeli, barıştan yana olmalı, çevreye ve kültürel değerlere sahip çıkmalı ve olumlu kişilik özellikleri taşımalıdır.

Sever (2008, s. 104-105) karakterleri türlerine göre açık, kapalı, durağan ve devingen karakterler olarak sınıflandırmıştır:

1.4.2.1. Açık (Geliştirilmiş) Karakter

Roman, hikâye ve masal gibi edebi türlerde tüm özellikleri detaylı bir şekilde okuyucuya tanıtılan, inandırıcı özelliklere sahip olan ve okuyucunun da iyi tanıdığı karakterlerdir (Sever, 2008, s. 104). Açık karakterler, kurgulanmış olayların içerisinde birçok farklı özelliğiyle okuyucunun hafızasına kazınır. Geliştirilmiş karakterlerin sahip olduğu belli başlı özellikler açık bir şekilde bilindiği halde bu bilgiler karakteri tam anlamıyla tanımaya yeterli olmayabilir. Karakterin iç dünyasına da hakim olmak gerekmektedir (Lukens, 1999, s. 5; Akt. Sever, 2008, s. 104).

Çocukların kitaplardaki karakterlerle özdeşim kurabilmesi karakterlerin özelliklerine hakim olunmasına bağlıdır. Açık karakterler, okuyucu tarafından iyi bir şekilde tanındıkları için kitapta verilmesi amaçlanan ileti ve değerlerin kazandırılmasında çok önemli bir yere sahiptir (Sarıkaya, 2018, s. 17).

Açık karakterler, kitaplarda detaylı olarak sunulan, çocukların özdeşim kurmak isteyecekleri özelliklere sahip olan, birbiriyle çelişen özellikler

barındırmayan ve olayların temelinde yer alan karakterler olduğu için çocuk edebiyatında önemli bir yere sahiptir.

1.4.2.2. Kapalı (Geliştirilmemiş) Karakter

Kitaplarda üstünkörü bir şekilde tanıtılan, okuyucunun hakim olamadığı, hakkında pek fazla bilgi verilmeyen karakterlerdir. Olaylarda baş kişinin özelliklerinin daha iyi anlaşılmasını ve çocukların bu kişiyle daha rahat özdeşleşmesini sağlamak için kapalı karakterlerden faydalanılmaktadır. Okuyucunun ilgisini kahramana çekmek için arka planda yer almaktadırlar. Bu karakterler yazınlarda kolay ve bilindik roller üstlenirler (Sever, 2008, s. 104-105).

1.4.2.3. Devingen (Dinamik) Karakterler

Olayların başlangıcı ve sonucu arasında değişiklik gösteren karakterlerdir. Yeni davranışlar ve değerler oluşturulur. Karakterler bireysel mutlak doğrularından vazgeçip demokratik anlayışlar oluşturmak, bencilliği bırakıp paylaşımcı olmak gibi birçok değişim yaşayabilir. Ancak bu değişimlerin gerçekleşmesine sebep olan olaylar inandırıcı olmalı ve okuyucuda güven duygusu oluşturmalıdır. Olaylar ve karakterler arasında bir neden sonuç ilişkisinin olması çocuğun edebiyata olan ilgisinin devamı için önem arz etmektedir. Kahramanın geçirdiği değişimler idealize edilmiş özellikler bağlamında değil, insanın zayıflıkları üzerine kurgulanan durumlarla oluşturulursa, karakter çocuk okurun ilgisini çekebilir (Sever, 2008, s. 114-115).

1.4.2.4. Durağan (Statik) Karakterler

Kitap boyunca büyük değişimler yaşamayan, günlük hayatta karşılaşılabilecek karakterlerdir. Olaylar ne kadar uzun da sürse bu karakterlerin kişilik özelliklerinde pek değişiklik yaşanmaz. Kitabın başında olumlu veya olumsuz herhangi bir özelliğiyle anlatılan kahraman kitabın sonunda da benzer özellikler gösterir (Sever, 2008, s. 116).

1.4.2.5. Karakterlerin Geliştirilmesi

Edebi eserlerde çeşitli karakter geliştirme biçimleri ve bu aşamada nelere dikkat edilmesi gerektiğiyle ilgili birçok araştırma yapılmıştır. Lukens'e (1999) göre karakterler "davranışlarıyla ve eylemleriyle, konuşmalarıyla, fiziksel özellikleriyle (dış görünüşüyle), diğer karakterlerin yorumlarıyla, yazarın yorumuyla" geliştirilebilir (Lukens, 1999; Akt. Sever, 2008, s. 95).

Özdemir'e (1995, s. 110) göre ise karakterleri geliştirme yollarından bazıları doğrudan nitelikte olur. Yani dış görünüş ve kılık kıyafetlerini tasvir etme, içsel hayatlarını gösterme şeklinde olur. Bazıları ise dolaylı yolla geliştirilir. Yani davranışlarına yansıtarak ve konuşTURarak yapılır. Kısacası karakterler anlatarak veya göstererek oluşturulur. Ancak bunlar tek başlarına yeterli olmaz, beraber kullanılmalrı gerekir.

Karakter oluşturulurken kullanılan yöntemlerden biri, tanıtılmak istenen kişiyle ilgili bilgilerin doğrudan yazar tarafından açıklanması yani "açıklama yöntemi", diğeri ise karakterlerin davranışlarıyla, duygu ve düşünceleriyle kendi özelliklerini göstermeleri kısacası "dramatik yöntem"dir. Bu yöntemler ayrı ayrı kullanılabilirdiği gibi beraber de kullanılabilir. Dramatik yöntemde karakterlerin özellikleri bir anda verilmez, kitabın genelinde karakterlerin yaşayışlarından, duygu ve düşünce biçimlerinden, çevresine karşı tavırlarından anlaşılır. Açıklama yönteminde ise bu özellikler bir anda verilir, karakterin yaşantısına yerleştirilmez. Ancak okuyucular bazen dramatik yöntemle oluşturulmuş bazı karakterleri tam anlamıyla anlayıp tanıyamayabilir. Böyle bir durumda ise açıklama yönteminden faydalanılabilir (Tekin, 2004, s. 80-81). Verilen bilgilerden anlaşılacağı üzere karakter geliştirilirken açıklama yöntemi ile dramatik yöntem beraber kullanmak okuyucunun karakterleri tam anlamıyla algılayabilmesi için daha faydalı olabilir.

Yapılan araştırmalardan yola çıkılarak çocuk kitaplarındaki kahramanların çocuk gerçekliğine uygun, tutarlı, inandırıcılığı olan, çocukların özdeşim kurmak isteyecekleri şekilde oluşturulmalarının önemli olduğu söylenebilir. Kahramanların her türlü ortamdan olabilmesi ve çok fazla ana kahramana sahip olmaması kitapların inandırıcılığı ve çocuğun kitaba olan ilgisi açısından önemli görülebilir. Kitaplardaki kahramanların özelliklerinin çocuklara uygun ve doğru bir şekilde oluşturulmasının çocuklara birçok açıdan katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4.2.6. Karakter Eğitimi

Karakter eğitimi Aristo, Kant ve Sokrates döneminde görülmeye başlanmıştır. Ayrıca tüm kutsal kitaplarda ahlaktan ve iyi karakterden bahsedilmektedir. Din kaynaklı olsa bile tüm toplumlarda karakter eğitimi verilmektedir. Karakter eğitiminin programlı bir şekilde okullarda verilmeye başlanması 1990'lara rastlamaktadır. Bu durum okulların ahlaki açıdan gelişim sağlaması ile belirmiştir (Çağatay, 2009, s.28).

1900'lerin başlarında ahlak eğitimi, ahlaki konuları inceleyip bunları davranış olarak kazandırmakla uğraşmıştır. Ahlak eğitimi bu dönemde sadece okulun değil toplumun da bir sorumluluğu olarak görülmüştür. Kutsal kitaplar da ahlaki davranış kılavuzu olarak kullanılmıştır. Ancak 1920 ve 1930'lara gelindiğinde karakter eğitimi ile ilgili olumsuz düşünceler yayılmaya başlanmıştır. Bu da resmi olarak yapılan karakter eğitimlerinde düşüşe neden olmuştur (Aslan, 2011, s.22).

1950'li yıllarda ise artan genç intiharlar, cinayetler ve risli gebelikler nedeniyle bu sorunları çözmek için okullarda karakter eğitimi tekrar düzenlenmiştir (Wynne, 1985, s.8). 1960'lara gelindiğinde ise toplumun özerklik ve bireysel hakları ile ilgili fikirlerden dolayı karakter eğitimi tekrar düşme yaşamıştır (Lickona, 1993, s.7).

1980 ve 1990'lar süresince değerlerin ortaya çıkarılmasını ahlaki açıdan göreceli ve karakter gelişimi yönünden zararlı olarak değerlendiren Amerikalı eğitimciler tekrar karakter eğitimine dönülmesi gerektiğini savunmuşlardır (Milson ve Ekşi, 2003, s.100). Karakter eğitiminin tekrar gündeme gelmesi gençlerdeki davranış bozukluklarına, aile birliğinin bozulmasına ve çocukları korumaya yönelik olan ahlaki birliğin oluşmasına bağlıdır (Lickona, 1993, s.10).

Karakter eğitimi en eski eğitimidir. Amacı her her zaman insanlara yardım etmek olmuştur. Ahlaki sorunların çoğalmasıyla karakter eğitiminin önemi anlaşılmış ve tekrar bu alana odaklanılmaya başlanmıştır. Gençlerin ahlaki açıdan yönlendirilmesi gerektiği anlaşılmıştır. Bu durumda aile ve öğretmenlere ahlak eğitiminin sürekliliği için bazı sorumluluklar düşmektedir. Okul, iyi değerleri yerleştirmede ve karakter eğitimini bu değerlerle birleştirme konusunda önemli bir yere sahiptir (<http://www.cortland.edu/character/articles/history2.html>). Ancak okullarda uygulanan her ahlak eğitiminin karakter eğitimi olduğu söylenemez. Verilen eğitimin karakter eğitimi olabilmesi için amacının karakterleri şekillendirmek olması gerekmektedir. Böyle bir amaç varsa öğrencinin karakterini geliştirmek için yapılan girişimler karakter eğitimi olarak nitelendirilebilir (Davis, 2003, s.34-35).

Çocuk kitaplarındaki karakterler çocukları eğlendirip estetik açıdan tatmin etmenin yanı sıra bazı değerleri ve kazanımları iletme, onların karakter oluşumlarına destek olmak açısından önemli bir yere sahiptir. Bu nedenle çocuk kitaplarındaki karakterlerin çocukların özdeşim kurabileceği nitelikte olması

gerektiği için olumlu özellikler göstermesi beklenmektedir. Yapılan araştırmalara göre karakter eğitimiyle ulaşılmak istenen bireysel ve toplumsal bazı hedefler bulunmaktadır. Karatay'a (2011, s. 1402) göre: "Karakter eğitiminin amacı öğrencilerin iyiyi tanımaları, istemeleri ve nihayetinde iyi eylemlerde bulunmalarına yardımcı olmaktır." Noddings'e (2006) göre ise erdemli bireyler yetiştirmek için gösterilen çabaya karakter eğitimi denilmektedir.

Türk kültüründe de iyi, karakterli insan yetiştirmenin önemi ile ilgili birçok kaynaktan söz edilmektedir. Dönmez ve Koçak'ın (2018) Kutadgu Bilig ile ilgili yaptıkları çalışmada Yusuf Has Hacip'in mutluluğun ancak çocukların eğitilmesi ile mümkün olduğunu, mutluluk için dürüst, akıllı, merhametli, iyi kalpli, hayâ sahibi ve alçakgönüllü olunması gerektiğini vurguladığı belirtilmiştir.

Karakter eğitiminde toplum kaynaklı faktörler etkili olsa bile aslında okul temelli bir programdır ve bu durumda öğretmenler önemli görevler üstlenmektedir. Kurgusal metinlerden yararlanarak çocuklara olumlu karakter özellikleri kazandırmak da bu görevlerden biridir (Yılmaz, 2016, s. 313). Çocukların ilgi ve ihtiyaçları, seviyeleri hesaba katılarak basılan kitaplar çocukların karakter gelişiminde oldukça önemli bir yere sahiptir. Kazandırılmak istenen davranışlar kitapların içeriğine çocukların okurken sezebilecekleri şekilde yerleştirilir. Bunun için çocukların iyi oluşturulmuş çocuk kitaplarına gereksinimi vardır (Çılgın, 2007, s. 15).

Çocuk kitaplarındaki gerçeğliğe uygun ve çocukların girişimciliğine katkı sağlayacak davranışlar, çocuklarda aynı davranışları yapmaya istek uyandırır (Sever, 2008, s. 57). Bu da çocuğun ilerde okuduğu kitaplardaki gibi bir karakter geliştirmelerine yardımcı olabilir. Sonuç olarak çocuklara karakter eğitimi en iyi onlar için oluşturulmuş nitelikli çocuk kitapları ile verilebilir. Kitaplardaki iyi oluşturulmuş, çocukların kişiliklerine olumlu etkiler bırakacak karakterler onların düşünen, sorgulayan, empatik bireyler olarak yetişmelerine yardımcı olabilir. Bu da hem çocuğun hem de dolaylı olarak toplumun refahı için önemli görülmektedir.

1.5. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Çalışmanın bu bölümünde konuyla ilgili alanyazında yer alan diğer çalışmalar ele alınmıştır.

Kurudayıoğlu, Baş ve Aytan (2013) tarafından yapılan çalışmada, 7. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki hikâyeler karakter eğitimi açısından incelenmiştir. Çalışmada karakter eğitiminde kullanılacak sevgi, aile, cesaret gibi özellikler yoğun kullanılmıştır. Hikâyelerdeki karakterlerin niteliklerine bakıldığında ise açık karakter özelliğine sahip karakterlerin daha fazla olduğu tespit edilmiştir. İncelenen metinlerin iletilerinde karakter gelişimine etkili olabilecek özellikler (araştırma, bakış açısı, çalışkanlık, değer bilme, doğa bilinci, doğa sevgisi, irade, mücadele etme, planlı olma, takdir edilme) kullanılmıştır.

Karagül ve İnce Samur (2017) çalışmalarında, ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan öykülerdeki kişilerin karakter özelliklerini incelemiştir. İncelenen öykülerdeki karakterlerin çoğunun kapalı ve durağan karakter özelliklerine sahip oldukları tespit edilmiştir. Çalışma kapsamında incelenen öykülerde kapalı ve durağan karakterlerin yoğun olarak kullanılmasının öykülerin okura keyif vermeyeceğine, çocukların kişiliklerinin gelişmesi yönünde olumsuz etki edeceğine neden olacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Doğan Güldenoğlu (2017) çalışmasında, çocuk edebiyatı kitaplarındaki yetişkin ve çocuk karakterleri incelemiştir. Çalışma sonucunda incelenen kitaplardaki bulgulara göre çoğu karakterin olumlu kişilik özellikleri gösterdiği tespit edilmiştir. Yerli çocuk romanlarında insancıl, duyarlı, düşünceli ve yardımsever olma özellikleri; çeviri çocuk romanlarında ise insancıl, sakin, özgüvenli ve yardımsever olma özellikleri sıklıkla kullanılmıştır. Yapılan inceleme sonucunda literatürde belirtilen beş farklı karakter geliştirme yolunun da ele alınan kitaplarda kullanıldığı, bunun da çocuklara uygun bir durum olduğu sonucuna varılmıştır.

Yılmaz (2016) tarafından yapılan çalışmada, kurgusal nitelikli çocuk kitapları ve karakter eğitimi kavramı incelenmiştir. Yapılan incelemeler sonucunda hayvan karakterler üzerinden akılla ilgili iletiler çoğunlukta olmak üzere birçok iletinin verildiği, karakter eğitimi açısından bakıldığında ise pek çok olumlu iletinin çocuklara aktarıldığı tespit edilmiştir.

Akyüz (2014), Muzaffer İzgü'nün çocuk kitaplarını çocuk edebiyatının temel ilkeleri açısından incelediği doktora tez çalışmasında incelediği kitaplardaki karakterlerin durağan bir yapıya sahip oldukları ve İzgü'nün yapıtlarını karakterler

üzerinden biçimlendirdiği, ideal ve yanlış karakterler aracılığıyla iletilerin okurla buluşturulduğu sonucuna ulaşmıştır.

Başığmez Tığlı (2014), yüksek lisans tez çalışması kapsamında Miyase Sertbarut'un çocuk kitaplarını çocuk edebiyatı ilkelerine göre incelemiş ve incelenen eserlerin çocuk edebiyatı kapsamında nitelikli olduğunu tespit etmiştir. Kitaplardaki kişilerin, çevresine ve dolayısıyla kitapları okuyacak çocuklara örnek olabilecek şekilde oluşturularak ön plana çıkarıldığı sonucuna da ulaşmıştır.

Tekin (2017) yüksek lisans tez çalışmasında, Süleyman Bulut'un çocuk kitaplarını çocuk edebiyatının temel ilkeleri kapsamında incelemiş ve eserlerin çocuk edebiyatı ilkeleri açısından nitelikli olduğunu tespit etmiştir. Bu kitaplarda yer alan karakterlerin çocuklara örnek olacak özelliklere sahip oldukları ve çocukların bu karakterlerle özdeşim kurarak kişiliklerini olumlu yönde geliştirecekleri sonucuna varılmıştır.

Özgider (2010), Türkiye ve İngiltere'deki çok satan kitapların biçim ve içerik özelliklerini inceleyip karşılaştırdığı yüksek lisans tez çalışmasında Türkçe kitaplardaki iletilerin olumlu özellikleriyle geliştirilen karakterler aracılığıyla okuyucuya verildiği, İngilizce kitaplarda da karakterlerin çocukların özdeşim kurabileceği iyi geliştirilmiş kahramanlar olarak verildiği tespit edilmiştir. Her iki ülkedeki kitaplarda da çocuk kitapları oluşturulurken kültürel öğelere yer verildiği ve çocuk edebiyatının evrensel değerlerinden faydalandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Sarıkaya (2018), yüksek lisans tez çalışmasında Muzaffer İzgü'nün çocuk romanlarındaki karakterleri incelemiştir. Yapılan çalışma sonucunda kitaplarda kapalı ve durağan karakter özelliği gösteren kişilerin fazla olduğu tespit edilmiştir. Romanlardaki kişilerin karakter eğitiminde kullanılabilecek ve özdeşim kurulabilecek olumlu özelliklere sahip olduğu görülmektedir.

Işık (2017), karakter eğitimi açısından Mevlâna İdris Zengin'in hikâye ve masallarındaki eğitsel iletileri incelediği yüksek lisans tez çalışmasında açık ve durağan karakterlerin fazla olduğunu tespit etmiştir. Araştırma kapsamında incelenen eserlerdeki karakterlerin çoğunun olumlu özelliklere sahip olduğu görülmüştür. İncelenen eserlerde işlenen konuların ve verilmek istenen iletilerin çocuğa görelik ilkesine uygun olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. YÖNTEM

Çalışmanın bu bölümünde araştırma modeli, evren ve örneklem belirtilmiş, verilerin toplanması ve analiz süreciyle ilgili bilgiler sunulmuştur.

2.1. ARAŞTIRMA MODELİ

Bu çalışma, nitel araştırma türlerinden olan temel nitel araştırma deseni ile gerçekleştirilmiştir. Temel nitel araştırma deseni tüm disiplinlerde, pratik uygulama alanlarında görülebilen ve en sık kullanılan nitel araştırma desenlerinden biridir. Bu tür araştırmalarda veriler görüşme, gözlem veya doküman analizi yoluyla oluşturulur (Merriam, 2013). Bu araştırma modeliyle literatür taranmış ve karakterlerin nitelikleri, nasıl geliştirildikleri, özellikleri ve karakter eğitiminde kullanılabilme durumları belirlenmeye çalışılmıştır.

2.2. EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırmanın evreni en fazla baskı yapan yerli ve çeviri çocuk romanlarından oluşmaktadır. Örnekleme ise en fazla baskı yapan beş yerli ve beş çeviri çocuk romanından oluşmaktadır. Örneklem amaçlı örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir.

Araştırmada incelenen yerli çocuk romanları şunlardır:

- *Son Ada'nın Çocukları*
- *İstanbul'la Saklambaç*
- *Gülibik*
- *Yonca Kız*
- *Bataklığın Kıyısındaki Ev*

Araştırmada incelenen çeviri çocuk romanları şunlardır:

- *Şeker Portakalı*
- *Beyaz Yele*
- *Bunun Adı Findel*
- *Momo*
- *Haritada Kaybolmak*

Araştırmada incelenen çeviri çocuk romanlarından Michael Ende'ye ait olan "Momo" adlı roman tek baskı yapmasına rağmen 7 milyonun üzerinde bir satış rakamına sahip olduğu için çalışmanın kapsamına dâhil edilmiştir.

Tablo 1: Yerli Çocuk Romanları Künyeleri

Kitap Adı	Kitabın Yazarı	Yayınevi	Yayın Yılı	Yayın Yeri	Baskı Sayısı
Son Ada'nın Çocukları	Zülfü Livaneli	Doğan Egmont	2019	İstanbul	83
İstanbul'la Saklambaç	Mina Tansel	Can Çocuk	2018	İstanbul	25
Gülibik	Çetin Öner	Can Çocuk	2019	İstanbul	37
Yonca Kız	Kemal Bilbaşar	Can Çocuk	2020	İstanbul	42
Bataklığın Kıyısındaki Ev	Yeşim Saygın Armutak	Günüşiği Kitaplığı	2018	İstanbul	37

Tablo 2: Çeviri Çocuk Romanları Künyeleri

Kitap Adı	Kitabın Yazarı	Yayınevi	Yayın Yılı	Yayın Yeri	Baskı Sayısı
Şeker Portakalı	José Mauro De Vasconcelos	Can Yayınları	2018	İstanbul	132
Beyaz Yele	René Guillot	Can Çocuk	2019	İstanbul	45
Bunun Adı Findel	Andrew Clements	Günüşiği Kitaplığı	2018	İstanbul	46
Momo	Michael Ende	Pegasus Yayınları	2017	İstanbul	1 (7 milyon+ adet)
Haritada Kaybolmak	Vladimir Tumanov	Günüşiği Kitaplığı	2018	İstanbul	114

2.3. VERİLERİN TOPLANMASI VE ANALİZİ

Araştırmada veriler doküman analizi yoluyla toplanmıştır. Doküman analizi daha önceden var olan belge ve kayıtların incelenerek verilerin toplanması işlemine denilmektedir ve belli bir amaç doğrultusunda kaynaklar bulma, bunları okuma, not alma ve değerlendirme işlemlerini kapsar (Karasar, 2012, s. 183).

Bu süreçte kullanılan çeviri ve yerli çocuk kitapları kişi kavramı dikkate alınarak okunmuştur. İçerik analizi yöntemi ile amaca uygun olarak karakter niteliklerini ve geliştirilme biçimlerini oluşturan kıstaslara göre bu kitaplardaki kişiler analiz edilmiştir. İnceleme yapılırken amaç doğrultusunda belirlenen kitaplardaki karakterler Sever'in (2008) "Çocuk ve Edebiyat" adlı kitabında belirttiği kıstaslara göre açıklık veya kapalılık, devingenlik veya durağanlık; Tekin'in (2004) "Roman Sanatı" adlı kitabında belirttiği geliştirilme biçimleri ve karakter eğitime uygun olup olmaması açısından değerlendirilmiş ve sonuca varılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. BULGULAR

Çalışmanın bu kısmında örneklem olarak seçilen yerli ve çeviri çocuk romanlarında incelenen karakterlerle ilgili bulgu ve yorumlara yer verilmiştir.

3.1. SON ADA'NIN ÇOCUKLARI

3.1.1. Kitabın Tanıtımı

Kitabın Adı: Son Ada'nın Çocukları

Yazarın Adı: Ömer Zülfü Livaneli

Yayın Yılı: 2019

Yayın Yeri: İstanbul

Yayınevi: Doğan Egmont

Baskı Sayısı: 83

3.1.2. Kitabın Özeti

Yazar, çok küçükken babasını kaybetmiş; annesi ve dayısı ile birlikte çok güzel, cennet gibi bir adada huzur ve mutlulukla yaşamaya başlamıştır. Bu ada herkes tarafından bilinmediği için az sayıda nüfusa sahiptir. Adadaki herkes birbiriyle çok iyi anlaşmaktadır. Bir gün adaya eski devlet başkanı, eşi ve iki torunuyla gelir. Emekli olduktan sonra bu adada yaşamaya karar vermişlerdir. Yazarın dayısı bu durumdan hiç hoşnut olmaz. Bu adamın adayı felakete sürükleyeceğini, düzenin ve huzurun bozulacağını söyler ama kimseye dinletemez. Adadaki halk başkana kucak açar. Daha önce bir yöneticiye ihtiyaç duymayan halk, başkanın konuşmalarının etkisiyle onu yönetici seçer.

Bir gün başkanın torununa bir martı saldırır. Küçük kız çok korkar. Başkan bu duruma çok sinirlenir ama pek fazla tepki göstermez. Bir gece uyurken terasta iri bir insan dolaştığını zanneder ve ateş açar fakat ayak sesleri kesilmez. Başkan bunun bir düşman olduğunu düşünür ve terasa çıkar ancak kimseyi göremez. Ertesi gün bu olayı konuşmak için adadaki herkesi bir araya toplar ve tek tek bütün evlerin aranacağını söyler. Yazarın dayısı o yürüyenin bir insan değil martı olduğunu, martıların gürültücü bir şekilde yürüdüklerini, bunun bu adada normal bir şey olduğunu izah etmeye çalışır fakat başkan martıların saldırgan ve medeniyet düşmanı olduklarını öne sürerek adayı martılardan arındırmaya karar verir. Ne kadar karşı çıkanlar olsa da karar oy birliği ile kabul edilir. Başta yazar, yazarın annesi ve dayısı olmak üzere birkaç kişi bu katliamı önlemeye çalışır fakat hiçbir

faydası olmaz. Katliam için ilk başta sadece başkan ve adamları eyleme geçse de martı saldırıları sonucu bir kişinin yaralanması ve bir kişinin de ölmesiyle ada halkı martılara düşman olmaya başlamış ve yapılacak katliama ortak olmaya gitmişlerdir.

Silahlarla martı nüfusunu azaltamayacağını anlayan başkan adaya dişi erkek karışık bir grup tilki getirtir. Tilkiler geldikten sonra martı sayısı giderek azalır. Halk bu durumdan çok memnundur. Fakat adada eski düzen, huzur, mutluluk ve muhabbet giderek azalmaktadır. Martı sorunundan kurtulduklarını düşünen adalılar yeni bir sorunla karşı karşıya kalır. Adayı zehirli yılanlar basar. Başkan ve birkaç kişiyi ısiran yılanların birden nasıl adayı bastığını, evlere kadar girdiğini kimse anlamaz. Yazarın dayısı yılanların bu kadar çoğalmasının nedeninin martıların yok edilmesi olduğunu açıklar ve adada tekrar martı nüfusunun artırılması gerektiğini söyler. Başkan bu açıklamayı haklı bulur ancak yazarın dayısının verdiği öneriyi kesinlikle reddeder. Şehirden yılan kovucu ilaç getirtir. Ancak ilacın bir etkisi olmaz. Bunun üzerine halk şikâyetlere başlar. Başkan bu sorunu halletmesi için şehirden uzman getireceğini söyler ve halkı biraz yatıştırır. Tüm bunlar yaşanırken adadaki bakkalın dilsiz oğlu kalan martı yumurtalarını kendi tavuk kümeslerine taşımaktadır. Başkanın torunundan bu durumu öğrenen yazarın içine her şeyin eskisi gibi olacağına dair bir umut doğar ve arkadaşına yardımcı olmak için elinden geleni yapar.

Şehirden gelecek uzmanı dört gözle bekleyen halk hüsrana uğrar. Çünkü boyuna bosuna aldanarak medet umdukları uzmanın çabaları hiçbir işe yaramaz. Bunu gören uzman da halktan aldığı paraları iade etmeden kaçır. Başkan huzursuz olmaya başlar. Çünkü halk artık isyan etmeye başlamıştır. Bunun üzerine martı sayısını artırmak için tilki avına çıkılması fikrini ortaya atar. Yazarın dayısı halkı tekrar uyarır. Bunun bir çözüm yolu olmadığını, tek çözümün başkanın adadan gönderilmesi olduğunu anlatmaya çalışır. Ancak başkan, yazarın dayısının devlete karşı geldiği için hapse girip çıktığını açıklar ve halkı ona karşı kıskırtır. Sonra da onu tutuklayıp adamlarıyla şehre gönderir.

Rahatça saklanabildikleri için tilki avlamanın çok zor olduğunu anlayan başkan, ormanda kontrollü bir yangın çıkarmaya karar verir. Böylece tilkiler meydana çıkacak ve halk da onları rahatça avlayacaktır. Fakat çıkan yangın şiddetli rüzgârın da etkisiyle kontrolden çıkar ve çok geniş bir alana yayılır. Hatta adadaki evlerin çoğu yanar. Başkan işin içinden çıkamayınca bütün yaşananların yazarın

dayısının suçu olduğunu ileri sürer. Yazar daha fazla dayanamaz ve dayısının not defterinden ada ve adadakiler hakkında yazdıklarını okur. Ada halkı yazarın okuduklarını duydukça yaptıklarından büyük bir pişmanlık duyarlar ve artık başkanı kovmanın zamanının geldiğini, her şeyin başkan adaya gelince başladığını, hayatlarının alt üst olduğunu söylerler. Kimseyi dinlemeyen başkan ada halkını suçlamaya devam edince torunu başkana insanların hayatlarını mahvettiği için ondan nefret ettiğini söyler ve kardeşini de alıp hızla uzaklaşır. En sevdiğinden duydukları karşısında donup kalan başkan karısını ve torunlarını da alıp adayı terk eder.

Yazarın dayısı başkanın adamlarını atlatmış ve adaya geri dönmüştür. Gelirken de bir fidan getirir. Bu fidanı son adanın çocukları olan yazar ve onun yakın arkadaşı olan, bakkalın dilsiz oğlu diker. Hep birlikte adayı eski haline getirmek için çalışmaya başlarlar. Yazarın dayısı ise yazardan bu süre zarfında sadece tüm bu yaşananları eksiksiz bir şekilde kaleme alıp anlatmasını ister.

3.1.3. Karakter İncelemeleri

3.1.3.1. Yazar

Doğasever-Hayvansever: Kitabın başkahramanı olan yazar, babasının ölümünden sonra annesi ve dayısı ile beraber yaşamaya başladığı adayı, adadaki bitkileri, hayvanları çok sevmektedir. Öyle ki okula gitme zorunluluğu olmasa sürekli bu adada yaşamak ister:

“Adamızı anlatmaya nereden başlasam bilemiyorum. Şimdi size bu küçük adanın yemyeşil çam ormanlarından, doğal bir akvaryum gibi olan masmavi denizinden, rengârenk balıkların seyredildiği güzel koylarından, sürekli uçan bembeyaz martularından söz etsem, eminim ki gözünüzde ancak basit bir manzara resmi canlandırabileceğim. Oysaki adamızın eşi benzeri yoktu, sanki büyülmüş bir yerdin.” (Livaneli, 2019, s. 11).

“Adanın muhteşem doğasında küçük sürprizler gizliydi. Sabahları denizin üstündeki bembeyaz sisi, akşamüstü çıkan hafif rüzgârın fısıltısını, martı çığlıklarını nasıl anlatmalı? Ya her sabah sislerle sarılmış ve havada asılıymış gibi duran ikiz adanın büyülmüş görüntüsünü? Ya iki tarafı ağaçlıklı toprak yolun tepesinde buluşup birbirine girmiş olan dalların yarattığı eşsiz gölgeyi? Ya denize dalıp çıkarak avlanan martıları? Ya evlerimizi saran mor begonvilleri, akşamsefalarını?..” (Livaneli, 2019, s. 12).

“... Ne yazık ki adada okul olmadığı için hiç istemesek de anakaraya döndük ama adanın o eşsiz güzelliği gözümüzün önünden gitmiyor, her yaz koşarak adaya geliyorduk.” (Livaneli, 2019, s. 16).

Alçakgönüllü: Yazar, adayla ilgili bilgi verirken kendisinin daha yeni bir yazar olduğunu, bu yüzden de anlatırken kelimelerinin yetersiz kalacağını söyleyerek alçakgönüllü bir karaktere sahip olduğunu göstermektedir:

“Ben henüz çok genç bir yazar olduğum için bunları anlatmaya kelimelerim yetmiyor. Aslına bakarsanız bu hikâyeyi size yazar dayım anlatmalıydı ama o benim yazmamı istedi. Dayım bütün bunları kim bilir ne kadar zengin ve sürükleyici bir dille iletirdi size.” (Livaneli, 2019, s. 12).

İyimser: Her şeye olumlu tarafından bakan yazar, dayısına bazı konularda çok karamsar olduğunu, olaylara olumlu tarafından bakmak gerektiğini söyler. Her şeyin mantıklı bir açıklaması olduğunu düşünmektedir. Bu da yazarın iyimser bir karakter özelliği taşıdığını göstermektedir:

“Eskiden ülkemizi yönetirken yaptığı gibi çok sert kurallar koyarak adadaki huzurumuzu bozacak. Özgür yaşamımızı kısıtlayacak.”

“Ama dayı ya, o artık başkan değil ki, böyle bir gücü de yok.”

“Eskiden vardı. O bir diktatördü. Ülkedeki her şeye o karar verirdi. Kimseye konuşma ve davranış özgürlüğü tanımazdı.”

“Ben senin gibi karamsar değilim. Başkan belki de sakın bir emeklilik hayatı istiyor. Yaptıklarının yanlış olduğunu anlamıştır. Son Adamızın barış dolu sessizliğinde dinlenmek istiyordur.”

“Yazar dayım beni çok saf buluyordu. Ben, Başkan’ın iyi niyetli olduğuna inanıyor; ülkede kavgalar çıkmaması için sert kurallar koyduğunu düşünüyordum.”

“Tıpkı baban gibisin. Hep umutlu hep iyimsersin.” (Livaneli, 2019, s. 23).

Yazarın dayısı karamsar tavırlarını sürdürdükçe yazar dayısının aksine her zaman iyimser, her zaman olumlu düşünen, dayısını olumlu düşünmesi için ikna etmeye çalışan bir tavır sergilemektedir:

“Sence, daha önce ülkesini baskıyla yönetmiş, halkına kötü davranmış birine yani Başkan’a, aynı şekilde davranmak doğru mu dayı?”

“Cevap verip vermemeyi düşünürmüş gibi biraz bekledi, sonra, ‘Evet doğru değil ama onun nasıl biri olduğundan haberin bile yok,’ dedi.”

“Yine karşılıklı sustuk. Sonra ben devam ettim: Öf evet, bilmiyorum. Ama eskiden kötü davranmış olması hâlâ kötü olduğu anlamına gelmez.”

“Bunları seninle tartışmayacağım.”

“Neden? O da bir insan! Onu da adalı komşularımız gibi iyi birine dönüştürebiliriz.”

“Yeter artık. Sen geçmişte ülkemizde neler yaşandığını, onun insanlara ne kadar acı çektirdiğinden, daha kolay yönetebilmek için herkesi birbirine nasıl düşman ettiğini bilmiyorsun! O zaman daha doğmamıştın bile.”

“Olabilir ama bu durumda ne yapalım? İki yaşlı insanı ve torunlarını adamızdan atalım mı? Sen demez miydin sevgi her şeyi çözer diye. Onlara bir şans vermeliyiz.” (Livaneli, 2019, s. 33-34).

Yazar, bazen kendisini iyimser ve umutlu olması yönünden babasına benzetmektedir ve adanın geleceğine dair umutlu tavrını her zaman sürdürmektedir:

“Yine de tıpkı babam gibi, ülkemizdeki insanların tekrar dost olabileceğine dair umudumu yitirmemiştım. Kim bilir? Belki benim yaşındakiler büyüyünce ülkemize tekrar barış gelir.” (Livaneli, 2019, s. 39).

Başkan'ın adayı idaresi altına almak istemesi durumuna karşı bile yazar iyimser tavrını korumaktadır:

“Yine de büyükler bu işi eğlenceli bir tiyatro oyunu gibi izliyor, fazla ciddiye almıyorlardı. Bizimki gibi küçük bir adanın yönetim kurulundan ne kötülük çıkabilirdi ki. Belki de Başkan, kaybettiği yöneticilik görevinin yerine, boş kalmamak için zararsız bir oyun uyduruyordu.” (Livaneli, 2019, s. 55).

Yazarın, Başkan'ın adadaki martıların katli için yaptığı çalışmalar karşısında endişelenen, karamsarlığa düşen annesini sakinleştirmek için söyledikleri de yine iyimser bir tavır takındığını göstermektedir:

“Hayattan öğrendiğim bir şey var oğlum. Kötülük her yerde çok kuvvetli ve zor yeniliyor. İyilik daha zayıf kalıyor.”

...

“Tamam işte, göreceksin, komşularımız bu vahşete katılmayacak. Başkan da adada sıkılacak, istenmediğini fark edecek, sonra da çekip gidecek buralardan.”

“Ya bizi gitmek zorunda bırakırsa?”

“Böyle bir şey olmayacak! Sonsuza kadar bu ada, iyi kalpli insanlarıyla birlikte var olacak.” (Livaneli, 2019, s. 75).

Merhametli: Başkan'ın torunu, adadaki çocukları küçümseyip onlarla alay etmesine rağmen martı saldırısına uğradığında yazarın onun hâline üzülmesi merhamet duygusu taşıdığını göstermektedir:

“Bakkaldan aldığı gofreti yiyerek eve dönerken martılar kızın üstüne pike yapmışlar. O da birdenbire paniğe kapılmış, elleriyle başını korumaya çalışarak koşmaya başlamış.

Sonra o telaşla ayağı bir dala takılarak yere yuvarlanmış, sol kolunu incitmiş. Onu bulduklarında çığlık çığlığa bağırıyor, hâlâ martıların üstüne geldiğini sanıyormuş. Doktor amca, kızın kolunu özenle sarıp boynuna assa da hemen iyileşmemiş.

Kıza gıcık olsam da bu olaya çok üzüldüm. Birkaç komşumuzla ada halkı adına, Başkan'a geçmiş olsun ziyaretine gitmeyi bile önerdim ama büyükler cesaret edemediler.” (Livaneli, 2019, s. 49).

Meraklı: Yazar onca olayın ardından oluşan sessizliğin arkasında neler olup bittiğini merak edip kendi kendine sorular sormaktadır:

“Hiçbirimiz ses çıkarmadık. Gece sessizdi, martı çığlıkları duyulmuyordu, adada çıt çıkmıyordu. Acaba Başkan planında başarılı olmuş ve bütün martıları adadan kovmuş muydu? Niye o gün öğleden sonra ya da akşamüstü hiç uçan martı görmemiştik?” (Livaneli, 2019, s. 113).

Girişken: Yazar çevresinde olanlara seyirci kalmayan, adanın eskisi gibi olması için çabalayan, yeni fikirler ortaya atan, herkesle etkileşim içinde olan girişken bir yapı sergilemektedir:

“Tam o sırada aklıma gelen parlak bir fikirle heyecanlandım:

Süper bir fikrim var dayı. Yarın herkese haber verip fıstık toplama işine başlayalım. Yine her yılki şenliklerimizi yapalım. Fıstıkları çuvallara doldurunca toplu

akşam yemeğimizi yiyelim; müzisyen abilerim gelsinler, dans edelim. Böyle neşeli bir ortamda Başkan da unutulur gider, onun martı savaşı da!” (Livaneli, 2019, s. 101-102).

Ada halkının, başlarına gelenlerin sorumlusu olarak yazarın dayısını görmeleri ve hâlâ Başkan’ı savunmaları üzerine daha fazla dayanamayan yazarın, artık tüm bu olanlara seyirci kalmayacağını belirterek dayısının defterindekileri okumaya başlaması da girişken bir yapıda olduğunu göstermektedir:

“Artık daha fazla seyirci kalmayacaktım, çocuk olduğum için susmayacaktım, sorunları büyüklerin çözmesini beklemeyecektim.

Dayımın küçücük defteri hep yanımdaydı. Cebimden çıkarıp titreyen ellerle bağıra bağıra okumaya başladım.” (Livaneli, 2019, s. 189).

Karakterle İlgili Genel Değerlendirme: Kitabın başkahramanı olan yazar oluşturulurken çevresiyle olan ilişkisi, davranışları, konuşmaları ve olaylara karşı tutumu temel alınmıştır.

Yazarın karakter özellikleri açık ve net bir şekilde ortaya koyulmuştur. Karakter özellikleri birbiriyle tutarsız değildir. Bu özellikler kitapta sıkça tekrar edildiği için okuyucunun zihninde net bir şekilde yer etmektedir. Açık karakter özelliği gösteren yazar, kitap boyunca sürekli aynı özellikleri sergilemiştir. Pek değişiklik göstermediği için durağan bir yapıya sahiptir.

Yazarın açık karakter özelliği göstermesi olumlu bir durumdur. Yaşına göre olgun, her zaman umutlu, yeri geldiğinde büyüklere öncülük eden, hayvansever, doğasever olma özellikleri karakter eğitiminde kullanılacak niteliklerdir. Ancak karakterin sürekli olumlu özellikler göstermesi, yetişkin bir insan gibi davranması okuyucunun ilgisini canlı tutmakta yetersiz kalabilir. Yazar, çocuk dünyasına yakın bir profilde değildir. Bu da okuyucunun karakterle özdeşim kurmasını zorlaştırabilir. Yazarın sahip olduğu tüm nitelikler karakter eğitiminde kullanılabilir. Buradan da karakterin idealize edildiği sonucuna ulaşılır.

3.1.3.2. Başkan

Kindar: Başkan, gece terasında duyduğu ayak seslerinin insana değil de bir martıya ait olduğunu ortaya çıkarıp kendisini gülünç duruma düşüren anlatıcının dayısına ve martılara kin gütmeye başlar ve adada yaşanacak korkunç olayların fitili bu olayla ateşlenir:

“O geceden itibaren, Başkan’ın adada iki büyük düşmanı olmuştu: Daha önce torununu korkutup kolunu incitmesine yol açtıkları yetmiyormuş gibi şimdi de onu gülünç duruma düşürüp komşularının önünde rezil eden martılar ve sorularıyla durumu çözen o zeki adam, yani benim yazar dayım!” (Livaneli, 2019, s. 68).

Başkanı, yazarın dayısına karşı duyduğu kin kitabın ilerleyen bölümlerinde de görülmektedir. Öyle ki yazarın dayısının geçmişte yaşadıklarını gün yüzüne çıkarıp onu adadan göndermeye çalışmış ve tüm yaşananların onun suçu olduğunu iddia etmiştir:

“Arkadaşlar, adanıza geldiğim günden sonra burada oturan ada halkının geçmişi hakkında bazı araştırmalar yaptım ve böylece sözde yazar olan arkadaşın müthiş sırrı ortaya çıktı. Bu kişi, devletimize karşı geldiği için hapse girmiş ve çıktıktan sonra adını değiştirerek adanıza sığınmış bir suçludur. Bu adam hepimizi kandırmıştır.” (Livaneli, 2019, s. 180-181).

“Başkan, dayımın bu gece gözaltında tutulacağını ve ertesi sabah motorla götürülerek, adalete teslim edileceğini açıkladı.

Şok o kadar büyüktü ki annem de ben de ne yapacağımızı bilemiyorduk. Başkan Köpekbalığı, ince ve zalim dudaklarıyla korkunç sözler söylüyordu. Adamızdaki başarısızlıkların sebebinin dayım olduğunu öne sürüyordu.” (Livaneli, 2019, s. 181).

Acımasız: Başkan merhamet duygusunu yitirmiş, gözünü kırpmadan canice kararlar alabilen, duyarsız, bencil bir karakterdir. O gelene kadar adada kimsenin bir sorun yaşamadığı martıları, yaptığı türlü planlarla katletmiş; martıları yok etmek için getirttiği tilkileri yok etmek için de ormanları yakmıştır. Bunları yaparken de kimseyi dinlememiş, kafasına estiği gibi hareket etmiştir:

“Bir süre sonra sakinleşip her şeyi anlattı. Söylediğine göre Başkan toplantı açılır açılmaz hemen konuya girmiş, bu adadaki en büyük tehdidin martılar olduğunu söylemiş. Adanın en güzel kıyılarını kaplıyor, buralarda insanların denize girmesini engelliyorlarmış. Bununla da yetinmeyip insanlara saldırıyor, adayı yaşanmaz bir cehenneme çeviriyorlarmış. Bu yüzden Başkan kurula, bu vahşi kuşların yok edilmesini önermiş. Uzun uzun kuşların zararlarını sayıp dökmüş.” (Livaneli, 2019: 72).

“Konuşmanın başka yönleri kaydığını gören dayım, ‘Şu martı olayına gelseniz!’ dedi ve bu Başkan için bir fırsat oldu. Başladı içi yana yana konuşmaya. Uzun uzun martıların adaya ne kadar zarar verdiğinden, insanları korkuttuğundan, zavallı torununu neredeyse sakat bırakacak martı hücumundan söz etti.

Adanın en güzel plajları bu vahşi yaratıklara teslim edilemezdi. Martılar adadaki herkesin düşmanıydı. Bu yüzden martılara karşı bir savaş başlatılmalı ve bu yaratıklar adadan sonsuza dek kovulmalıydı. Medeniyet, insanın doğayı istediği gibi denetim altına alması demekti.

Konuştukça coşuyor, içindeki martı nefretini saklamaya gerek görmüyordu.” (Livaneli, 2019, s. 80).

Adadaki insanları kendi çıkarlarını düşünmeleri gerektiğine inandıran Başkan, martı kıyımına onları da ortak etmiştir. Adanın doğal güzelliklerine, adadakilere ve adada yaşayan hayvanlara karşı son derece duyarsız davranmaktadır:

“Başkan yine ayağa kalktı, ‘Sevgili komşularım,’ dedi, ‘dünya turizmin altın çağını yaşıyor. Her yıl yüz milyonlarca turist, sıcak denizlere, mavi koylara sahip güzelim adalara akıyor. Bizim adamız, dolayısıyla da siz, niye bu büyük endüstriden payınızı almıyorsunuz? Bunu yapmanıza hiçbir engel yok. Hemen yarın ülkemizin ve dünyanın en büyük şirketleri gelip bu cennet koylara beş yıldızlı oteller, diskolar, eğlence merkezleri yapmaya başlayabilir.

Bu milyarlarca paradan hepiniz hakkınızı alabilirsiniz. Ama siz bu güzelim koyuları martılara terk etmişsiniz. Kafanıza doldurulmuş saçma sapan çevreci fikirlerle cennet gibi adayı bir çöplüğe çevirmişsiniz. Topladığımız çam fıstıklarının geliriyle de geçinmeye çalışıyorsunuz.

Başta söylediğim medeniyet kelimesini hatırlıyor musunuz arkadaşlar? Hiçbir medeni insan böyle davranmaz, kendi çıkarını bu kadar göz ardı etmez. Haydi, şimdi bir karar alalım ve adamızı şu gereksiz martı ayrıntısından kurtaralım.” (Livaneli, 2019, s. 82-83).

Başkan’a martıları adadan nasıl uzaklaştıracağı sorulduğunda Başkan’ın verdiği cevap ne kadar acımasız bir karaktere sahip olduğunu bir kere daha göstermektedir:

“... ama adada oturan bir kişi olarak sormak istiyorum. Martıları hangi yöntemle kaçıracağız?”

Başkan alaycı bir edayla, ‘Kaçırmaktan söz eden kim?’ dedi. ‘Yok edeceğiz.’

“Nasıl?”

“Hepsini avlayacağız, yumurtaları da kıracağız. Anlayacağımız bir çeşit av şöleni.” (Livaneli, 2019, s. 84).

“Annem, ‘Zaten savaştan başka şey düşünmediğiniz için her şey bu hale geldi ya!’ dedi ama Başkan ona aldırmandan savaş planlarını açıklamaya başladı.

Başkan’ın adamları gece karanlığından yararlanarak gizlice, kıyıyı gören bir sığınak yapacaktı. Basit bir şey olacaktı bu ama yine de atış timlerinin zarar görmesini engelleyecekti. Geceleri bu sığınakta yer alan atış timleri, hava aydınlanınca ateş etmeye başlayacak ve martıları yok edecekti.” (Livaneli, 2019, s. 125).

Bencil: Başkan’ın hayatî durumlarda bile sadece kendisini düşünmesi, ada halkının canını hiçe sayması, yılan ısırılmaları için gerekli ilacı bir dediğini iki etmeyen, onu el üstünde tutan adadaki diğer hastalara vermeyip kendisinin yılan tarafından ısırıldığında kullanması bencil bir karaktere sahip olduğunun göstergesidir:

“Anlatıldığına göre, bahçe işleriyle uğraştığı sırada darbeyi almıştı. Çılgık üzerine hemen koşan adamları, tekneden alelacele getirdikleri birtakım pompalar, ilaçlar ve serumlarla Başkan’ı kurtarmayı başardılar. Günlerce ateşler içinde yatmasına, çok acı çekmesine rağmen hayati tehlikeyi atlattı. Bu durum, özel teknesinde her ihtiyacı karşılayabilecek malzemeler bulundurduğunu ama elindeki ilaçları adalılar için kullanmadığını da ortaya çıkarmıştı.” (Livaneli, 2019, s. 150).

Karakterle İlgili Genel Değerlendirme: Başkan’ın karakter özellikleri açık bir şekilde belirtilmiştir ve bu özellikler birbiriyle tutarsız değildir. Başkan, açık karakter özelliği göstermiş ve kitap boyunca sürekli aynı özellikleri sergilemiştir. Kitap boyunca karakter özellikleri pek değişiklik göstermediğinden durağan bir yapıya sahiptir.

Başkan’ın açık karakter özelliği göstermesi olumlu bir durumdur. Ancak sahip olduğu özellikler karakter eğitiminde kullanılacak nitelikler değildir.

Kindar, bencil olması, hayvanlara eziyet etmesi, sadece kendi çıkarlarını gözetmesi ve insanları kullanması çocuk okur için olumsuz örnekler teşkil etmektedir. Buradan da karakterin idealize edilmediği sonucuna ulaşılır.

3.1.3.3. Dayı

Yazarın dayısına kitapta pek ayrıntılı yer verilmemiştir. Yazarın dayısı zamanında siyasi sebeplerden dolayı hapse girip çıkmış, hapisten çıktıktan sonra adını değiştirerek Son Ada'ya yerleşmiştir. Yazarın babası öldüğünde kız kardeşini ve yeğenini yanına alır ve beraber adada yaşamaya başlarlar. Başkan'ın adaya gelmesiyle beraber dayının onunla ve yazarla girdiği etkileşimler, bazı karakter özellikleri hakkında okurlara bilgi vermektedir.

Yazarın dayısı, yeğenine ve adadaki diğer insanlara karşı güler yüzlü, sevecen bir şekilde davranmaktadır. Adaya karşı çok duyarlıdır. Başkan geldikten sonra karamsar ve ön yargılı bir havaya bürünmüş ve bu özellikleriyle ön plana çıkmıştır. Çünkü geçmiş tecrübelerine ve bilgilerine dayanarak adanın tehlike altında olduğunu hissetmiş ve herkesi uyarmaya çalışmıştır. Bu süreçte aldığı kararlar ve attığı adımlar akıllı ve cesur bir karaktere sahip olduğunu göstermektedir. Sonuç olarak dayı görevindeki kişi kapalı ve durağan karakter özelliği gösterse bile sahip olduğu olumlu karakter nitelikleri açısından okurun özdeşim kurmak isteyeceği bir karakter izlenimi oluşturmuştur. Kısacası karakter eğitiminde kullanılabilecek bir görüntü oluşturmuştur.

3.1.3.4. Diğer Kişiler

Kitaptaki ana karakterlerin gelişimlerine herhangi bir katkısı bulunmayan ve kitapta sadece isim olarak yer alan dekoratif kişiler de bulunmaktadır:

Baba, Anne, Başkan'ın Karısı, Başkan'ın Kız Torunu, Başkan'ın Korumaları, Noter Amca, 1 Numaradaki Adam, Bakkal, Bakkal'ın Oğlu, Uzman, Martılar.

Tablo 3: Son Ada'nın Çocukları: Karakterlerin Genel Görünümü

Karakterler		Karakter Türü	Karakterin Geliştirilme Biçimi
Yazar	Baş Kişi	Açık, Durağan	Dramatik

Başkan	Baş Kişi	Açık, Durağan	Dramatik, Açıklama
Yazar'ın Dayısı	Yan Kişi	Açık, Durağan	Dramatik, Açıklama

Tabloya bakıldığında romanda ele alınan karakterlerin hepsi durağan bir yapıya sahiptir. Başkışiler açık karakter özelliği gösterirken yan kişi kapalı karakter özelliği göstermektedir. Karakterlerin hepsinin dramatik yöntemle geliştirilmesi ele alınan karakter özelliklerinin daha gerçekçi bir şekilde verilmesine olanak sağlamıştır. Ayrıca Başkan ve Yazar'ın Dayısı karakterleri geliştirilirken dramatik yöntemle beraber açıklama yönteminin de kullanılması bu karakterler hakkında okuyucunun kafasında soru işaretleri oluşmasını önlemiştir.

Tablo 4: Son Ada'nın Çocukları: Karakter Nitelikleri

Yazar Karakteri	
Karakter Eğitiminde Kullanılabilecek Nitelikler	Karakter Eğitiminde Kullanılmayacak Nitelikler
Hayvansever Alçakgönüllü Merhametli Girişken Doğasever Meraklı İyimser	X

Yazarın tüm özellikleri olumludur. Karakter eğitiminde kullanılması uygun bulunmayan hiçbir özellik taşımamaktadır. Karakter tamamen olumlu özelliklerle oluşturulduğu için idealize edilmiş bir karakter olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

Tablo 5: Son Ada'nın Çocukları: Karakter Nitelikleri

Başkan Karakteri

Karakter Eğitiminde Kullanılabilecek Nitelikler	Karakter Eğitiminde Kullanılmayacak Nitelikler
X	Kindar Bencil Acımasız

Başkanın bütün özellikleri olumsuzdur ve bu özellikler karakter eğitiminde kullanmak için uygun bulunmamaktadır. Karakterin olumlu bir özelliği bulunmadığı için idealize edilmemiş bir karakter olduğu görülmektedir.

3.2. İSTANBUL’LA SAKLAMBAÇ

3.2.1. Kitabın Tanıtımı

Kitabın Adı: İstanbul’la Saklambaç

Yazarın Adı: Mina Tansel

Yayın Yılı: 2018

Yayın Yeri: İstanbul

Yayınevi: Can Çocuk

Baskı Sayısı: 25

3.2.2. Kitabın Özeti

Ali, bir sabah erkenden okula gider. Her yerde Emre’yi arar. Heyecandan yerinde duramayan Ali, Emre’yi bulunca onunla çok önemli bir şey konuşacağını, bugün okulu asmaları gerektiğini söyler. Ancak Emre bu teklifi kabul etmez. Dersleri asamayacağını söyler. Ali, evlerinin bodrumunda bir lahit bulduklarını, mutlaka onun da bunu görmesi gerektiğini söyler. Emre ikna olmaz. Ali, Emre’ye çok sinirlenir. Bütün gün onunla konuşmaz. Emre, Ali’nin gönlünü almak için okul çıkışı onunla beraber gidebileceğini söyler. Ali kırıncı da olsa ikna olur.

Okuldan çıkınca doğruca Alilere giderler. Ancak Ali’nin babası bodrumu kilitlemiştir. Ali annesinden izin ister fakat annesi babasının kesin bir şekilde bodruma girilmesini yasakladığını söyler ve izin vermez. Ali, babasını ikna etmek için onun yanına gider ama hayal kırıklığıyla geri döner. Bu arada daha erken gelemedikleri için Emre’ye de çok sinirlenir. Eve geldiklerinde doruca Ali’nin

odasına çıkarlar. Annesi bir işler çevirdiklerini düşünerek Ali'nin odasına gider ve bilgisayarın ekranındaki lahit resmini görür ve şüphelenir. Ali'nin ödev yapacaklarını söylemesiyle biraz rahatlar ve komşuya gider. Bunu fırsat bilen Ali bodrumun anahtarını eliyle koymuş gibi bulur. Ancak telaştan anahtarın saklı olduğu vazoyu düşürüp kırarlar. Ali bunu pek önemsemez.

Bodruma girmeyi başardıkları hâlde aksiliklerle karşılaşır. Önce bodrumun ışıklarının yanmadığını görürler. Fener ararlar ama bulamazlar. Buldukları kibritle lahidi incelemek isterler ama bu sefer de kibriti düşürürler. El yordamıyla kibriti ararken bir ses duyarlar. Önce çok korkarlar ancak bu sesin İstanbul'a ait olduğunu öğrenince hem rahatlarlar hem de çok şaşırırlar. İstanbul, onlara hem kendisi hem de kibritle, elektrikle ilgili değişik birçok bilgi verir ve hafta sonu buluşmak üzere anlaşır.

Çocuklar söz verdikleri üzere İstanbul'la buluşurlar. İstanbul, kendisi ve tarihiyle ilgili bilmedikleri bir sürü şey anlatırken çocuklar da onun yönlendirmeleriyle İstanbul'da bir güzel gezerler ve bunu oyunlaştırmaya karar verirler. Sırasıyla bir gün İstanbul saklanır, çocuklar onu ipuçlarıyla bulur; bir gün çocuklar saklanır, İstanbul onları ipuçlarıyla bulur. Ali ve Emre neredeyse her gün İstanbul'la buluşup saklambaç oynarlar ve oynarken gitmedikleri birçok yere gidip bilmedikleri birçok şey öğrenirler. Daha sonraları aralarına Emre'nin Bursa'dan gezmeye gelen kuzeni Burcu da katılır. Ali, Burcu'nun çocuksu tavırlarına ve İstanbul'la hemen samimi olmasına gıcık olur, İstanbul'u Burcu'dan kıskanır.

Üç çocuk tatilin hemen hemen her günü İstanbul'la buluşur ve hem gezip hem öğrenirler. Hepsi de bu duruma ve birbirlerine çok alışır. Öyle ki Ali artık Burcu'ya gıcık olmaz hatta onu sever. Günler öyle çabuk geçer ki artık Burcu'nun Bursa'ya dönme vakti gelir. Herkesin içi buruktur. Özellikle Burcu İstanbul'dan ayrılmayı hiç istemez ancak yaz tatilinde yeniden buluşmak üzere sözleşip birbirleriyle ve İstanbul'la vedalaşırlar.

3.2.3. Karakter İncelemeleri

3.2.3.1. Ali

Tez Canlı: Ali, lahidin bulunmasından sonra bunu Emre'ye söylemek için çok sabırsızlanmıştır. Öyle ki gece gözünü uyku tutmamıştır. Sabah olduğunda ise kahvaltı bile etmeden okula gider. Emre'ye daha erken ulaşamadığı için kendi

kendine, cep telefonunun olmamasına yakındır. Karakterin bu aceleci tavırları diğer özellikleriyle örtüşmekte ve tutarlı bir tablo çizmektedir.

“Ali’yi gece hiç uyku tutmadı. Sabahı ipe çekti. Erkenden kalktı; annesinin şaşkın bakışları altında çabucak hazırlandı; kahvaltısına elini bile sürmeyip onun itirazlarına kulak asmadan sokağa attı kendini. Herkesten önce okuldaydı; ama Emre hâlâ gelmemişti. İşte o zaman bir cep telefonunun olmayışına çok hayıflandı.” (Tansel, 2018, s. 11).

Heyecanlı: Evlerinin bodrumundaki lahit Ali’yi çok heyecanlandırmıştır. Adeta içi içine sığmaz. Sabırsız olması da bu heyecanının sonucudur. Emre okula geldiğinde heyecanla olanları anlatmaya başlar:

“Ders zilinin çalmasına beş dakika kala geldi Emre.

‘Neredesin oğlum? Müthiş bir şey var seninle konuşmam gereken...’

Emre bu müthiş şeyin ne olduğunu merak etti, ama daha ağzını açmadan Ali hızlı hızlı konuşmayı sürdürdü:

‘Bizim evde ne oldu biliyor musun? Olağanüstü bir şey!.. Bodrumda bir lahit çıktı!’

‘Lahit mi?’

‘Evet, evet! Koskoca bir mermer sanduka! Bir mezar!.. Kapaklı!.. Bir Roma lahidi!..

Düşünebiliyor musun? Müzelerde gördüğümüz gibi!..” (Tansel, 2018, s. 11-12).

Meraklı: Kitabın başkahramanlarından olan Ali, evlerinin bodrumunda buldukları lahidi ve içinden ne çıkacağını çok merak eder. Uzmanlar geldiğinde mutlaka orada olmak ister. Bu merakı yüzünden okuldan kaçmayı bile düşünür. Bu da meraklı bir karakter özelliğine sahip olduğunu gösterir:

“Belki de hep oradaydı da bizimkiler kömürlüğü genişletirken, yeni fark ettiler. Babam telefon etti; uzmanlar gelip bakacaklar bugün... Diyorum ki, bize gidelim –senle ben. Onlar geldiğinde biz de orada olalım.” (Tansel, 2018, s. 12).

Emre’yi okuldan kaçmaya ikna edemeyen Ali, okuldan çıkar çıkmaz Emre ile beraber eve gider. Eve vardıklarında bodrumun kilitli olduğunu görürler ve Ali annesine kapının niye kilitli olduğu, lahidi açıp açmadıkları, açtılsa içinden ne çıktığı gibi çeşitli sorular sorar. Israrla lahidi görmek istediğini söyler. Buradan yine karakterin meraklı bir yapıya sahip olduğu sonucu çıkar:

“Eve vardıklarında Ali hemen kömürlüğe giden merdivenlere yöneldi: kapı kilitliydi.

‘Gitmişler işte!..’

Hızla çıkıp evin kapısını çaldılar. Annesinden aldılar haberi: Uzmanlar gelip bodrumdaki lahidin Roma dönemine ait bir lahit olduğunu doğrulamış, kayıtlarına geçirmiş ve gitmişlerdi.

‘İçlerini açtılar mı?’

‘Açmadılar! Mühürleyip gittiler...’ (Tansel, 2018, s. 13).

Ali, kitabın ilerleyen bölümlerinde İstanbul’un zindanlar hakkında verdiği bilgileri dikkatle dinlerken ona çeşitli sorular sorar. Bilmediği hiçbir şeyi atlamaz:

‘İstanbul konuşmayı sürdürüyordu:

‘Kapkara, korkunç, soğuk, nemli zindanlar vardı bende eskiden! Bunlardan biri, bugün de orada kalan bir mahpusun adıyla anılıyor.’

‘Mahpus mu?’

‘Hapisteki kişi, demek.’

‘Hâlâ duruyor mu o zindan?’

‘Duruyor durmasına ama yüzyıllardır kullanılmıyor. 50 yıl önce film çekimlerinde plato olarak kullanılırdı ara sıra... On yıl önce bakımsız, izbe bir durumdaydı. Şimdi temizlendi, onarıldı. Yakında belki eğlence yeri olur; çünkü Bizans’tan kalma çoğu yapıyı şimdi düğün salonu, konser salonu falan yapıyorlar. Ama bunu galiba sergi salonu yapacaklarmış!’

‘Neresi burası?’...’ (Tansel, 2018, s. 56).

Yine bir gün İstanbul, bir kapının surlardan da eski olduğundan ve Altın ya da Yıldızlı Kapı dendiğinden bahsederken Ali neden böyle dendiğini merak eder ve İstanbul’a sorar:

‘Neden Altın Kapı? Altınla ne ilgisi vardı?’ diye sordu Ali.’ (Tansel, 2018, s. 80).

Karakterin bu özelliği kitabın her bölümünde yer almaktadır. Ali’nin sergilediği davranışlar meraklı bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Kitabı okuyan çocuk okurlar, karakterin sunuluş biçimi sayesinde kendilerini rahatlıkla Ali’nin yerine koyup aynı şeyleri merak edebilir.

İnatçı: Ali, aklına koyduğunu yapan, asla vazgeçmeyen, kendi isteklerinde ısrarcı davranan bir karakterdir. Kitabın ilk bölümlerinde inatçı tavrını hissettirir. Anne ve babasının bodruma girmelerine izin vermemelerine rağmen Ali, izin vermeseler bile mutlaka oraya gireceklerini söyler. Ali’nin bu tavrı diğer karakter özellikleriyle örtüşmektedir ve bu özelliği okuyucunun ilgisini çekebilecek şekilde verilmiştir:

‘İki çocuk hayal kırıklığına uğradı; Ali bayağı içerledi: Babası öyle kararlıydı ki ısrar etmenin işe yaramayacağı ortadaydı. Sözü uzatmadan çıktılar; ama ikna olmamışlardı. Ali bir yolunu bulup kömürlüğe girebileceklerini düşünüyordu. İzinle giremedilerse izinsiz gireceklerdi. Kendilerine ait bu özel hazineyi en yakın arkadaşına göstermezse olur muydu? Defineciler duyarmış! Sanki bütün mahalleli duymamış mıydı? Oysa ki, kendi bir tek en yakın arkadaşına söz etmişti bu konudan... Sessiz sessiz eve doğru yürürlerken Emre sordu:

‘Ne düşünüyorsun?’

‘Anahtarı nerede bulacağımı...’

‘Ne yani? Gizlice mi gireceğiz?’

‘Ya ne yapacaktık? İzin alamadığımızı göre başka çaremiz var mı?’ (Tansel, 2018, s. 14-15).

Agresif: Romanın başkahramanlarından olan Ali, ani çıkışları olan, ufak tefek şeylere sinirlenip tepki gösteren bir karakter özelliği göstermektedir. Her şeyin kendi istediği gibi olmasını isteyen Ali, öyle olmayınca sinirlenerek tepki gösterir. Emre’nin kuzeni olan Burcu’nun sesli bir şekilde İstanbul’a seslenmesine şaşırarak Ali içten içe Emre’ye sinirlenir:

“Burcu, Emre’nin sözünü bitirmesini beklemeden parka doğru adım atmış, hem yürüyor, hem de hiç sesini kısmadan konuşuyordu:

‘Ah, güzel İstanbul! Bilsen, ne heyecanlıyım! Kalbim güm güm çarpıyor!’

Ali’yle Emre önce çevrelerine baktılar, duyan gören var mı, diye. Sonra birbirlerine... Ali’nin bakışlarında, ‘Gördün mü yaptığını?’ sözleri okunuyor; Emre’ninkilerde bir çaresizlik, şaşkınlık seçiliyordu.” (Tansel, 2018, s. 87).

Burcu’nun gelir gelmez sırlarını ifşa edeceğini düşünen Ali, Burcu’nun her sözüne, her hareketine sinir olmaya başlar. Asabi tavırlarını Burcu’ya karşı daha fazla belli eder:

“Elbette, güzel İstanbul! Onlar gezdirdiler bizi,” dedi ve gülerken Emre’ye bakıp ekledi: “Tıpkı bugün olduğu gibi...”

“Emre biraz rahatlamış, gülümsedi. Ali, Burcu’nun her ağzını açışında “güzel İstanbul” demesine sinir oldu.” (Tansel, 2018, s. 88).

Kitabın ilerleyen bölümlerinde oynadıkları saklambaç oyunu sırasında Ali’nin, söylediği bir söze karşı Burcu’nun sorduğu soruya hırçın bir tavırla cevap vermesi sinirli bir karakter yapısına sahip olduğunu bir kez daha gözler önüne sermektedir:

“Müze dönüşen saraya girmek için gişe önüne geldiklerinde Ali, ‘Keşke bir soru hakkımız daha olsaydı...’ diye hayıflandı.

Burcu merak etti:

‘Ne sorardın o zaman?’

‘Öyle bir hakkımız yok,’ diye hırçınlaşır gibi oldu Ali.” (Tansel, 2018, s. 94).

Gelecekte ne olacaklarını konuşurken Burcu’nun İstanbul’la ilgili bir proje düşünmesine Ali yine sinirlenmiştir. Burcu’nun nazik tavırlarına karşın Ali ona karşı hep sinirli davranmaktadır:

“İstanbul Ali’ye sordu:

‘Sen hangi işi düşünüyorsun?’

‘Daha karar vermedim!’

‘Ben ilk hedefimi biliyorum,’ dedi Burcu neşeli bir sesle. Dönüp baktılar.

‘İstanbul’la ilgili bir okul projesi hazırlayacağım, mutlaka!’

Ali, yine sinir oldu Burcu’ya:

‘Sen İstanbul’da yaşamıyorsun ki!’

‘Ne önemi var, Aliciğim? İstanbul hepimizin değil mi? Üstelik sadece bu ülkede yaşayan bizlerin değil tüm insanlığın malı...’

‘Hem öyle istediğin projeyi yaptırırlar mı sana okulda?’

Emre, Burcu’nun da duyabileceği kadar alçak bir sesle, ‘Bu yapar,’ dedi.” (Tansel, 2018, s. 134).

Ali karakterinin agresiflik özelliği diğer özelliklerini tamamlamaktadır. Diğer karakter özellikleriyle tutarlıdır. Bu da karakterin inandırıcılığını artırmaktadır.

Akıllı: Saklambaç oynarken İstanbul’un sorduğu sorular karşısında hiç düşünmeden cevap veren Ali’nin akıllı, kültürlü bir karakter özelliği gösterdiği anlaşılmaktadır:

“Çocuklar sevinç çığlıklarıyla zıplayarak bir nefeste köprünün üst katına çıktılar. Galata Kulesi yönünde koşar adım yürümeye başladıklarında İstanbul sordu:

“Galata Kulesi’ne ilişkin ne biliyorsunuz?”

Bu kez önce Ali cevap verdi:

“Galata Kulesi denince benim aklıma Hezarfen Ahmet Çelebi geliyor. Bilimin pek çok dalıyla ilgileniyormuş; uçma konusuna epeyi kafa yormuş. Kuşların kanatlarını incelemiş. Sonunda kendine iki kanat yapıp Galata Kulesi’ne çıkmış. Kanatları takıp Kule’den kendini bırakmış, Anadolu yakasında Üsküdar’a, Doğancılar’a kadar uçmuş. Sultan önce onu altın kesesiyle ödüllendirmiş. Ama sonra çevresindekiler, ‘Efendimiz, bu adam çokbilmiş; sizi de tahtınızdan edebilir,’ gibi sözler söyleyince Hezarfen’i İmparatorluğun en uzak köşesine, Cezayir’e sürmüş!” (Tansel, 2018, s. 65).

Kıskanç: Ali, arkadaşları ve İstanbul’la oynadığı saklambaç oyunlarına ara verdiklerinde Emre ve Burcu’nun beraber diğer oyun için hazırlanacaklarını, araştırma yapacaklarını düşününce kendisi yalnız kalacağı için içten içe onları kıskanmıştır:

“Öbür gün buluşalım o zaman,” dedi İstanbul. Üçü de sıkıldılar bu ertelemekten. Hem, Ali bir şey söylemedi, ama İstanbul’u bir külliye arama fikri ona hiç çekici gelmedi: zindan gibi merak uyandırıcı değil, sıkıcı yerler olduğunu düşünüyordu külliyelerin. Üstelik evde hazırlık yaparken Emre’nin yalnız olmayacağını düşünüp hafif bir kıskançlık duydu. Bu Burcu biraz fazla konuşsa da, fazla atak olsa da, ikisi şimdi birlikte araştırma yaparken ne kadar eğleneceklerdi.” (Tansel, 2018, s. 110-111).

Karakterle İlgili Genel Değerlendirme: Kitabın baş kişilerinden biri olan Ali karakteri oluşturulurken çevresiyle olan ilişkisi, davranışları, konuşmaları ve olaylara karşı tutumu ele alınmıştır.

Ali'nin karakter özellikleri açık ve net bir şekilde ortaya koyulmuştur. Karakter özellikleri birbiriyle tutarsız değildir. Bu özellikler ilgi çekici özellikler değildir ancak oluşturulma biçimleri okuyucunun ilgisini çekecek şekildedir. Açık karakter özelliği gösteren Ali, kitap boyunca aynı özellikleri sergilememiştir. Olumlu özelliklerinin yanında olumsuz özelliklere de sahiptir. Bu da devingen bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir.

Ali'nin açık karakter özelliği göstermesi olumlu bir durumdur. Meraklı, heyecanlı, akıllı ve bazen de tezcanlı olması karakter eğitiminde kullanılabilir niteliklerdir. Ancak inatçı, sinirli ve kıskanç olması karakter eğitiminde kullanılmayacak özellikler de taşıdığını göstermektedir. Karakterin sadece olumlu özellikler göstermemesi, çocuklara özgü kıskançlıklarının, inatlaşmalarının da olması okuyucunun kitaba olan ilgisini canlı tutacaktır. Ali karakteri ile çocuk dünyasına yakın bir görüntü oluşturulmuştur. Bu da okuyucunun karakterle özdeşim kurmasını, kendisini olayların içinde hissetmesini kolaylaştırabilecek bir durumdur. Buradan da karakterin idealize edilmediği sonucuna ulaşılır.

3.2.3.2. Emre

Sorumluluk Sahibi: Kitabın başkahramanlarından olan Emre, sorumluluklarının farkında olan bir karakter özelliğine sahiptir. Ali'nin okuldan kaçma fikrini reddederek, ısrarlarını dinlemeyerek, sorumlu olduğu şeyleri ön plana koyarak bu özelliğini açık bir şekilde belirtmiştir:

“Belki de hep oradaydı da bizimkiler kömürlüğü genişletirken yeni fark ettiler. Babam telefon etti; uzmanlar gelip bakacaklar bugün... Diyorum ki, bize gidelim – senle ben. Onlar geldiğinde biz de orada olalım.”

“Kaçta geleceklermiş?”

“Bu sabah...”

“Derse girmeyecek miyiz şimdi? Öğretmen bizi gördü. Ne deriz ona? Babana ne deriz?”

“Babama kolay da, öğretmene ne diyelim? Deriz ki, ben hastalanmışım, sen beni eve götürecekmisin!”

“Hiç inandırıcı değil. Hiç hasta görünmüyorsun. Hem bugün tarih dersi var. Ben kaçırma istemiyorum.”

“Oğlum, bu göreceklelerin tarih dersinden daha heyecanlı!..”

“Öğretmene hiçbir şey söyleyemeyiz şimdi. Söylemeden de çıkamayız okuldan.” (Tansel, 2018, s. 12-13).

İstanbul'un gizli kalmış yerlerini görme fikrini duyunca Emre'nin aklına hemen derslerinin gelmesi ve bunu öne sürmesi de sorumluluk sahibi bir karaktere sahip olduğunun göstergesidir:

“Ne taşlar gördüm ben, ne insanlar... Bazılarını şimdi içerilerde, derinlerde saklıyorum. İsterseniz sizinle paylaşabilirim sakladıklarımın bir kısmını...”

“Nasıl?”

“Ne zaman?”

“Her an, her an...”

“Ama dersimiz var, okulumuz var!” Emre'ydi bu sözleri söyleyen.” (Tansel, 2018, s. 29).

Emre ve Ali bir kuleyi gezerken Emre'nin eve geç kalmak istememesi ve Ali'yi uyarması yine sorumluluk sahibi olduğunun açık bir örneğidir:

“Ali'nin ısrarlarıyla zindan hücrelerine ulaşan merdivenlerin birinden inip, bir hücreye girdiler. Emre, ‘Artık çıkalım, gecikiyoruz!’ deyince, kule merdivenlerinden döne döne aşağı indiler.” (Tansel, 2018, s. 82).

Merhametli: Emre; sevdiği kişilere kızamayan, onlarla dargın olmayı içine sindiremeyen merhametli bir karakter yapısına sahiptir. En yakın arkadaşı olan Ali, okuldan kaçıp eve gitmedikleri için ona kızıp darıldığında Emre'nin içi rahat etmemiş ve teneffüs arasında hemen Ali'nin gönlünü almıştır:

“Ali ile Emre'nin tartışmaları uzun sürmedi, çünkü ders zili çalınca sınıfa girmek zorunda kaldılar. Ama Ali'nin Emre'ye kızgınlığı sürdü. Ders arasında onun yanına hiç gitmemeye kararlıydı. Oysa, Emre Ali'yle dargın olmayı göze alabilir miydi hiç? Öğretmen sınıftan çıkar çıkmaz Ali'nin yanına geldi; okuldan sonra birlikte onların evine gitmeyi önerdi.” (Tansel, 2018, s. 13).

Meraklı: Alilerin evinin bodrumunda ortaya çıkan lahidi görmeye gittiklerinde Emre'nin lahidin içinde ne olduğunu çok merak etmesi ve bilgisayarda araştırdıkları bilgilerle Alilerin evindeki lahidi kıyaslayarak bir sonuç çıkarmaya çalışması Emre'nin meraklı bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir:

“Sanki kulak misafiri olan biri varmış da onun duymasını istemezmiş gibi fısıldadı Emre: ‘İstersen erteleyelim. Zaten bugün biraz geç oldu.’

“Aslında için için çok da merak ediyordu lahidi. Ali ters bir bakış fırlattı arkadaşına...”

“Acaba içinde iskelet var mıdır?” diye sordu Emre lafı çevirerek, ‘Gerçekten içini açmamışlar mıdır?’

“Bakacağız.”

“Lahit, ölümler için yapıldığına göre, bodrumdaki lahitte de iskelet olması gerekirdi. Bir yandan da bilgisayarda lahitler konusunda buldukları bilgilere bakmayı sürdürüyorlardı. Emre sorup duruyordu:”

“Bunlardan hangisine benziyor? Şunun boyu ne kadarmış?”

“İki buçuk metreye yakınmış.”

“Uf, amma da uzun! Sizinkinin büyüklüğü de bu kadar var mı?”

“Sizinki” sözü Ali’nin gururunu okşuyordu.

“Tabii, bizimki de böyle bir şey...”

“Üzerinde böyle kabartmalar, süslemeler var mı sizinkinin de?” (Tansel, 2018, s. 16-18).

Ali ile beraber bodrumdaki lahidi görmeye gittiklerinde duydukları ses karşısında önce çok korkan Emre, merakına yenik düşerek gelen sesin anlattıklarıyla ilgili sorular sormaya başlamıştır:

“Şu anda burada görmüyorsunuz karanlık olduğu için. Ama duyuyorsunuz. 2000 yıla yakın bir süredir burada duran lahdin olduğu yerde buldunuz beni.”

Emre’nin dili çözülmüştü:

“Peki, bu lahitte kimler yatıyor?” (Tansel, 2018, s. 27).

Emre; Burcu İstanbul’dan kendisi hakkındaki söylencelerden anlatmasını isteyince ona sinirlenmiştir fakat kendisi de içten içe bu söylenceleri çok merak etmiştir:

“Emre, Burcu’ya şöyle bir baktı, ama İstanbul’un söyleyeceklerini de merak etmiyor değildi.” (Tansel, 2018, s. 122).

Akıllı: Ali gibi Emre de kendini yetiştirmiş, akıllı ve kültürlü bir çocuktur. İstanbul’un sorduğu sorulara tereddüt etmeden cevap vermesi bu özelliğinin bir göstergesidir:

“Ali soluk alır almaz Emre bilgisini döktüdü:

“Bu olayın 16. yüzyılda geçtiğini, sözünü ettiğimiz sultanın da 4. Murad olduğunu belirtelim.” (Tansel, 2018, s. 65).

Kitabın ilerleyen bölümlerinde Emre yine İstanbul’un sorduğu sorulara kendinden bir şekilde cevap vermiş ve akıllı bir karakter olduğunu göstermiştir:

“Sur içinde saklanıyorum!”

“Bir soru da benden: Hangi döneminden kalma bu hapisane?”

“Osmanlı!”

“Bildim,” dedi Emre, “şimdi lüks bir otele dönüşmüş olan Sultanahmet Cezaevi’nde saklanmış olabilirsin! 1918’de cezaevi olarak yapılmış, 1996’da otel olmuş! Sultanahmet Meydanı’na çok yakın! O çevredeki turistik otellerle hediyelik eşya dükkânlarının arasında...” (Tansel, 2018, s. 759).

İstanbul, geçmişte yaşadığı depremleri, savaşları ve yağmaları anlatırken Ali’nin sorduğu bir soruya Emre hemen cevap vermiş ve bir kez daha ne kadar akıllı olduğunu göstermiştir:

“Ali’nin ‘Hangi haçlı seferi bu?’ sorusuna Emre, ‘1204’te bir haçlı seferi var. O olmalı! Sonra 40 yıl kadar Latin işgali altında kalıyor şehrimiz,’ diye yanıt verdi.” (Tansel, 2018, s. 118).

Karakterle İlgili Genel Değerlendirme: Kitabın başkahramanlarından Emre karakteri oluşturulurken çevresiyle olan ilişkisi, davranışları, konuşmaları ve olaylara karşı tutumu göz önünde bulundurulmuştur.

Emre’nin karakter özellikleri açık ve net bir şekilde ortaya koyulmuştur. Karakter özellikleri birbiriyle tutarsız değildir. Bu özellikler ilgi çekici özellikler değildir ancak oluşturulma biçimleri okuyucunun ilgisini çekecek şekilde verilmiştir. Açık karakter özelliği gösteren Emre, kitap boyunca sürekli aynı özellikleri sergilemiştir. Pek değişiklik göstermediği için durağan bir yapıya sahiptir.

Emre’nin açık karakter özelliği göstermesi olumlu bir durumdur. Meraklı, sorumluluk sahibi, merhametli, akıllı olması karakter eğitiminde kullanılacak niteliklerdir. Karakterin sadece olumlu özellikler göstermesi, yaşıtlarına göre daha olgun davranması okuyucunun ilgisini dağıtabilir. Emre karakteri, çocuk dünyasına biraz uzak bir profilde oluşturulmuştur. Bu da okuyucunun karakterle özdeşim kurmasını, kendisini olayların içinde hissetmesini zorlaştırabilecek bir durumdur. Buradan da karakterin idealize edildiği sonucuna ulaşılır.

3.2.3.3. Burcu

Sıcakkanlı: Romanın bir diğer başkahramanı olan Burcu, tatil için İstanbul’a geldiğinde Ali’yi ve İstanbul’u daha önceden arkadaşarmış gibi hemen benimsemiş ve Emre ve Ali’nin İstanbul’la oynadığı saklambaç oyununa dâhil olmuştur. İnsanlara ve çevresine karşı olan sevgisi, samimiyeti, iyi niyeti Burcu’nun sıcakkanlı bir karakter yapısına sahip olduğunu göstermektedir:

“Birden, ileride duran tramvaydan önce Emre’nin, arkasından Burcu’nun indiğini gördü. Nasıl olduysa oldu, Burcu öne geçip koşarak Ali’nin yanına geldi, sarılıp öperken bir yandan coşkuyla konuşuyordu:

“Bilsen, ne heyecanlıyım! Beni oyuna kattığımız için çok ama çok teşekkür ederim! Bundan harika bir şey olamaz.” (Tansel, 2018, s. 86).

İstanbul, Burcu’ya soru sorduğunda Burcu sanki oyunun başından beri Ali ve Emre ile berabermiş gibi tüm samimiyeti ile cevap vermiş, sıcakkanlı olduğunu bir kez daha göstermiştir:

“Evet, güzel İstanbul! Elbette geldim! Daha önce burada Topkapı Sarayı’nı gezdim; Hazine Dairesi’nde Kaşıkçı Elması’nı, Mekke’den gelen kutsal emanetleri, sultanların giysilerini, saray eşyalarını, saatleri, vazoları, mutfak gereçlerini gördüm.

Ayasofya'yı, Sultanahmet Camii'ni gezdim! Ayasofya'nın üst katına çıkıp mozaiklere yakından baktım.”

“(…) Sultanahmet Camii'nin mavi çinilerine hayran oldum.” (Tansel, 2018, s. 87-88).

Akıllı: Burcu, saklambaç oyununa dâhil olduktan sonra İstanbul'un ve Emre'nin anlattıklarına katkıda bulunmuş ve kendini yetiştirmiş, kültürlü, akıllı bir çocuk olduğunu göstermiştir:

“Venedik'te İstanbul'dan kaçırılmış bir dolu parça varmış. Gerçek boyutlarda yapılmış yaldızlı bronz atlar da aralarındaymış.”

“Sen nereden biliyorsun, Burcu?”

“Emreciğim, sen çok akıllısın, ama biz de okuyoruz biraz. Bir gezi dergisinde okumuştum!” (Tansel, 2018, s. 118).

Meraklı: İstanbul, saklambaç oyunları sırasında çocukları bir yandan gezdirirken bir yandan da kendisi hakkında birçok söylence olduğunu söyleyince Burcu İstanbul'dan bu söylenceleri anlatmasını istemiştir. Bu da meraklı bir karaktere sahip olduğunun göstergesidir:

“Ay, ne ilginç! Söylenceleri çok severim ben. Bize birini daha anlatır mısın, güzel İstanbul?” (Tansel, 2018, s. 121).

İstanbul, istilalardan, fırtınalardan dolayı birçok eserin kaybolup gittiğini, kalanların bina temellerinde, bodrumlarda olduğunu söyleyince Burcu yine merakına yenik düşmüş ve İstanbul'dan onları göstermesini istemiştir:

“Şu yukarıdaki meydan Roma döneminde de meydandı. Çok gösterişliydi: Roma döneminde meydanlarımın ortasında yüksekte bir heykel dururdu. Bu meydana da upuzun bir sütun üzerinde Teodosius'un gümüşten heykeli vardı. Demin söz ettiğim Latin istilasında heykeli devirip erittiler. Etrafında Teodosius'un zaferlerini betimleyen kabartmalar olan sütun ise o eski günlerden bir andaç olarak uzun zaman ayakta kaldı. Osmanlı döneminde bir fırtına sonrası yıkıldı. Artık o eski günlerin izleri yerin kat kat altında; bazen yüksek bir binanın temellerinde ya da bodrumunda...”

“Alilerin evindeki gibi mi?”

“Ay çok heyecanlı! Bize onları göstermez misin, güzel İstanbul?” (Tansel, 2018, s. 124).

Hayvansever: Çocuklar tadilatla olan bir camiyi görmek istediklerinde içeriye girip girmemek konusunda tereddüt ederlerken bir köpeğin onlara havlamaya başlaması üzerine Burcu köpekle konuşmaya başlamış ve köpeği sakinleştirmiştir. Bu durum Burcu'nun hayvansever bir çocuk olduğunu göstermektedir:

“Onlar yapının önünde durmuş konuşurken sarı tüylü bir köpek ortaya çıkarak çocuklara havlamaya başladı.”

Emre, Burcu'ya, “Bak, bekçi bizi içeri almak istemiyor,” dedi.

Burcu köpeğe dönüp, “Ay, ne güzel şeysin sen öyle! Ne güzel bakır rengi tüylerin var!” derken susup dinleyen köpek, Burcu susunca yine havlamaya başladı.

“Gözlerin de ne güzel! Ne güzel bakıyorsun sen öyle!”

Burcu konuşurken onu dinleyen köpek yine havladı.

Ali, “Bunlar karşılıklı konuşuyorlar, abi” dedi. Emre’yle ikisi güldüler. O sırada bir bekçi görüldü:

“Hayrola, çocuklar! Ne var? Köpeği mi seviyorsunuz? Sandığımız kadar uysal değildir ha...”

Burcu hemen cevap verdi:

“Çok güzel bir köpek ama... Bence biz onunla çok iyi dost oluruz.” (Tansel, 2018, s. 157).

Duygusal: İstanbul’u çok seven Burcu’nun, ileride İstanbul’u, İstanbul’da olan yeni gelişmeleri göremeyeceği için üzülmeye onun duygusal bir karakter özelliği taşıdığını açıkça göstermektedir:

“Ne tuhaf bir duygu!” dedi Burcu, “Bizler hepimiz yok olacağız, ama sen hep var olacaksın.”

(...)

“Yine de üzüliyorum,” diye konuştu Burcu, “100 yıl, 500 yıl sonrasının İstanbul’unu göremeyeceğim diye üzüliyorum.” (Tansel, 2018, s. 168).

Tatil bitip de eve dönüş vakti geldiğinde Burcu’nun canı İstanbul’dan ve arkadaşlarından ayrılacağı için çok sıkılmıştır. Burcu’nun İstanbul’dan ayrılmak istememesi yine duygusal bir karaktere sahip olduğunun göstergesidir:

“Ayrıca, İstanbul’dan böyle birdenbire ayrılacak olmak canını sıkıyordu. Gözleri doldu. ‘Ah, İstanbul!’ diye iç geçirdi.” (Tansel, 2018, s. 182).

Karakterle İlgili Genel Değerlendirme: Kitabın ana kişilerinden olan Burcu karakteri oluşturulurken çevresiyle olan ilişkileri, davranışları ve olaylara karşı tutumu dikkate alınmıştır.

Burcu’nun karakter özellikleri açık bir biçimde ortaya koyulmuştur. Karakter özellikleri birbiriyle tutarsız değildir. Bu özellikler okuyucunun ilgisini çekecek özellikler değildir ancak özelliklerin oluşturulma biçimleri okuyucunun ilgisini çekebilecek şekilde verilmiştir. Açık karakter özelliği gösteren Burcu, kitap boyunca sürekli aynı özellikleri sergilemiştir. Pek değişiklik göstermediği için de durağan bir yapıya sahip olduğu sonucuna ulaşılır.

Burcu’nun açık karakter özelliği göstermesi olumlu bir durumdur. Sıcakkanlı, akıllı, meraklı, hayvansever ve duygusal özellikler taşıması karakter eğitiminde kullanılabilecek niteliklere sahip olduğunu göstermektedir. Karakterin

sadece olumlu özellikler göstermesi, yaşlarına göre daha olgun davranması okuyucunun ilgisini dağıtabilir. Burcu karakteri, çocuk dünyasına uzak bir profilde oluşturulmuştur. Bu da okuyucunun karakterle özdeşim kurmasını, kendisini olayların içinde hissetmesini zorlaştırabilecek bir durumdur. Buradan da karakterin idealize edildiği sonucuna ulaşılır.

3.2.3.4. Diğer Kişiler

Kitaptaki ana karakterlerin gelişimlerine herhangi bir katkısı bulunmayan ve kitapta sadece isim olarak yer alan dekoratif kişiler de bulunmaktadır:

İstanbul, Ali'nin Annesi, Ali'nin Babası, Emre'nin Annesi, Burcu'nun Annesi, Burcu'nun Babası, Bekçi.

Tablo 6: İstanbul'la Saklambaç: Karakterlerin Genel Görünümü

Karakterler		Karakter Türü	Karakterin Geliştirilme Biçimi
Ali	Baş Kişi	Açık, Devingen	Dramatik
Emre	Baş Kişi	Açık, Durağan	Dramatik
Burcu	Baş Kişi	Açık, Durağan	Dramatik

Yukarıdaki tabloya göre, İstanbul'la Saklambaç adlı romanda incelenen karakterlerden Ali devingen, diğerleri durağan özellik göstermektedir. Ayrıca bütün karakterlerin dramatik yöntemle oluşturulması, karakterlerin sahip oldukları özelliklerin gerçeğe uygun ve inandırıcı olmasını sağlamaktadır.

Tablo 7: İstanbul'la Saklambaç: Karakter Nitelikleri

Ali Karakteri	
Karakter Eğitiminde Kullanılabilecek Nitelikler	Karakter Eğitiminde Kullanılmayacak Nitelikler

Tezcanlı Meraklı Heyecanlı Akıllı	İnatçı Kıskanç Agresif
--	------------------------------

Ali karakterinin karakter eğitiminde kullanılabilir olumlu özellikleri olduğu gibi, karakter eğitiminde kullanılmayacak olumsuz özellikleri de vardır. Karakterin sadece olumlu özelliklerden oluşmaması idealize edilmeyen, gerçeğe daha yakın bir karakter olduğunu gösterir.

Tablo 8: İstanbul’la Saklambaç: Karakter Nitelikleri

Emre Karakteri	
Karakter Eğitiminde Kullanılabilir Nitelikler	Karakter Eğitiminde Kullanılmayacak Nitelikler
Sorumluluk Sahibi Merhametli Meraklı Akıllı	X

Emre karakteri, karakter eğitiminde kullanılabilir özelliklere sahip bir karakterdir. Sadece olumlu karakter özellikleri göstermesi bu karakterin idealize edilerek oluşturulduğunu göstermektedir.

Tablo 9: İstanbul’la Saklambaç: Karakter Nitelikleri

Burcu Karakteri	
Karakter Eğitiminde Kullanılabilir Nitelikler	Karakter Eğitiminde Kullanılmayacak Nitelikler
Sıcakkanlı Akıllı Meraklı Hayvansever Duygusal	X

Burcu karakteri de karakter eğitiminde kullanılabilecek olumlu özellikler göstermektedir. Olumsuz özellikler taşımaması karakterin idealize edilerek oluşturulduğunun bir göstergesidir.

3.3. GÜLİBİK

3.3.1. Kitabın Tanıtımı

Kitabın Adı: Gülibik

Yazarın Adı: Çetin Öner

Yayın Yılı: 2019

Yayın Yeri: İstanbul

Yayınevi: Can Çocuk

Baskı Sayısı: 37

3.3.2. Kitabın Özeti

Bir yaz günü babasıyla birlikte pazardan dönen anlatıcı yani kitabın kahramanı çocuk ahıra girdiğinde Kınalı adını verdikleri tavuklarının yumurtalarının kırılmış ve civcivlerin çıkmış olduğunu görür. Civcivleri sevmek için yaklaştığında Kınalı buna izin vermez. Yalağa yaklaşıp kırık yumurta kabuklarına bakarken bir yumurtanın çatladığını ama kırılmadığını görür. Yavaşça yumurtaya dokunduğunda o yumurta da kırılır ve içinden anlatıcının Gülibik adını vereceği horoz çıkar. Anlatıcı çok mutlu olur. O horoz artık onun horozudur. Bu sevincini paylaşmak için arkadaşı Alişir'in yanına gider. Alişir ona horozların ötmek için doğan birer enayi olduklarını söyler. Daha sonra anlatıcıya onun bilmediği, abisinden öğrendiği başka şeyler de anlatır. Anlatıcı onun anlattıklarını şaşkınlıkla dinler. Sonra da ahıra kadar koşma yarışı yapıp civcivleri dışarı çıkarıp seyrederler.

Anlatıcı babasıyla pazara gittiği her gün horozu Gülibik'i çok özler. Bir an önce akşam olması için sabırsızca dolanır ve birçok olaya şahit olup birçok şey öğrenir. Bazı insanların yalan yanlış şeylerle insanları kandırdığını, böyle şeylere inanmaması gerektiğini söyler babası. O gün eve geldiğinde biraz Gülibik'le oynayıp daha sonra derin bir uykuya dalar. Sabah uzun uzun öten bir horoz sesiyle uyanır. Bu sesin Gülibik'e ait olduğunu anlayınca sevinçten yerinde duramaz. Çok sevdiği horozu artık ötmeye başlamıştır. Anne ve babasıyla sevincini paylaşmak

istese de onlar bu gibi durumlara alışık oldukları için oğullarının beklediği tepkiyi vermediler.

Sonbahar gelip okulların açılması yaklaşınca Alişir, okumaya büyük kente gideceği için vedalaşmaya gelir. Anlatıcı, arkadaşından ayrılacağı için çok duygulanır ve ağlamaya başlar. Okullar açıldıktan sonra köyde bir salgın başlar. Birçok hayvan salgın nedeniyle telef olur. Anlatıcı, Gülibik'in de hastalığa yakalanıp ölmesinden çok korkar. Köy öğretmeninin dediğini yapıp ölü hayvanları dereye götürüp üzerlerine kireç dökerler. Hayvanların yemlerine kireç karıştırırlar. Anlatıcının babası geriye kalan tavukları ve horozu eve alır. Evde beslemeye başlar. Gülibik de hastalanır gibi olur. Artık eskisi gibi ötmez. Bu durumdan çok korkan anlatıcı yemeden içmeden kesilir, geceleri gözüne uyku girmez. Bir gece rüyasında Gülibik'i görür. Gülibik onunla konuşur ve ötmeye başlar. Uyandığında Gülibik gerçekten ötmektedir. Artık iyileşmiştir.

Okul bitip yine yaz geldiğinde anlatıcı tekrar babasıyla pazara gitmeye başlar. Bir sabah uyandığında Gülibik'in de satılacak tavuklar arasında olduğunu görür. Babasına satmamaları için yalvarır ancak babası paraya ihtiyaçları olduğunu, okul masraflarının olduğunu görür. Bunun üzerine anlatıcı hiçbir şey istemediğini, okula da gitmek istemediğini söyler. Ama babası ikna olmaz. Anlatıcı, pazara vardıklarında sürekli oyalanır. Her şeyi ağırdan alır. O sırada babası bir horoz dövüşü görür ve izler. Bu işte çok para olduğunu görünce gözleri ışıldar ve Gülibik'i satmaktan vazgeçer. O gün erkenden köye dönerler. Anlatıcı ertesi sabah uyandığında babasının Gülibik'i dövüşler için hazırladığını, başka horozlarla dövüştürdüğünü görür. Anlatıcı çok üzülür fakat elinden hiçbir şey gelmez.

Yine bir pazar sabahı Gülibik'i de alıp pazara doğru yola çıkarlar. Vardıklarında dövüşler başlamıştır. Sıra Gülibik'e gelir. Anlatıcı ağlayarak babasına yalvarır ama onu fikrinden vazgeçiremez. Dövüş başlar. Gülibik'in karşısına çıkarılan horoz bir dövüş horozudur. Gülibik'in işini hemen bitirir. Zavallı hayvan oracıkta ölür. Anlatıcı şoka girer. Hiçbir tepki gösteremez. Yalnızca çok uzaklardan bir horoz sesi duyar. O, Gülibik'in sesidir. Arkadaşının sesi.

3.3.3. Karakter İncelemeleri

3.3.3.1. Anlatıcı

Meraklı: Kitabın başkahramanı olan anlatıcı köyde yaşamaktadır ve köy hayatıyla çok içli dışlıdır. Köyde olan her şeyi merak eder, öğrenmek ister. Öyle ki civcivler yumurtadan çıktığında anne tavuk içeriye girmesine izin vermediği için pencereden ahır gözetlemeye başlar. Buradan da anlatıcının meraklı bir kişiliğe sahip olduğu sonucu çıkarılabilir:

“Kınalı, onun sesini duyar duymaz, ok gibi fırlayıp üstüme atıldı. Ellerimle yüzümü korumaya çalışıyordum, ama çıplak bacaklarımı gagalamaya başlayınca kaçmaya başladım. Kapiya kadar kovaladı beni. Soluk soluğa kalmıştı. Ben de öyle.

Ahırın çevresini dolanıp pencerenin önünde pusuya yattım. Gözetlemeye başladım içerisini.” (Öner, 2019, s. 15).

Köydeki en iyi arkadaşı olan Alişir, abisinden öğrendiklerini anlatıcıya anlattığında duyduklarına hem şaşırmış hem de anlatılanlarla ilgili sorular sormuştur. Bu da anlatıcının meraklı karakter yapısına bir örnektir:

“Gülerek baktı yüzüme. Sonra da elini omzuma attı, köye doğru yürümeye başladı. Yol boyunca abisi ile övünmesini sürdürdü durdu. Bilmediğim birçok şey anlattı bana. Örneğin, insanların maymunlardan türediğini söyleyince çok şaşırardım:

‘Peki,’ dedim, ‘insanların maymunlardan türediklerini söylüyorsun; şimdiki maymunlar ne suç işlediler ki, maymun olarak kalmış zavallıklar?’

Alişir, yolun kıyısındaki otlardan birini koparıp dişini karıştırdı:

‘Abime sorar, yarın sana söylerim,’ dedi.” (Öner, 2019, s. 20-21).

Anlatıcı, babasıyla beraber pazardan köye dönerken gördüğü çeşitli hayvanlar karşısında irkilirken babasının bu hayvanlar hakkında söyledikleriyle ilgili sorular sorması da anlatıcının meraklı bir karaktere sahip olduğunu göstermektedir:

“Birden uzun, kara bir yılan geçti önümüzden, irkilip bağırıverdim.

‘Kara yılanlardan korkma,’ dedi babam. ‘Zehirsizdir onlar, kördürler de üstelik. Çok renkli yılanlardan kuru kendini sen. Asıl düşmanımız onlardır.’

‘Düşman ne demek?’

Babam bir süre düşündükten sonra:

‘Düşman, tembel ama obur bir hayvandır,’ dedi. ‘Kendi çıkarı için hiç gereği yokken öteki canlılara zarar verir. Tembeldir, ama sofradan en büyük payı da o alır.’

‘Öyleyse, filler bizim düşmanımızdır,’ dedim. ‘Çünkü, onlar hem tembel, hem de oburdurlar.’

‘Hiç de değil. Filler çalışkan hayvanlardır,’ diye karşılık verdi babam. Sonra da bir süre düşünüp: ‘Ama içlerinde tembelleri de olmaz değil,’ diye bitirdi konuşmasını.” (Öner, 2019, s. 30).

Hayvansever: Anlatıcı köyde yaşamının da etkisiyle hayvanlara düşkün, onları seven bir çocuk olarak yetişmiştir. Yumurtadan çıkan horozu görünce yaşadığı sevinç, onu sahiplenme isteği ve bunu herkese anlatmak istemesi anlatıcının hayvan sevgisine örnek olarak gösterilebilir:

“Gözlerim karanlığa alışınca, uzaktan da olsa incelemeye başladım civcivleri. Aman Allahım, ne güzel şeylerdi onlar! Pembecik ayacıkları, uçlara doğru sararan beyazlı karalı tüycükleri ile canlı birer yumağa benziyorlardı.

...

Civcivler öylece bağıradursunlar, ben parmaklarımın ucuna basa basa Kınalı'nın kuluçkaya yattığı yalağa yaklaştım. Samanlar dağılmış, üstü yumurta kabukları ile dolmuştu. O da ne? Kırılmış yumurtaların ortasında, çatlak, ama kocaman bir yumurtacık durmuyor mu? Haaaa, demek ki, tembel bir civciv, yumurtasını kıramamış, uyuyakalmıştı içinde. Usulca okşayıp tırnağımla tıklattım yumurtayı. Kıpırdamaz mı. Bir daha tıklattım, içindeki civciv karşılık verdi. Şaşkınlıktan küçük dilimi yutacaktım neredeyse. Ben yumurtayı tıklatıp, okşayıp dururken çok ilginç bir şey oldu: Çatlak yumurta dağılıverdi; önce pembe bir gagacık, sonra da Gülibik çıkmaz mı içinden. Şaşkınlığım bir kat daha arttı. Bir civciv doğmuştu. Çok mutluydum.

Gözleri yumuk yumuktu Gülibik'in, ağzı kocaman açılmıştı. Üstünden yapışkan bir sıvı akıyordu. Gagası ve ayacıkları pespembe, tüyleri beyazlı karalıydı.” (Öner, 2019, s. 14-15).

Sorumluluk Sahibi: Kitabın ana karakterlerinden olan anlatıcı okul olmadığı zamanlarda ailesine işlerinde yardım eder. Pazara gidip babasıyla köyden getirdiklerini satarlar. Bu da anlatıcının sorumluluk sahibi bir karaktere sahip olduğunu gösterir:

“Babamla ben yaz aylarında, her pazar, pazar yerine giderdik. Yumurta, tavuk, yoğurt satar, evimize gerekli öteberiyi alırdık. Yoksul olduğumuz için pazar günleri de çalışmak zorundaydık.” (Öner, 2019, s. 23).

Pazara gitmedikleri zamanlarda da evdeki işlere yardım etmesi anlatıcının sorumluluk sahibi olmasına örnek gösterilebilir:

“Pazar yerine gitmediğimiz günlerde babam ot biçer, düven sürer, mercimek yolardı tarlada. Ben de ona yardımcı olurum. Azık götürürdüm, düven sürerdim, tarladan kağını ile ot taşırdım.” (Öner, 2019, s. 24).

Okulların açılma zamanı yaklaştığında hazırlık yapıp önceki sene öğrendiği konuları tekrar etmesi anlatıcının sorumluluk sahibi bir karaktere sahip olduğunun açık bir örneği olarak gösterilebilir:

“Okul başlamadan bütün işlerim bitsin istiyordum.

Babam, kışlık giysilerimizi almak için son kez pazara gitti. Ben köyde kalıp ders kitaplarımı, defterlerimi hazırladım. Bir yıl önceki kitaplarımı okuyup bilgilerimi yeniledim.” (Öner, 2019, s. 41).

Kanaatkâr: Başkahraman olan anlatıcı elindekiyle yetinmeyi, küçük şeylerle mutlu olmayı bilen kanaatkâr bir çocuktur. Öyle ki tarlada, pazarda

çalışmaktan ne kadar yıpransa da bir horoza sahip olduğu için mutlu olabilmesi kanaatkâr olduğunun açık bir örneğidir:

“Köye dönerken, yol boyunca tarladan dönen köylülerimiz katılırdı bize. Ancak o zaman görebilirdim arkadaşlarımı. Tarlada çalışmaktan yüzleri çatlamıştı, burun derileri kavlamiş, elleri nasır bağlamıştı. Hoş, benim de onlardan kalır yanım yoktu ya, gene de bir horozum vardı benim. Mutluydum.” (Öner, 2019, s. 31).

Bayram öncesi alınan şeyler istediği, beğendiği şeyler olmasa bile hiç üzülmez, Gülibik’e sahip olduğu için mutlu olur. Bu da anlatıcının kanaatkâr bir çocuk olduğunu göstermektedir:

“Genellikle bayram önceleri bir şeyler alınırdı bize. Kırmızı derili bir yemeni ya da sarı tenekeden bir mantar tabancası bizi yıllarca mutlu etmeye yeterdi. Benim hiç sarı tenekeden bir mantar tabancam olmadı. Gene de mutluydum Gülibikli horozumla.” (Öner, 2019, s. 54).

Okulu bitirdiği zaman babası yeni bir şey alamasa da anlatıcı üzülmemiştir. Annesi babasının eski hırkasını tamir edip anlatıcıya verince çok sevinmiştir. Bu durum da anlatıcının kanaatkâr olduğunun açık bir örneğidir:

“Oysa biz yoksul çocuklar için, yeni bir kalem bile sonsuz bir mutluluk kaynağıdır.

Okulu bitirdiğim yıl, yeni bir şey alınamamıştı bana. Ama annem, babamın eski ceketini söküp ters yüz ederek, benim için küçültmüştü. Çok sevinmişim.” (Öner, 2019, s. 60).

Vefalı: Anlatıcı sevdikleri için her şeyi yapan, her zaman onların iyiliğini düşünen vefalı bir çocuktur. Babasıyla pazara gittiği zamanlarda sürekli dostu Gülibik’i düşünmesi ve özlemesi de vefalı bir karaktere sahip olduğunun göstergesidir:

“Köylüler, atlı, yaya ya da kağnılarla, at arabalarıyla hastalarını, satacakları ürünleri taşırlardı pazaryerine.

Ben, bir an önce mallarımızı satıp köye dönelim isterdim. Gülibik’i özlerdim çünkü.” (Öner, 2019, s. 26).

Horoza Gülibik’i çok seven anlatıcı her zaman onu düşünür ve mutlu olur. Hatta kendi yiyeceklerinin hepsini yemez ve Gülibik’e ayırır. Bu durum da anlatıcının vefalı karakterinin bir sonucudur:

“Köye dönüşümüz yaklaştıkça içim içime sığmaz olurdu Gülibik’i göreceğim için. Babamın aldığı leblebilerin bir kısmını yemez, ona ayırırdım.” (Öner, 2019, s. 28-29).

Babası Gülibik’i satacağını söyleyince çok üzülmesi, babasına satmaması için yalvarması yine anlatıcının vefalı bir çocuk olduğunu göstermektedir:

“Bir sabah, bir pazar sabahı uyanınca çok korkunç bir olayla karşılaştım:

Annem, pazarda satacağımız tavukların arasına Gülibik’i de koymamış mı! Üzüntüden ölüyordum neredeyse. Gözlerime inanamıyordum.

Çorbasını içen babamın yanına oturup yalvardım:

‘Baba, ne olur satma Gülibik’i,’ dedim.” (Öner, 2019, s. 61).

Merhametli: Kitabın ana karakteri olan anlatıcı herkese karşı vicdanlı davranan bir çocuktur. Öyle ki pazarda horoz dövüşürenleri görünce dayanamaz ve gitmek ister. Bu da anlatıcının merhametli bir karaktere sahip olduğunu göstermektedir:

“Horozlardan biri çok sert bir kanat attı karşısındakine, düşürüverdi. Sonra da üstüne çıkıp, yüzünü gözünü gagalamaya başladı.

Babamı elinden tutup çektim:

‘Gidelim baba, köye dönelim!’ dedim.

Beni duymadı bile. Eğilip yüzüne baktım. Gülüyordu.

Çok şaşırdım. İki küçücük horoz birbirlerini parçalarken, nasıl gülebilirdi insan?

Tutup ceketinden çektim.” (Öner, 2019, s. 65-66).

Duygusal: Anlatıcı, dostlarına değer veren, onların yokluğuna üzülen duygusal bir karakterdir. En iyi arkadaşlarından olan Alişir okumak için başka şehir giderken onun gidişine çok üzülmüş ve ağlamıştır. Bu da duygusal bir karakter olduğunu göstermektedir:

“Alişir gitmeden önce beni de kucakladı. Horozumu sordu, derslerimi sordu.

‘İyi,’ dedim.

Nedense benim de ağlamak geliyordu içimden. Fazla konuşmak istemiyordum. Durmadan soru soruyordu yine. Sonra inanılmaz bir şey oldu. Alişir elini cebine soktu, balık biçimindeki çakısını çıkarıp uzattı bana.

‘İstemem,’ dedim.

Üsteledi:

‘Al,’ dedi. ‘Armağanım olsun sana. Okulda kalemlerini açarsın.’

Aldım çakıyı. Sarılıp bir kez daha kucakladım onu. Ve birdenbire ağlamaya başladım.” (Öner, 2019, s. 42).

Fedakâr: Kitabın ana karakteri olan anlatıcı sevdikleri için her şeyi yapabilen, kendi istek ve ihtiyaçlarını ikinci plana atabilen fedakâr bir karaktere sahiptir. Babası Gülibik’i satmasın diye kendi ihtiyaçlarından hiç düşünmeden vazgeçmiştir. Bu da fedakâr olduğunun bir örneğidir:

“Babam çorbasından bir kaşık daha alıp eliyle ağzını sildi, bıyıklarını düzeltti. Sonra da:

‘Satacak başkaca bir şeyimiz kaldı mı ki oğlum?’ dedi.

‘Baba, ne olur satma onu,’ dedim yine.

Sofra örtüsünü dizlerinden indirip, içtenlikle sıktı omzumu:

‘Biz yoksul insanlarız oğlum,’ dedi. ‘Satacak bir şey bulamazsak aç kalırız. Üstelik kasaba okuluna gidebilmen için kitaplar, defterler, kalemler almalıyız sana. Ya kasket? Kasketi nasıl alırız Gülibik’i satmazsak?’

‘Ben kasket masket istemiyorum,’ dedim, sesim titreyerek.” (Öner, 2019, s. 61-63).

Karakterle İlgili Genel Değerlendirme: Kitabın başkahramanlarından biri olan anlatıcı karakteri oluşturulurken çevresiyle olan ilişkisi, davranışları, konuşmaları ve olaylara karşı tutumu ele alınmıştır.

Anlatıcının karakter özellikleri açık ve net bir şekilde ortaya koyulmuştur. Karakter özellikleri birbiriyle tutarsız değildir. Bu özellikler ilgi çekici özellikler değildir fakat özelliklerin verilmesi okurun ilgisini çekebilir. Çünkü karakter özelliklerinin çocuk gerçekliğine uygun olarak oluşturuldukları söylenemez. Açık karakter özelliği gösteren anlatıcı, kitap boyunca sürekli aynı özellikleri sergilemiştir. Bu da durağan bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir.

Sadece olumlu özellikler sergileyen anlatıcı karakteri bu nedenle çocukların kendisiyle özdeşim kurabileceği bir karakter olmaktan uzaklaşmıştır. Her zaman iyi özellikler göstermesi, çocuklara özgü özellikler yerine yetişkin gibi davranması çocuk okurun kendisini eksik hissetmesine neden olabilir. Anlatıcının açık karakter özelliği göstermesi olumlu bir durumdur. Meraklı, sorumluluk sahibi, kanaatkâr, hayvansever, duygusal, vefalı, merhametli ve fedakâr olması karakter eğitiminde kullanılacak niteliklerdir. Anlatıcı karakteri, çocuk dünyasına yakın bir görüntü oluşturmamaktadır. Bu da okuyucunun karakterle özdeşim kurmasına, kendisini olayların içinde hissetmesine engel olabilecek bir durumdur. Buradan da karakterin idealize edildiği sonucuna ulaşılır.

3.3.3.2. Gülibik

Korumacı: Kitabın bir diğer ana karakteri olan Gülibik kendi çöplüğündeki hayvanları yabancı hayvanlara karşı savunan, onların haklarını yedirmeyen korumacı bir yapıya sahiptir:

“Gülibik de kendince karşıladı baharı. Tüm tavukları ardına takıp, çöplükleri dolaşmaya başladı.

Bir başka horoz da, kendi tavuklarıyla birlikte aynı çöplüğe yaklaşıyordu. Onu gören Gülibik, dik dik bakarak kollamaya başladı yabancı horozu. Horoz, Gülibik’in tavuklarından birinin tırtıkladığı bir yemi almak için ona doğru yürürken bir yandan da garip garip sesler çıkarıyor, homurdanıyordu.

Yabancı horoz tam yeme uzanacakken, Gülibik ok gibi atılıp, bir gaga attı ensesine. Horoz, can acısı ile sıçrayıp, bir adım geri çekildi. Tüylerini kabartıp, eşinmeye başladı yerinde. Gülibikse, horozun çevresinde dolanıp, haklı olmanın verdiği yüreklilikle

üstüne üstüne gitti. Kaçmasına fırsat vermeden bir gaga daha vurdu. Horoz, önce bir sendeledi, sonra da koşarak uzaklaştı oradan.

Tavuklarını ortada bırakmış korkak bir horozdu o. Tavuklarsa, koruyucuları kaçıdığı için, bir süre daha oyalandılar ortalıkta. Sonra da kendi çöplüklerine doğru uzaklaştılar.

Saldırgan horozu kaçırın Gülibik, çöplüğün tepesine çıktı. Derin bir soluk alıp, uzun uzun öttü korkak horozla doğru. Ayakları ile çöplüğü sert sert eşeledi, yeni yemler çıkarttı ortaya. Dönüp tavuklarını çağırdı. Bağrışa bağrışa koşuştular tepeye.” (Öner, 2019, s. 50-51).

Fedakâr: Anlatıcı rüyasında Gülibik’i gördüğünde Gülibik ona onların para kazanabilmesi için dövüşeceğini söyler. Bu da Gülibik’in fedakâr bir yapısının olduğunu gösterir:

“Erken uyandığım için sarsıntının etkisiyle uyuyuvermişim. Çok ilginç bir düş gördüm uyurken:

Gülibik, dövüşe hazırlanıyordu. Gagasını temizliyor, tırnaklarını parlatıyordu. Eşinip uzun uzun ötüyordu sonra da. Yaklaşıp sordum:

‘Son kanlı dövüşe hazırlanıyorum,’ dedi.

‘O da ne demek?’ dedim.

‘Senin için dövüşeceğim,’ dedi. ‘Senin için, baban için, tüm yoksul çocuklar, tüm yoksul babalar için...’

‘Ne gereği var bunun?’ dedim.

‘Siz yoksullar yaşam kavganızı üstleninceye kadar, horozlar yüklenecektir bu görevi,’ dedi.

‘Ama sen dövüş horozu değilsin ki. Yenilirsin. Dilim varmıyor ama belki de ölürsün. Yapma Gülibik!’ dedim.” (Öner, 2019, s. 70-71).

Karakterle İlgili Genel Değerlendirme: Kitabın başkahramanlarından olan Gülibik karakteri oluşturulurken çevresiyle olan ilişkisi, davranışları ve olaylara karşı tutumu dikkate alınmıştır.

Gülibik’in karakter özellikleri açık ve net bir şekilde ortaya koyulmuştur. Karakter özellikleri birbiriyle tutarsız değildir. Anlatıcının doğduğu ilk andan itibaren sahiplenip sevdiği, arkadaş olarak benimsediği bir karakter olarak okurun karşısına çıkan Gülibik’in karakter özellikleri pek ilgi çekici özellikler değildir. Çünkü horoz özelliği dışında herhangi bir özel nitelik yüklenmemiştir. Sadece anlatıcının rüyasında kişileştirildiğinde ilgi çekici hâle gelmiştir. Bunun dışında var olan özelliklerinin kitabın diğer ana karakteri olan anlatıcının karakteriyle bütünleştirilerek verilmesi okuyucunun ilgisini çekmektedir. Açık karakter özelliği gösteren Gülibik kitap boyunca sürekli aynı yönde özellikler sergilemiştir. Bu da durağan bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir.

Sadece olumlu özellikler sergilemesi Gülibik'in karakter özelliklerinin çocukların kendisiyle özdeşim kurmasını zorlaştırabilir. Gülibik'in açık karakter özelliği göstermesi olumlu bir durumdur. Gülibik'in korumacı ve fedakâr olması karakter eğitiminde kullanılabilir niteliklerdir. Gülibik karakteri, kitapta gerçek bir horoz görevindedir. Sadece anlatıcının hayallerinde insani özellikler taşımaktadır. Bu durumlarda da idealize edilerek canlandırılmıştır.

3.3.3.3. Alışır

Kaba: Anlatıcının yakın arkadaşı olan Alışır kaba bir karakter yapısına sahiptir. Anlatıcı ona yeni doğan horozunu anlatırken sürekli ters cevaplar vermiş, çirkin sözcükler kullanmıştır. Bu da kaba bir karaktere sahip olduğunu gösterir:

“Bir süre konuşmadan oturduk yan yana. O, balık çakısı ile düdük yapıyor, ben ise işinin bitmesini bekliyordum. Dayanamadım,

‘Civciv yumurtadan çıkar,’ dedim birdenbire.

Duymazlıktan geldi.

‘Civciv yumurtadan çıkar dedim sana!’ diye bağırdım.

‘Anladık bel!’ diye karşılık verip düdük yapma işini sürdürdü yine.

‘Kav, kav, kavla!’

Bir süre daha vurdu çakısının tersiyle söğüt dalına. Dal, ezik ezik olmuştu. Parmakları ile tutup soyuverdi kabuğu üstünden. Soyulan kabuğu dala geçirip bir çentik açtı üstünde. Sonra da üflemeğe başladı:

‘Düüüüt! Düüüüüt! Düt!’

‘Bir civcivin doğuşunu izledim,’ dedim.

‘Eee? Ne olmuş yani?’ dedi Alışır.

‘Yumurta tavuktan değil, civciv yumurtadan çıkar.’

‘Hadi oradan enayi!’

‘Annem ölsün ki.’

Küçümseyerek baktı bana, sonra da,

‘Hiç olur mu bel!’ diye sürdürdü konuşmasını; ‘İkisi de birbirinden çıkar onların. Düşün bir kez: Kınalı'nın yumurtası olmasa, nereden çıkacaktı senin enayi civcivin? Tavuklar olmasa yumurtalar olur muydu hiç?’

‘Peki, horozlar?’ dedim.

‘Onlar enayi yaratıklardır. Ancak, ötmeye yararlar,’ dedi. Elindeki düdüğü uzattı burnuma burnuma: ‘İşte bu düdük gibi,’ diye tamamladı konuşmasını.

Düdüğü ağzına götürüp uzun uzun öttürdü sonra da:

‘Düüüt! Düüüüüt! Düüüüüüt!’

‘Peki, tavukla horoz arasında ne fark vardır?’

‘Dinle bak, anlatayım: Tavuk önce yumurtadır, sonra tavuk olur. Sonra da yine yumurta olur. Enayi horozlar ise önce yumurta, sonra horozdurlar. Yeniden yumurta olamazlar. Ölünce de, ölü bir horozdurlar artık.’

‘Anlamadım,’ dedim.

‘Anlamazsın ya. Kaz kafalısın çünkü.’

Benden büyük olmasa dövüşürdüm onunla.” (Öner, 2019, s. 17-19).

Akıllı: Alishir öğrenmeye meraklı, öğrendiklerini iyi özümseyen, bunları günlük hayatta kullanan ve unutmayan bir çocuktur. Anlatıcı ona tavukla horozun farkının nedenini sorduğunda ona bunu farklı örnekler vererek durumu anlatmaya çalışmıştır. Bu da akıllı bir çocuk olduğunu göstermektedir:

‘Benim düşündüğümü görünce gülümsedi Alishir. Kim bilir, belki de aklımdan geçenleri anlamıştı. Omzundan tutup ağacı gösterdi:

‘Örneğin şu söğüt ağacını düşün! Önce bir fidan, sonra kocaman bir söğüt ağacıdır. Tohumlarını rüzgâr başka yerlere taşımazsa ya da su bulamazsa kurur. Birilerinin dallarını kesip başka bir yere dikerek büyütmeleri gerekir, kendini sürdürebilmesi için. Oysa bir kayısı ağacı böyle midir ya?’

Konuşmasından bir şey anlamıyordum. Ama ilgiyle dinliyordum onu, anlamaya çalışıyordum, buna zorluyordum kendimi.

‘Ne demiştin? Bir kayısı ağacı, söğüt gibi değildir,’ diye sürdürdü konuşmasını: ‘Önce bir çekirdek, sonra bir ağaç, daha sonra ise kayısılarla dolu bir ağaç olur. Çekirdekleri toprağa düşünce de filizlenir, yeni kayısı ağaçları yetişir. Onlar da meyve verirler, çekirdek olurlar, sonra da ağaçlaşırlar yine.’

Anlamadığımı söylesem kızacaktı bana, biliyorum. Bir taş aldım yerden, derenin üstünden kaydırıp karşı yamaca düşürdüm.

‘Ne ilgisi var bu anlattıklarının civcivlerle?’

Alishir, ters ters baktı yüzüme. Ağaçtan yeni bir dal kesti.

‘Tavuklar kayısı ağacı gibidir, horozlarsa söğüt ağacı gibi,’ dedi.” (Öner, 2019, s. 19-20).

Ailesinin yoksul durumuna ve tüm zorluklara rağmen Alishir okuyup avukat olmuştur. Buradan da Alishir’in akıllı bir çocuk olduğu sonucu çıkarılabilir:

‘Bizler, yoksul köylü çocukları, o güzel okullarda okusaydık, çok daha akıllı olurduk, inanın. Bizim o yoksul okullarımızda okuyup her şeyi bilen Alishir’i düşünün bir kez! Ünlü bir bilim adamı olması işten bile değildi. Ama o da bizler gibi yoksul olduğundan, ancak bir avukat olabildi.” (Öner, 2019, s. 44).

Karakterle İlgili Genel Değerlendirme: Kitabın yan karakterlerinden biri olan Alishir karakteri oluşturulurken çevresiyle olan ilişkisi, davranışları, konuşmaları ve olaylara karşı tutumu ele alınmıştır.

Alishir’in karakter özellikleri açık ve net bir şekilde ortaya koyulmuştur. Karakter özellikleri birbiriyle tutarsız olarak verilmiştir. Bu da okuyucunun ilgisini çekebilecek bir durumdur. Açık karakter özelliği gösteren anlatıcı, kitap boyunca

sürekli aynı özellikleri sergilememiştir. Başlarda anlatıcıya kötü davranan Alişir sonradan anlatıcının en iyi arkadaşı olmuştur. Bu da Alişir'in devingen bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir.

Sadece olumlu özellikler sergilememesi karakterin çocukların kendisiyle özdeşim kurabileceği bir karakter olmasını sağlayabilir. Çünkü her zaman iyi özellikler göstermemesi çocuk gerçekliğine daha uygun olduğunu gösterebilir. Alişir'in açık karakter özelliği göstermesi olumlu bir durumdur. Akıllı olması karakter eğitiminde kullanılacak bir nitelik iken kaba olması karakter eğitiminde kullanılmayacak bir niteliktir. Karakterin çocuk dünyasına yakın olması açısından olumlu ve olumsuz özelliklerinin bir arada verilmesi ile karakterin idealize edilmediği sonucuna ulaşılır.

3.3.3.4. Baba

Anlatıcının babasına kitapta pek ayrıntılı yer verilmemiştir. Anlatıcının babası evini pazarcılık yaparak geçindirmektedir. Köyde yaşadıkları için hayvansal ürünler ve tarım ürünleri satarak oğlunun okul masraflarını ve evin ihtiyaçlarını gidermeye çalışmaktadır. Yetiştiremediği zamanlarda bazı hayvanlarını satıp öyle idare etmektedir. Anlatıcının babasının anlatıcıyla girdiği etkileşimler, bazı karakter özellikleri hakkında okurlara bilgi vermektedir.

Anlatıcının babası, anlatıcıya karşı güler yüzlü, sevecen bir tutum sergilemektedir. Oğluna karşı çok duyarlıdır. Ancak anlatıcının çok sevdiği horozunu satmak isteyip pazara götürdüğünde para karşılığı dövüştürülen horozları görünce heyecanlı bir havaya bürünmüştür. Çünkü anlatıcının horozu olan Gülibik'i dövüştürüp çok para kazanarak oğlunun istediği her şeyi alabilmek istemektedir. Fakat sonuç istediği gibi olmaz. Bu süreçte aldığı kararlar ve attığı adımlar hırslı, gözü kara ve ısrarcı bir karaktere sahip olduğunu göstermektedir. Sonuç olarak baba görevindeki kişi kapalı ve durağan karakter özelliği gösterdiği için okurun özdeşim kurmak istemeyeceği bir karakter izlenimi oluşturmuştur. Ayrıca karakter eğitiminde kullanılacak bir görüntü de oluşturmamıştır.

3.3.3.5. Diğer Kişiler

Kitaptaki ana karakterlerin gelişimlerine herhangi bir katkısı bulunmayan ve kitapta sadece isim olarak yer alan dekoratif kişiler de bulunmaktadır:

Kınalı, Anlatıcının Annesi, Alişir'in Annesi.

Tablo 10: Gülibik: Karakterlerin Genel Görünümü

Karakterler		Karakter Türü	Karakterin Geliştirilme Biçimi
Anlatıcı	Baş Kişi	Açık, Durağan	Dramatik
Gülibik	Baş Kişi	Açık, Durağan	Dramatik
Alişir	Yan Kişi	Açık, Devingen	Dramatik
Baba	Yan Kişi	Kapalı, Durağan	Dramatik, Açıklama

Yukarıdaki tabloya göre, Gülibik adlı romanda incelenen karakterlerin çoğu durağan özellik göstermektedir. Sadece Alişir karakteri devingen özellik göstermektedir. Ayrıca bütün karakterlerin dramatik yöntemle oluşturulması, karakterlerin sahip oldukları özelliklerin gerçeğe uygun ve inandırıcı olmasını sağlamaktadır. Baba karakteri geliştirilirken dramatik yöntemle beraber açıklama yönteminin de kullanılması bu karakter hakkında okuyucunun kafasında soru işaretleri oluşmasını önlemiştir.

Tablo 11: Gülibik: Karakter Nitelikleri

Anlatıcı Karakteri	
Karakter Eğitiminde Kullanılabilecek Nitelikler	Karakter Eğitiminde Kullanılmayacak Nitelikler
Meraklı Sorumluluk Sahibi Kanaatkâr Hayvansever Duygusal Vefalı	X

Merhametli Fedakâr	
-----------------------	--

Anlatıcı karakterinin sadece karakter eğitiminde kullanılabilir olumlu özellikleri vardır. Karakterin sadece olumlu özelliklerden oluşması idealize edildiğini, çocuk gerçekliğine uzak bir karakter olduğunu gösterir.

Tablo 12: Gülibik: Karakter Nitelikleri

Gülibik Karakteri	
Karakter Eğitiminde Kullanılabilir Nitelikler	Karakter Eğitiminde Kullanılmayacak Nitelikler
Korumacı Fedakâr	X

Gülibik karakteri, karakter eğitiminde kullanılabilir özelliklere sahip bir karakterdir. Sadece olumlu karakter özellikleri göstermesi bu karakterin idealize edilerek oluşturulduğunu göstermektedir.

3.4. YONCA KIZ

3.4.1. Kitabın Tanıtımı

Kitabın Adı: Yonca Kız

Yazarın Adı: Kemal Bilbaşar

Yayın Yılı: 2020

Yayın Yeri: İstanbul

Yayınevi: Can Çocuk

Baskı Sayısı: 42

3.4.2. Kitabın Özeti

Yonca Kız, Orta Çağ Kalesi'nin yanı başında yer alan küçük bir yerleşim yeri olan Kale kasabasında dünyaya gelmiştir. Bu kasabanın erkekleri kasabanın dışında çalışırken kadınları ise dokuma tezgâhlarında çalışmaktadırlar. Yonca

Kız'ın babası Mehmet Torlak kızı doğduğunda çok sevinmiş, uğur getirsin diye kızının adını Yonca koymuştur.

Yonca Kız kırk günlük iken kasabaya hükümet adamları gelmiş ve kasabanın tehlikeli yerde olmasından dolayı kasabaya yakın yeni yapılacak binalara tüm kasabalıların taşınacağını söylemişlerdir. Bu habere tüm kasabalı çok sevinir. İnşaatlarda kasabanın erkekleri çalışır ve kısa da olsa bir refah dönemi yaşarlar. Mehmet Torlak bunu Yonca Kız'ın uğuru olarak düşünür. Fakat inşaatlar bittikten sonra kötü haber kasabalıların evlerine bomba gibi düşer. Yeni yapılan evlerde sadece yirmi yılda 20 bin lira ödeyebilecekler yaşayacaktır. Bunun üzerine Mehmet Torlak çalışmak için şehre gider. Bir süre şehirde çalıştıktan sonra ansızın çıkagelir. Ailesine onları almaya geldiğini, beraber şehre gideceklerini söyler. Şehirde, çok zengin olan teyzesinin oğlunun yanına gideceklerdir. Mehmet Torlak eşi Gonca ve kızı Yonca ile birlikte teyzesinin olunun fabrikasına gider. İbrahim Bey onları pek hoş karşılamaz. Yardımcısına, onlara yeni giysiler almasını söyler ve yaşadığı eve gönderir. İbrahim Bey'in annesi Ayşe Hanım onları çok iyi karşılar. Ancak gelini ve torunu Şehvar onları istemez. Evde çalışan Sultan Bacı isimli yardımcı onları odalarına götürür.

Mehmet Torlak yakındaki bir apartmanın kapıcılığını yapmaya başlar. Karısı Gonca ise İbrahim Bey'in evinin temizlik işleri ile ilgilenir. Şehvar ve annesi, Yonca Kız'a ve annesine iyi davranmamaktadırlar. Bir gün evde kavga olur ve Mehmet Torlak ve ailesi evden ayrılır. Onların gidişine üzülen sadece Ayşe Hanım ve Sultan Bacı'dır.

Gonca Ana fabrikada iş bulur, Mehmet Torlak ise teyze oğlunun fabrikasında kapıcılık yapar. Bir gün fabrikada kavga çıkar ve Mehmet Torlak bıçaklanarak ölür. Bunun üzerine Ayşe Hanım, Gonca Ana ve Yonca Kız'ı kız kardeşi Hatice Hanım'a gönderir. Hatice Hanım Bursa'da yaşayan zengin bir kadındır. Gonca Ana ve Yonca Kız Hatice Hanım'ın yanında çok mutludurlar. Hatice Hanım Gonca Ana'yı gelini gibi görmektedir. Yonca Kız'ı ise kendi nüfusuna geçirmiş ve okula kaydettirmiştir.

Bir gün Hatice Hanım hep beraber Uludağ' a gitmek ister. Uludağ'da güzel vakit geçirirken Yonca Kız çingeneler tarafından kaçırlır. Yonca Kız'ı çok ararlar ama bir türlü bulamazlar. En sonunda artık öldüğünü düşünürler. Çingenelerin

yanında yaşayan Yonca Kız artık onlar gibi olur. Yeni adı Asiye'dir. Nihayet bir gün Yonca Kız çingenelelerden kaçar. Bir köyde çocukları olmayan bir ailenin yanında kalır. Burada yaşarken kendisini kaçıran Çingene Hasan'la karşılaşır. Ondan korktuğu için başından geçen her şeyi polise anlatır. Polislerin araştırması sonucu Çingene Hasan'ın İbrahim Bey'in adamı olduğu ortaya çıkar. Mehmet Torlak'ın da İbrahim Bey'in emriyle öldürüldüğü öğrenilir. İbrahim Bey ve eşi tutuklanır. Yonca Kız ve annesi ise Hatice Hanım'ın yanında mutlu bir hayat sürerler.

3.4.3. Karakter İncelemeleri

3.4.3.1. Yonca Kız

Meraklı: Kitabın başkahramanı olan Yonca Kız ailesiyle yaşadığı kasabadan ilk defa ayrılıp şehre geldiğinde gördükleri karşısında büyük şaşkınlıklar yaşamış, yüksek yüksek binaların, vızır vızır dolaşan arabaların, camekânların arkasındaki türlü türlü şeylerin kimlerin olduğunu merak edip kendi kendine sormuştur:

“O gün şehrin pazarı olduğundan hanın avlusu hayvan doluydu. Sokaklarda, caddelerde pazarcılar bağrışıyorlardı. Yonca Kız bunca insanı hiç bir arada görmemişti. Kaynaşan insan kalabalığına, yolun kenarında yükselen büyük binalara ürkek gözlerle bakıyordu. Bunlar Zelha Ana'nın anlattığı peri padişahının sarayları mıydı ki? Bu camekânlar dolusu giyecekler, bu türlü türlü avadanlıklar, bu rengârenk şekerler, bu raflara sıralanmış uzun uzun ekmekler, buseler dolusu sarı-kırmızı meyveler, bu vızır vızır dolaşan arabalar kimindi?” (Bilbaşar, 2020, s. 23-24).

Babasının teyzesinin oğlunu gördüğünde onu baştan ayağa inceleyen Yonca Kız onda gördüğü her detayın neden öyle olduğunu merak etmektedir. Bu da meraklı bir karakter yapısına sahip olduğunu göstermektedir:

“Mehmet'le karısı bir kusurları varmış gibi, bu bakışların karşısında utançla gözlerini indirdiler. Yalnız Yonca Kız, masa başında oturan adama iri iri gözlerle bakıyordu. Bu adamın kır saçları neye yağlı gibi ışıldıyordu ki? Neye gömleği kâğıt gibi beyaz, gergindi? Neden o kırmızı çaputu, boynunun ortasından bağlayıp aşağıya sallandırmıştı? Çaputun üzerinde camları ışıldayan o koca iğneyi neye takmıştı? Niçin gözünün biri durmadan seçiyor, avurdunun biri durmadan oynuyordu? Bunları pek merak ediyordu Yonca Kız.” (Bilbaşar, 2020, s. 35).

Ayşe Teyze'nin kız kardeşi Hatice Hanım'ın köşküne gittiklerinde köşkün bahçesinin büyüklüğünü görünce çok şaşırarak Yonca Kız Hatice Hanım'a oranın daha önce İzmir'de babasıyla gittikleri Kültürpark olup olmadığını sorar. Hatice Hanım'ın cevabından sonra bahçede gördüğü her şeyi sorar Yonca Kız. Bu da meraklı bir karakter yapısına sahip olmasının sonucudur:

“Yonca Kız, merdivenin sahanlığına çıkınca parmaklıklara tutundu, köşkün parkına baktı.

‘Kocanineciğim,’ dedi. ‘Burası Kültürpark mı?’

‘Değil kızım,’ dedi, Hatice Hanım. ‘Evimizin bahçesi.’

Yonca Kız, bir evin bu kadar büyük bahçesi olabileceğini ilk kez görüyordu. Keşke burası Kültürpark olsaydı.

Bahçenin şurasına burasına konmuş kanepeleri göstererek:

‘Bu sıralara kim oturur Kocanineciğim?’ dedi, Yonca Kız.

Hatice Hanım, Yonca Kız’ın her şeyle ilgilenmesinden zevk duyuyordu:

‘Ben otururum, konuklar gelirse onlar otururlar. Şimdiden sonra siz de oturacaksınız.’

‘Kapıdaki adam neye orda duruyor Kocanineciğim?’

‘İçeri birisi habersiz girip çiçekleri yolmasın diye!’

‘Kimse izinsiz giremez mi buraya?’

‘Giremez! Burası bizim dedik a. Kapıcıya danışmadan kimse giremez içeriye!’ dedi Hatice Hanım.” (Bilbaşar, 2020, s. 87-88).

İnatçı: Yonca Kız bazı durumlarda kendi düşüncelerinin dışına asla çıkmamıştır. Kimsenin sözünü dinlememiştir. Örneğin şehre geldiklerinde kendisine alınan yeni ayakkabıyı giymeyi istememiş, kim ne derse desin babasının aldığı ayakkabıları çıkarmamıştır. Bu da Yonca Kız’ın inatçı bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir:

“Yonca Kız’a çiçekli bir entari almış, fazladan üzerine kenarı dantelli küçük bir önlük giydirmişlerdi. Yonca Kız bunlara ses çıkarmamıştı ama babasının Kale’ye gelirken getirdiği, kırmızı güllü pabuçlarını ışıl ışıl kara kunduralarla değiştirmeye kalktıklarında direnmiş, debelenmişti. Bir türlü onları ayağından çıkarmalarına razı olmamıştı. Satıcılar Yonca Kız’ın inadıyla baş edememişler, tezgâhtar da göz kararıyla bir kundura seçmek zorunda kalmıştı.” (Bilbaşar, 2020, s. 38).

Babasının teyze oğlunun evine geldiklerinde babası Yonca Kız’ın annesine kıza yeni kıyafetlerini giydirmesini söylediğinde Yonca Kız yeni ayakkabıları yine giymemiştir. Babası ne kadar dil dökse de Yonca Kız inadından vazgeçmemiştir:

“Gonca Ana, esneyip gerinerek doğruldu. Mehmet Torlak, karyolada yatan Yonca Kızına baktı, tozu alınmış ayna gibi ışıldamıştı Yonca. Gonca Ana’nın da teninin o kara sarısı gitmişti, nur gelmişti fakirin yüzüne.

‘Durma kaldır, geydir kıza yeni urbalarını!’ dedi, Mehmet.

Yonca Kız, ışıltılı kara pabuçları gene giydirmede ayağına. Güllü pabuç diyordu da bir daha demiyordu.

‘Gızım şöyle, gızım böyle,’ diye dil döktüyse de Mehmet Torlak, Yonca’ya sözünü geçiremedi. Sultan Bacı kapıda sabırsızlandığından, çaresiz güllü pabuçları giydirdi ayağına.” (Bilbaşar, 2020, s. 50-51).

İbrahim Bey ve karısıyla tanıştıklarında Yonca Kız'a bir türlü İbrahim Bey'in elini öptürememişlerdir. Yonca kız bütün ısrarlara rağmen babasının dibinden ayrılmamıştır. Bu da inatçı bir karakter yapısı olduğunu göstermektedir:

“Ayşe Teyze, Yonca Kız'ı kucağından indirdi.

‘Hadi git, Bey’in, Hanım’ın da elini öp gızım!’ dedi.

Yonca Kız, Bey’e baktı, ağzından tavana doğru hâlâ dumanlar çıktığını görünce, koşarak babasının yanına kaçtı, bacaklarına sarıldı.

‘Ayıp gızım, Bey’in eli öpülmeden olur mu? Ne var utanacak?’ dedi babası. Ama, kızını bacaklarından koparamadı.” (Bilbaşar, 2020, s. 53).

Hayvansever: Kitabın başkahramanı olan Yonca Kız hayvanlara çok düşkündür. Onlarla vakit geçirmeyi, onlarla eğlenmeyi, oynamayı çok sever. Öyle ki Hatice Hanım’ın çiftliğine gittiğinde oradaki hayvanlarla da çok ilgilenmiştir. Bu da Yonca Kız’ın hayvansever bir kişiliğe sahip olduğunu gösterir:

“Yonca Kız, boş kalan eliyle tavuklara kutudan avuç avuç yem saçtı.

‘Beşir Bey izin verirse sabah, akşam tavukların yemlerini ben saçarım,’ dedi.

Hatice Hanım’ın göz kenarları fazla kırışmıştı:

‘Olur, birazdan Beşir Bey’den izni kendin istersin!’ dedi.

Tavuklardan sonra adavatanların kümeslerini gördüler.

Ayak seslerini duyan, beyaz, gri renkli tavşanlar, yuvalarından çıkıp geldiler. Yarık dudaklarını oynatarak iki ayakları üzerine dikildiler.

Bahçıvan marul yaprakları getirdi. Yonca Kız, tavşanlara yaprakları yedirirken kahkahalarla gülüyordu. Tavşanların kırmızı kırmızı gözleri olduğunu bilmezdi. Yonca Kız telden elini sokup yumuşacık tüylerini okşamak isteyince tavşanlar sıçrayıp kaçtılar.

‘İstersek, sevip okşamaya bi tavşan vermez mi bize Beşir Bey, he Kocanine?’ dedi, Yonca Kız.” (Bilbaşar, 2020, s. 95).

Hatice Hanım’ın yanında yaşamaya başlayan Yonca Kız her sabah çiftlikteki hayvanlarla ilgilenmeye, onlarla oynamaya başlamıştır. Bu da onun hayvansever bir karakter yapısına sahip olduğunu göstermektedir:

“Yonca Kız sabahları Kara’yı yanına alarak, arka bahçedeki kümesleri dolaşp tavukların, tavşanların, tavusların yemlerini veriyor, Beşir’le yarenlik ediyor, onun her hareketine gülüyordu. Maymun da Yonca Kız’dan hoşlanıyordu. Kafesin içine elini sokup kendisini okşamasına, hele gerdanını, başını kaşımaya bayılıyordu. Yonca Kız’ı güldürmek için ne türlü şaklabanlıklar yapacağını bilemiyordu.” (Bilbaşar, 2020, s. 101).

Yonca Kız, hep beraber tatile gidecekleri zaman çiftlikteki hayvan dostlarını çok özleyeceği için üzülmüştür. Buna bir çare bulmak istemiştir. Bu da Yonca Kız’ın hayvansever bir karaktere sahip olduğunun açık bir örneğidir:

“Otelde ağustos ayı için yer ayırttılar.

Yonca Kız'ı bir düşüncedir almıştı: Onca zaman evdeki hayvanların hasretliğine nasıl dayanacaktı?

'Arada bir Kara'yı, Beşir'i görmeye gideriz, değil mi Kocanine?' dedi.

Hatice Hanım gülümsedi, Yonca Kız'ın onlardan ayrılmadığını anlamıştı." (Bilbaşar, 2020, s. 116).

Yine bir gün evde dolaşırken kedi yavruları bulan Yonca Kız çok sevinmiştir. Yavruları alıp sevinçle evdekilere göstermiştir. Bu da Yonca Kız'ın hayvansever bir yapısı olduğunu göstermektedir:

"Yonca Kız'ın mutfak yanındaki ambarda, tekir kediyle yavrularını keşfetmesi, sayfiyecilere yeni bir eğlence oldu. Bir gün öğle yemeğine yakın saatlerde, sevinç çığlıkları atarak Yonca Kız'ın geldiğini gördüler. İki elinde iki yavru kediyle soluk soluğa içeri girdi. Yavruların anası Tekir miyavlayıp yalvararak ardından geliyordu.

'Bak Kocanineciğim, ne şirin yavrular,' dedi Yonca Kız.'" (Bilbaşar, 2020, s. 124).

Akıllı: Yonca Kız etrafında olup bitenler hakkında doğru bir şekilde mantık yürütüp, çıkarımlar yapmaktadır. Kendisine söylenenleri iyice düşünüp, bir bütün olarak analiz ederek olayların aslını anlayabilmektedir. Buradan da Yonca Kız'ın akıllı bir çocuk olduğu sonucuna ulaşılır:

"Kapıda kocaman kara bir arabanın durduğunu, içinden yaşlı bir hanımın çıktığını, sert sert konuştuğunu duyan kadınlar, huysuz ev sahiplerinin geldiğini sanarak evlerine kaçıştılar. Şimdi gene muslukları bozduklarından, kapıları kırdıklarından tutturarak, başlarını ağrıtacaktı aksi kadın.

Yonca Kız da ilkin öyle sandı. Kapıcı Hayri'nin yokluğunu da ev sahibinden nasıl gizleyeceğini düşünerek, telaşlandı. Demin, kapıcı Hayri giyinmiş kuşanmış:

'Küçük şeytan,' diye kendisini ünlemişti. 'Beni bi arayan olursa, Eshot'a para yatırmaya gitti dersin, emi?'

Yonca Kız, onun giyinip kuşandığına bakarak para yatırmaya gitmediğini anlamıştı:

'Maça gidiyom, desen değil, Beşiktaş maçı yarına. Senin başka bir dalgan var, Hayri Ağam!' demişti." (Bilbaşar, 2020, s. 80).

Yonca Kız'ın akıllı tavırları yaşadıkları yerdeki komşularının da dikkatini çekmiştir. Evde kaldığı süre boyunca komşuları işlerini yaparken onların çocuklarına göz kulak olması, türlü masallar uydurarak onları oyalaması komşularının çok hoşuna gitmiş ve Yonca Kız'ı anne ve babasına övmüşlerdir. Tüm bunlar da Yonca Kız'ın akıllı bir çocuk olduğunun göstergelerindedir:

"Komşu kadınların, Yonca Kız'dan hoşnutluk getirmeleri, aklını öve öve bitirememeleri, Mehmet Torlak'a da, Gonca Ana'ya da tüm yorgunluklarını unutturuyordu." (Bilbaşar, 2020, s. 67).

Hatice Hanım Yonca Kız'la konuşup kendi kızı olmasını istediğinde henüz okul çağında bile olmayan Yonca Kız'ın öz annesini düşünmesi, onun üzülmesini istemediğini söylemesi de onun akıllı bir çocuk olduğunun göstergesidir:

“Hatice Hanım, Ayşe Teyze’den Melek Ninesinden söz açtı, eski günlerden konuştuktan sonra:

‘Benim kızım olur musun?’ dedi.

Yonca Kız:

‘Olurum olmasına ya... Gonca Anam, kızım üzerime başka ana bulmuş, diye kahırlanır,’ dedi.

Hatice Hanım, Yonca’nın zekâsını da beğendi.” (Bilbaşar, 2020, s. 83).

Merhametli: Yonca Kız hiçbir zaman kötülük düşünmeyen, insanlara ve diğer canlılara karşı her zaman vicdanlı davranan bir çocuktur. Hatice Hanım’ın konağına gittiğinde maymun olduğunu henüz bilmediği Beşir Bey’in diğer hayvanlara zarar vermediğini öğrenince mutlu olur. Aksi takdirde Beşir Bey’i hiç sevmeyecektir. Buradan da Yonca Kız’ın merhametli bir karaktere sahip olduğu sonucuna ulaşılır:

“Birden hatırına bir şey gelmiş gibi doğruldu Yonca Kız, yüzü ciddileşmişti.

‘Beşir Bey, bu tavşanları, tavukları keser de yer mi, Kocanine?’

Hatice Hanım kendini tutamadı, kahkahayı attı:

‘Hayır, Yonca kızım!’ dedi. ‘Beşir Bey tavuklara, tavşanlara dokunmaya kıyamaz. Onun yediği şey fındık, fıstık,’ dedi.

Yonca kızın yüzü aydınlandı.

‘Tavukları, tavşanları kesmediğine pek sevindim,’ dedi. ‘Kesseydi, ben o Beşir Beyameca’yı hiç sevmeyecektim. Aileevindeki Hesna’nın babası her hafta ava gider, tavşan vurur gelirdi. Zavalcılıkları boğazlarından kan damlayarak avlunun direğine asardı. Derisini yüzerdi. Hiç sevmezdim ben Hesna’nın babasını, tavşanları öldürüyor diye.’

Hatice Hanım eğildi, Yonca Kız’ı yanaklarını öptü.

‘Ah benim merhametli kızım, bir tanesin sen!’ dedi.” (Bilbaşar, 2020, s. 96).

Birden çalılıklara doğru koşmaya başlayan köpeğin kuşlara saldıracağını düşünen Yonca Kız köpeğe kızmıştır. Kuşlara zarar vermesini istememektedir. Bu da Yonca Kız’ın merhametli bir çocuk olduğunu gösterir:

“Kara havlayarak fundalıklara doğru koşmaya başladı. Yonca Kız, onun kuş kokusu aldığını sanarak sert bir sesle:

‘Buraya gel Kara!’ diye çıkıştı, ‘Hele kuşlara bir şey yap, görürsün, sana şeker verir miyim?’

Ama Kara, fundalıklara dalmış, durmadan havlıyordu.” (Bilbaşar, 2020, s. 131).

Kendilerini kaçırın adam onları yalnız bırakınca Yonca Kız’ın köpeği Kara’nın yaralı ayağındaki pis bezi çıkarıp elbisesinden yırttığı bez parçasıyla tekrar sarması ve onu sevip okşaması, maymununu sevip okşaması Yonca Kız’ın merhametli bir yüreğinin olduğunu göstermektedir:

“Adam, dışarı çıkınca Yonca Kız, Kara’yı kucağına aldı, okşadı, ayağındaki pis bezi çıkardı. Sırtındaki eski entarinin eteğinden bir parça yırtarak, Kara’nın ayağını sardı. Sonra gidip Beşir’i okşadı, sevdi.” (Bilbaşar, 2020, s. 138).

Alçakgönüllü: Kitabın başkahramanı olan Yonca Kız Hatice Hanım’ın yanına yerleştikten sonra istediği her şeye sahip olsa bile asla kendini beğenmişlik taslamamıştır. Elindeki her şeyi arkadaşlarıyla paylaşmış, onları asla irdelememiştir. Buradan da Yonca Kız’ın alçakgönüllü bir karaktere sahip olduğu sonucu çıkarılabilir:

“Yonca Kız’ı okul arkadaşları pek seviyorlardı. Her oyunda onun en başarılı olmasına karşılık, hiçbiri kıskanmıyordu Yonca Kız’ı. Aralarında anlaşmazlık çıkanlar gidip öğretmene şikâyet edeceklerine ona geliyorlar, kendilerini uzlaştırmasını istiyorlardı. Çoğu zaman Yonca Kız onları darıltmadan uzlaştırmamanın bir yolunu buluyordu. Yonca Kız’ın alçakgönüllülüğü de onlara kendisini sevdireyordu. O da büyük bir konaktan gelmesine karşılık, bazı zengin arkadaşları gibi kibirli değildi. ‘Ögle paydosunda çocuk parkına gidip salıncağa binelim!’ dediler mi, hemen aralarına katılıyordu. Yiyeceklerini, çerezlerini her zaman arkadaşlarıyla paylaşıyordu. Onların ikramlarını da reddetmiyordu.” (Bilbaşar, 2020, s. 103).

Başına gelenleri atlatıp tekrar evine döndüğünde Yonca Kız kendisini ziyarete gelen arkadaşlarına bol bol ikramlar yapmıştır. Bu da alçakgönüllülüğünün bir örneğidir:

“Komşu çocuklar, Yonca Kız’ı görmeye geldiler. Başından geçenleri duydukları için şimdi Yonca Kız onlara masal kahramanı gibi geliyor, ona hayranlıkla bakıyorlardı. Ama Yonca Kız her zamanki alçakgönüllülüğüyle konuk kardeşlere şekerler, çerezler dağıttı.” (Bilbaşar 2020, s. 181).

Yardımsaver: Yonca Kız başkalarına yardım etmeyi seven, herkesin yardımına koşan bir çocuktur. Anne ve babası işe gidip evde tek kaldığı zamanlarda komşularının yanına gidip onlara yardım etmesi de yardımsaver bir karaktere sahip olduğunu göstermektedir:

“Yonca Kız’ın yararı yalnız Elif geline değildi. Aileevindeki komşuların hizmetine de yetişiyordu. Onlara bakkaldan öteberi alıp geliyor, kapının önüne çuvalı serip oturttukları çocuklarına da göz kulak oluyordu.” (Bilbaşar, 2020, s. 66).

Sorumluluk Sahibi: Yonca Kız evde annesine her konuda destek olup onun yükünü hafifletmiştir. Kızların annelerine yardım etmeleri gerektiğini düşünür. Bu da sorumluluk sahibi bir karaktere sahip olduğunu göstermektedir:

“Yonca Kız, kahve tepsisini indirirken onun bu sorusunu sezmiş gibi:

‘Evimize konuk geldiğinde gayfeyi hep ben pişiririm, deyme!’ dedi.

Hatice Hanım ummadığı bir şey işitmiş gibi:

‘Bak sen... Allahın birliğine emanet! Gonca Ana’na yardımın dokunuyor demek?’

Yonca Kız, fincanı, tabağı hazırladı. Cezveye kahveyi, suyu koydu, mangala sürdürdü:

‘Kızı olur da anasına yardımı dokunmaz mı?’ dedi Yonca. ‘Gale’de iken masuru ben sarardım, burada anam pavlikede iken ortalığı hep ben süpürürüm. Bulaşıkları ben yıkarım. Çamaşırlara da yardım edecem emme, gücüm yetmiyor çamaşırları sıkmaya. Anca suyunu taşıyom.’ ” (Bilbaşar 2020, s. 82).

Karakterle İlgili Genel Değerlendirme: Kitabın başkahramanı olan Yonca Kız oluşturulurken çevresiyle olan ilişkisi, davranışları, konuşmaları ve olaylara karşı tutumu ele alınmıştır.

Yonca Kız’ın karakter özellikleri açık ve net bir şekilde belirtilmiştir. Karakter özellikleri birbiriyle tutarsız değildir. Bu özellikler kitapta sıkça tekrar edildiği için okuyucunun zihninde net bir şekilde yer etmektedir. Açık karakter özelliği gösteren Yonca Kız, kitap boyunca sürekli aynı yönde özellikler sergilemiştir. Pek değişiklik göstermediği için durağan bir yapıya sahiptir.

Yonca Kız’ın açık karakter özelliği göstermesi olumlu bir durumdur. Meraklı, yardımsever, akıllı, hayvansever, merhametli, alçakgönüllü ve sorumluluk sahibi olma özellikleri karakter eğitiminde kullanılabilir niteliklerdir. Ancak karakterin inatçı bir yapısının olması karakter eğitiminde kullanılamaz. Genellikle olumlu özellikler göstermesi, yetişkin bir insan gibi davranması okuyucunun ilgisini canlı tutmakta yetersiz kalabilir. Yonca Kız, çocuk dünyasına yakın bir profilde değildir. Okuyucu kitaptaki karakterle özdeşim kurduğu zaman kendisini yetersiz hissedebilir. Hiç hata yapmayan, herkes tarafından çok sevilen, herkesin yardımına koşan, her zaman akıllı ve neşeli olan Yonca Kız karakterinin çocuk okurun aklında “çocukların böyle olması gerekiyor” şeklinde algı yaratması onların kişisel gelişimini olumsuz yönde etkileyebilir. Bu da okuyucunun karakterle özdeşim kurmasını zorlaştırabilir. Yonca Kız’ın sahip olduğu niteliklerin çoğunun karakter eğitiminde kullanılabilmesi karakterin idealize edildiği sonucuna ulaştırır.

3.4.3.2. Mehmet Torlak

Asabi: Kitabın yan kişilerinden biri olan Mehmet Torlak şehre gidip teyzesinin oğlunun yanına gittiklerinde mağaza görevlisi onları içeri almak istemeyince Mehmet çok sinirlenir. Ona ters ters cevaplar verir. Buradan da Mehmet Torlak’ın asabi biri olduğu sonucuna ulaşılır:

“Mağazadan içeri girecekleri zaman Mehmet Torlak korktuğuna uğradı. Tezgâhtarın biri koştu, yollarını kesti, alayla:

‘Dur bakalım hemşerim!’ dedi. ‘Yanlış geldin galiba. Burası Tahtakale hamamı değil. Bohçayla, sepetle nereye giriyorsunuz böyle?’

Mehmet Torlak:

‘Senden bir şey soruldu mu? Ne üstüne vazife? Deyze oğlum İbrahim Bey’i görmeye senden mi izin alacağım?’ dedi; karısına dönüp, ‘Yörü!’ diye buyurdu.

Tezgâhtar, Mehmet’i yine göğüsledi. Ama bu kez kuşkulu sordu:

‘Dur hele! İbrahim Bey neyin olur senin, hemşerim?’

Mehmet Torlak ters ters:

‘Deyze oğlum, dedik a. Kardaş çocuklarıyız İbrahim Bey’le. Analarımız aynı atanın kızları,’ dedi.

Tezgâhtar dudağını büzdü. Mehmet’i tepeden tırnağa süzdü:

‘Adın ne senin?’ diye sordu.

Mehmet Torlak dayanamadı, parladı:

‘Adımı nidecesin herif? Canderme misin nesen sen? Adımdan ne sana?’

Tezgâhtar yumuşak bir sesle:

‘Beyefendiye kim geldi derim, adını bilmezsem?’ dedi.” (Bilbaşar, 2020, s. 31-32).

Gururlu: kasabada geçim sıkıntısı yaşadıkları için şehre teyze oğlunun yanına gelip ona boyun eğmesi, yabancı bir beymiş gibi hissetmesi, yaptıkları karşısında ezilmesi Mehmet Torlak’ın zoruna gitmiştir. Bu da onun gururlu bir karaktere sahip olduğunu göstermektedir:

“Kendisini bir yere gönderenler işi bitirdiğinde gümüş tabaklardan çikolata ikram ediyorlar, meyve sunuyorlar, üstelik avuç dolusu bahşiş veriyorlardı. Fakat Mehmet Torlak’ın yüzü gülmüyordu, içini bir dert kemiriyordu. Teyze oğlunun kapısına kul olmak onuruna dokunuyordu.” (Bilbaşar, 2020, s. 57).

Gözü Tok: Teyze oğlunun evinde daha fazla kalamayacaklarını anlayınca gitmek isteyen Mehmet’e teyzesi Ayşe Hanım ev tutabilmesi için para vermek istemiş fakat Mehmet bu zamana kadar çok yardımı dokunduğu için almamıştır. Bu da Mehmet’in gözü tok bir insan olduğunu göstermektedir:

“Ayşe Teyze ev tutması için para verecek oldu, Mehmet Torlak almadı.

‘Sayenizde koynum para doldu Ayşe Deyze. İlaızım olduğunda isterim.’” (Bilbaşar, 2020, s. 62).

İyi Niyetli: Mehmet Torlak çevredekilerin, teyze oğlu hakkında dediklerine inanmaması, onun çok iyi bir insan olduğunu düşünmesi Mehmet’in iyi niyetli bir insan olduğunu göstermektedir:

“Mehmet Torlak, hayırdua ederek paraları aldı, teyze oğlunun katından çıktı. Sevincinden oynayası geliyordu. Şu gecekonducu da amma fesat adamın biriydi. Teyze oğlu hiç de kötü adam değildi. Kötü adam ne kelime! Cennetlik, cennetlik!” (Bilbaşar, 2020, s. 74).

Karakterle İlgili Genel Değerlendirme: Kitabın yan kişilerinden olan Mehmet Torlak oluşturulurken çevresiyle olan ilişkisi, davranışları, konuşmaları ve olaylara karşı tutumu temel alınmıştır.

Mehmet Torlak'ın karakter özellikleri açık ve net bir şekilde ortaya koyulmuştur. Karakter özellikleri birbiriyle tutarsız değildir. Bu özellikler kitapta sıkça tekrar edildiği için okuyucunun zihninde net bir şekilde yer etmektedir. Açık karakter özelliği gösteren Mehmet Torlak kitap boyunca sürekli aynı yönde özellikler sergilememiştir. Kitap boyunca olumlu ve olumsuz özelliklerini bir arada barındırdığı için durağan bir yapıda oluşturulduğu söylenebilir. Mehmet Torlak'ın açık karakter özelliği göstermesi olumlu bir durumdur. Gururlu, iyi niyetli ve gözü tok olması karakter eğitiminde kullanılacak niteliklerdir. Ancak karakterin asabi bir yapısının olması karakter eğitiminde kullanılamaz. Genellikle olumlu özellikler göstermesi okuyucunun ilgisini canlı tutmakta yetersiz kalabilir. Mehmet Torlak, çocuk dünyasına yakın bir profilde ele alınmıştır. Okuyucu Mehmet Torlak karakterine günlük hayatta rastlayabilir. Kendi hayal dünyalarına rahatlıkla yerleştirebilirler. Mehmet Torlak karakteri olumlu ve olumsuz özellikleri bir arada barındırdığı için karakterin idealize edildiği söylenemez.

3.4.3.3. Hatice Hanım

Merhametli: Kardeşi Ayşe Hanım, babası öldükten sonra yetim kalan Yonca Kız'ın haline acımış ve durumu Hatice Hanım'a anlatmıştır. Hatice Hanım Yonca Kız'ın durumuna çok üzülmüş ve daha onu tanımadan sevip yanına almayı kabul etmiştir. Bu da Hatice Hanım'ın merhametli bir karaktere sahip olduğunu gösterir:

“Mektuptan, öksüz kalmış küçük bir hısım kızı olduğunu öğrendiği andan beri, sokağa atılmış bir kediye duyduğu merhamet, yüreğini doldurmuştu. Görmeden sevmişti Yonca Kız'ı. Acımayla sevme duyguları birbirine karışmıştı.” (Bilbaşar, 2020, s. 79).

Hayvansever: Hatice Hanım hayvanlara karşı her zaman sevgi dolu yaklaşmıştır. Evinde bir sürü hayvan beslemektedir. Her birine ayrı özen gösterip her biriyle ayrı ilgilenmektedir. İnsanları sevebilmenin temelinde hayvanları sevmenin yattığını düşünmektedir. Bu da hayvansever bir karaktere sahip olduğunu göstermektedir:

“Hatice Hanım, uzun boylu, dal gibi kuru bir kadındı. Sert görünüşlüydü, paylar gibi konuşuyordu ama temiz bir yüreği vardı. Hayvanlara, bir de çocuklara karşı her zaman tatlı dille seslenirdi. Hayvanları sevmeyen, insanları sevmesini bilmez, derdi.” (Bilbaşar, 2020, s. 79).

Çiftliğindeki her bir hayvana özel ilgi göstermesi, tek tek hepsiyle ilgilenmesi, onlarla insan gibi konuşması Hatice Hanım'ın hayvansever karakter yapısına örnek olarak gösterilebilir:

“Hatice Hanım dudaklarını cızıklatarak seslendi köpeğe:

‘Nasılsın Karam?’ dedi. ‘Ahmet Ağa sana iyi baktı mı ben yokken?’

Köpek söyleneni anlarmış gibi garip sesler çıkarıyordu.

Kulübesinden koşup gelen, konuklara, ‘Hoş geldin!’ diyen bahçıvan Ahmet Ağa’ya:

‘Kara’yı çöz!’ dedi, Hatice Hanım. ‘Kümeşteki hayvanlar için de yem al, gel!’

Kara, salıverilince koşup geldi. Ön ayaklarını Hatice Hanım'ın göğsüne dayayıp ellerini yalamaya başladı.

‘De oldu, yetti öptüğün, yaladığım elimi. Hadi, konuklara da hoş geldin, de!’

Kara, söylenileni anladı, gidip Yonca Kız'ın önünde salta durdu.” (Bilbaşar, 2020, s. 94).

Yonca Kız'ın mutfağın yanındaki kilerde bulduğu kedileri görünce Hatice Hanım'ın çok sevinmesi ve onlara evde yer hazırlaması da Hatice Hanım'ın hayvansever bir insan olduğunu göstermektedir:

“Hatice Hanım kedilere çok sevindi. Derhal sütler kondu tabaklara, hayvanlara içirildi. Sonra Gonca Ana'nın odasında şilteler hazırlandı, hayvanlar oraya yatırıldı.” (Bilbaşar, 2020, s. 124).

Düşünceli: Ayşe Hanımlarda kalırken oyuncak bebek yüzünden Yonca Kız'ın maruz kaldığı kötülükleri öğrenen Hatice Hanım'ın Yonca Kız'a sürpriz yapmaya karar vermesi ve o oyuncuğın aynısını alması Hatice Hanım'ın düşünceli bir karaktere sahip olduğunu göstermektedir:

“Hatice Hanım aldığı karşılıklardan Yonca Kız'ın saçlarını uyuyan bebek uğruna kaybettiğini öğrendi. Bir sürpriz yapmaya karar verdi. Balıkesir'den Bursa'ya telefon ederek hizmetçi Zeynep Kız'a bu konuda gerekli talimatı verdi.” (Bilbaşar, 2020, s. 86).

Hatice Hanım Yonca Kız'ın kendi evindeyken ona söylediği ninelerin torunlarına masal okuduğu söylemini de unutmamış ve ilk gecesinde onu masal anlatarak uyutmuştur. Buradan da Hatice Hanım'ın düşünceli bir karaktere sahip olduğu sonucu çıkarılabilir:

“Yonca Kız'ın akşam erkenden uykusu geldi. Hatice Hanım onu uyuyan bebeğiyle birlikte yatağına kendi götürdü, yatırdı. Yonca Kız'ın, aileevindeyken kendisine: ‘Kocanineler torunlarına masal söylerler, şımartırlar,’ dediğini unutmamıştı.

‘Bir varmış, bir yokmuş!’ diyerek masala başladı. Ama daha, ‘Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde...’ tekerlemesini bitirmeden, Yonca Kız uykuya daldı.” (Bilbaşar, 2020, s. 100).

Yonca Kız'ın arkadaşlarıyla sık sık parka gitmesi Hatice Hanım'ı huzursuz etmiş, Yonca Kız'ın başına bir şey gelmesinden korkmuştur. Bu yüzden evin arkasındaki bahçeyi çocuk parkı yapmaya karar vermiştir. Bu da Hatice Hanım'ın düşünceli bir insan olduğunu göstermektedir:

“Çocukların ziyaretleri birbirini kovaladıkça Hatice Hanım'ın aklına arka avluyu çocuk bahçesi haline getirme fikri geldi. Yonca Kız'ın sık sık arkadaşlarıyla parka gidip salıncağa binmesinin tahterevalli oynamasının da bu kararda etkisi oldu kuşkusuz. Yonca Kız, orada oynarken bir yerini incitebilirdi. Burada göz önünde oynardı.” (Bilbaşar, 2020, s. 107).

Tatile gitmeye karar verdiklerinde Hatice Hanım'ın Yonca Kız'ın düşüp dizlerini yaralama ihtimaline karşı ona pantolonlar alması da ne kadar düşünceli bir karaktere sahip olduğunu açık bir örneğidir:

“Temmuz içinde yazlığa çıkma hazırlıkları başladı. Her birisi için dağda giyecekleri elbiseler satın alındı. Hatice Hanım, Yonca Kız için koşup düştüğü zaman dizleri kanamasın diye pantolonu, dik yakalı kazağı uygun buldu.” (Bilbaşar, 2020, s. 116).

Karakterle İlgili Genel Değerlendirme: Kitabın yan kişilerinden olan Hatice Hanım oluşturulurken çevresiyle olan ilişkisi, davranışları, konuşmaları ve olaylara karşı tutumu dikkate alınmıştır.

Hatice Hanım'ın karakter özellikleri açık ve net bir şekilde belirtilmiştir. Karakter özellikleri birbiriyle tutarsız değildir. Bu özellikler kitapta sıkça tekrar edildiği için okuyucunun zihninde net bir şekilde yer etmektedir. Açık karakter özelliği gösteren Hatice Hanım kitap boyunca sürekli aynı yönde özellikler sergilemiştir. Sadece olumlu özelliklere sahip olduğu için durağan bir yapıya sahiptir.

Hatice Hanım'ın açık karakter özelliği göstermesi olumlu bir durumdur. Hayvansever, merhametli ve düşünceli olması karakter eğitiminde kullanılabilecek niteliklerdir. Sadece olumlu özellikler göstermesi okuyucunun ilgisini canlı tutmakta yetersiz kalabilir. Ancak bu özelliklerin kitapta işlenişi okuyucu kitaba bağlayabilir. Hatice Hanım, çocuk dünyasına yakın bir profilde ele alınmamıştır. Hiç tanımadığı insanlara evini açıp varını yoğunu önlerine sermesi pek gerçekçi bulunmayabilir. Okuyucunun Hatice Hanım gibi bir karaktere günlük hayatta rastlaması biraz zordur. Kendi hayal dünyalarına yerleştirmekte zorluk çekebilirler. Hatice Hanım karakteri sadece olumlu özelliklere sahip olduğu için karakterin idealize edildiği söylenebilir.

3.4.3.4. Ayşe Teyze

Kibar: Mehmet ve ailesini çok seven Ayşe Teyze gelininin kaba ve saygısız davranışları karşısında mahcup olmuş ve onun hatasını telafi etmek için elinden geleni yapmıştır. Onlara iltifatlar etmiştir. Bu da Ayşe Teyze'nin kibar bir karaktere sahip olduğunu göstermektedir:

“Gelininin saygısızlığını unutturacak, gönül alacak sözler bulup söylemeye çalıştı. Gonca Ana'yı da, Yonca Kız'ı da sevip okşadı. Adlarını sordu, öğrendi. Mehmet'in sırtını sıvazlayarak, böyle güzel karısı, çocuğu olduğu için Tanrı'ya şükretmesini söyledi.” (Bilbaşar, 2020, s. 47).

Sıcakkanlı: Ayşe Teyze, eve gelen misafirlerini hiç yadırgamamış, onları sıcak ve samimi bir şekilde karşılamıştır. Kendilerini rahat hissetsinler diye onları sahiplenici şekilde konuşmuştur. Bu da Ayşe Teyze'nin sıcakkanlı bir karaktere sahip olduğunu gösterir:

“Az sonra Sultan Bacı'yla birlikte; merdivenin yukarı başına biri genç, biri yaşlı iki kadın geldiler. Yonca Kız, merdivenin parmaklıkları arasından kendisine bakan küçük kızı gördü. Küçük kız, kendine hiç benzemiyordu. Saçları örgülü değil, kıvrır kıvrırdı. Yüzünün rengi uçtu, ama gözleri kendi gözleri gibi şıldır şıldırdı. Kızın sırtında süslü, kırmızı bir entari vardı. Etekleri kalkık kalkıktı. Bacakları, donu tüm meydandaydı. El kadar don giymişti kız.

Yaşlı kadın:

‘Hoş geldiniz evlatlarım!’ dedi. Mehmet'e sordu: ‘Bizim Melek'in oğlumun sen şinci? Bakındı şu Allah'ın işlerine.’

Yaşlı kadının Kaleli bacılar gibi sıcak konuşması, Mehmet'in de, Gonca Ana'nın da yüreğinde topaklanan yabancılik buzlarını o saat eritti.” (Bilbaşar, 2020, s. 45).

İbrahim Bey eve geldiğinde Mehmet ve ailesi onlarla selamlaşmak ve tanışmak için bir aradayken Yonca Kız İbrahim Bey'den çekinmiştir. Bunu anlayan Ayşe Teyze Yonca Kız'ın rahatlaması için onu yanına çağırmış ve sıcak ve sevgi dolu bir şekilde kucağına almış, ona güzel sözler söylemiştir. Bu durum da Ayşe Teyze'nin sıcakkanlı bir insan olduğunu gösterir:

“Birden sağ yanından Yonca Kız'ın kulağına tatlı bir ses geldi:

‘Gel kızım Yonca, öp Ayşe Deyze'nin elini!’

Sesin geldiği yana başını çevirince divan üzerinde oturan yaşlı kadını gördü. Gözlüklerinin camı gerisinden tatlı tatlı bakıyordu Ayşe Teyze, öpsün diye elini uzatmıştı.

Babası da:

‘Hadi git kızım, öp elini Ayşe Deyze'nin!’ deyince Yonca Kız tıpış tıpış Ayşe Teyze'nin önüne vardı, bayramlarda komşu teyzelerinin elini öptüğü gibi, törenli biçimde öptü, alnına koydu.

‘Berhudar ol Yonca kızım! Gel deyzen de seni öpsün!’ dedi Ayşe Teyze. Yonca Kız'ı çekip kucağına aldı, öpüp kokladı.

‘Amanin pek de temiz olmuş benim güzel kızım. Miskler gibi tüm sabun kokmuş,’ dedi.” (Bilbaşar, 2020, s. 52-53).

Düşünceli: Mehmet ve ailesi evden gidecekleri zaman Mehmet’e boş evde ne yapacaklarını düşünerek para vermesi Ayşe Teyze’nin düşünceli bir karakter yapısına sahip olduğunu göstermektedir:

“Yaşlı kadın, Mehmetgilin evden bu kadar çabuk ayrılacaklarını ummamıştı, pek üzüldü.

‘Vah, vah, vah!’ diyordu da bir daha demiyordu. Duvardan kadife kılıf içinde asılı duran Kuran’ı indirdi. İçini açtı, her yaprağın arası kâğıt para doluydu. Birkaç banknot seçti:

‘Şunları almazsan hakkımı helal etmem, Mehmet’im!’ dedi. ‘Ben senin özbeöz deyenim. Orada neyin üstünde yatıp, neyin üstünde oturacaksın bu garipleri?’

Sonra Kuran’a el bastırıp, rahmetli Melek’inin yerine koyduğu Yonca Kız’ı sık sık getireceklerine ant verdirdi.” (Bilbaşar, 2020, s. 63).

Mehmet öldükten sonra Yonca Kız ve annesinin sıkıntı yaşayacağını düşünen Ayşe Teyze’nin onları Bursa’da yalnız yaşayan ve varlıklı olan kız kardeşinin yanına göndermek istemesi, onların rahatını düşünmesi ve yalnız yaşayan kız kardeşinin de yanına yoldaş olmalarını istemesi düşünceli bir insan olduğunu göstermektedir:

“Ayşe Teyze, Mehmet’in ölüm haberini bir hafta sonra oğlundan öğrendi. Mehmet’in gençliğine doyamadan ölmesine çok yandı. Bütün gün odasına kapandı, ağladı. Parmak kadar Yonca Kız’ın yetim kalması yüreğine dokunuyordu. Geğirip geğirip ne yapmaları gerektiğini düşünüyordu. Melek kardeşinin yetimini, Mehmet’in ersiz kalan genç karısını aileevlerinde sürünmeye bırakmamalıydılar. Geliniyle şımarık torunu nedeniyle onları tekrar yanlarına alamayacaklarını hesaplıyordu. Gelinin o fukaralara yapmadığını komayacağını biliyordu. En iyisi Bursa’daki kız kardeşi Hatice’ye mektup yazıp durumu anlatmak, ondan Yonca Kız’a sahip çıkmasını istemektir.

Kız kardeşi Hatice Hanım varlıklıydı. Hiç çocuğu olmamıştı; kocası öleli beri onca malın ortasında bir kuru kafa yaşayıp gidiyordu. Eli ayağı tuttuğu süre hayvanlarla, kuşlarla avunurdu insan, ama bunun bir de yaşlılık günleri vardı. Yaşlılık maskaralık, demişler. İnsanın son nefesinde ağzına bir damla su akıtacak candan bir yakını olmalıydı.

Ayşe Teyze, bu düşüncelerini kız kardeşine, Sultan Bacı’ya yazdırdığı mektupta bildirdi. Gonca Ana’yla birlikte Yonca Kız’ı yanına almasını diledi ondan. Mektubun cevabı gelesiyeye aileevindeki öksüze her gün Sultan Bacı’yla yiyecek yolladı.” (Bilbaşar, 2020, s. 77-78).

Karakterle İlgili Genel Değerlendirme: Kitabın yan kişilerinden olan Ayşe Teyze oluşturulurken çevresiyle olan ilişkisi, davranışları, konuşmaları ve olaylara karşı tutumu temel alınmıştır.

Ayşe Teyze’nin karakter özellikleri açık ve net bir şekilde ortaya koyulmuştur. Karakter özellikleri birbiriyle tutarsız değildir. Bu özellikler kitapta sıkça tekrar edildiği için okuyucunun zihninde net bir şekilde yer etmektedir. Açık karakter özelliği gösteren Ayşe Teyze kitap boyunca sürekli aynı yönde özellikler

sergilemiştir. Sadece olumlu özelliklere sahip olduğu için durağan bir yapıya sahiptir.

Ayşe Teyze'nin açık karakter özelliği göstermesi olumlu bir durumdur. Kibar, sıcakkanlı ve düşünceli olması karakter eğitiminde kullanılacak niteliklerdir. Sadece olumlu özellikler göstermesi okuyucunun ilgisini canlı tutmakta yetersiz kalabilir. Ancak bu özelliklerin kitapta işlenişi okuyucu kitaba bağlayabilir. Ayşe Teyze, çocuk dünyasına yakın bir profilde ele alınmamıştır. Ne kadar akrabası da olsa daha önce hiç tanımadığı insanları kendi çocukları gibi benimseyip ellerini tutması, her zaman onların iyiliklerini düşünmesi, evden ayrıldıklarında günlerce yas tutması pek gerçekçi bulunmayabilir. Okuyucunun Ayşe Teyze gibi bir karaktere günlük hayatta rastlaması biraz zordur. Kendi hayal dünyalarına yerleştirmekte zorluk çekebilirler. Ayşe Teyze karakteri sadece olumlu özelliklere sahip olduğu için karakterin idealize edildiği söylenebilir.

3.4.3.5. İbrahim Bey

Mehmet Torlak'ın kuzeni olan İbrahim Bey'e kitapta pek ayrıntılı yer verilmemiştir. İbrahim Bey hırslı, çıkarları için her şeyi yapabilecek bencil bir karakterdir. Mehmet Torlak'ın işlerine engel olmak için yaptıkları ve onlarla girdiği etkileşimler İbrahim Bey'in bazı karakter özellikleri hakkında bilgi vermektedir. Öyle ki Mehmet'i ve ailesini ne kadar yanına alsada onları hor görmüş, evde onları aşağılayan karısı ve kızına ses etmemiştir. Bu da kibirli bir karaktere sahip olduğunu göstermektedir. Annesinin ve teyzesinin Mehmet ve ailesine olan düşkünlüğünü kıskanmış, onlardan sağlayacağı çıkarların tehlikeye girdiğini anlayınca bir şekilde Mehmet'i kandırıp öldürmüştür. Teyzesinin mirası Yonca Kız'a bırakacağını öğrenince de Yonca Kız'ı kaçırıp işkence ettirmiştir. Buradan İbrahim Bey'in bencil, kıskanç, acımasız, hırslı bir karakter yapısına sahip olduğu anlaşılmaktadır. Karakter özellikleri sadece olumsuz yönde oluşturulmuştur.

Sonuç olarak İbrahim Bey kapalı ve durağan karakter özelliği gösterdiği için okurun özdeşim kurmak istemeyeceği bir karakter izlenimi oluşturmuştur. Ayrıca karakter eğitiminde kullanılacak bir görüntü de oluşturmamıştır.

3.4.3.6. Sultan Bacı

İbrahim Bey'in konağında yardımcı olan Sultan Bacı'ya kitapta pek ayrıntılı yer verilmemiştir. Sultan Bacı iyi niyetli, sıcakkanlı bir karakterdir. Mehmet ve

ailesini Ayşe Teyze dışında bağına basan tek kişidir. Mehmet ve ailesi konağa geldiği andan itibaren onlarla girdiği etkileşimler Sultan Bacı'nın bazı karakter özellikleri hakkında bilgi vermektedir. Öyle ki Mehmet'i ve ailesi konağa geldiklerinde onlara hemen kanı kaynamış ve onları güzel bir şekilde karşılamıştır. Bu da sıcakkanlı bir insan olduğunu gösterir. Mehmet ve ailesi konaktan ayrılırken de kendi ailesi gidiyormuş gibi üzülmüş, ağlamıştır. Bu da duygusal ve samimi bir karaktere sahip olduğunu gösterir. Yonca Kız'ı da çok seven Sultan Bacı aileevine gittiğinde onun yaptığı kahveyi içerken ona güzel sözler söyleyip onu sevmesi sevecen bir insan olduğunu göstermektedir. Karakter özellikleri sadece olumlu yönde oluşturulmuştur.

Sonuç olarak Sultan Bacı kapalı ve durağan karakter özelliği gösterdiği için okurun özdeşim kurmakta zorlanacağı bir karakter izlenimi oluşturmuştur. Karakter özellikleri karakter eğitiminde kullanılabilse de çocukların okurken hayal dünyalarına yerleştirmeleri yabancı kişilere karşı yaklaşımından dolayı zor olabilir.

3.4.3.7. Diğer Kişiler

Kitaptaki ana karakterlerin gelişimlerine herhangi bir katkısı bulunmayan ve kitapta sadece isim olarak yer alan dekoratif kişiler de bulunmaktadır:

Aksekili, Madranlı, Buldanlı, Çavuş, Kambur Hacı, Efe Süleyman, Gonca Ana, Ali, Kezban, Altın Dişli Kâtip, Zelha Ana, Şakir Ağa, Hafız, Şehvar, Gelin, Hasan, Zeynep Kız, Ahmet Ağa, Ethem Ağa, Öğretmen, Çoban Çocuk, Aşçı Yamağı, Cevriye.

Tablo 13: Yonca Kız: Karakterlerin Genel Görünümü

Karakterler		Karakter Türü	Karakterin Geliştirilme Biçimi
Yonca Kız	Baş Kişi	Açık, Durağan	Dramatik
MehmetTorlak	Yan Kişi	Açık, Durağan	Dramatik

Hatice Hanım	Yan Kişi	Açık, Durağan	Dramatik, Açıklama
Ayşe Teyze	Yan Kişi	Açık, Durağan	Dramatik
İbrahim Bey	Yan Kişi	Kapalı, Durağan	Dramatik, Açıklama
Sultan Bacı	Yan Kişi	Kapalı, Durağan	Dramatik

Yukarıdaki tabloya göre Yonca Kız adlı romanda incelenen karakterlerin tümü durağan özellik göstermektedir. Ayrıca bütün karakterlerin dramatik yöntemle oluşturulması, karakterlerin sahip oldukları özelliklerin gerçeğe uygun ve inandırıcı olmasını sağlamaktadır. Hatice Hanım ve İbrahim Bey karakterleri geliştirilirken dramatik yöntemle beraber açıklama yönteminin de kullanılması bu karakterler hakkında okuyucunun kafasında soru işaretleri oluşmasını önlemiştir.

Tablo 14: Yonca Kız: Karakter Nitelikleri

Yonca Kız Karakteri	
Karakter Eğitiminde Kullanılabilecek Nitelikler	Karakter Eğitiminde Kullanılmayacak Nitelikler
Meraklı Sorumluluk Sahibi Hayvansever Merhametli Alçakgönüllü Yardımsaver Akıllı	İnatçı

Yonca Kız karakterinin çoğunlukla karakter eğitiminde kullanılabilecek olumlu özellikleri vardır. Sadece inatçılık özelliği karakter eğitiminde kullanılamaz. Ancak inatçılık özelliği kitabın genelinde yoğun olarak kullanılmadığı için karakterin olumlu yöndeki özelliklerini etkilememektedir.

Karakterin genellikle olumlu özelliklerden oluşması idealize edildiğini, çocuk gerçekliğine uzak bir karakter olduğunu gösterir.

3.5. BATAKLIĞIN KIYISINDAKİ EV

3.5.1. Kitabın Tanıtımı

Kitabın Adı: Bataklıkın Kıyısındaki Ev

Yazarın Adı: Yeşim Saygın Armutak

Yayın Yılı: 2020

Yayın Yeri: İstanbul

Yayınevi: Güneşli Kitaplığı

Baskı Sayısı: 41

3.5.2. Kitabın Özeti

Akrabaları tarafından uğursuz diye bahsedilen Büyükhala yaz tatilinde Peren'i evine davet eder. Peren'in anne ve babası Büyükhala hakkında akrabalarının uğursuz demelerine kulak asmasalar da Büyükhala'nın evinin yanında bataklık bulunduğu için Peren'in oraya gitmesi konusunda tereddüt yaşamaktadırlar. Zor da olsa Peren anne ve babasını ikna eder ve Büyükhala'nın yanına gider.

Bir sabah Büyükhala ile bahçede dolaşırken komşuları Kuzey ve kardeşi Ufaklık ile tanışır. Kuzey o gün Peren'e etrafı gezdirir. Peren'in görmek istediği yer aslında anne ve babasının bahsettiği bataklıktır. Ancak Kuzey tehlikeli olduğu için Peren ve Ufaklık'a bataklıktan uzak durmalarını söyler. Peren ve Büyükhala bir gün beraber alışveriş yapmak için oradaki tek dükkâna giderler. Dükkânda öksüz Küçük Vahşi ile tanışır. Peren'in günleri Büyükhala ile birlikte tahmin ettiğinden daha güzel geçmektedir. Geçen günler içerisinde pek sevmediği İhtiyar'la da tanışır. Uykusundan uyandığı bir gece vakti mutfakta buzdolabının yanında çamurlu ayak izlerine rastlar. Peren ayak izlerini takip ettiği zaman buzdolabının arkasında bir geçit olduğunu fark eder. Geçitten gittiği zaman yolun sonunun bataklığa çıktığını görür Peren. O akşam halasına yakalanmak istemediği için daha fazla oyalanmadan eve geri döner. Bir akşam vakti Peren'in evde tek başına kaldığı zaman eve hırsız girer. Peren evden gizli bir şekilde kaçarken hırsızın İhtiyar olduğunu görür. Bu duruma çok şaşırıp Büyükhala'nın yanına gider ve olanları anlatır. Büyükhala ile birlikte karakola giderek suç duyurusunda bulunurlar. Peren Büyükhala'ya ihtiyarın

neden eve girdiğini sorar. Büyükhala Peren'e Kuzey de geldiği zaman her şeyi anlatacağını söyler. Büyükhala'nın sırrının insanın sezgi ve enerjisini güçlendiren, bataklıkta açan bir çiçek olduğunu öğrenirler. İhtiyar ve Sıska'nın da bu çiçeğin nerede bulunduğunu yazan defteri aradıklarını öğrenirler. Bir gece vakti Büyükhala'nın bataklığa gittiğini gören Peren, Kuzey ve Vahşi ile birlikte bataklığa gider. Orada Büyükhala'nın çiçeği bulduğunu ve İhtiyar'ın haladan çiçeği almaya çalıştığını görürler. Tartışma sonucunda bataklığa düşen çiçeği almaya çalışan İhtiyar düşer ve bataklık tarafından yutulur. Bu olaydan sonra ilk iş olarak karakola gidip olanları anlatırlar.

Sonunda eve döndüklerinde Peren ailesinin yanına gittiğinde anlatacak çok şey olduğu için heyecanlanır. Peren'in eve dönüşünden bir gün önce bir veda partisi düzenlerler. Peren buradaki dostlarını çok özleyeceğini düşünür ancak seneye tekrar gelip yaşayacakları maceraları düşündükçe de heyecanlanır.

3.5.3. Karakter İncelemeleri

3.5.3.1. Peren

Kibar: Kitabın ana karakteri olan Peren saygılı, kibar bir kişiliğe sahiptir. Öyle ki Büyükhala'nın evine gittiğinde her ne kadar akrabası da olsa eve girer girmez bulduğu yere oturmamıştır. Büyükhala'nın yer göstermesini beklemiştir. Bu da Peren'in kibar bir karaktere sahip olduğunu göstermektedir:

“İhtiyar, sallanan ahşap koltuğa oturdu. Kedi de sarı renkli geniş mindere. Herkesin kendi köşesine geçtiği açıktı. Peren yer gösterilmesini bekledi.” (Armutak, 2020, s. 11).

İnatçı: Kuzey'le birlikte bataklığa gittiklerinde bir mağara gören Peren Kuzey'in tüm uyarılarına rağmen ısrarla mağaraya girmek ister. Bu da Peren'in ısrarcı bir karakter yapısına sahip olduğunu göstermektedir:

“Kuzey feneri kızın yüzüne tuttu. Peren ışıkla kamaşan gözlerini kırıp, başını diğer yana çevirdi. ‘Hey! Çek şunu yüzümden!’

‘Bak, eğer oraya girersen, yarasaların taşıdığı o minik canavarları solursun. Ve birkaç gün sonra, bumm! Bir de bakmışsın, sudan korkuyorsun!’

‘Beni korkutmak istiyorsan, başaramayacaksın! Ben giriyorum!’

Kuzey sertçe kolunu yakaladı.” (Armutak, 2020, s. 44).

Hazırcevap: Arada Kuzey ile laf atışması yapan Peren Kuzey'in sözlerine karşı her zaman bir cevap vermiştir. Bu da Peren'in hazırcevap bir karaktere sahip olduğunu göstermektedir:

“Kız, sincap gibi gülen çocuğa elini salladı.

‘Selam, Ufaklık.’ Sonra sesinin ilgisiz çıkmasına dikkat ederek, ‘Büyükhala bana çevreyi gezdirebileceğini söyledi,’ dedi.

‘Ona böyle mi diyorsun?’

‘Tatlım’dan çok daha uygun bence,’ dedi Peren alaycı bir bakışla.” (Armutak, 2020, s. 19).

“Hırsla arkasını dönünce, tatlı tatlı gülümseyen Kuzey’le karşılaştı. Delikanlının yüzünde her zamanki küstahlığından eser yoktu.

‘Belki sıkılmışsındır,’ dedi Kuzey. ‘Bir şeyler yapmak ister misin?’

‘Dadıya ihtiyacım yok!’

‘Senin gibi bir keçiye kim dadılık etmek ister ki?’

‘Hah, keçiler ukalalardan daha sevimlidir, en azından!’

Kuzey’in gözlerinden ufak bir hınzırlık bulutu geçti.” (Armutak, 2020, s. 49-50).

Şüpheci: Kitabın başkişilerinden olan Peren Büyükhala’nın yanına gelmeden onun ve bataklığın ününü de duyduğu için oradayken başlarına gelen durumlar karşısında şüpheci tavırlar sergilemiştir. Öyle ki Büyükhala’nın gece geç saatlerde evden çıkıp bir yerlere gitmesi ona bir işler karıştırdığını düşündürmüştür. Bu da şüpheci bir karaktere sahip olduğunu göstermektedir:

“Bavuluna koyduğu ilk eşya olan yastık kılıfını eline aldı. Yanağına dayadı. Bebekliğinde kullandığı kılıftı bu. Her gece mutlaka yastığının yanına, kokusunu duyabileceği bir yere koyardı onu. Rengi solmuş, neredeyse yok olmuştu. Ama taşıdığı huzur ve güven kokusuyla Peren için vazgeçilmezdi.

‘Ben gidiyorum!’ diyen sesle yerinden sıçradı. Büyükhala dışarı çıkıyordu. Peren kafasını uzatıp merdiven aralığından aşağıya baktı.

‘Beni bekleme, uyu.’ Yaşlı kadın başka bir açıklama yapmadan çekip gitti.

Gecenin bu saatinde nereye gidiyordu? Bir şeyler karıştırdığına bahse girerim, diye düşündü Peren.” (Armutak, 2020, s. 22).

Uzun zamandır görüşmediği biri Büyükhala’yı aradıktan sonra Büyükhala’nın sessizleşmesi Peren’in dikkatini çekmiştir. Bunların Baykuş’un yeni bir numarası olup olmadığını düşünür. Buradan da Peren’in şüpheci bir karakter yapısına sahip olduğu sonucuna ulaşılmaktadır:

“Büyükhala sebze doğruyordu. Israrla çalan telefona bakmak için ellerini mutfak önlüğüne silerek seğirtti.

‘Buyrun.’

Hattın ucunda kısa bir duraksamanın ardından, Büyükhala’yı sordu çekingen bir kadın sesi.

‘Evet, benim. Siz kimsiniz?’

‘Ben... Sirkten... Aslan terbiyecisinin kızı.’

Büyükhala önce çıkaramadı, sonra küçük sevimli bir kız canlandı gözünün önünde. Telefonu tutan eli titredi. Sirkten, Baykuş dışında birinin sesini bile duymak altüst etmişti onu.

‘Evet, hatırladım!’

‘Çok sevindim. Bakın, rahatsız ettiğimin farkındayım ama, konuşmalıyız.’

‘Hangi konuda?’ Sesi gereğinden yüksek çıkmıştı sanki.

‘Telefonda olmaz. Kabul ederseniz bugün gelebilirim. Şimdi yola çıkarsam akşamı bulur.’

‘Bekliyorum,’ dedi Büyükhala.

Heyecanlanmıştı. Koltuğa oturdu. Kız bunca yıl sonra neden aramıştı acaba? Onu nasıl bulmuştu? Yoksa, Baykuş’un bir oyunu muydu bu? Belki de pis bir tuzak kurmuştu adam. Ama ya değilse? Anlayabilmenin tek yolu kızı görmektir.

Peren sandviç hazırlamak üzere mutfuğa daldı. Kuzey’le yürüyüşe gideceklerdi. Sandviçleri ve birkaç tane peçeteyi sırt çantasına koyup salona geçti.

‘Hala?’

‘Hı? Efendim?’

Peren bir dizinin üstüne çömelip, ihtiyarın gözlerine baktı. ‘İyi misiniz? Neyiniz var?’

‘Korkma, düşünüyordum. Az önce bir telefon aldım.’

‘Kimden?’

‘Uzak zamanlarda kalmış birinden. Varlığı tıpkı bir hayalet gibi zihnimde belli belirsiz süzülen birinden... Sirkten.’

Bu beklenmedik ortaya çıkış Peren’i de şaşırtmış ve tabii kuşkulandırmıştı. ‘Baykuş’un yeni bir numarası olmasın?’

Büyükhala omuz silkti.” (Armutak, 2020, s. 144-146).

Meraklı: Kitabın başkişilerinden biri olan Peren Büyükhala’nın evinde olan garip olayları her zaman merak etmiştir. Öyle ki Büyükhala evden gittiğinde fırsatı değerlendirip onun sırlarını öğrenmeye çalışması da meraklı bir karakter yapısına sahip olduğunu göstermektedir:

“Yalnız kalınca, uyumaktan vazgeçti. Eline geçen fırsatı değerlendirmeliydi. Evi biraz karıştırabilirse Büyükhala’nın sırlarına ilişkin ipucu yakalayabilirdi belki.” (Armutak, 2020, s. 22).

Kuzey ile muhabbet ederken onun anne ve babasını sorması da Peren’in meraklı bir yapısının olduğunu göstermektedir:

“Uzayan sessizliği Peren bozdu. ‘Kardeşin çok şeker.’

‘Aldanma. Yeni tanışıklarına çok masum görünse de, gerçek bir velettir.’

‘Peki, annenle baban? Yani tatilde falanlar mı?’ Fazla meraklı gözükmekten çekinip hemen ekledi: ‘Yani, hiç sözleri geçmedi de...’

Kuzey’in bakışları derenin ötesinde, tepelerin ardında gizlenen bir umudu ararcasına yoğunlaştı bir an.” (Armutak, 2020, s. 51-52).

Büyükhala'nın kedisiyle ilgilenmeden geçtiğini gören Peren Büyükhala'ya çekinerek onunla olan hikâyesini sorar. Bu da Peren'in meraklı bir karaktere sahip olduğunu göstermektedir:

“Yemeğe oturduklarında sakinleşmiş, ancak düşünceliydi Büyükhala.

‘Bir şey sorabilir miyim?’ diye çekinerek söze başladı Peren.

‘Tabii.’

Peren hafifçe kızarıp kekeleydi. ‘Nasıl söyleyeceğimi bilemiyorum.’ Derin bir soluk alıp çabucak devam etti. ‘Elimde değil, öykünüzü çok merak ediyorum. Uçan Adam’la sizin öykünüzü...’

Büyükhala'nın kaşları şaşkınlıkla havaya kalktıysa da, hemen toparlandı. Bakışları geçmişin yeniden cisimleşmeye başladığı, şekilsiz anı yığına daldı sanki. ‘Uçan Adam,’ dedi usulca. Sonra sözcüğün tadına varıyormuşçasına tekrarladı. ‘Uçan Adam.’

Peren farkında olmadan tabağını itip masaya yaslandı. Merakı onu girdap gibi içine çekerken sesini çıkarmadan sabırla oturdu.” (Armutak, 2020, s. 76).

Yardımsaver: Büyükhala'nın yanında kaldığı süre boyunca her zaman ona işlerini yaparken yardımcı olan Peren'in elma toplarken sepeti düşürdüğünde Büyükhala'yla beraber yerdeki elmaları toplaması onun yardımsaver bir karaktere sahip olduğunu göstermektedir:

“Ufaklık hortumu bırakıp suyu kapattı. Peren kendi kendine gülümsedi. Ansızın bir gümbürtü koptu. Büyükhala bir yandan söyleniyor, diğer yandan bahçeye saçılan elmaları sepete geri tıkmaya çalışıyordu.

Hemen o yana seğırtip, yaşlı kadına yaşlı kadına yardım ettiler. İş bitince, ‘Biz biraz dolaşacağız,’ diyen Peren, çocuğa da başıyla haydi işareti yaptı.” (Armutak, 2020, s. 28).

Büyükhala'nın elindeki sepetle yorgun bir şekilde yürüdüğünü gören Peren hemen halasının elinden sepeti almıştır. Bu da Peren'in yardımsaver bir karaktere sahip olduğunu göstermektedir:

“Elinde büyükçe, boş bir sepet taşıyan Büyükhala, yürürken ayaklarını sürüyordu. Tuhaf, diye düşündü Peren. Dün de, bugün de fazla yorulacak bir şey yapmadı, ama yine de çok yorgun görünüyor.

‘Sepeti ben taşıyayım.’”(Armutak, 2020, s. 31).

Büyükhala'yı bahçeyi çapalarken gören Peren yorulduğunu düşünerek ona yardım etmek istemiş ancak Büyükhala bunu kabul etmemiştir. Buradan da Peren'in yardımsaver bir karaktere sahip olduğu sonucu çıkarılabilir:

“Peren eve döndüğü sırada, Büyükhala bahçenin bir köşesinde fidelerin kökünü havalandırmak için sinirli sinirli toprağı çapalıyordu.

‘Yardım edeyim mi?’

‘Hayır!’

‘Emin misiniz?.. Yorulmuş gibisiniz.’

Yaşlı kadın öyle ters baktı ki, Peren çapanın suratının ortasına indiğini sandı.” (Armutak, 2020, s. 75).

Maceraperest: Peren Büyükhala'nın yanında kaldığı süre boyunca sürekli macera peşinde koşmuş, tehlikeli olduğu söylenen her işe atılmıştır. Kuzey'in kardeşinin Peren'in korkacağını düşündüğü yere gitmek için Peren ısrar etmiştir. Buradan da Peren'in maceraperest bir karaktere sahip olduğu anlaşılmaktadır:

“Peren bacaklarını öne uzatarak çimenlere oturdu. Eğlenen çocuğa baktı kararsızlıkla. Sonra dayanamayıp sordu: ‘Korkacağımı sandığın bir yer vardı hani?’

Çocuk başını salladı, ama başka ilgi belirtisi göstermedi.

‘Göstersen bana orayı.’

Ufaklık başını hayır anlamında salladı.

‘Bakalım haklı mıymışsın, ha?’ diye üsteledi kız.

Hiç tepki yoktu.

‘Hadi yapma! Eminim göstermek için can atıyorsundur.’

‘Korkuyorum...’

‘Daha önce gitmişsin ama?’

‘Abimle birlikte.’

‘Şimdi de ben varım. Buraya gelmeden önce neler gördüğümü bilsen şaşardın.’

‘Gerçekten mi?’

Kız gülümseyerek başını salladı. Birazcık abartmıştı tabii ama, ikna etmek için bu kadar reklam olurdu artık.” (Armutak, 2020, s. 27-28).

Büyükhala'nın düşmanı olan adamın kendisine de bulaşabileceği ihtimalini düşünen Peren'in içten içe bu durumdan hoşlanması onun heyecanı ve macerayı seven bir karaktere sahip olduğunu göstermektedir:

“Peren, ekmeğin atomik parçalara ayrılacağını sandı. Büyükhala hızlı hızlı ve sert hareketlerle zavallıyı parçalayıp duruyordu. Sonra birden vazgeçti ve gözlerini kendisinden ayırmayan kıza döndü. ‘Derdi benim. Bu yüzden sana da bulaşabilir... Anlaştık mı?’

Kız başını salladı. Annesi duysa ne derdi acaba? Bataklıktan korkarken, bir de gangster kılıklı adamın teki çıkmıştı ortaya. İşler karışıyordu. Peren içten içe bunun hoşuna gittiğini hissetti.” (Armutak, 2020, s. 80).

Baykuş'un gece eve gizlice girmesinden sonra Büyükhala'ya yakalanmamak için kapının dışına çıkamayan Peren'in o kapının arkasında ne olduğunu mutlaka keşfetmek istemesi maceraperest bir insan olduğunu göstermektedir:

“Kuzey, ‘Ee, senden n’aber?’ diye sordu ve Peren'in anlattıkları, aklındaki diğer her şeyi siliverdi.

‘O kapının ardını mutlaka keşfedeceğim,’ dedi Peren, kararlı bir sesle.

‘Niye şaşırmadım acaba?’

‘Bana katılmaya var mısın, yok musun?’

‘Tatlım’a ihanet gibi görünse de, çekici bir teklif olduğunu kabul ediyorum.’

Peren, delikanlının elini kuvvetle sallayarak sıktı.” (Armutak, 2020, s. 98).

Düşünceli: Büyükhala’nın yanında kaldığı süre zarfında Peren her zaman onu düşünmüş, onun üzülmemesi için uğraşmıştır. Uyanınca hemen kahvaltı hazırlamak için Büyükhala’yı araması Peren’in düşünceli bir çocuk olduğunu göstermektedir:

“Derin bir soluk alıp tembel tembel gerinirken bir sesle irkildi. Büyükhala tam arkasındaydı. Ayakları çamur içindeydi. Gözlerinde tuhaf bir pırıltı vardı –keskin ve alaycı.

‘Çevreyi mi geziyordun?’

‘Ben... Aslında sizi arıyordum.’

‘Neden?’

‘Size kahvaltı hazırlamam gerektiği için.’

‘O kadar aciz değilim, merak etme!’

‘Ama sandım ki... Yani, beni yardıma çağırdınız...’

Büyükhala başka bir şey söylemeden dev papatyalarla dolu sepeti eline alıp yola koyuldu.” (Armutak, 2020, s. 16-17).

Büyükhala’nın yorgun ve neşesiz halini gören Peren’in onun keyfinin yerne gelmesi için çabalaması, mutlu olsun diye seveceğini düşündüğü bir saksıyı almak istemesi Peren’in düşünceli bir karakter yapısına sahip olduğunu göstermektedir:

“Peren Büyükhala’yı biraz olsun neşelendirmek istiyordu, ama nasıl? Birden belli belirsiz bir görüntü, minik bir ışık çaktı zihninde. Sinemanın oralarda gördüğü saksıyı hatırladı. Hızla kalktı; sallanan koltuk gacırdarak ileri geri gitti. Kuzey’in bisikletini ödünç alabilirdi. Ama yağınla açıklama isterdi şimdi o. En iyisi Küçük Vahşi’den rica etmekti.” (Armutak, 2020, s. 131).

Cesur: Kitabın başkişilerinden olan Peren, Büyükhala’nın yanındayken başlarına gelen olaylar karşısında geri planda durmayıp her zaman cesur davranmıştır. Olayların içine girerken başlarına gelebilecek her şeyi göze alarak hareket etmiştir. Öyle ki bisikletle giderken karşısına çıkan Büyükhala’nın düşmanı kötü niyetli Baykuş karşısında korkmamış ve ona karşı gelmiştir. Bu da cesur bir karaktere sahip olduğunu göstermektedir:

“Peren ağaçlardan yayılan yoğun koku tabakasının üstünde sürüyordu sanki bisikletini. Küçük bir esinti sanki yüzünü yalıyor, kafasının içinde düşünceler birbirini kovalıyordu. Birdenbire önüne bir adam fırlayınca, frenlere asıldı. Tanıdık biriydi – kolundaki yılan dövmesinin karanlığı suratından yansıyan biri.

Peren direksiyonu kırıp devam etmek istedi. Adam, sarı dişlerini göstererek pis pis sırtı ve iki eliyle gidonu tuttu. Peren korkmadığını kanıtlamaya çalışarak dik dik baktı suratına.

‘Ne istiyorsun? Çekil yolumdan.’

Baykuş hiç istifini bozmadı. ‘Bakalım bu sefer polise ne diyeceksin? Yolda durduğum için beni tutuklayacaklarını mı sanıyorsun?’ diye tısladı adam.

‘Defol dedim!’ Peren’in sesi tizleşmişti.” (Armutak, 2020, s. 131-132).

Büyükhala’nın gizemi olan çiçeği ele geçirmeye çalışan Baykuş ve Büyükhala arasında çıkan tartışmada Peren’in tüm cesaretini toplayıp ikisinin arasına dalması cesur karakterinin bir örneğidir:

“Çiçek fener ışığında parlayan kavanozun içinden Peren’e bakıyordu. Kız bir anda kararını verdi. Kuzey’in de Küçük Vahşi’nin de durdurmasına fırsat bırakmadan öne atıldı. Bir iki adım sonra eğildi, emekleyerek bataklık kenarındaki tuhaf düelloya doğru sokuldu. Fenerlerden birine yakalanırsa işinin biteceğini düşünmemeye çalıştı. Yeniden doğruldu, koştu ve kimse neyin nasıl olduğunu anlayamadan, yaşlı kadının elindeki kavanozu kaptığı gibi bataklığa fırlatıverdi.” (Armutak, 2020, s. 164).

Karakterle İlgili Genel Değerlendirme: Kitabın başkahramanı olan Peren oluşturulurken çevresiyle olan ilişkisi, davranışları, konuşmaları ve olaylara karşı tutumu göz önünde bulundurulmuştur.

Peren’in karakter özellikleri açık ve net bir şekilde ortaya koyulmuştur. Karakter özellikleri birbiriyle tutarsız değildir. Bu özellikler kitapta sıkça tekrar edildiği için okuyucunun zihninde net bir şekilde yer etmektedir. Açık karakter özelliği gösteren Peren, kitap boyunca sürekli aynı yönde özellikler sergilememiştir. Olumlu özelliklerinin yanında olumsuz özellikler de barındırsa da durağan bir yapıda oluşturulmuştur.

Peren’in açık karakter özelliği göstermesi olumlu bir durumdur. Kibar, meraklı, yardımsever, hazırcevap, maceraperest, düşünceli ve cesur olma özellikleri karakter eğitiminde kullanılabilir niteliklerdir. Ancak karakterin inatçı ve şüpheli olması karakter eğitiminde kullanılamaz. Peren’in hem olumlu hem de olumsuz özelliklere sahip olması çocuk dünyasına yakın bir karakter olduğunu göstermektedir. Bu da okuyucunun ilgisini canlı tutmaya katkı sağlayabilir. Peren, çocuk dünyasına yakın bir profilde oluşturulmuştur. Okuyucu kitaptaki karakterle özdeşim kurduğu zaman kendisini rahatlıkla o karakterin yerine koyabilir ve olayları hayal dünyasına yerleştirirken zorluk yaşamaz. Okuduğu kitaptaki karakterlerde kendinden bir şeyler bulması okuyucunun o kitabı daha istekli bir şekilde okumasını sağlar. Peren’in sahip olduğu niteliklerin hem olumlu hem de olumsuz yönde olması karakterin idealize edilmeden oluşturulduğu sonucunu ortaya çıkarır.

3.5.3.2. Büyükhala

Hayvansever: Yalnız yaşayan Büyükhala hayvanları sevdiği için evinde bir kedi beslemektedir. Kediye evladı gibi gören Büyükhala onunla en iyi şekilde ilgilenmektedir. Bu da hayvansever bir karaktere sahip olduğunu göstermektedir:

“Süt sözcüğünü duyunca yüzünü buruşturdu Peren. Çocuk yerine konmaya hiç gelemezdi. İhtiyar bu ifadeyi görmeden mutfağa yollanıp, şaşılacak bir hızla geri dönmüştü bile. Kızın önüne çektiği sehpaye, ikisi de tepeleme dolu tabağı ve bardağı koydu.

‘Mandrake, sen de al, oğlum,’ diyerek süt dolu bir çanağı da yere bıraktı.” (Armutak, 2020, s. 11-12).

Dışarıdaki kuşları pencere önlerine koyduğu kırıntılarla kendine alıştırmaları onları sevmesi de Büyükhala’nın hayvansever bir karaktere sahip olduğunu gösterir:

“Büyükhala kutuyu kahvaltı masasına bırakıp, tabağına bir parça peynir koydu. Peren gözlerini, küçük bir asma kilitle kapatılmış, ejderha desenleriyle bezeli kutudan alamıyordu. Kahvaltı sona erdiğinde bu kez masadan kalkmak için acele etmedi Peren. Sanki yeraltındaki bir güç iki ayağını sımsıkı tutmuş, hareketine izin vermiyordu. Camın hafifçe tıklamasıyla irkildi. Bir süredir pencere önünü lokanta olarak kullanan tombul kumru gelmişti yine. Kırıntılar ve tane yemlerle kuşu kendine iyice alıştırmıştı Büyükhala.” (Armutak, 2020, s. 116).

Cömert: Büyükhala elindekileri paylaşmayı seven, cimrilik yapmayan bir karaktere sahiptir. Öyle ki topladıkları kiraz fazla olunca komşularıyla paylaşmak istemiştir. Bu da cömert bir insan olduğunu göstermektedir:

“Peren hasır sepeti kapıp kiraz ağaçlarının yanına yollandı. Küçük kırmızı topçuklar, bahçeyi ve gökyüzünü küçük bir kızın benekli kurdelesine çevirmişti. Peren neşeyle seyretti bu sevimli manzarayı. Ardından, incitmekten çekinircesine yavaş yavaş toplamaya koyuldu. Yiyebileceklerinden çok daha fazlaydı kiraz. Büyükhala birazını komşulara dağıtacağını söyleyip çıktı gitti.” (Armutak, 2020, s. 58).

Yardımsever: Kitabın başkişilerinden olan Büyükhala’nın komşularının dertlerine çare aramaya çalışması, onlarla ilgilenmesi yardımsever bir karaktere sahip olduğunu göstermektedir:

“Biraz sonra, kızın soran gözlerine üzüntüyle bakarak, ‘Kuzey’in annesi hastaymış, doktor birkaç gün yatmasını söylemiş. Elimden gelen ne var, gidip bir bakacağım,’ diye açıkladı.” (Armutak, 2020, s. 118)

“Büyükhala kısa bir an düşündü; ‘Ha, anladım şimdi,’ dedi. ‘Adamcağızın ağrıları için bitkilerden yapılmış bir macun vermiştim bir seferinde. Ama bu çare değil, ağrıların nedenini öğrenmek için hemen doktora gitmelisin demiştim?’

O sırada Ufaklık, rüzgâr gibi mutfağa dalıp bir paket bisküvi kaptı ve aynı hızla yok oldu.

Dikkati bir an dağılan Büyükhala, ‘Ne diyordum?’ diye devam etti. ‘Hah işte... İhtiyara laf anlatamadım. Ağrıları geçince doktora falan gitmedi ve sonra da ortaya çıktı ki, hastalığının hafife alınacak yanı yokmuş.’

Peren daha önce bu konuda düşündüklerini hatırlayıp kızardı.” (Armutak, 2020, s. 121).

Akıllı: Büyükhala astronomi alanında araştırmalar yapmış, kendini geliştirmiştir. Öyle ki Albatuz çiçeğinin gezegenlerle bağlantısını çözüp ne zaman açıp açmayacağını hesaplayabilmektedir. Bu da Büyükhala'nın akıllı bir kişi olduğunu göstermektedir:

“Kuzey ve Peren dehşet içinde bakıştılar. Demek Baykuş da, Sıska da çiçeğin peşindeydiler. Büyükhala'ysa umarsızca gülüyordu.

‘İhtiyar ha! Onları cebimden çıkarırım ben!’

‘Ne yapacaksınız şimdi? Ya bulurlarsa?’

‘Hayır. İki günden önce öyle bir şansları yok!’

‘Nasıl emin olabiliyorsunuz?’ diye endişeyle atıldı Peren.

‘Çünkü ölçümler yaptım. Albatuz yalnızca on iki yılda bir açar.’

‘Amma uzun!’

‘Haklısın. Bak, şöyle oluyor: Mentor gezegeni on iki yılda bir, kadehe benzeyen bir şekil çizerek döngüsünü tamamlıyor. Gökyüzünde bu dev kadeh tamamlandığında, Albatuz da yeryüzündeki yerini alıyor. Şu merak edip durduğun usturlap vardı ya, işte onunla yıldızın bu döngüyü tamamladığı zamanı hesaplıyordum.’

‘Vay canına! Tatlım'a bak sen!’

‘Hangi gün kesin biliyorsunuz öyleyse?’ demekten kendini alamadı Peren.

‘Tam gününü değil, canım. Yanılma payıyla birlikte belli bir zaman aralığını göz önüne alıyorum.

İlgisizliğe daha fazla dayanamayan Mandrake, sıçrayıp yaşlı kadının kucağına atladı ve mutlu mutlu mırlamaya koyuldu. Büyükhala onun gıdısını okşarken, anlatmaya devam etti.

‘Çiçek her seferinde başka bir noktada açıyor. O noktayı da yaklaşık olarak saptamam gerekiyor. Tabii tüm bunlar için formülleri kullanıyorum. Çiçeği ele geçirse bile, hiçbir işine yaramaz o aptalın. Çünkü birtakım işlemlerden geçmeden, basit bir çiçekten farkı yok Albatuz'un.’ ” (Armutak, 2020, s. 137-138).

Karakterle İlgili Genel Değerlendirme: Kitabın başkahramanlarından biri olan Büyükhala oluşturulurken çevresiyle olan ilişkisi, davranışları, konuşmaları ve olaylara karşı tutumu temel alınmıştır.

Büyükhala'nın karakter özellikleri açık ve net bir şekilde ortaya koyulmuştur. Karakter özellikleri birbiriyle tutarsız değildir. Bu özellikler kitapta sıkça tekrar edildiği için okuyucunun zihninde net bir şekilde yer etmektedir. Açık karakter özelliği gösteren Büyükhala, kitap boyunca sürekli aynı yönde özellikler sergilemiştir. Sadece olumlu yönde özelliklere sahip olduğu için durağan bir yapıya sahiptir.

Büyükhala'nın açık karakter özelliği göstermesi olumlu bir durumdur. Hayvansever, cömert, yardımsever ve akıllı olma özellikleri karakter eğitiminde kullanılabilir niteliklerdir. Ancak karakterin sürekli olumlu özellikler göstermesi okuyucunun ilgisini canlı tutmakta yetersiz kalabilir. Buna rağmen Büyükhala karakteri çocuk okurun kendi dünyasında rastlayabileceği bir karakterdir. Bu nedenle çocuklar kitabı okurken Büyükhala'yı rahatlıkla hayal dünyalarına yerleştirebilir. Büyükhala'nın sahip olduğu tüm nitelikler karakter eğitiminde kullanılabilir. Buradan da karakterin idealize edildiği sonucuna ulaşılır.

3.5.3.3. Kuzey

Neşeli: Kitabın ana karakterlerinden biri olan Kuzey eğlenceli, yakın arkadaşlarıyla şakalaşmayı seven, güler yüzlü bir karaktere sahiptir. Peren'e yaptığı şakalar da bunun göstergesidir:

“Dalgalı bir denizdeki gemi gibi iki yana sallanıp dururken, güneşin etkisi giderek artıyordu. Gözkapakları son bir direniş gösterdiyse de, bedeninin geri kalanı tarafından susturuldu. Hızla derin bir uykunun dehlizlerine daldı.

Neden sonra gözlerini açmasına, hamağın ters çevrilmesi ve kendisini yerde bulması neden oldu. Şaşkınlıkla doğrulmaya davranmıştı ki, gözü bir çift spor ayakkabıya takıldı. Asker botunu andıran, nefti yeşil bez ayakkabıları tanıyordu.

‘Deli misin sen!’

‘Biz hamakta uyuyanları böyle uyandırırız,’ diye güldü Kuzey.” (Armutak, 2020, s. 38-39).

Akıllı: Kuzey okuyup araştıran ve öğrendiklerini yeri geldiğinde kullanan bir çocuktur. Peren merak ettiği mağaraya girmek isteyince dergilerde okuyup öğrendiklerini ona anlatmış ve onu vazgeçirmeye çalışmıştır. Buradan Kuzey'in akıllı bir çocuk olduğu sonucuna ulaşılabilir:

“Peren silkinip kolunu kurtardı. ‘O zaman bu yaptığın ne?’

‘Dergide okumuştum. Bir dağcı grubu yarasalarla dolu bir mağaraya girmiş. Soludukları havanın kuduz mikrobuyla dolu olduğunun farkına varmamışlar. Evlerine döndükten bir süre sonra hepsi kudurarak ölmüş. Yarasalar kuduz mikrobunu taşır, ama kendilerine bir şey olmaz. Postacı gibi, paketi yalnızca iletirler anlayacağın.’

‘Be-ben bilmiyordum.’

‘Tamam mı? Yalnızca fener ışığı, hı?’ diye sordu Kuzey.” (Armutak, 2020, s. 44-45).

Kindar: Kuzey kendisini ve ailesini üzenlere karşı en yakını bile olsa sert bir tavır takınmaktadır. Öyle ki onları terk eden babasını asla affetmek istememesi kindar bir çocuk olduğunu göstermektedir:

“Peren anlamaz bakışlarla Kuzey'e döndü. Adlandıramadığı bir hüznle sarsıldığını seziyordu.

‘Anlayacağın, Öfkeli Prenses, babam bizi terk etti.’

‘Be-ben çok üzgünüm,’ diye geveledi Peren, ‘düşüncesizlik ettim.’

‘Boş ver. Nereden bileceksin?..’

Sessizliği suyun şırıltısı doldurdu.

Kuzey ellerini arkaya dayayıp, başını yukarıya kaldırdı. Kendi kendine söylenir gibi, ‘Onu affetmeyeceğim,’ dedi acımasız bir kararlılıkla. ‘Gittiğinden beri, annem çok az gülümsedi. Gerekmedikçe konuşmadı. Solgun bir yüzle yarı hayalet gibi dolaşıp durdu hep.’

Peren ne diyeceğini bilemeden, gün ışığından altın damlacıklarla bezenmiş saçlarının kulaklarının arkasına sıkıştırdı. Kendi ailesini özlediği için, çocuğun öyküsü fena halde dokunmuştu ona.” (Armutak, 2020, s. 52).

Kıskanç: Büyükhala’nın yanına gelen Peren’e çok alışan ve onu seven Kuzey içten içe onu kıskanmaya başlamıştır. Öyle ki Peren’i arayan okul arkadaşlarını duyunca morali bozulmuş yüzü asılmıştır. Bu da Kuzey’in kıskanç bir çocuk olduğunu göstermektedir:

“Büyükhala’nın içeriden yükselen sesi konuşmalarını böldü: ‘Peren! Arda arıyor!’

‘Bir dakika izin verir misin?’ diyerek içeriye koştu Peren.

Döndüğünde, Kuzey asık suratla hamakta sallanıyordu.

‘Okuldan bir arkadaş,’ demek ihtiyacını duydu kız nedense.

‘Buraları aradığına göre seni çok özleyen bir arkadaş,’ dedi Kuzey soğuk soğuk.

‘Bazı insanlar arkadaşlarının değerini bilir.’

‘Senin için sevindim. Sonra görüşürüz.’

Peren arkasından bakakalmıştı. Dişlerinin arasından, ‘Gıcık şey,’ diye tısladı.” (Armutak, 2020, s. 78-79).

Korumacı: Sevddiği insanlar için her zaman ilgili ve cesur davranan Kuzey’in Büyükhala’nın evine aslan terbiyecisinin kızının geleceğini öğrenince onların yanında kalmak istemesi, o kadınla Peren ve Büyükhala’nın yalnız kalmasını istememesi korumacı bir karaktere sahip olduğunu göstermektedir:

“Kuzey, Peren’in direnmesine karşın, sırt çantasını yüklenmişti. Daha önce de gittikleri dere kenarına doğru uzanacaklardı.

‘Yanında kalmayı önerdim, ama kabul ettiremedim,’ dedi Peren.

‘Akşama ben de size geleceğim. O kadınla yalnız kalmanızı istemiyorum.’

Peren güldü. ‘Gerçek bir şövalye.’ ” (Armutak, 2020, s. 146).

Baykuş’un tehditkâr ve tehlikeli davranışlarından sonra Peren’in yalnız kalmasını istememesi Kuzey’in korumacı karakterine açık bir örnektir:

“Kuzey onu eve bırakmakta ısrar etti. Ne olup bittiğini öğrenene kadar, tek başına adım bile atmamalıydı. Peren bunun saçmalık olduğunda direktiyse de, delikanlıyı ikna edemedi.” (Armutak, 2020, s. 82).

Meraklı: Her ne kadar Peren’in Büyükhala ile ilgili teorilerine inanmasa da Peren’in araştırmalarının sonucunu çok merak etmesi Kuzey’in meraklı bir karakter yapısının olduğunu göstermektedir:

“Kuzey yürümeyi teklif ettiğinde, Peren hemen kabul etti. Adımları da buruktu, tıpkı düşünceleri gibi. Evdeki sersemletici havadan uzaklaştıklarında, ‘Hadi, aklımı toptan kaçırmadan söyle, kapı nereye açılıyormuş, anlayabildin mi?’ diye sordu delikanlı.” (Armutak, 2020, s. 109).

Peren Kuzeylerin evine geldiği zaman Kuzey çok şaşırılmış ve Peren’e sorduğu sorular karşısında aldığı cevapların ne anlama geldiğini merak etmiştir. Bu da meraklı karakter yapısının bir sonucudur:

“Kuzey, karşısında Peren’i görünce şaşırıldığını gizleyemedi. Karmakarışık saçlarını düzeltmeye çalıştı.

‘Günaydın,’ dedi kız. Delikanlıyı neredeyse iterek içeriye girdi.

‘Günaydın! Yalnız çok sıkıldın herhalde?’

‘Pek yalnız sayılmazdım,’ diye karşılık verdi Peren. ‘Büyükhala uyandı mı?’

Peren’in peşine takılan Kuzey, ‘*Yalnız sayılmazdım* da ne demek?’ diye sordu.” (Armutak, 2020, s. 124-125).

Düşünceli: Büyükhala ve Peren’in karakol olaylarından dolayı neşelerinin kaçığını düşünen Kuzey’in onların keyiflerini yerine getirmek için sürprizler yapmaya çalışması düşünceli bir çocuk olduğunu göstermektedir:

“Kuzey onları biraz neşelendirebilmek için sürpriz hazırlamış, makarna pişirmişti. Gel gör ki, birbirinden ayrı kalamayan inatçı çubuklar öbekler oluşturmuştu. Hepsini güldürdü bu.” (Armutak, 2020, s. 127).

Karakterle İlgili Genel Değerlendirme: Kitabın başkişilerinden olan Kuzey oluşturulurken çevresiyle olan ilişkisi, davranışları, konuşmaları ve olaylara karşı tutumu temel alınmıştır.

Kuzey’in karakter özellikleri açık ve net bir şekilde ortaya koyulmuştur. Karakter özellikleri birbiriyle tutarsız değildir. Bu özellikler kitapta sıkça tekrar edildiği için okuyucunun zihninde net bir şekilde yer etmektedir. Açık karakter özelliği gösteren Kuzey, kitap boyunca sürekli aynı yönde özellikler sergilememiştir. Olumlu özelliklerinin yanında olumsuz özellikleri olsa bile bu özellikleri kitap boyunca bir arada kullanıldığı için durağan bir yapıya sahiptir.

Kuzey’in açık karakter özelliği göstermesi olumlu bir durumdur. Akıllı, neşeli, korumacı, meraklı ve düşünceli olma özellikleri karakter eğitiminde kullanılabilir niteliklerdir. Ancak karakterin kıskanç ve kindar olması karakter eğitiminde kullanılamaz. Kuzey’in hem olumlu hem de olumsuz özelliklere sahip

olması çocuk dünyasına yakın bir karakter olduğunu göstermektedir. Bu da okuyucunun ilgisini canlı tutmaya katkı sağlayabilir. Kuzey, çocuk dünyasına yakın bir profilde oluşturulmuştur. Okuyucu kitaptaki karakterle özdeşim kurduğu zaman kendisini rahatlıkla o karakterin yerine koyabilir ve olayları hayal dünyasına yerleştirirken zorluk yaşamaz. Okuduğu kitaptaki karakterlerde kendinden bir şeyler bulması okuyucunun o kitabı daha istekli bir şekilde okumasını sağlar. Kuzey'in sahip olduğu niteliklerin hem olumlu hem de olumsuz yönde olması karakterin idealize edilmeden oluşturulduğu sonucunu ortaya çıkarır.

3.5.3.4. İhtiyar

Büyükhala'nın komşusu ve eski dostu olan İhtiyar'a diğer adıyla Baykuş'a kitapta pek ayrıntılı yer verilmemiştir. İbrahim Bey hırslı, çıkarları için her şeyi yapabilecek bencil bir karakterdir. Büyükhala'nın sırlarını öğrenince bu sırlardan çıkar sağlamak için yaptıkları ve onlarla girdiği etkileşimler İhtiyar'ın bazı karakter özellikleri hakkında bilgi vermektedir. Öyle ki bisiklet süren Peren'in yolunu kesip onu korkutmaya çalışması vicdansız bir karaktere sahip olduğunu göstermektedir. Büyükhala'nın sırrı olan Albatuz çiçeğini ele geçirmeye çalışması ve bu uğurda her şeyi yapması hırslı, açgözlü ve sahtekâr bir karaktere sahip olduğunu göstermektedir. Karakter özellikleri sadece olumsuz yönde oluşturulmuştur.

Sonuç olarak İbrahim Bey kapalı ve durağan karakter özelliği gösterdiği için okurun özdeşim kurmak istemeyeceği bir karakter izlenimi oluşturmuştur. Ayrıca karakter eğitiminde kullanılacak bir görüntü de oluşturmamıştır.

3.5.3.5. Diğer Kişiler

Kitaptaki ana karakterlerin gelişimlerine herhangi bir katkısı bulunmayan ve kitapta sadece isim olarak yer alan dekoratif kişiler de bulunmaktadır:

Peren'in Annesi, Peren'in Babası, Küçük Vahşi, Ufaklık, Sıska, Aslan Terbiyecisinin Kızı.

Tablo 15: Bataklığın Kıyısındaki Ev: Karakterlerin Genel Görünümü

Karakterler	Karakter Türü	Karakterin Geliştirilme Biçimi

Peren	Baş Kişi	Açık, Durağan	Dramatik
Büyükhala	Baş Kişi	Açık, Durağan	Dramatik
Kuzey	Baş Kişi	Açık, Durağan	Dramatik
İhtiyar	Yan Kişi	Kapalı, Durağan	Dramatik

Yukarıdaki tabloya göre Bataklığın Kıyısındaki Ev adlı romanda incelenen karakterlerin hepsi durağan özellik göstermektedir. Ayrıca bütün karakterlerin dramatik yöntemle oluşturulması, karakterlerin sahip oldukları özelliklerin gerçeğe uygun ve inandırıcı olmasını sağlamaktadır.

Tablo 16: Bataklığın Kıyısındaki Ev: Karakter Nitelikleri

Peren Karakteri	
Karakter Eğitiminde Kullanılabilecek Nitelikler	Karakter Eğitiminde Kullanılmayacak Nitelikler
Kibar Hazırcevap Meraklı Yardımsaver Maceraperest Düşünceli Cesur	İnatçı Şüpheli

Peren karakterinin çoğunlukla karakter eğitiminde kullanılabilecek olumlu özellikleri vardır. Ancak karakter eğitiminde kullanılmayacak inatçılık ve şüphelilik özellikleri de bulunmaktadır. Karakterinin tek yönlü oluşturulmaması, iyi ve kötü özelliklerinin birlikte verilmesi idealize edilmeden oluşturulduğunu göstermektedir.

Tablo 17: Bataklğın Kıyısındaki Ev: Karakter Nitelikleri

Büyükhala Karakteri	
Karakter Eğitiminde Kullanılabilecek Nitelikler	Karakter Eğitiminde Kullanılmayacak Nitelikler
Hayvansever Cömert Yardımsaver Akıllı	X

Büyükhala karakterinin özellikleri karakter eğitiminde kullanılabilecek olumlu özelliklerdir. Karakterin tek yönlü oluşturulması, sadece olumlu özellikler verilmesi idealize edilerek oluşturulduğunu göstermektedir.

Tablo 18: Bataklğın Kıyısındaki Ev: Karakter Nitelikleri

Kuzey Karakteri	
Karakter Eğitiminde Kullanılabilecek Nitelikler	Karakter Eğitiminde Kullanılmayacak Nitelikler
Akıllı Neşeli Korumacı Meraklı Düşünceli	Kindar Kıskanç

Kuzey karakterinin çoğunlukla karakter eğitiminde kullanılabilecek olumlu özellikleri vardır. Ancak karakter eğitiminde kullanılmayacak kindar olma ve kıskançlık özellikleri de bulunmaktadır. Karakterinin tek yönlü oluşturulmaması, iyi ve kötü özelliklerinin birlikte verilmesi idealize edilmeden oluşturulduğunu göstermektedir.

3.6. ŞEKER PORTAKALI

3.6.1. Kitabın Tanıtımı

Kitabın Adı: Şeker Portakalı

Yazarın Adı: José Mauro De Vasconcelos

Yayın Yılı: 2018

Yayın Yeri: İstanbul

Yayınevi: Can Yayınları

Baskı Sayısı: 132

3.6.2. Kitabın Özeti

Zeze, yoksul bir ailede yaşayan beş yaşında bir çocuktur. Küçük kardeşi Luis ve kendisi hariç evdeki herkes çalışmaktadır. Zeze de günlerini ya kardeşi Luis'le oynayarak ya da dayısının yanına giderek geçirmektedir. Zeze çok yaramaz aynı zamanda çok da zeki bir çocuktur. Yaşadıkları mahalledeki herkes Zeze'den yaka silmektedir. Yaptığı yaramazlıklar yüzünden evdekilerden sürekli dayak yemektedir. Maddî durumları nedeniyle başka bir eve taşınmak zorunda kaldıklarında Zeze yeni evlerinin bahçesindeki şeker portakalı ağacıyla arkadaş olmaya karar verir. Şeker portakalı da onu çok sever, onunla konuşur ve çok iyi arkadaş olurlar.

Yaramazlıklarından bıkan ailesi Zeze'yi okula göndermeye karar verir. Okula hemen alışan Zeze sınıfın en çalışkan, en akıllı öğrencisi olmuştur. Ayrıca okulda öğretmenini sevdiği için evdeki gibi yaramazlık yapmaz. Okul çıkışlarında mahalledeki diğer çocuklarla beraber gizlice yarasalık adını verdikleri arabaların arkasına tutunma oyununu oynayarak eğlenirler. Sadece, korktukları için Portekizlinin arabasının arkasına asılamazlar. Ancak Zeze bir deli cesaretiyle bu işe kalkışır ve Portekizliden dayak yer. Bu olaydan sonra Portekizliye kin besleyen Zeze, büyüyünce onu öldürmeye karar verir.

Yine yaramazlık peşinde koştuğu bir gün Zeze'nin ayağını bir cam parçası keser. Yarası çok derindir. Korkudan ağlayamaz bile. Bu durumu fark eden ablası Gloria yarayı temizler ve sarar. Kimseye söylememeye de söz verirler. Ertesi gün çok acı çekmesine rağmen okula gitmek için evden çıkar. Seke seke okula giderken Portekizli Zeze'yi görür ve durur. Önce biraz dalga geçer ancak ayağının durumunun çok kötü olduğunu görünce onu eczaneye götürüp ayağını tedavi ettirir. Sonra da Zeze'ye yiyecek bir şeyler ısmarlar. O günden sonra Zeze ve Portekizli çok iyi birer arkadaş olurlar. Zeze, Portekizliden ayrılmayı hiç istemez. Portekizli ile olan dostluğunu en yakın arkadaşı olan şeker portakalına yani Minguinho'ya anlatır. Başka kimseye anlatmaz. Minguinho Zeze'yi biraz kıskanır ancak hâlâ çok yakın arkadaş oldukları için bir şey söylemez.

Uzun zaman görüşemedikleri olsa da Zeze ile Portekizli artık arkadaştan ziyade baba oğul gibi olmuşlardır. Hatta Zeze artık Portekizliyle yaşamak ister

ancak Portekizli bunun doğru olmayacağını söyler. Bunun yerine beraber daha çok vakit geçirmeye karar verirler. Zezé'nin okulda olduğu bir gün sınıfa bir öğrenci gelir ve siyah bir arabanın trenin altında kaldığını söyler. Zezé'nin başından aşağı kaynar sular dökülür. Ne düşüneceğini bilemez. Hemen olay yerine gider. Giderken içinde hep Portekizlinin arabasının olmadığı umudunu taşır ancak hurdayı görünce hemen tanır. Hayatında daha önce hiç tatmadığı bir acı hisseder. Ne yapacağını bilemez. Ağlamaya başlar. Midesi de bulanmaya başlayınca daha fazla dayanamaz ve bayılır.

Kazadan sonra şoka giren Zezé kendine gelemmez. Sürekli sayıklar. Yemeden içmeden kesilir. Sürekli uyumak ister. Uyanık olduğunda aklına sürekli Portekizli gelir ve ağlamaya başlayarak titreme nöbetleri geçirir. Herkes Zezé'ye çok ilgili davranmaya başlar. Zorla da olsa Zezé kendini toparlar artık eskisi gibi neşeli ve hareketli değildir. Babası, yeni bir iş bulduğunu, artık durumlarının düzeleceğini, daha güzel bir eve taşınacaklarını ve şeker portakalı kesilirken görmeyeceği için daha az üzüleceğini söyleyerek Zezé'yi teselli etmeye çalışır. Ama Zezé hıçkırarak ağlamaya başlar ve artık her şey için geç olduğunu, çok sevdiği ağacını çoktan kestiklerini söyler.

Aradan çok uzun yıllar geçmesine rağmen Zezé Portekizliyi hiç unutamaz ve gösterdiği ve öğrettiği şefkat için teşekkür edip ona veda eder.

3.6.3. Karakter İncelemeleri

3.6.3.1. Zezé

Yaramaz: Kitabın başkahramanı olan Zezé, herkesin yaka silktiği, aklına her türlü hinlik gelen yaramaz bir çocuktur. Fazlaca yaramazlık yaptığı bir gün ablası tarafından dayısının yanına gönderilir ama orada da rahat durmaz. Önce dayısının gözlüğünü saklayıp bulmak için para ister sonra da sakladığı yerde çıkarırken dayısına yakalanır ve dayak yer:

“Bir gün çok azgınlık ettiğimde Glória beni Dindinha'nın evine yolladı. Dayım oradaydı, gazetesini okumak istiyor ama gözlüğünü bir türlü bulamıyordu. Aradı durdu, bulamadıkça öfkeleni. Dindinha'ya sordu, ama o da bulamadı. İki beraber evin altını üstüne getirdiler. Sonra ben gözlüğün yerini bildiğimi, misket almam için biraz bozukluk verirse gösterebileceğimi söyledim. Askıdaki yeleğinin cebinden birkaç bozukluk çıkardı. ‘Gidip getirirsen vereceğim,’ dedi. Kirli çamaşır sepetine gidip gözlüğünü çıkardım. Dayım bunu görünce küfrü bastı. ‘Demek sen sakladın, vay hergele!’ Kıçıma şaplağı indirdi ve verdiği bozukluğu geri aldı.” (Vasconcelos, 2018, s. 17).

Etraftaki her şey Zezé için yaramazlık yapabileceği bir araç niteliğindedir. İpe asılı çamaşırların ipini kesmek için yoğun bir istek duyar ve hemen bu fikri gerçekleştirmek için harekete geçer:

“Her şeyi biliyordu. Derenin kıyısına inip Dona Celina’nın arka bahçesine girdiğimi biliyordu. Rüzgârda salınan çamaşır ipine asılı kol ve bacakları görünce büyülenmiş gibi kalakalmıştım. Derken şeytan dürtmüş, bütün bu kol ve bacakları tek seferde yere indirebileceğimi fısıldamıştı kulağıma. Bunun çok komik olacağı konusunda hemfikirдик. Derenin dibinde keskin bir cam parçası bulmuş ve portakal ağacına tırmanıp çamaşır ipini sabırla kesmeye koyulmuşum.

Her şey yeri boyladığında neredeyse ben de ağaçtan düşecektim. Bir çığlık duyulmuş ve herkes koşup gelmişti. ‘Yetişin, komşular, ip koptu!’

Derken bir başkasının daha yüksek sesle bağırdığı duyulmuştu, ama ne taraftan geldiğini anlayamamıştım.”

“Paulo Efendi’nin oğlu olacak o haşarının işi bu. Elinde bir cam parçasıyla portakal ağacına tırmanıyordu...” (Vasconcelos, 2018, s. 29).

Zezé, yolda bulduğu bir çoraptan kendine oyuncak yılan yapar ancak muziplik yine peşini bırakmaz. Eğlenmek adına yaptığı yaramazlıklara bir yenisini eklemek için hemen işe koyulur:

“Uzaktan bir kadın geliyordu. Kolunun altında bir şemsiye, elindeyse çantası vardı. Takunyalarının takırtısı şimdiden duyuluyordu.

Hemen bahçe kapısının ardına saklandım ve yılanı bağladığım misinayı denemek için çekiştirdim. Sağlandı. Her şey hazırды. Bahçe çitinin gölgesine iyice sokuldum ve misinayı sımsıkı kavradım. Takunyalar yaklaşmaktaydı, daha da yaklaştılar, yaklaştılar ve hop! Yılanın misinasını çekmeye başladım. Yavaşça kayarak sokağa çıktı.

Derken hiç beklemediğim bir şey oldu. Kadın öyle bir çığlık attı ki bütün sokağı uyandırdı. Çantasını bir yana, şemsiyesini öbür yana atıp ellerini karnına götürdü ve bağırmaı sürdürdü.

‘İmdat! İmdat! Yetişin, yılan var! Kurtarın beni!’

Kapılar açılmaya başlayınca her şeyi bırakıp eve koştum ve mutfağa daldım. Kirli çamaşır sepetinin kapağını kaldırıp içine girdim ve kapağı üstüme kapadım. Kalbim korkudan gümbür gümbür atmaktaydı, hâlâ kadının çığlıklarını duyabiliyordum.” (Vasconcelos, 2018, s. 63).

Kiliseye gidip mum kalıntılarını isteyen Zezé yine bir yaramazlık peşindedir. Planladığı fikirlerin nasıl sonuçlar doğuracağını kestiremeyecek kadar küçük olduğu için aklına gelen her şeyi yapmaktadır:

“Uçarcasına oradan ayrıldım. Saat erken olduğundan aklımdakini yapacak vaktim vardı. Kumarhanenin önüne koştum ve etrafta kimsenin olmadığını görünce yolun karşısına geçip mum kalıntılarını aceleyle kaldırıma sürdüm. Sonra koşar adım yolun karşısına döndüm ve kumarhanenin kapalı dört kapısından birinin önündeki kaldırıma oturup beklemeye koyuldum. İlk kimin kayıp düşeceğini uzaktan izlemek istiyordum.” (Vasconcelos, 2018, s. 79-80).

Zeze yaramazlıklarıyla o kadar ün yapar ki artık onun yapmadığı şeyler de o yapmış gibi gösterilir ve ona göre muamele görür. Kendisi de yaptığı yaramazlıkların farkındadır, asla inkâr etmez:

“Bir tek bu hafta bile sürüyle dayak yedim. Bazıları epey feciydi. Yapmadığım şeyler yüzünden de dayak yerim. Her şeyin suçu bana yıkılır. Herkes bana vurmaya alışkın.”

“İyi de bu kadar kötü ne yaptın ki?”

“Şeytanın işi olsa gerek. Aniden içimden geliyor ve... yapıyorum. Bu hafta Nega Eugênia'nın çitini ateşe verdim. Dona Cordélia'yı paytak diye diye çileden çıkardım. Öylesine vurduğum paçavradan bir top aksi gibi Dona Narcisa'nın penceresinden içeri girdi ve büyük aynasını kırdı. Sapanımla üç ampul kırdım. Abel Efendi'nin oğlunun kafasına taş attım.”

“Yeter, yeter.”

Gülümsediğini belli etmemek için elini ağzına siper ediyordu.

“Daha bitmedi ki. Dona Tentena'nın yeni diktiği körpecik fidanları söktüm. Dona Rosena'nın kedisine bir misket yutturdum.” (Vasconcelos, 2018, s. 119).

Zeze karakterinin bu özelliği, onun kitap boyunca sergilediği çeşitli davranışlarıyla pekişmektedir. Bu özellik okuyucunun ilgisini çekecek şekilde oluşturulmuştur. Kitabı her okuyan Zeze'nin bu özelliğinde kendinden bir şeyler bulabilir.

Meraklı: Yoksul bir ailede yaşayan Zeze evdeki herkes çalıştığı için vaktini genellikle ya dayısının yanında ya da sokaklarda geçirir. Dayısından duyduğu bazı şeyleri gelip evdekilere sorar, iyice öğrenmek ister. Bu da meraklı bir karakter özelliğine sahip olduğunun göstergesidir:

“Totoca, çocuklar emekli midir?”

“Ne?”

“Edmundo Dayı hiçbir şey yapmadan para kazanıyor. Çalışmasa da belediye ona her ay para ödüyor.”

“Çocuklar da hiçbir şey yapmazlar, bütün gün yiyip uyur, üstüne bir de anne babalarından para alırlar.” (Vasconcelos, 2018, s. 17).

Noel zamanı gelince Noel Baba'nın kendilerine hediye getirip getirmeyeceğini merak eden Zeze bunu abisine sorar. Abisi olumsuz cevap verince bunun kendisinin yaramazlıkları yüzünden olduğunu düşünür ve merakına yenik düşerek gerçekten kötü bir çocuk olup olmadığını da sorar:

“Totoca.”

“Söyle.”

“Acaba Noel Baba bize hiç ama hiçbir hediye getirmeyecek mi?”

“Sanırım getirmeyecek.”

“Doğruyu söyle, sence ben herkesin dediği kadar kötü ve yaramaz mıyım?”
(Vasconcelos, 2018, s. 46).

Yolda gördüğü sokak şarkıcısının ünlü şarkıcılar gibi güzel şarkılar söyleyip söylemediğini merak eden Zezé, şarkıcının peşine takılıp uzun süre onu takip eder ve güzel şarkı söylediğine kanaat getirir:

“Başka şarkıların da duyurusunu yaptı, birkaç söz daha sattı, derken gözü yine bana takıldı. Durdu ve eliyle işaret ederek yanına çağırdı.

‘Gel bakayım, cingöz.’

Emrini gülerek yerine getirdim.

‘Peşimi bırakmayacak mısın sen?’

‘Bırakmam, efendim. Dünyada sizin kadar güzel şarkı söyleyen başka kimse yok.’

Gururu okşanınca süngüsü biraz düştü. Amacıma yaklaştığımı hissettim.

‘Sen de kene gibi yapıştın.’

‘Peşinize takılma sebebim, Vicente Celestino ve Chico Viola kadar iyi şarkı söyleyip söylemediğinizi görmektir. Sahiden de söylüyormuşsunuz.’ (Vasconcelos, 2018, s. 83).

Sokak şarkıcısı Ariovaldo Efendi ile arkadaş olduktan sonra Zezé, meraklı bir çocuk olduğu için onun kendisine söylediği bazı sözcüklere takılır ve Ariovaldo Efendi’ye sorar:

“Ariovaldo Efendi, hani siz eskiden bana cingöz diyordunuz ya, o ne demek?”

“Yurdum, mübarek Bahia’da küçücük, minicik bacaksızlara denir...”

Başını kaşdı ve elini ağzına götürüp geçirdi. Özür dileyip bir kürdana uzandı. Masaya yaydığım paralar hâlâ aynı yerdedi.

“Düşündüm de, Zezé. Bugünden itibaren para üstleri sende kalabilir. Ne de olsa artık ikili sayılırız.”

“İkili ne demek?”

“Beraber şarkı söyleyen iki kişiye denir.” (Vasconcelos, 2018, s. 88).

Zezé’nin davranışları meraklı bir karaktere sahip olduğunun göstergesidir. Zezé’nin merak ettiği şeyler okuyucunun ilgisini çekecek bir niteliğe sahip değildir. Fakat bu merak unsurlarının kitapta işlenişi okuyucunun ilgisini çekip meraklarını canlandırabilir.

Zeki: Her ne kadar yaramaz da olsa Zezé çok zeki bir çocuktur. Yaptığı yaramazlıklar bile onun zeki olduğunun bir göstergesidir. Öyle ki okuma yazma bilmediği ve kimse de öğretmediği hâlde kendi kendine okumayı öğrenir. Ablasına okuyabildiğini söylediğinde ablası inanmaz ancak Zezé okuyup da bunu gösterince çok şaşırır:

“Duvara asılı bir kâğıtta bir yıldız resmi vardı, altındaysa evi korumak için bir dua yazılıydı.

‘Jandira, beni kucağına alsana, şurayı okuyacağım.’

‘Dalgayı bırak, Zezé. Çok işim var.’

‘O zaman beni kaldır da gör okumayı bilip bilmediğimi.’

‘Bana bak, Zezé, hinlik peşindeysen fena olur.’

Beni kucağına alıp kapının hizasında kaldırmıştı.

‘Oku bakalım. Görelim.’

Sahiden de okuyuvermiştim. Tanrı’nın evi kutsayıp kötü ruhları kovmasını dileyen duayı baştan sona okumuştum.

Jandira beni yere indirmişti. Ağzı bir karış açık kalmıştı.

‘Zezé, duayı ezberlemişsin. Beni kandırmaya çalışıyorsun.’

‘Yemin ederim Jandira. Her şeyi okuyabiliyorum.’

‘Okuyorsan birinden öğrendin demektir. Edmundo Dayı mı öğretti? Dindinha mı?’

‘Kimse öğretmedi.’

Eline geçen bir gazete sayfasını önüme koymuştu ve okumuştum. Okurken hiç hata yapmamıştım. Jandira çılgılığı basıp hemen Glória’yı çağırmıştı. Glória telaşa kapılıp Alaide’yi çağırmaya gitmişti. On dakika içinde mahalleden bir sürü insan mucizeye tanık olmak için evimize dolmuştu.” (Vasconcelos, 2018, s. 21-22).

Zeze’nin, küçük kardeşi Luis ile birlikteyken yarattığı ilginç oyunlar da zeki bir çocuk olduğunun göstergesidir. Evlerinin bahçesine kurduğu hayali hayvanat bahçesi ve kurduğu teleferik oyunu da Zeze’nin yaratıcı ve zeki bir çocuk olduğunu göstermektedir:

“Bahçe üç farklı oyuna bölünmüştü. Bir tarafta hayvanat bahçesi vardı. Julinho Efendi’nin düzgün çitinin orası Avrupa’ydı. Neden mi Avrupa? Cevabını küçük kuşum bile bilmiyordu. Öbür uçta da teleferik oyunu oynardık. Düğme kutusundaki bütün düğmeleri birer birer ipe dizerdik. (Edmundo Dayım ip değil kurdele derdi. Bir aralar kurdelenin bir tür hastalık olduğunu sanıyordum. Dayımsa sadece sözcüklerin benzediğini söylemişti, hastalığa kurdele değil kurdeşen deniyordu.) Sonra ipin bir ucunu çite, öbür ucunu Luis’in parmağının ucuna bağlardık. Düğmelerin olduğu kısmı havaya kaldırıp hepsini teker teker öbür uca kaydırırdık. Her teleferiğin içinde meşhur kişiler olurdu. Kapkara bir düğmeye Zenci Biriquinho’nun teleferiği derdik.” (Vasconcelos, 2018, s. 25).

Portekizlinin evinin nerede olduğunu akıl yürüterek bulması ve uzağa gideceğinden ailesinin daha kolay izin vermesi için boya sandığını da yanında getirmeyi akıl etmesi Zeze’nin zeki bir çocuk olduğunu bir kere daha göstermektedir:

“Portekizli de ben de konuşmuyorduk, gözlerini üstüme dikmişti.

‘Sonunda nerede oturduğumu keşfetmeyi başarmışsın,’ dedi.

Ne diyeceğimi bilemedim. Doğruyu söylemeye karar verdim.

‘Söylersen kızmayacaksınız...’

‘Kızmam. Arkadaşlar arasında sır olmaz...’

‘Ben aslında buraya ayakkabı boyamaya gelmedim.’

‘Tahmin etmiştim.’

‘Aslında çok isterdim... Yolun bu tarafında çok toz olduğundan kimse ayakkabısını boyatmıyor. Sırf Rio-Sao Paulo Otoyolu’nun orada oturanlar boyatıyor.’

‘Boyacı sandığımı yüklenmeden de gelebilirdin, değil mi?’

‘Sandığımı yüklenmesem dışarı çıkmama izin vermezlerdi. Evden uzaklaşmama izin yok. Arada sırada eve uğrayıp kendimi göstermeliyim, anlarsınız ya. Uzağa gideceksem çalışacakmış gibi görünmem lazım.’

Kurduğum mantığa güldü.

‘Çalışmaya çıktıysam evdekiler hinlik peşinde olmadığını bilirler. Böylesi daha iyi, çünkü daha az dayak yerim.’ (Vasconcelos, 2018, s. 118).

Zeze, çevresindekilerden duyduğu bazı sözcüklerin ne anlama geldiklerini dayısına sorar ve öğrenir. Kullandığı zaman anlamını bilip bilmediği sorulduğunda hiç düşünmeden anlamını açıklar:

‘... Hem sizin hiç de anlatıldığı gibi biri olmadığınızı keşfettim. Yamyam değilmişsiniz.

Bunu duyunca irkiliverdi.

‘Ne dedin sen?’

‘Yamyam dedim.’

‘Anlamını biliyor musun peki?’

‘Biliyorum tabii. Edmundo Dayım öğretti. O çok akıllı biridir. Şehirden bir adam onu beraber bir sözlük hazırlamak için davet etti. Bugüne kadar bana açıklamadığı tek şey karborondum oldu.’

‘Konuyu değiştiriyorsun. Yamyam ne demekmiş tam olarak açıklamanı istiyorum.’

‘Yamyamlar insan eti yiyen yerlilermiş. Brezilya tarihi kitabında resimleri var, Portekizlilerin derisini yüzüp yiyorlar. Düşman kabilelerin savaşçılarını da yerlermiş. Bu insan yiyicilerden Afrika’da da varmış. Ama oradakiler sakallı misyonerleri yerlermiş.’

Brezilyalıların beceremeyeceği kadar gevrek bir kahkaha attı.

‘Zehir gibi zekisin, bızdık. Hatta bazen korkutuyorsun beni.’

Ardından ciddi bir ifadeyle beni süzdü.” (Vasconcelos, 2018, s. 123).

Zeze’nin kurduğu cümleler, konuşması, kardeşi Luis’i mutlu etmek için uydurduğu oyunlar ve düşünceleri ne kadar akıllı, zeki bir çocuk olduğunun açık birer göstergesidir. Karakterin bu özelliğini kitabın genelinde görebiliriz ve bu özelliğin karaktere verilmiş şekli okuyucunun da ilgisini çekebilir.

Duygusal: Her ne kadar yaramaz ve umursamaz da olsa Zeze aslında duygusal bir çocuktur. Kolayca üzüldüğü, ağlayan, üzüldüğü durumların etkisinden hemen çıkamayan, sevdiği insanlarla derin bağlar kurup onları mutlu etmek için

elinden geleni yapan bir karakter özelliğine sahiptir. Öyle ki annesinin işten geldikten sonraki yorgun hâlini görünce ona çok acır ve üzülür. Büyüyünce ona sürprizler yaparak mutlu edeceğine kendi kendine söz verir:

“Sesi bitkin mi bitkin çıkıyordu. Ona öyle acıyordum ki... Annem doğduğundan beri çalışıyormuş. Henüz altı yaşındayken fabrika kurulunca onu orada işe sokmuşlar. Annemi bir masanın tepesine oturtur, temizleyip cilalasin diye alet edevatı önüne yığarlarmış. Öyle küçükmiş ki masadan yalnız başına inemez ve altını ıslatırmış... Ne okula gitmiş ne de okuma yazma öğrenmiş. Bu yaşadıklarını ilk duyduğumda öyle üzülmüştüm ki akıllı bir şair olduğumda şiirlerimi ona bizzat okuyacağıma söz vermiştim.” (Vasconcelos, 2018, s. 31-32).

Yeni bir eve taşındıklarında Zezé'nin kardeşleri evin bahçesindeki en güzel ağaçları hemen sahiplenirler. Zezé ise kendine sahipleneceği güzel bir ağaç bulamaz ve gözleri dolar. Bu da duygusal bir yapıya sahip olduğunu gösterir:

“Glória elimi bıraktı, artık koca kız olduğunu unutuvermişti. Bir koşu yanımdan ayrılıp mango ağacına sarıldı.

‘Mango ağacı benim. İlk ben kaptım.’

Antônio da aynı şekilde demirhindi ağacını sahiplendi. Bana hiçbir şey kalmamıştı. Gözlerim dolarak Glória'ya baktım.

‘Ya ben, Godóia?’

‘Koş arka bahçeye bak. Nasılsa orada da ağaçlar vardır, sersem.’

Koştum, ama kendimi büyümüş otların arasında buldum. Dikenleri çıkmış bir dizi yaşlı portakal ağacından başka ağaç yoktu. Derenin kıyısında küçük bir şeker portakalı fidanı vardı.

Hüsranim büyüktü. Bizimkiler eve girmiş, kimin hangi odayı alacağını kararlaştırmaya koyulmuşlardı.” (Vasconcelos, 2018, s. 32).

Noel zamanı çocuklara oyuncak dağıtan arabaya yetişemediklerinde Zezé'nin, kardeşi Luis'i teselli etmeye çalışırken kendisinin de ağlamaya başlaması, kardeşi mutlu olsun diye her şeyi yapması, onu bir melek gibi görmesi duygusal bir çocuk olduğunu göstermektedir:

“Başımıza gelen faciayı ancak o zaman idrak etti. Hiçbir şey demedi. Bana bakıp dudaklarını sallandırdı ve gözleri doldu.

‘Zararı yok, Luis. Hani atım var ya, Ay Işığı, hatırladın mı? Totoca'ya söylerim, sopasını değiştirir, sana Noel Baba'nın hediyesi olur.’

Luis burnunu çekmeye başlamıştı bile.

‘Yok, yapma böyle. Sen bir kralısın. Kral adı olduğu için babam adını Luis koymuş. Sokağın ortasında, herkesin önünde ağlamak bir krala hiç yakışmaz, anladın mı?’

Başımı göğsüme yaslayıp lüle lüle saçlarını okşadım.

‘Büyüdüğümde tıpkı Manuel Valadares Efendi'ninki gibi güzel bir araba satın alacağım. Hani şu Portekizlinin arabası, hatırladın mı? Bir seferinde istasyonun orada Mangaratiba'ya el salladığımız sırada yanımdan geçmişti... İşte aynı onun gibi koca bir araba alıp içini hediyeyle dolduracağım, sırf senin için... Ama sakın ağlama, krallar ağlamaz.’

Yüreğim müthiş bir burukluk hissiyle dolup taşı.

‘Yemin ediyorum, alacağım. Gerekirse çalıp çırpıma çekinmem...’

Bunları söyleyen içimdeki küçük kuşum değildi. Yüreğim olmalıydı. Başka yolu yoktu. Bebek İsa ben neden sevmiyordu? Doğduğu sırada orada bulunan öküzle eşeği bile seviyordu. Beni ise hiç sevmiyordu. Şeytanın vaftiz evladı olduğum için benden intikam alıyordu. Ama Luis bunu hak etmiyordu, çünkü bir melekten farksızdı. Cennette bile ondan daha iyi huylu bir melek bulunamazdı...

Derken gözyaşlarım kalleşçe dökülmeye başladı.

‘Zezé, sen ağlıyorsun...’

‘Birazdan geçer. Ne de olsa ben senin gibi kral değilim. Yaramazın tekiyim. Kötü, hem de çok kötü bir çocuğum... o kadar.’ (Vasconcelos, 2018, s. 44-45).

Zeze babasının fakirliğinden yakınırken babasının kendisini izlediğini fark eder. Bu duruma çok üzülen Zeze, ağlayarak babasına sarılmak ister ancak aklına onu mutlu edeceğini düşündüğü bir fikir gelir. Bunun için çalışmaya başladığında bile her an babası aklına gelir ve acı çeker. Bu da duygusal bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir:

‘Karmakarışık hislere kapıldım. Aralarında nefret de vardı, isyan ve hüsrana da. Kendimi tutamamaya haykırdım:

‘Fakir bir babanın evladı olmak ne fena!’

Bakışlarımı ayakkabılarımdan hemen karşımda duran takunyalara kaydırdım. Babam dikilmiş bizi izlemekteydi. Gözleri müthiş bir kederle dolarak adeta şişmişti. ...

İçimden sokağa fırlayıp hüngür hüngür babamın ayaklarına sarılmak geldi. Çok ama çok kötü bir çocuk olduğumu söyleyecektim. Ama yerimden kımıldamadım, ne yapacağımı bilmiyordum. Çaresizlikten yatağıma oturdum. Oturduğum yerden içleri bomboş olan ayakkabılarımı görebiliyordum. Onlar da oradan oraya savrulan yüreğim gibi bomboştular.

‘Neden böyle bir şey yaptım, Tanrım? Tam da böyle bir günde. Her şey zaten hüznü boğulmuşken üstüne daha da yaramazlık yapmadan durmadım. Öğle yemeği saati geldiğinde babamın yüzüne nasıl bakacağım? Meyve salatası bile boğazıma dizilecek.’

Sinema perdesi gibi kocaman gözleri aklımdan çıkmıyordu. Gözlerimi kapadığımda babamın koskoca gözlerini görüyordum...

Ayağımı sallarken topuğum boyacı sandığıma çarpınca aklıma bir fikir geldi. Belki de bu sayede babama bütün yaramazlıklarımı unutturmayı başarabilirdim.

Totoca'nın boyacı sandığını açtım ve sonradan geri vermek üzere bir kutu siyah boya aldım, çünkü benimki bitmek üzereydi. Kimseye bir şey söylemedim. Üzüntüden sandığımanın ağırlığını bile hissetmeden evden çıktım. Her adımında babamın gözlerine basıyordum sanki.’ (Vasconcelos, 2018, s. 50-51).

Zeze, babasına onu mutlu etmek için aldığı sigarayı verdikten sonra bütün gün çektiği acılar yok olurcasına ağlamaya başlar. Babası da onu teselli etmek için şefkatle Zeze'ye sarılır. Bu da Zeze'nin duygusal bir karaktere sahip olduğunun örneğidir:

“Çekeceği ilk nefesi izlemek için biraz geriledim. Derken içim bir tuhaf oldu. Sönük kibriti yere attım. İçimde bir şeylerin kabardığını hissettim. Adeta patlıyordum. Bütün gün yakamdan düşmeyen acı patlayıp yok oluyordu.

Babama baktım. Sakalları uzamış yüzüne, gözlerine.

Tek söyleyebildiğim, ‘Babacığım... Babacığım...’ oldu. Gözyaşları ve hıçkırıklar sesimi bastırdı. Babam kollarını açıp beni şefkatle kucağına aldı.

‘Ağlama yavrum. Böyle duygusal bir çocuk olursan hayatta daha çok ağlarsın...’

‘Hiç istemezdim, babacığım... Size öyle demek istemezdim...’

‘Biliyorum. Biliyorum. Kızmadım, çünkü aslında haklıydın.’

Beni daha da sıkı kucakladı.” (Vasconcelos, 2018, s. 58).

Totoca, Zezé’ye şeker portakalı ağacının kesileceğini söyleyince Zezé ilk önce inanmak istemez ancak Totoca’nın yalan söylemediğini anlayınca duygusal bir çocuk olduğu için abisine sarılarak ağlamaya başlar. Şeker portakalı ile Zezé arasındaki bu bağın böyle kuvvetli olmasında Zezé’nin duygusal bir karakter olması etkilidir:

“Seni uyarmalıyım, Zezé. Şimdiden alışsın diye. Belediye sokakları genişletecekmiş. Bütün dereleri toprakla dolduracak, evlerin arka bahçelerini de küçülteceklermiş.”

“N’olmuş yani?”

“Bir de akıllı olacaksın, anlamadın mı? Sokağı genişletirken önlerine çıkan her şeyi söküp süpürecekler.”

Eliyle şeker portakalı fidanımın durduğu noktayı işaret etti. Dudaklarımı büzdüm, ağlamak üzereydim.

“Yalan söylüyorsun, değil mi, Totoca?”

“Ağlayacak gibi duruyorsun ama buna gerek yok. Başlamalarına daha çok zaman var.”

Parmaklarımı tedirgince cebimdeki bozukluklarda gezdiriyordum.

“Yalan, değil mi, Totoca?”

“Hayır. Tamamen doğru. Ama sen erkek misin değil misin?”

“Evet, erkeğim.”

Fakat gözyaşlarım kalleşçe yanaklarımdan aşağı süzülmekteydi. Abimin karnına sarılıp yalvardım.

“Bana destek olacaksın, değil mi, Totoca? Bir sürü insan toplayıp savaşağım. Şeker portakalımı kimselere kestirmem...” (Vasconcelos, 2018, s. 161-162).

Hayatta en çok sevdiği kişi olan Portekizli öldüğünde Tanrı’ya yalvarıp ağlaması, sitem etmesi, onu geri istemesi yine Zezé’nin duygusal yapısı nedeniyle Portekizliyle arasındaki bağın çok kuvvetli olmasından kaynaklanmaktadır:

“Sen kötü kalplisin, Bebek İsa. Ben senin bu kez Tanrı olarak doğacağını zannederken yapılacak şey mi bu? Neden öbür çocukları sevdiğin gibi beni de sevmiyorsun? Çok uslu durdum. Bir daha hiç kavga etmedim, derslerime çalıştım,

küfretmeyi bıraktım. Kıç bile demedim. Neden bana böyle davranıyorsun, Bebek İsa? Şeker portakalımı kesecekler. Ama bunun için bile yaygara çıkarmadım. Sadece birazcık ağladım... Şimdiyse... Şimdiyse...”

Gözyaşlarım yine sel olup aktı.

“Portuga’ımı geri istiyorum, Bebek İsa. Portuga’ımı bana geri getirmelisin...”
(Vasconcelos, 2018, s. 167).

Sinirli: Romanın başkahramanı Zezé, ani çıkışları olan, istediği bir şey olmadığında ya da işine gelmeyen durumlarda çok çabuk sinirlenip karşısındakine küfürler savuran bir karakter yapısına sahiptir. Öyle ki ailesinde en çok sevdiği kişi olan Glória’ya bile çok da önemli olmayan bir konu yüzünden sinirlenip küfreder:

“Şeytan seni!” diye bağırdım. “Rengi bozuk! Harp Okulu’ndan kimse senle evlenmeyecek! Postallarını boyatacak parası bile olmayan şu beş parasız erlerden biriyle evlenirsin anca!” (Vasconcelos, 2018, s. 39).

Çarşıya gittiği zaman oradaki tatlıcıya uğradığında tatlıcının Zezé’ye sevdiği şekerlerden vermemesi üzerine Zezé tatlıcıya sinirlenir ve küfreder. Bu da agresif bir yapıya sahip olmasının sonucudur:

“Çarşının oraya dönüp onu beklemeye koyuldum. Öncesinde Rozemberg Efendi’nin tatlıcısına uğradım, gülümseyip şöyle dedim ona:

‘Günaydın, Rozemberg Efendi!’

Kuru bir günaydın geveledi, şeker falan da vermedi. O... çocuğu! Yanımda Lalá yoksa hiçbir şey vermezdi.” (Vasconcelos 2018, s. 80-81).

Başka bir gün, kimsenin arkasına asılmaya cesaret edemediği Portekizlinin arabasına Zezé asılır ve yakalanır. Portekizli, Zezé’yi bir güzel döver. Agresif bir yapıya sahip olan Zezé yediği dayağın da etkisiyle çok sinirlenir ve alaycı bakışların arasında Portekizliyi tehdit eder, ona küfürler eder:

“Portekizli meydan okumaya devam etti:

‘N’ oldu, niye küfretmiyorsun, arsız?’

Göğsümde amansız bir isyan hissi kabardı ve ona öfkeyle karşılık vermeyi başardım:

‘Şimdi konuşmuyorum, ama düşünüyorum. Büyüyünce sizi öldüreceğim.’

Bunu duyunca kahkahayı bastı, kenardan izleyenler de ona katıldı.

‘O zaman büyü de görelim, bıcırık. Ben burada bekliyorum. Ama ondan önce sana bir ders vereyim.’

Aniden kulağımı bırakıp beni dizine yatırdı. Popoma tek bir şaplak indirdi, ama öyle kuvvetli vurdu ki popomun mideme yapıştığını sandım. Sonra da beni serbest bıraktı.

İnsanların alaycı gülüşmeleri eşliğinde sendeleyerek oradan ayrıldım. Acımı yatıştırmak için elimi kıcıma götürmeyi ancak sağıma soluma hiç bakmadan geçtiğim Rio-Sao Paulo Otoyolu’nun karşı tarafına ulaştığımda başarabildim. O... çocuğu! Görecekti gününü. İntikam yeminleri ediyordum. Yemin ediyordum ki... Ama o şerefsizler sürüsünden uzaklaştıkça acım dinmeye başladı.” (Vasconcelos, 2018, s. 98-99).

Zeze Portekizlinin arabasını g6r6nce aklına yediği dayağın etkisiyle ettiği yeminler aklına gelir, sinirlenir ve tekrar onu 6ld6rme arzusu duyar. Bu durum da agresif bir yapıya sahip olduğunun açık bir g6stergesidir:

“Derken bir Şey oldu. Ben Rio-Sao Paulo Otoyolu’nun kıyısında, her zamanki gibi yavaş adımlarla y6r6mekteyken Portekizlinin arabası yavaŐcacık yanımdan geçti. Kornası 6 kez 6tt6 ve canavarın g6zlerini bana dikmiŐ g6l6msediğini fark ettim. B6ylece 6fkem yeniden alevlendi ve b6y6y6nce onu 6ld6rmeyi arzuladım. G6ęs6m6 Şişirip suratımı astım ve onu g6rmezlikten geldim.” (Vasconcelos, 2018, s. 107).

Kardeşi Luis ile birlikte balon yapan Zeze, ablası yemeğe çağırdığında gitmez ve bunun 6zerine ablası sinirlenip yapmaya uğraştığı balonunu yırtar. Zeze de buna çok sinirlenir ve ablasına k6freder. Ablasının Şiddetli dayağına rağmen k6fretmeye devam eder. Buradan da Zeze’nin agresif, asabi bir ocuk olduğu sonucuna ulaşılır:

“Hava hızla kararırken biz h6l6 masanın baŐındaydık. Fabrikanın d6d6ę6 6tt6. Acele etmeliydim. Jandira tabakları masaya dizmeye başlamıştı bile. B6y6klerin başının etini yemeyelim diye ikimizin yemeğini daha erken vermeyi huy edinmiŐti.

‘Zeze!.. Luis!..’

6yle bir haykırmıŐtı ki g6ren de Şehrin 6b6r ucundayız sanacaktı. Luis’i yere indirip, ‘Sen 6nden git, ben de birazdan geliyorum,’ dedim.

‘Zeze!.. abuk gel, yoksa g6receksin g6n6n6!’

‘Hemen geliyorum!’

Cadaloz, ters g6n6ndeydi. Sevgililerinden biriyle kavga etmiş olmalıydı. Ya sokağın sonundakiyle ya da baŐındakiyle.

Aksi gibi kuruyan tutkalın tozları parmaklarıma yapışıp iŐimi zorlaŐtırmaya başlamıştı.

...

‘Sana bir Şey s6ylediğimde yapacaksın!’

İçimdeki Şeytan aniden ipini kopardı. İsyanım bir kasırğa gibi patladı. Her Şey ufacak bir k6f6rle başladı.

‘Sen nesin, biliyor musun? O...’nun tekisin!”

Suratını benimkine yapıŐtırdı. G6zlerinden kıvılcımlar saçılıyordu.

‘Sıkıyorsa tekrar s6yle.’

Hecelerin 6st6ne basa basa tekrarladım:

‘O...!’

Komodinin 6st6ndeki deri kayıŐı kaptığı gibi bana acımasızca vurmaya başladı. Sırtımı d6nd6m ve başımı ellerimin arasına gizledim. Acım, 6fkemin yanında hiti.

‘O...! O...! O... ocuğu!’

Duracağı yoktu, her yanımda alev alev yanıyordu. Tam o sırada Ant6nio içeri girdi. Bana vurmaktan yorulmaya başlayan ablama yardıma koştu.

‘Gel 6ld6r, katil karı!’ dedim. ‘İntikamımı zindan alacak!’

Vurdukça daha çok vuruyordu, derken dizlerimin üstüne düşüp komodine dayandım.

‘O...! O... çocuğu!’

Totoca beni kaldırıp omuzlarımdan tuttu:

‘Kapa çeneni, Zezé, ablana böyle küfredemezsin!’

‘O, o...’nun teki! Katil karı! O... çocuğu!’

Bunun üzerine Totoca yüzüme vurmaya başladı, gözlerime, burnuma ve ağzıma. En çok da ağzıma...” (Vasconcelos, 2018, s. 131-133).

Hayalperest: Kitabın başkahramanı Zezé, hayal dünyası çok geniş bir çocuktur. Kurduğu oyunlar hatta yaptığı yaramazlıklar bile kimsenin aklına gelmeyecek, geniş bir hayal gücü gerektirmektedir. Üzgün olduğu zamanlarda bile kurduğu hayal dünyası onu neşelendirmektedir. En yakın arkadaşının bir şeker portakalı ağacı olması da Zezé’nin hayal dünyasının bir ürünüdür.

Luciano diye isim koyduğu yarasayı küçük kardeşi Luis’le oynarken uçak olarak anlatması ve hayali bir hayvanat bahçesi kurup kardeşiyle hayvanat bahçesi gezmesi hayal dünyasının ve yaratıcılığının geliştiğinin bir göstergesidir:

“Luciano’nun hayvan olmadığına kardeşimi ikna edene kadar akla kararı seçmişim. Luciano, Campo dos Afonsos dolaylarında süzülen bir uçaktı.

‘Bak, Luis!’

Luciano konuşulanları anlıyormuş gibi tepemizde daireler çizerdi. Anladığına şüphem de yoktu.

‘O bir uçak. Ve şimdi...’

Sözcüğü bir türlü hatırlayamazdım. Edmundo Dayıma tekrar sormalıydım. Akorbasi miydi, akrobasi mi, yoksa arkobasi mi, emin olamazdım. İçlerinden biriydi. Küçük kardeşime yanlış öğretmemem lazımdı.

Şu an onun tek istediği şeyse hayvanat bahçesine gitmekti.

Köhne kümesin yakınına geldik. İçeride iki beyaz piliç, yeri eşeliyordu, ihtiyar karatavuk ise öyle yumuşak huyluydu ki başını okşamamıza bile izin verirdi.

‘Önce giriş biletlerini alalım. Bana elini ver ki çocuk halinle bu kalabalığın ortasında kaybolma. Pazar günleri nasıl da kalabalık oluyormuş, görüyor musun?’

Kardeşim etrafa bakındı ve gözlerine insanlar görünmeye başlayınca elimi daha da sıkı kavradı. Bilet gişesine gelince göğsümü şişirip öksürdüm, önemli biri gibi görünmek istiyordum. Elim cebime sokup gişedeki kadına sordum:

‘Çocuklar kaç yaşına kadar ücretsiz?’

‘Beş yaşına kadar.’

‘O halde bir yetişkin bileti, lütfen.’

Bilet niyetine portakal ağacının iki yaprağını aldım ve içeri girdik.” (Vasconcelos, 2018, s. 26-27).

Zeze, yeni taşındıkları evin bahçesindeki bütün güzel ağaçlar kardeşleri tarafından sahiplenilince sinirlenir ve gözleri dolar. Ama ablası Glória ona arka bahçedeki şeker portakalı fidanını gösterir. İlk başta Zeze'nin hoşuna gitmez ancak ağaç kendisiyle konuşunca onu hemen sahiplenir. Hayal gücü sayesinde ağacı konuşturarak durumu kabullenmeye ve ona alışmaya başlar:

“Toprağı bir dal parçasıyla eşeledim ve homurdanmayı bıraktım. Ansızın nereden geldiğini bilmediğim bir ses duydum, yüreğimin yakınından gelmişti sanki:

‘Bence ablan sonuna kadar haklı.’

‘Zaten herkes her zaman her konuda haklı. Haklı olmayan bir ben varım.’

‘Bu doğru değil. Bana dikkatle baksaydın sen de anlardın.’

İrkilerek yerimden sıçradım ve körpecik ağaca baktım. Tuhaf bir durumdu, çünkü ben sürekli her şeyle konuşsam da yanıtların hep içimdeki küçük kuştan geldiğini zannederdim.

‘Sen sahiden konuşuyor musun?’

‘Söylediklerimi duymuyor musun?’ diye karşılık verdi ve kıkırdadı. İçimden çığlık çığlığa oradan kaçmak geldi. Ama merakım beni yere çivilemişti.

‘Sesin nereden çıkıyor?’

‘Ağaçların sesi her taraftan çıkar. Yapraklardan, dallardan, köklerden... Kulağın gövdeme dayarsan kalp atışlarımı duyabilirsin.’

Bir an tereddüt etsem de boyunun küçük olduğunu düşününce korkum geçti. Kulağımı dayadım ve derinlerden bir ses duydum, tik... tak...

‘Duydun mu?’ dedi.

‘Söylesene. Senin konuşabildiğini herkes biliyor mu?’

‘Hayır. Bir tek sen.’

‘Sahiden mi?’

‘İstersen yemin edebilirim. Bir peri bana tıpkı senin gibi bir çocukla arkadaş olursam konuşabileceğimi ve çok mutlu olacağımı söylemişti.’

‘Peki bekleyecek misin?’

‘Neyi?’

‘Buraya taşınmamı. Daha bir haftadan çok var. Acaba o zamana kadar sen konuşmayı unutmuş olur musun?’

‘Bir daha asla unutmam. Ama sadece sen duyabilirsin. Ne kadar uysal olduğumu görmek ister misin?’

‘Nasıl yani...’

‘Dalıma bin.’

Söylediğini yaptım.

‘Şimdi, hafifçe sallan ve gözlerini kapa.’

Emrini yerine getirdim.

‘Nasıl? Hayatında hiç bundan iyi bir atın olmuş muydu?’ diye sordu

‘Hiç olmadı. Harika. Bari atım Ay Işığı’nı küçük kardeşime vereyim. Onu sen de çok seveceksin, biliyor musun?’

Şeker portakalı fidanıma hayran kalmış halde yere indim.

‘Bak, aklıma bir şey geldi. Taşınana kadar her fırsatta buraya gelip seninle laflayacağım... Şimdi gitmem lazım, bizimkiler çıkmak üzere.’

‘Ama arkadaşlar böyle vedalaşmaz.’

‘Şişşt! Ablam geliyor.’

Glória yaklaşırken ben de şeker portakalımı kucakladım.

‘Hoşça kal, dostum. Dünyada senden güzeli yok!’ dedim.” (Vasconcelos, 2018, s. 34-35).

Zeze, abisinin kuşu ölünce içinde var olduğunu düşündüğü kuşunu serbest bırakmaya karar verir. Bu kararını şeker portakalı fidanı ile paylaşır. Buradan da Zeze’nin hayalperest bir karaktere sahip olduğu sonucuna ulaşılır:

‘O sırada ben de yanındaydım ve şöyle demiştim:

‘Totoca, ben de asla kafeste kuş beslemeyeceğim.’

Eve dönünce dosdoğru Minguinho’nun yanına gittim.

‘Xururuca, bir şey yapmaya geldim.’

‘N’oldu?’

‘Biraz bekleyelim mi?’

‘Olur.’

Oturup başımı incecik gövdesine yasladım.

‘Neyi bekliyoruz, Zeze?’

‘Gökyüzünden güzeller güzeli bir bulutun geçmesini.’

‘Niçin?’

‘Küçük kuşumu serbest bırakacağım. Sahiden. Artık ona ihtiyacım yok...’

Berber gökyüzünü izledik.

‘Şuradaki nasıl, Minguinho?’

Koskoca bir buluttu, ağır ağır yaklaşıyor, girinti çıkıntılarıyla beyaz bir yaprağı andırıyordu.

‘İşte şuradaki, Minguinho.’

Heyecanla ayağa kalkıp gömleğimi açtım. Küçük kuşumun sıksa göğsümden dışarı çıktığını hissettim.

‘Uç, küçük kuşum. İyice yükseklere uç. En yukarılara çık ve Tanrı’nın parmağına kon. Tanrı seni başka bir çocuğa götürecektir ve nasıl bana güzel şarkılar şakıdıysan ona da şakıyacaksın. Hoşça kal, güzel kuşum!’

İçimde sonsuz bir boşluk hissettim.

‘Bak, Zeze. Bulutun parmağına kondu.’

‘Gördüm.’

Başımı Minguinho'nun kalbine dayadım ve uzaklaşan bulutu izledim.” (Vasconcelos, 2018, s. 67-68).

Totoca bir çocuğun kendisini döveceğini söyleyerek Zezé'den yardım ister. Ancak çocuk Zezé'den büyük ve kuvvetlidir ve Zezé'yi öldüresiye döver. Eve geldiğinde de kavga ettiği için babasından dayak yer. Tüm bunları şeker portakalına anlatırken hayal gücü yine devrededir:

“Minguinho'nun da olan bitenleri duyduğu kesindi. O halde anlatmayacaktım da ne yapacaktım? Anlattıklarımı dinleyerek benimle beraber isyan etti ve anlatmayı bitirdiğimde buruk bir sesle konuştu:

‘Vay ödle!’

‘Kavga yine bir şey değil, sen asıl...’ dedim ve yaralı ettiğim andan itibaren başıma gelenleri saniye saniye anlattım. Minguinho cesaretim karşısında hayrete düşmüştü ve şöyle dedi:

‘Bir gün intikamımı alırsın.’

‘Alacağım tabii. Tommiks'ten tabancasını, Fred Thompson'dan da Ay Işığı'nı ödünç alıp Komançilerle beraber bir pusu kuracağım; bir gün mutlaka onun kafa derisini bir değneğin ucunda dalgalandıracam.’

Ama çok geçmeden öfkem geçti ve başka şeylerden bahsetmeye başladık.” (Vasconcelos, 2018, s. 100).

Karakterle İlgili Genel Değerlendirme: Kitabın başkahramanlarından biri olan Zezé karakteri oluşturulurken çevresiyle olan ilişkisi, davranışları, konuşmaları ve olaylara karşı tutumu ele alınmıştır.

Zezé'nin karakter özellikleri açık ve net bir şekilde ortaya koyulmuştur. Karakter özellikleri birbiriyle tutarsız değildir. Bu özellikler ilgi çekici özelliklerdir. Çünkü çocuk gerçekliğine uygun olarak oluşturulmuştur. Açık karakter özelliği gösteren Zezé, kitap boyunca sürekli aynı özellikleri sergilememiştir. Olumlu özelliklerini bulunduğu gibi olumsuz özellikleri de bulunmaktadır. Kitabın başlarında olumsuz özellikleriyle öne çıkarken çok sevdiği arkadaşını kaybedince değişmiş ve sessiz, sakın bir görüntü oluşturmuştur. Bu da devingen bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir.

Zezé'nin açık karakter özelliği göstermesi olumlu bir durumdur. Meraklı, duygusal, zeki ve hayalperest olması karakter eğitiminde kullanılabilecek niteliklerdir. Ancak yaramaz ve sinirli olması karakter eğitiminde kullanılamayacak özellikler de taşıdığını göstermektedir. Karakterin sadece olumlu özelliklerinin değil çocuklara özgü yaramazlıklarının, inatlaşmalarının da olması okuyucunun kitaba olan ilgisini canlı tutacaktır. Zezé karakteri, çocuk dünyasına yakın bir görüntü oluşturmaktadır. Bu da okuyucunun karakterle özdeşim kurmasını,

kendisini olayların içinde hissetmesini kolaylaştırabilecek bir durumdur. Buradan da karakterin idealize edilmediği sonucuna ulaşılır.

3.6.3.2. Manuel Valadares

Şefkatli: Kitabın başkahramanlarından olan Manuel Valadares nam-ı diğer Portekizli, yalnız yaşamaktadır. Tek çocuğu olan kızı Portekiz’de yaşadığı için evladı gibi sevdiği Zezé’ye çok düşkündür. Bazen sert ve acımasız biri gibi bir görüntü çizse de aslında tam tersi çok şefkatli bir insandır.

Zezé’ye arabasının arkasına asılıp yarasalık yaptığı için çok kızsada onu yaralı ayağıyla okula giderken görünce dayanamaz ve arabasına alıp eczaneye götürür ve ayağını tedavi ettirir. Sonrasında ise ona pastanede yemek yedirir. Bunlar Manuel Valadares’in şefkatli bir insan olduğunun göstergesidir:

“Derken beklenmedik bir şey oldu. Malum korna üç kez öttü. Namussuz! Acıdan öldüğüm yetmiyormuş gibi bir de dalga geçmeye gelmişti...”

Araba hemen yanımda durdu. Portekizli camdan dışarı eğilip sordu:

‘Vay bızdık, ayağını mı yaraladın?’

‘Sana ne!’ diyesim geldi. Ama bana arsız demediği için karşılık vermedim ve beş metre daha yürüdüm.

Arabayı çalıştırıp yanımdan geçti ve duvara iyice sokulup durdu, şeridin biraz dışına çıkarak yolunu kesmişti. Kapısını açıp indi. Cüsseli bir karaltı halinde tepeme dikildi.

‘Canın çok yanıyor mu, bızdık?’

Vaktiyle dayağını yediğim birinin benimle böylesine tatlı ve dostane bir sesle konuşması görülmüş şey değildi. Daha da yanaştı ve şişman gövdesinden beklenmeyen bir çeviklikle diz çökerek göz hizama geldi. Gülümsemesi öyle nazikti ki adeta şefkat saçıyordu.

‘Görünüşe bakılırsa fena yaralanmışsın, ha? N’oldu?’

Karşılık vermeden önce birkaç kez burnumu çektim.

‘Cam kesiği.’

‘Derin mi?’

Parmaklarımla kesiğin boyunu gösterdim.

‘Vah, çok fena! Niye evde kalmadın ki? Okula gidiyor gibi bir halin var, öyle mi?’

‘Evde kimsenin yaramdan haberi yok. Öğrenirlerse bir daha yapmamam için ders olsun diye bir dayak daha atarlar...’

‘Gel, seni ben götürürüm.’

‘Hayır, efendim, teşekkürler.’

‘Niye ki?’

‘Okuldaki herkes olayımızı biliyor.’

‘İyi de bu halde yürüyemezsin.’

Başımı eğip bu gerçeği kabul ettim ve gururumun tamamen dağılmak üzere olduğunu hissettim.

Çeneme dokunarak başımı kaldırdı.

‘Geçmişte yaşananları unutulm. Sen şimdiye kadar hiç arabaya bindin mi?’

‘Yok efendim, hiç binmedim.’

‘O zaman bin de seni götüreyim.’

‘Olmaz. Biz düşmanız.’

‘Olsun, ben aldırımam. Utanıyorsan okula gelmeden önce inersin. İster misin?’

Öyle duygulanmışım ki cevap bile veremedim. Sadece başımı evet anlamında salladım. Beni kucağına aldı, arabanın kapısını açtı ve özenle koltuğa yerleştirdi. Sonra arabanın etrafından dolanıp kendi koltuğuna oturdu. Motoru çalıştırmadan önce bana tekrar gülümsedi.

...

Kesğin üstündeki yapış yapış sargıları çekti ve gördüğü karşısında etkilenmiş gibi hımladı. Dudağımı sarkıttım, ağlamak üzereydim. Ama Portekizli beni kendine çekerek imdadıma yetişti.

Beni beyaz örtülerle kaplı bir masaya oturtular. Demir aletler ortaya çıktı. Tir tir titriyordum. Portekizlinin sırtımı göğsüne dayamış olması ve omuzlarımı aynı anda hem sertçe hem de şefkatle tutuşu titrememi bir nebze azaltıyordu.

‘Fazla acımayacak. Bitince seni gazoz içip şekerleme yemeye götüreceğim. Ağlamazsan sana içinden sinema yıldızı kartı çıkan şekerlerden alırım.’ (Vasconcelos, 2018, s. 112-114).

Zeze ile Portekizli çok iyi arkadaş olurlar. Zeze’nin anlattıklarını ilgiyle dinleyen ve mutlu olan Portekizli Zeze’ye karşı olan sevgisini, ilgisi göstermekten asla çekinmez. Bu da Portekizlinin şefkatli bir insan olduğunu göstermektedir:

‘Yeniden saçımı okşadı.

‘Sen karmaşık bir çocuksun, ama itiraf etmeliyim ki bir Portekizlinin ihtiyar kalbini mutlulukla dolduruyorsun. Neyse. Gidelim mi artık?’ (Vasconcelos, 2018, s. 124).

Evde sürekli daya yiyen, azarlanan Zeze bu durumdan artık bıkar ve Portekizliye bir gün dayanamayıp kendini trenin önüne atacağını söyler. Portekizli Zeze’nin yaşadıklarına ve böyle düşünmesine çok üzülür. Zeze’nin böyle bir şey yapmasından çok korkar. Onu sevdiğini ve bir daha böyle şeyleri aklına getirmemesini söyler. Buradan da Portekizli’nin şefkatli bir karakter yapısına sahip olduğu görülmektedir:

‘...Sen benim dostumsun ve beraber arabamızla gezmeyi bu yüzden istedim, çünkü yakında sahibi bir tek sen olacaksın. Sana veda etmeye geldim.’

‘Veda mı?’

‘Ciddiyim. Görüyorsun, yaramazın tekiyim, dayak yemekten, kulağımın çekilmesinden usandım artık. Artık kimseye yük olmayacağım...’

Gırtlığının düğümlendiğini hissettim. Söyleyeceklerimin devamını getirebilmek için büyük bir cesarete ihtiyacım vardı.

“Kaçacak mısın yani?” diye sordu.

“Hayır. Bütün hafta buna kafa yordum. Bu gece kendimi Mangaratiba'nın altına atacağım.”

Hiçbir şey söylemedi. Beni sınıksız kucakladı ve başka kimseden görmediğim bir şefkatle avuttu.

“Hayır. Gözünü seveyim böyle şeyler söyleme. Önünde güzel bir hayat var. Böyle bir hayal gücüne ve zekâyâ sahipken... Sakın böyle şeyler söyleme, günah! Bunu bir daha düşmenmi de tekrarlamamı da istemiyorum. Ya ben? Benim iyiliğimi istemiyor musun? Beni seviyorsan ve yalan söylemiyorsan bir daha böyle şeyler demezsin.”

Kollarını gevşetip gözlerime baktı. Ellerinin tersiyle gözyaşlarımı sildi.

“Seni çok seviyorum, bızdık. Sandığından çok daha fazla. Hadi, gülümse.” (Vasconcelos, 2018, s. 146-147).

Romanın başkahramanlarından olan Portekizli yani Manuel Valadares, görünenin aksine kibar ve düşünceli biridir. İnsanları kırmamaya özen gösterir. Yine Zezé'yle sohbet ettikleri bir gün Zezé'nin bir sorusuna kibar bir karaktere sahip olduğunu gösteren bir cevap verir:

“Tebaa ne demek?”

“Kraliçenin emirlerine itaat eden halk demektir.”

“Yani ben senin tebaan mı olacağım?”

Öyle keyifli bir kahkaha koyverdi ki çayırdaki çimenler bile oynadı.

“Hayır, çünkü ben kral değilim ve kimseye emir vermem. Senden bir şey isteyeceğim zaman mutlaka rica ederek isterim.” (Vasconcelos, 2018, s. 151).

Karakterle İlgili Genel Değerlendirme: Kitabın başkahramanlarından olan Manuel Valadares yani Portekizli karakteri oluşturulurken çevresiyle olan ilişkisi, davranışları, konuşmaları ve olaylara karşı tutumu dikkate alınmıştır.

Portekizlinin karakter özellikleri açık ve net bir şekilde ortaya koyulmuştur. Karakter özellikleri birbiriyle tutarsız değildir. Bu özelliklerin ilgi çekici özellikler olduğu söylenemez. Ama bu özelliklerin verilmiş şekli ve diğer karakterlerle harmanlanması okuyucunun ilgisini çekebilir. Açık karakter özelliği gösteren Portekizli, kitap boyunca sürekli aynı özellikleri sergilemiştir. Olumlu özellikleri ön plana çıkarılmıştır. Karakterle ilgili olumsuz bir duruma yer verilmemiştir. Bu da karakterin durağan bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir.

Portekizlinin açık karakter özelliği göstermesi okuyucu için olumlu bir durumdur. Sevecen, şefkatli ve kibar olması karakter eğitiminde kullanılacak niteliklerdir. Karakterin sadece olumlu özellikler göstermesi okuyucunun kitaba

olan ilgisini azaltabilir. Ancak Zezé'yle olan ilişkilerinde bu özelliklerin ön plana çıkarılması karakterin sıkıcılığını azaltabilir. Portekizli karakteri, çocuk dünyasına yakın bir görüntü oluşturmamaktadır. Bu da okuyucunun karakterle özdeşim kurmasını, kendisini olayların içinde hissetmesine pek imkân verecek bir durum değildir. Buradan da karakterin idealize edildiği sonucuna ulaşılabilir.

3.6.3.3. Şeker Portakalı

Kitabın ana karakterlerinden biri olan şeker portakalı yani Minguinho Zezé'nin en yakın arkadaşıdır. Zezé hayalinde Minguinho'yu konuşturur ve onunla oyunlar oynar. İçindekileri hep Minguinho'ya anlatır. Minguinho da Zezé'yi her zaman dinler. Ona öğütler verir. Her zaman Zezé'nin yanında olan vefalı bir arkadaştır.

Minguinho, Zezé Portekizli ile yakın arkadaş olup bütün vaktini onunla geçirmeye başlayınca kendisini ihmal ettiği zaman onu biraz kıskanır:

“Durup Minguinho'ya baktım, bez bebek gibi suskunlaşmıştı.

‘N’ oldu?’ diye sordum.

‘Hiç. Dinliyorum.’

‘Bak Minguinho, ben tartışmayı hiç sevmem, sıkıldıysan en iyisi hemen söyle.’

‘Sen artık sadece Portekizliyle oynuyorsun ve ben bu oyuna katılmam.’

Biraz düşündüm. Haklıydı. ‘Oyun’a katılması mümkün değildi.’ (Vasconcelos, 2018, s. 117).

Zezé, Minguinho'nun bütün sitemlerine rağmen onu ihmal etmeye devam eder. Ama şeker portakalına da onu sevdiğini söyler, durumu izah etmeye çalışır fakat Minguinho Zezé'yle konuşmaz:

“Minguinho hâlâ sıkın görünüyordu.

‘Bak Minguinho, böyle yapmana gerek yok. O benim en iyi arkadaşım. Ama sen ağaçların mutlak kralısın, tıpkı Luis'in kardeşlerimin mutlak kralı olduğu gibi. Bilesin ki kalbimiz kocaman olduğu sürece sevdiğimiz her şey içine sığar.’

Sessizlik.

‘Biliyor musun, Minguinho? Ben misket oynayacağım. Senin tadın kaçmış.’ (Vasconcelos, 2018, s. 120).

Minguinho'nun yani şeker portakalının kitaptaki karakterler üzerinde çok bir etkisi yoktur. Her ne kadar ana karakter olsa da sadece Zezé'nin arkadaşı olarak varlığını sürdürür. Onu yönlendirici bir etkisi yoktur. Özellikle Zezé'nin Portekizliyle arkadaşlığı sonrası ikinci planda kalmıştır. Portekizlinin ölümünden sonra Zezé girdiği şoktan çıkınca artık şeker portakalının büyüsünü kaybettiğini

düşünür ve taşınacak olmalarının da etkisiyle onunla bağlarını koparır. Buradan da anlaşılacağı gibi Minguinho yani şeker portakalı karakteri kapalı ve durağan bir karakterdir. Kapalı bir karakter olduğu için de okuyucunun ilgisini çekebilecek nitelikte olduğu söylenemez.

3.6.3.4. Glória

Kitaptaki yan karakterlerden biri olan Glória, Zezé'nin ablasıdır. Ailenin diğer bireylerinin aksine Zezé'ye merhamet gösteren tek kişidir. Zezé'yi her zaman korur ve onu çok sever. Aynı şekilde Zezé de Glória'yı çok sevmektedir. Kitapta anlatılanlardan yola çıkılarak Glória'nın sadece merhametli bir karaktere sahip olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Öyle ki Zezé ayağını kesip eve geldiğinde kendince yarasını sardıktan sonra ev halkına Zezé'nin çok küçük olduğunu ve onu çok fazla dövdüklerini söyleyerek hep küçük kardeşini savunur. Bu da merhametli biri olduğunun göstergesidir:

“Herkes eve dönüp akşam yemeğine oturunca annem ortalarda olmadığımı fark etti.

‘Zezé nerede?’

‘Uzandı. Sabahtan beri başı ağrıyor diye söyleniyordu.’

Konuşulanları duydukça mest oluyor, yaramın sızlamasını bile unutuyordum. Derken Glória ansızın beni savunmaya girişti. Aksi ve suçlayıcı bir tavırla sesini yükseltti:

‘Bence onu çok fazla dövüyorsunuz. Bugün haşatını çıkarmışsınız. Bir günde üç kere de daya atılmaz ki.’

‘Ama haşarının teki. Dayak yemedikçe uslu durmuyor! Sen de ona vurmuyor musun sanki?’

‘Çok nadiren. Olsa olsa kulağını çekiyorum.’

Bir sessizliğin ardından Glória beni savunmayı sürdürdü.

‘Sonuçta daha altı yaşında bile değil. Ne kadar azgınlık etse de henüz küçücük bir çocuk.’

Bu konuşma beni müthiş mutlu etti.” (Vasconcelos, 2018, s. 111).

Zezé büyük ablası ve abisi tarafından ölesiye dövüldüğü zaman Glória yine Zezé'nin imdadına yetişir ve onu kurtarır. Diğerlerine çok kızar, ağzına geleni söyler. Merhametli bir insan olduğunun göstergelerinden biri de bu olaydır:

“İmdadıma Glória yetişti. Komşumuz Dona Rosena'ya uğramış laflarken bağırmaları duyunca koşup gelmişti. Salona bir kasırga gibi dalmıştı. Glória şakaya gelmezdi, yüzümün kan revan içinde olduğunu görünce önce Totoca'yı bir yana itti sonra da kendinden büyük olmasına aldırmadan Jandira'yı sertçe iterek benden uzaklaştırdı. Yere yığılıp kalmıştım, gözlerimi doğru düzgün açamıyor, nefes alıp vermekte zorlanıyordum. Beni odama götürdü. Ben hiç ağlamasam da Kral Luis bu eksigi kapatmak istercesine annemin odasında saklandığı yerden yeri göğü inletiyordu. Hem korkusundan hem de benim canımı yaktıkları için.

Glória sinirden köpürmüştü:

‘Bir gün bu çocuk elinizde kalacak, söylemiş olayım! Kalpsiz canavarlar sizi!’

Beni yatağıma yatırdı ve her zamanki tuzlu su leğenini almak için yanımdan ayrıldı. Totoca utana sıkıla odaya girdi. Glória onu görünce kenara itti.

‘Çık dışarı, ödle seni!’

‘Ettiği küfürleri duymadın mı?’

‘Hiçbir şey yaptığı yoktu. Siz kıskırttınız. Ben dışarı çıkarken uslu uslu oturmuş balonunu yapıyordu. Kalpsizsiniz, kalpsiz. İnsan kardeşine nasıl böyle vurabilir?’

Bir yandan da yüzümdeki kanı temizliyordu, tam o sırada leğene bir diş parçası tükürdüm. Bardağı taşıran son damla bu oldu.

‘Yaptığımı görüyor musun, korkak seni! Kavga etmen gerekince korkup onu çağırıyorsun. Sıçırman! Dokuz yaşındasın ama hâlâ yatağa işiyorsun. Sidikli şilteni de her sabah çekmeceye sakladığım çişli donlarını da herkese göstereceğim!’

Sonra herkesi odadan çıkardı ve kapıyı kilitledi. Hava tamamen karardığı için ışığı yaktı. Gömleğimi çıkarıp vücudumdaki lekeleri ve morlukları sildi.

‘Acıyor mu, Gum?’

‘Bu kez çok acıyor.’

‘Çok hafif sileceğim, canım haytacığım benim. Kuruması için birazcık yüzüstü yatman lazım, yoksa kıyafetine yapışıp acıtır.’

Ama asıl acı suratımdaydı. Hem acıdan hem de sebepsiz yere maruz kaldığım kötülük yüzünden sancıyordu.

Ben biraz durulunca yanıma uzandı ve saçımı okşamaya koyuldu.” (Vasconcelos, 2018, s. 133-134).

Glória karakteri kapalı ve durağan bir karakterdir. Tüm kitap boyunca Glória’nın karakter özelliklerine pek değinilmemiş, sadece kardeşi Zezé’ye karşı olan merhametinden bahsedilmiştir. Zezé ile olan ilişkisinden başka bir durumdan bahsedilmemiştir. Bu nedenle de kapalı karakter özelliği göstermektedir ve bu da okuyucunun ilgisini çekmeyebilir.

3.6.3.5. Diğer Kişiler

Kitaptaki ana karakterlerin gelişimlerine herhangi bir katkısı bulunmayan ve kitapta sadece isim olarak yer alan dekoratif kişiler de bulunmaktadır:

Totoca, Lalá, Edmundo Dayı, Jandira, Luis, Paulo de Vasconcelos, Estefania Pinage de Vasconcelos, Rozemberg Efendi, Serginho, Dona Dimerinda, Arioaldo, Cecilia Paim, Dorotilia, Coquinho Efendi.

Tablo 19: Şeker Portakalı: Karakterlerin Genel Görünümü

Karakterler		Karakter Türü	Karakterin Geliştirilme Biçimi
Zeze	Baş Kişi	Açık, Devingen	Dramatik
Manuel Valadares	Baş Kişi	Açık, Durağan	Dramatik
Şeker Portakalı	Baş Kişi	Kapalı, Durağan	Dramatik, Açıklama
Glória	Yan Kişi	Kapalı, Durağan	Dramatik, Açıklama

Yukarıdaki tabloya göre, Şeker Portakalı adlı romanda incelenen karakterlerden Zeze devingen, diğerleri durağan özellik göstermektedir. Ayrıca bütün karakterlerin dramatik yöntemle oluşturulması, karakterlerin sahip oldukları özelliklerin gerçeğe uygun ve inandırıcı olmasını sağlamaktadır. Şeker Portakalı ve Glória karakterleri geliştirilirken dramatik yöntemle beraber açıklama yönteminin de kullanılması bu karakterler hakkında okuyucunun kafasında soru işaretleri oluşmasını önlemiştir.

Tablo 20: Şeker Portakalı: Karakter Nitelikleri

Zeze Karakteri	
Karakter Eğitiminde Kullanılabilecek Nitelikler	Karakter Eğitiminde Kullanılmayacak Nitelikler
Hayalperest Zeki Meraklı Duygusal	Sinirli Yaramaz

Zeze karakterinin karakter eğitiminde kullanılabilecek olumlu özellikleri olduğu gibi, karakter eğitiminde kullanılmayacak olumsuz özellikleri de bulunmaktadır. Karakterin sadece olumlu özelliklerden oluşmaması idealize edilmeyen, ocuk dünyasına daha yakın bir karakter olduğunu gösterir.

Tablo 21: şeker Portakalı: Karakter Nitelikleri

Manuel Valadares Karakteri	
Karakter Eğitiminde Kullanılabilecek Nitelikler	Karakter Eğitiminde Kullanılmayacak Nitelikler
şefkatli Kibar	X

Manuel Valadares karakteri sadece olumlu karakter özelliklerine sahiptir. Bu zellikler de karakter eğitiminde kullanılabilecek özelliklerdir. Karakterin sadece olumlu özelliklerden oluşması idealize edilerek oluşturulduğunu göstermektedir.

Tablo 22: şeker Portakalı: Karakter Nitelikleri

şeker Portakalı Karakteri	
Karakter Eğitiminde Kullanılabilecek Nitelikler	Karakter Eğitiminde Kullanılmayacak Nitelikler
X	Kıskanç

şeker Portakalı karakteri kapalı ve durağan bir karakter olduğu için karakter eğitiminde kullanılabilecek bir yapısı yoktur. Kitapta sadece Zeze'yi kıskandığı zaman bir devingenlik göstermiştir. Onun dışında hep pasif bir rolü vardır. Zeze'yle olan ilişkilerinde sadece Zeze izin verdiği kadar vardır. Bu nedenle idealize edilip edilmediğine dair yorum yapılamaz.

3.7. BEYAZ YELE

3.7.1. Kitabın Tanıtımı

Kitabın Adı: Beyaz Yele

Yazarın Adı: René Guillot

Yayın Yılı: 2019

Yayın Yeri: İstanbul

Yayınevi: Can Yayınları

Baskı Sayısı: 45

3.7.2. Kitabın Özeti

Folko, dedesi ve kardeşiyle beraber yaşayan ve atlara çok düşkün olan bir çocuktur. Bir gün evlerinin yakınındaki bataklıkta balık avlarken sazların arasından bir ses duyar. Sesin geldiği yöne gidip dikkatlice baktığında gelen sesin bembeyaz bir kısrak ve taya ait olduğunu görür ve heyecanlanır.

Folko sessizce hayvanlara yaklaşmaya başlar. Gitgide diplerine girer ve kısrakla göz göze gelir. Onu ürkütmemek için elinden geleni yapar ve kısrak bunu anlamış gibi gayet sakin davranır. Atların yanına gelen Folko onlarla konuşmaya başlar ve atlar artık sakindir. Folko'nun kendilerini sevmesine izin verirler. Folko en çok güzel tayı sevmek ister fakat kısrakın aksine tay çok yabaniidir. Kendini asla sevdirmez. Folko onunla konuşmaya devam eder ve ona birden Beyaz Yele deyiverir.

Folko atlarla ilgilenirken iki at hırsız da gizlenmiş, onları seyretmektedir. Folko gitmeye başladığında planı kurarlar ve kısrakı kaçırmaya karar verirler. Folko kayığına binmiş gitmeye çalışırken boğuşma seslerini duyar ve elinden bir şey gelmeyeceği için çaresizce uzaktan olanları izler. Tayı göremeyince kurtulduğunu anlar ve buruk da olsa bir sevinç yaşar. Kısrak yakalanır ama tay hırsızlardan kurtulmayı başarır.

Folko, başına gelenleri sadece kardeşine ve haranın eski seyislerinden Antonio'ya anlatır. Sonra beraber tayı aramaya çıkarlar. Bütün gün aradıktan sonra dinlenmeye karar verirler. İkisi de yorgunluktan uyuyakalmışken Antonio'nun atının kişnemesiyle uyanırlar. Folko sevinçle Antonio'ya kendilerine doğru gelen tayın Beyaz Yele olduğunu söyler. Tayın hırsızların elinden kurtulduğunu gören Folko ve Antonio gönül rahatlığı içinde geri dönerler.

Artık Folko'nun aklı sürekli Beyaz Yele'dedir. Bir gün haradaki seyislerin Beyaz Yele'yi yakalamaya çalıştıklarını görür. Beyaz Yele direnmektedir. Folko, yakalamalarına engel olmaya çalışır. Haranın patronu onun kendi atları olduğunu söyler. Folko da Beyaz Yele'yi kendisine vermelerini ister. Haranın patronu da güler ve yakalayabilirse onun olacağını söyler. Folko çok sevinir. Artık tek amacı Beyaz Yele'yi bulup yakalamak olmuştur.

Folko yine bir gün Beyaz Yele'yi ararken onu yalnız başına otlarken bulur. Yavaş yavaş Beyaz Yele'ye yaklaşır. Atın ürkmemesi için onunla konuşur, sakinleştirmeye çalışır. Beyaz Yele Folko'ya alışır ve onun kendisini sevmesine, kendisine dokunmasına izin verir. Bunu fırsat bilen Folko, ürktmeden onu yakalar ve eve götürür. Beyaz Yele bu duruma karşı koymaz. Fakat üzerine binmeye çalışırken hırçınlaşır ve Folko'nun elinden kurtulup kaçar. Folko çok üzülür, neredeyse ağlayacaktır. Bu olaydan sonra uzun süre Beyaz Yele'yi arar fakat bulamaz. Haraya gider ancak Beyaz Yele orada da yoktur. Artık umudunu iyice kaybeder.

Koca Seyis Antonyo, dedesinden izin alıp Folko'yu sirke götürür. Orada Beyaz Yele'nin annesi olan kısrağı görürler. Hırsızlar onu sirke satmaya getirmişlerdir. Antonyo bu olayın peşine düşer ve işin içinde haranın patronunun olduğu anlaşılır. Uzun zamandır Beyaz Yele'yi görmeyen ve onu çok özleyen Folko'nun haline acıyan Antonyo, haradakilere Beyaz Yele'yi sorar ve bulunduğu zaman satılacağını öğrenir. Fakat bunu Folko'ya söyleyemez. Folko bir gün balıktayken Beyaz Yele'ye rastlar. Ancak haradaki seyisler onu köşeye sıkıştırmış, yakalamaya çalışıyorlardır. Folko hemen Beyaz Yele'nin yardımına koşar. Beyaz Yele bu sefer Folko'ya sırtına binerken zorluk çıkarmaz. Adamlar onların etrafını ateşe verip köşeye sıkıştırmak isterler fakat yangın büyür ve tehlikeli bir durum halini alır. Beyaz Yele ateşlerin arasından geçmeyi başarır ve hızla kaçmaya başlar. O sırada önlerine Antonyo çıkar. Beyaz Yele korkar ve geri dönüp hızla koşmaya devam eder. Folko, ne yaparsa yapsın Beyaz Yele'yi durduramaz. Nehire doğru koşmaya devam eder. Haranın patronu çok pişman olur fakat artık çok geçtir. Beyaz Yele uçurumun başına gelince bir an durur ve sonra hızla akan nehire atlar. Ne kadar yüzse de akıntıya karşı koyamaz ve dostu Folko ile beraber sonsuzluğa giderler.

3.7.3. Karakter İncelemeleri

3.7.3.1. Folko

Hayalperest: Atlara çok düşkün olan, her zaman bir atı olsun isteyen Folko, dedesinin kendisi gibi balıkçı olması dayatmalarına rağmen hep seyis olmayı, atlarla zaman geçirmeyi, dünyadaki en güzel şeyin bu olduğunu hayal eder:

“Bu harika atlar Folko’nun rüyalarından hiç çıkmazdı. Dedesi Ösebyo’ya kalırsa torunu onun yolundan gidip balıkçı olacaktı. Hayır, Folko balıkçı olmayacaktı. Büyüyünce boğalara ve at sürülerine seyislik edecekti. Daha iyi bir iş var mıydı şu hayatta? Bütün gün at sırtında... Kara boğa sürülerinin peşinde dörtnala koşarsın... Yaban atlarını yakalayıp ehlileştirsin.” (Guillot, 2019, s. 9).

Hayvansever: Kitabın başkahramanı olan Folko hayvanları çok sever; onları korumak, ürkütmemek için elinden geleni yapar. Öyle ki kısrağa ve taya rastladığı zaman onları korkutmadan sevmek için çok çaba harcar. Bu da hayvansever bir karaktere sahip olduğunun göstergesidir:

“Heyecandan bayılmak üzere olan Folko’nun tek korkusu bu harika tayı ürkütmektir. Parmağını bile oynatmaya çekiniyordu. Sonunda cesaretini topladı. Usulcacık eğilip çekine çekine tayı okşamak için elini uzattı.

Tayın kocaman gözlerinde birden bir kıvılcım çaktı. Hafifçe şahlanarak geriledi, sonra başını eğip bir sıçrayışta çalıkların arasına daldı.

Folko hâlâ büyüünün etkisindeydi. Yoksa rüya mıydı bütün gördükleri? O güzelim hayal silinip gitmişti.” (Guillot, 2019, s. 12).

Kısrağın kendisinden korkmadığını gören Folko şefkatle ve sevgiyle kısrağa yaklaşır ve onu sever. Güzel sözler söyler ve onu daha da sakinleştirir. Kısrağın da Folko’nun bu sevgisine karşılıksız kalmaz. Başını Folko’nun omzuna eğer. Bu durum da yine Folko’nun hayvansever bir çocuk olduğunun açık bir göstergesidir:

“Ne var ki Folko büyük bir şaşkınlıkla kısrağın ürkmüş görünmediğini fark etti. Hatta hayvan Folko’ya birkaç adım yaklaştı bile. Sonra durup usul usul yanına sokulan çocuğa gözlerini dikti.

‘Güzelim benim,’ dedi Folko. ‘Benden korkmuyorsun, değil mi?’

Artık kısrağın bir adım ötesindeydi. Kısrağın o beyaz, uzun yüzünü ona uzattı. Çocuğun suyun tuzundan, rüzgârdan keçeleşmiş saçlarını yiyecekmiş gibi uzun uzun kokladı.

‘Dur canımın içi... Dur okşayayım seni...’

Folko, parmaklarını kısrağın ipek gibi yelinesine daldırdı. Başını çocuğun omzuna değiyordu.” (Guillot, 2019, s. 13).

Duygusal: Folko, son derece duygusal bir çocuktur. Karakterinde barındırdığı hayvan sevgisi onu hayvanlarla ilgili konularda daha hassas ve duygusal yapmıştır. Öyle ki annesi hırsızlarca kaçırılan tayın annesinin peşinden gitmesi karşısında çok üzülür, ağlayacak duruma gelir:

“O muhteşem tay, Folko’nun umutsuz sesini duyamazdı artık. Küçük yaban atı burun deliklerini rüzgâra vermiş, bütün hızıyla annesini alıp gitmiş olan at hırsızlarının peşine düşmüştü.

Karanlıkta giderek silinen küçük, beyaz bir lekeydi şimdi.

Folko, Kamarg bataklığındaki sazların rüzgârla inlediği ovanın ortasında yapayalnız kalmıştı. Kayığına döndüğünde dokunsalar ağlayacak haldeydi.” (Guillot, 2019, s. 26).

Beyaz Yele artık Folko’ya alışınca Folko onu evine getirir. Beyaz Yele bu duruma hiç karşı çıkmaz çünkü o da Folko’yu sevmektedir. Folko’nun sevinçten içi içine sığmazken bir hata yapar ve Beyaz Yele’nin sırtına biner. Beyaz Yele çok sinirlenir ve Folko’yu sırtından atıp kaçar gider. Folko her ne kadar düştüğü için çok acı çekse de onu asıl acıtan Beyaz Yele’nin gitmesi olur. Dedesini görmese ağlayacaktır. Bu durum da duygusal bir karakter özelliğine sahip olduğunu göstermektedir:

“Folko’nun dizginleri yoktu ama dert değildi, bir ip de işini görürdü. Beyaz Yele önce biraz huysuzlandıysa da sonra ipin çenesinin altından geçirilmesine ses çıkarmadı.

Atının omzunun dibinde duran Folko, iki eliyle yeleye yapıştığı gibi yaylandı ve elinden geldiği kadar ağırlığını vermeden Beyaz Yele’nin sırtına oturuverdi.

Gafil avlanan Beyaz Yele bir anda şahlanıp yana sıçradı. Arkadaşının sesini duymaz olmuştu. Sırtına binilmeye çalışılınca yıldı damarları kabarmış, kan beynine sıçramıştı.

Folko dizlerini sıkıp yeleye sımsıkı yapıştıysa da para etmedi. Beyaz Yele iki sıçrayışta sırtındakini silkeleyip yere fırlattı.

Folko toprağa yüzükoyun kapaklanmış, acıdan kıvranıyordu. Sonra ayağa kalktı.

Beyaz Yele uzaklaşmıştı bile. Folko’nun gözü önünde küçük çamlığı dönerek dörtlüğe gözden kayboldu.

Rüya bitmişti...

Folko dokunsalar ağlayacak haldeydi. Tam o sırada kayığı kıyıya yanaştıran dedesini görmese dayanamaz, hüngür hüngür boşaltırdı içini.” (Guillot, 2019, s. 72-73).

Tez Canlı: Başkahraman Folko sevdiği şeyler konusunda sabırsız olan, amacına oyalanmadan bir an önce ulaşmak isteyen Folko’nun bu özellikleri tezcanlı bir karaktere sahip olduğunu göstermektedir. Beyaz Yele’yi bulmak için Antonyo ile beraber çıktıkları yolculukta Antonyo dinlenmek istediğinde Folko bu teklife hiç sıcak bakmaz. Akıllı fikri Beyaz Yele’de olduğu için bir an önce bulup kavuşmak ister. Bu da tezcanlı olmasının bir sonucudur:

“Koca seyisle Folko öğlen olunca attan indiler. Antonyo’nun çıkımındaki peynir ve kuru incirlerle karınlarını doyurup keçi derisinden tulumun karnını sıkı sıkı sırayla su içtiler.

‘Azıcık kestirelim bakalım.’

Oysa Folko yerinde duramıyordu.

‘Dinlenmeden olmaz, ufaklık. Güneş insanı kavuruyor. Uzan şu otların arasına, sil kafandan her şeyi.’

Söylemesi kolaydı tabii...

Folko, Beyaz Yele’yi aklından atabilir miydi hiç? Karşılaştıkları günden beri akli fikri, gönlünü kazanabileceğini sezdiği o harika beyaz taydaydı.” (Guillot, 2019, s. 32).

Fedakâr: Folko her ne kadar seyis olma hayali de kursa kendisini büyüten dedesini üzmemek için balık tutmayı da bırakmaz. Ne kadar acı da çekse dedesi için o acılara katlanır. Bu da Folko’nun fedakâr bir karaktere sahip olmasının sonucudur:

“Böylece mevsimler gelip geçti.

Sırf büyükbabası Ösebyo’nun gönlü olsun diye Folko balık mevsiminde, nehirde avlanan balıkçıların yanında işe girdi.

Gece yaralarına kadar ağ atıyor, elleri parça parça oluyordu.” (Guillot, 2019, s. 38).

Vefalı: Kitabın başkahramanı Folko’nun Beyaz Yele’ye olan sevgisi bir heves değil gerçek bir dostluk göstergesidir. Folko yorgunluktan bittiği zamanlarda bile Beyaz Yele’yi, iyi olup olmadığını, ne yaptığını düşünür. Folko’nun bu tutumu da vefalı bir karaktere özelliği gösterdiğinin açık bir göstergesidir:

“Bütün gün balıkta yorgunluktan bitmesine rağmen Folko’nun gözüne bir türlü uyku girmezdi. Beyaz Yele’yi düşlerdi hep. Evinden, bataklığından, haralardan uzakta, akli hep dostu beyaz prensteydi.” (Guillot, 2019, s. 38).

Beyaz Yele’ye karşı son derece hassas olan Folko her an onu düşünmekten kendini alıkoyamaz. Bu da vefalı bir karaktere sahip olduğunun örneklerindedir:

“Folko gece rüyasında Beyaz Yele’yi görmüş, yetmiyormuş gibi gözünü açar açmaz aklına ilk gelen yine o olmuştu. O yabancı kardeşlerinin arasında, güzelim atlar ülkesinde dostunu çoktan unutmuş olmalıydı.” (Guillot, 2019, s. 67).

Cesur: Folko küçük bir çocuk olmasına rağmen yeri geldiği zaman cesaretli davranmaktan geri durmaz. Çünkü Beyaz Yele’yi çok sevmektedir. Haranın patronu Beyaz Yele’yi yakalamak için sıkıştırdığında hiç korkmadan ve tereddüt etmeden kendini tehlikenin kucağına atar:

“Folko kayıktan atlacağı gibi var gücüyle, çamurları sıçrata sıçrata ateşlerin yandığı tarafa koştu. Bir ara ayağı kayarak yere kapaklandı. Kalktığında çamura batmadık yeri kalmamıştı.

...

Tıpkı seyisler gibi Folko da arkadaşının nasıl bir belaya çattığını hemen anlamıştı. Soluk soluğa koşuyordu çocuk. Suyu kaplı ovayı bir uçtan bir uca aşarken aklında tek bir düşünce vardı: Beyaz Yele’yi kurtarmak.

Folko ateş çemberinin sınırındaydı şimdi. Gececek bir yer bulmalıydı ama nasıl?

Çocuk kendini yüzükoyun suya bıraktı. Kömürleşmiş çalılarının arasındaki dar bir geçitte, el yordamıyla sürünerek ilerlemeye koyuldu. Sonunda saçları kavrulmuş, elleri

yanmış olarak ateş duvarını aşmayı başardı. Umutsuzca seslenerek sazların arasından koşmaya başladı.” (Guillot, 2019, s. 101-102).

Karakterle İlgili Genel Değerlendirme: Kitabın başkahramanlarından biri olan Folko karakteri, çevresiyle olan ilişkisi, davranışları, konuşmaları ve olaylara karşı tutumu dikkate alınarak oluşturulmuştur.

Folko'nun karakter özellikleri açık ve net bir şekilde ortaya koyulmuştur. Karakter özellikleri birbiriyle tutarsız değildir. Bu özellikler ilgi çekici özellikler olmasa bile bu özelliklerin verilmesi okurun ilgisini çekebilir. Karakter özelliklerinin çocuk gerçekliğine uygun olarak oluşturuldukları söylenemez. Açık karakter özelliği gösteren Folko, kitap boyunca sürekli aynı özellikleri sergilemiş, herhangi bir değişiklik göstermemiştir. Bu da durağan bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir.

Sadece olumlu özellikler sergileyen Folko karakteri bu nedenle çocukların kendisiyle özdeşim kurabileceği bir karakter olmaktan uzaklaşmıştır. Her zaman iyi özellikler göstermesi, çocuklara özgü özellikler yerine yetişkin gibi davranması çocuk okurun kendisini eksik hissetmesine neden olabilir. Folko'nun açık karakter özelliği göstermesi olumlu bir durumdur. Hayalperest, duygusal, hayvansever, fedakâr, vefalı ve cesur olması karakter eğitiminde kullanılacak niteliklerdir. Sadece tez canlı olması karakter eğitiminde kullanılamayacak bir özellik olarak ele alınabilir. Folko karakteri, çocuk dünyasına yakın bir görüntü oluşturmamaktadır. Bu da okuyucunun karakterle özdeşim kurmasına, kendisini olayların içinde hissetmesine engel olabilecek bir durumdur. Buradan da karakterin idealize edildiği sonucuna ulaşılır.

3.7.3.2. Beyaz Yele

Temkinli: Kitabın başkahramanlarından biri olan Beyaz Yele, yıldı atı olmanın verdiği yabani içgüdünün yanında bir de insanoğlunun vicdansızlığı ile karşılaşınca kimseyi yanına yaklaştırmamaya başlar. Folko her ne kadar konuşup onu sakinleştirmeye de çalışsa Beyaz Yele çok hırçın davranır ve kendisini hırsızların bağladığı iplerden kurtarmaya çalışan Folko'ya saldırır. Bu da tayın kendini korumak için temkinli davrandığını gösterir:

“Tayın ömründe ilk kez karşılaştığı insanoğulları canını yakmış, onu sersemletip iplerle bağlamıştı. Beyaz Yele, bütün içgüdüleri bir bir uyanmakta olan bir hayvancıktı artık.

Folko dostunu iplerden kurtarmak için uzattığı elini birden geri çekti. Beyaz Yele'nin dişleriyle elini parçalamasına ramak kalmıştı.” (Guillot, 2019, s. 24).

Beyaz Yele annesiyle beraber yaşadığı o talihsiz olaydan sonra insanlara karşı hep tedbirli davranmıştır. Ovaya gelen bir insanın kokusunu alır almaz kişneyerek diğer atları uyarıp kaçır. İnsanları asla kendine yaklaştırmaz:

“Ama hepsinden önemlisi, kanı kaynayan, öfkesi kabardı mı gözü dünyayı görmeyen zorlu bir attı Beyaz Yele. İnsanoğulları, kendi gölgesinden bile korktuğu bir çağda, bataklıkta onu anasından koparmışlardı. Bu büyük felaket başına geldiğinde henüz gencecikti.

Ne olursa olsun bunu unutamazdı. İnsanları düşman bellemişti bir kere. Su katılmamış yaban hayvanları gibi yaban domuzları, tilkiler gibi Beyaz Yele de insan kokusunu çok uzaktan tanıyordu.

Ovaya bir seyisin gölgesinin düşmesiyle, tay sürüsünün başını çeken Beyaz Yele'nin kişneyerek ‘kaç’ işareti vermesi bir oluyordu. Antonyo bile bir kez olsun yanına yaklaşabilmiş değildi.” (Guillot, 2019, s. 36-37).

Folko bir gün Beyaz Yele ile karşılaştığında her ne kadar tatlı diliyle atın ruhunu okşasa da Beyaz Yele tedbiri elden bırakmaz ve Folko'ya karşı hep mesafeli olur. Buradan da Beyaz Yele'nin temkinli bir karaktere sahip olduğu sonucuna ulaşılır:

“Ne var ki tatlı ses içini okşasa da Beyaz Yele atların krallığının sınırını çizen bataklığın kıyısında Folko'ya hep birkaç adım mesafede durur, adeta ona ‘Sen,’derdi, ‘sen de onlardansın, bir insansın. Aynı soydan değiliz.” (Guillot, 2019, s. 37).

Mücadeleci: Beyaz Yele başına ne gelirse gelsin asla pes etmeyen, mücadeleden vazgeçmeyen bir karaktere sahiptir. Onu yakalamak isteyen seyislerle gücünün son noktasına kadar mücadele eder. Yakalanması için yapılan işkencelerle nefesi kesilene kadar savaşır:

“Beyaz Yele yakalanmıştı.

Olanca öfkesiyle yerinden bir milim kıpırdamayan çitlere saldırdıysa da can acısıyla yere yuvarlandı. Ama derhal kalkıp kazıklar boyunca dört dönerek kaçabileceği bir gedik aramaya koyuldu.

Seyisler atlarından inmişlerdi. Çitleri siper almış, Beyaz Yele'nin koşusunu seyrediyorlardı. İçlerinden biri neden sonra Beyaz Yele'nin boynuna kemendi geçirmeyi başarıp anında çitin öbür tarafına atladı. Öbür seyisler de derhal yardımına koşular.

Adam gayet çevikti çevik olmasına ama çok geçmeden bunun para etmediğini gördü. Harada yakalanan bir atın bu kadar direndiği görülüş şey değildi.

Boynuna dolanan kement soluğunu kesse de Beyaz Yele hâlâ pes etmemişti.

İnsanoğulları bir kez daha işkence ediyordu ona. Soluğu kesilen, gücü tükenen soylu aygır kendini toplayıp saldırıya geçti.

O sırada haranın sahibiyle Antonyo da yetişmişlerdi.

‘Açılın! Geri kaçın!’ diye haykırdı Antonyo.

Tam o anda, ipin ucunu inatla bırakmamış olan seyis yere yuvarlanıverdi.

‘Canına mı susadın?’ diye haykırdı Antonyo.

İyice zıvanadan çıkmış durumdaki Beyaz Yele’nin adamları dişleriyle paralaması ya da çiftleyle çiftleyle pestile çevirmesi işten değildi. Neyse ki ipini koparmayı başarmıştı.” (Guillot, 2019, s. 44).

Yine kendisini yakalamak için uğraşan haranın patronu ve seyislerine kendini teslim etmez, adeta akıllıca hamleler yaparak onları alt eder ve başarılı mücadelesinin ardından ellerinden kurtulmayı başarır. Asil bir ruha sahip olan Beyaz Yele asla kendisini kısıtlamalarına izin vermez. Bu da mücadelecî karakter yapısının sonucudur:

“Beyaz Yele inadına atlıların burnunun dibine dikilmişti. Seyisler hemen açılıp eyerlerinin başına doladıkları kementlerini çözdüler.

‘Bana bırakın!’

Patron kemendi eline almıştı bile. Ama fırlatmaya fırsat bulamadı.

Beyaz Yele güzelim tüylerini çamurlara bulayarak, vahşî bir kişnemeyle adamın üzerine yürümüşü.

Korkunç bir saldırıydı bu. Toprağın kurumaya yüz tuttuğu dar bir tümsekte göğüs göğüse geldiler.

Atlar karşılıklı şaha kalkmıştı. Beyaz yele patronun atını dişliyor, toynaklarıyla dövüyor, göğsüyle itiyordu. Patron dizginleri bırakmış, altındaki kısırağın yelesine yapışmıştı. O da güçlü, yiğit bir kısıraktı doğrusu. Beyaz Yele’nin darbesini göğüsleyip biraz açıldı ve bütün ağırlığıyla ayaklarının üstüne indi.

O sırada seyisler de koşturuyordu.

Fakat öfkesinden zıvanadan çıkmış olan Beyaz Yele yeniden saldırıya geçmişti. Patronun atı birden şaha kalkınca adam, ayakları üzengilerden kurtularak, yere kapaklandı.” (Guillot, 2019, s. 51-52).

Vefalı: Kitabın başkahramanlarından olan Beyaz Yele yapısı gereği her ne kadar yabani de olsa Folko’nun sevgisine, iyi niyetine karşılıksız kalmaz. Folko’nun kendisini evcilleştirmesine, sırtına binmesine karşı çıkıp kaçıp gitse bile hiçbir zorlama olmadan tekrar Folko’nun yanına gelir. Bu da Beyaz Yele’nin vefalı bir dost olduğunun göstergelerindendir:

“Çocuk birden kulak kabarttı. Dışarıda, otlarda ayak sesleri duyar gibi olmuştu. Sesler yaklaşıyordu. Derken Folko arkadaşının sesini net olarak duydu. Beyaz Yele’nin okşanmaya razı olduğunda dudaklarını titreten tatlı, nazlı kişnemesini binlerce sesin içinden ayırt edebilirdi.

Folko’nun yüreği göğsünden fırlayacak gibi çarpıyordu. Bir anda içi büyük bir sevinçle dolmuştu.

Beyaz Yele geri dönmüşü!

Folko hemen kapıya koştu.

O beyaz gölge, kapıdan dolan güneşin içinde bütün görkemiyle belirmişti. Beyaz Yele ağır ağır başını kaldırdı. Bitkindi. İri kara gözlerinin derinliklerinde bakışlarını bulutlandırın bir ışık yanıp sönüyordu.

‘Geri mi geldin sen?’ diye mırıldandı Folko.

Arkadaşının başını kollarının arasına alıp göğsüne bastırđı. O kadar duygulanmıştı ki sevincinden her an ağlayabilirdi.” (Guillot, 2019, s. 67-68).

Karakterle İlgili Genel Değerlendirme: Kitabın başkahramanlarından olan Beyaz Yele karakteri oluşturulurken çevresiyle olan ilişkisi, davranışları ve olaylara karşı tutumu temel alınmıştır.

Beyaz Yele’nin karakter özellikleri açık ve net bir şekilde oluşturulmuştur. Karakter özellikleri birbiriyle tutarsız değildir. Yabani bir hayvan olarak okurun karşısına çıkan Beyaz Yele’nin bu özellikleri ilgi çekici özellikler değildir. Çünkü at özelliği dışında herhangi bir özel nitelik yüklenmemiştir. Fakat var olan özelliklerinin kitabın diğer ana karakteri olan Folko’nun karakteriyle bütünleştirilerek verilmesi okuyucunun ilgisini çekmektedir. Açık karakter özelliği gösteren Beyaz Yele kitap boyunca sürekli aynı yönde özellikler sergilemiştir. Bu da durağan bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir.

Sadece olumlu özellikler sergilemesi Beyaz Yele’nin karakter özelliklerinin çocukların kendisiyle özdeşim kurmasını zorlaştırabilir. Beyaz Yele’nin açık karakter özelliği göstermesi olumlu bir durumdur. Beyaz Yele’nin temkinli, mücadeleci ve vefalı olması karakter eğitiminde kullanılabilecek niteliklerdir. Beyaz Yele karakteri, çocuk dünyasına yakın bir görüntü oluşturmamaktadır. Bu da okuyucunun karakterle özdeşim kurmasını, kendisini olayların içinde hissetmesini engelleyebilecek bir durumdur.

3.7.3.3. Antonyo

Sevecen: Haranın eski seyislerinden biri olan Antonyo, Folko’yu çok sevmektedir. Onun Beyaz Yele’ye olan sevdasını bildiği için onu bulması için sürekli Folko’ya yardım eder. Bir gün Beyaz Yele’nin yokluğundan dolayı üzgün olan Folko’yu şehre bayrama götürüp havasını değiştirmek ister. Bunun için Folko’nun dedesini ikna eder. Çocuğu üzgün görmeye dayanamaz. Buradan da Antonyo’nun sevecen bir karaktere sahip olduğu sonucuna ulaşılır:

“Ama Folko’yu inandıramamıştı. O hâlâ Beyaz Yele’nin başına bir şey geldiye diye kendi kendini yiyordu.

‘Bak ne diyeceğim,’ dedi Antonyo. ‘Göreceksin, havan değişecek. Hafta sonu ayağa kalkınca şehre götürüyüm seni.’

‘Şehre mi dedin?’

‘He ya. Ösebyo sesini çıkarmaz, onu ben hallederim. Hem gittiğimizde bayrama denk geleceğiz. Şu bataklıktan dışarı adımını atmadın oğlum. Şehri görürsün, arenaları,

yarışları, boğaları... Tamam mıdır, anlaştık mı? Pazar günü kulübeden alırım seni. Sevindin mi?’

‘Hem de nasıl!’

‘Öbür şeyi de kafana takma. Söz mü?’

‘Söz Antonyo.’

‘Tuhaf çocuksun be oğlum. Hadi bakalım, pazara görüşürüz. Geldiğimde hazır ol.’

Bataklığın kıyısındaki kulübeye dönerken şehirdeki bayram Folko’nun aklından çoktan uçup gitmişti. Doğrusu umurunda bile değildi. Akli fikri Beyaz Yele’de, bir daha kavuşamayacağından korktuğu o huysuz arkadaşındaydı.” (Guillot, 2019, s. 78-79).

Vefalı: Folko’nun dostu olan Antonyo, haranın patronu kendisini dinlemeyip Beyaz Yele’yi yakalatmak istediğinde onlara engel olamadığı için çok üzülür. Folko’nun ne kadar çok üzüleceğini düşündükçe kahrolur. Bu da Antonyo’nun vefalı bir karaktere sahip olduğunu göstermektedir:

“Antonyo içi kan ağlayarak ahırın yolunu tuttu. Yatak niyetine Franki’nin yanına, bir saman yığınının serilip uyurdu. Atının yanı başına uzandı. İhtiyar yoldaşı boynunu uzatıp burnunu onu her akşam güzelce okşayan elin altına soktu.

‘Vah zavallı atım benim. İkimizde de yaş yetmiş, iş bitmiş.’

Antonyo dostu Folko’nun çekeceği acıyı düşünüyor, kendi yüreğinde hissediyordu. Yaşlılığına kahrediyor, cesaret edip patrona kafa tutamadığına, sert konuşamadığına hayıflanıyordu.” (Guillot, 2019, s. 93).

Karakterle İlgili Genel Değerlendirme: Kitabın yan karakterlerinden olan Antonyo karakteri oluşturulurken çevresiyle olan ilişkisi, davranışları ve olaylara karşı tutumu ele alınmıştır.

Antonyo’nun karakter özellikleri açık ve net bir şekilde oluşturulmuştur. Karakter özellikleri birbiriyle tutarsız değildir. Antonyo’nun karakter özellikleri ilgi çekici özellikler değildir. Çünkü çocukların dünyasına uzak bir şekilde oluşturulmuştur. Fakat var olan özellikleri kitabın ana karakteri olan Folko’nun karakteriyle birleştiğinde okurun ilgisini çekebilir. Açık karakter özelliği gösteren Antonyo kitap boyunca sürekli aynı yönde özellikler sergilemiştir. Bu da durağan bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir.

Sadece olumlu özellikler sergilemesi Antonyo’nun karakter özelliklerinin çocukların dünyasından uzak olmasına, çocuk okurun karakterle özdeşim kurmayı zorlaştırmasına neden olabilir. Antonyo’nun açık karakter özelliği göstermesi olumlu bir durumdur. Antonyo’nun vefalı ve sevecen olması karakter eğitiminde kullanılacak niteliklerdir. Antonyo karakteri, çocuk dünyasına yakın bir görüntü oluşturmamaktadır. Bu da okuyucunun karakterle özdeşim kurmasını, kendisini

olayların içinde hissetmesini engelleyebilecek bir durumdur. Tüm bunlar da karakterin idealize edildiği sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

3.7.3.4. Diğer Kişiler

Kitaptaki ana karakterlerin gelişimlerine herhangi bir katkısı bulunmayan ve kitapta sadece isim olarak yer alan dekoratif kişiler de bulunmaktadır:

Kısrak, Folko'nun Kardeşi, Ösebyo, Cuzeppe, Haranın Patronu, Franki.

Tablo 23: Beyaz Yele: Karakterlerin Genel Görünümü

Karakterler		Karakter Türü	Karakterin Geliştirilme Biçimi
Folko	Baş Kişi	Açık, Durağan	Dramatik
Beyaz Yele	Baş Kişi	Açık, Durağan	Dramatik, Açıklama
Antonyo	Yan Kişi	Açık, Durağan	Dramatik

Yukarıdaki tabloya göre, Beyaz Yele adlı romanda incelenen karakterlerin tümü durağan özellik göstermektedir. Ayrıca bütün karakterlerin dramatik yöntemle oluşturulması, karakterlerin sahip oldukları özelliklerin gerçeğe uygun ve inandırıcı olmasını sağlamaktadır. Beyaz Yele karakteri geliştirilirken dramatik yöntemle beraber açıklama yönteminin de kullanılması bu karakterler hakkında okuyucunun kafasında soru işaretleri oluşmasını önlemiştir.

Tablo 24: Beyaz Yele: Karakter Nitelikleri

Folko Karakteri	
Karakter Eğitiminde Kullanılabilecek Nitelikler	Karakter Eğitiminde Kullanılmayacak Nitelikler

Hayalperest Hayvansever Duygusal Tez Canlı Fedakâr Vefalı Cesur	X
---	----------

Folko, karakter eğitiminde kullanılabilir özelliklere sahip bir karakterdir. Sadece olumlu karakter özellikleri göstermesi bu karakterin idealize edilerek oluşturulduğunu göstermektedir.

Tablo 25: Beyaz Yele: Karakter Nitelikleri

Beyaz Yele Karakteri	
Karakter Eğitiminde Kullanılabilir Nitelikler	Karakter Eğitiminde Kullanılmayacak Nitelikler
Temkinli Mücadeleci Vefalı	X

Beyaz Yele de karakter eğitiminde kullanılabilir özelliklere sahip bir karakterdir. Sahip olunan özellikler karakter eğitiminde kullanılabilir niteliktedir. Sadece olumlu karakter özellikleri göstererek oluşturulması Beyaz Yele karakterinin idealize edildiği sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

3.8. BUNUN ADI FİNDEL

3.8.1. Kitabın Tanıtımı

Kitabın Adı: Bunun Adı Findel

Yazarın Adı: Andrew Clements

Yayın Yılı: 2018

Yayın Yeri: İstanbul

Yayınevi: Günışığı Kitaplığı

Baskı Sayısı: 46

3.8.2. Kitabın Özeti

Nick beşinci sınıfa giden ve sınıfın afacan çocuklarından olan biridir. Derslerde her zaman ortaya bir fikir atar ve dersi kaynatmayı başarır. Bazı fikirler öğretmenlerin hoşuna gitse bile okuldaki diğer görevlilerin canını sıkar ve soluğu müdürün yanında alırlar.

Yine dersi kaynatmaya çalıştığı bir günde okulun en disiplinli öğretmenlerinden biri olan ve ayrıca çok da zeki olan Bayan Granger engeline takılır. Bayan Granger dilbilgisi ve edebiyat öğretmenidir. Yazım kurallarına da çok takıntılıdır. Bu nedenle her zaman yanında bir sözlük bulundurur ve öğrencilerine de zorla sözlük aldırır. İşte Nick, Bayan Granger'ın dersinde dersi kaynatmak adına öğretmene sözlük aşkından dolayı bütün bu sözlüklerdeki sözcüklerin nasıl bulduklarını sorar. Bütün sınıfın Nick'in niyetini anladığı gibi Bayan Granger da Nick'in niyetini anlar ve güzel güzel gülümseyerek ondan bu konuyu araştırıp bir rapor hazırlamasını ve sınıfta sunmasını ister ve kaldığı yerden dersine devam eder.

Nick eve gider gitmez araştırmaya başlar. Uzun araştırmaları sonucunda raporunu tamamlar ve rahat bir nefes alır. Ertesi gün okula gittiğinde çok stres olur. Bayan Granger'ı düşündükçe bu stres daha da artar. Aksi gibi o gün zaman çok çabuk geçmiş ve sıra Bayan Granger'ın dersine gelmiştir. Tüm stresine rağmen tahtaya çıkıp on iki dakika boyunca raporunu sunup bitirmiştir. Sunum yaparken Bayan Granger'ın onu tasdik etmesi Nick'in hoşuna gitmiştir. Tam o sırada Bayan Granger'ın saatine baktığını görür ve dersi kaynatma fikrini hemen uygular. Evden getirdiği sözlüğünü çantasından çıkarır ve konuyla ilgili konuşmaya devam eder. Arkadaşları da Nick'i can kulağıyla dinler. Bayan Granger ne kadar sinirlense de öğrencilerin ilgiyle dinlediklerini görünce ses etmez ve sessizce Nick'i dinler. Dersin bitmesine on dakika kala Nick'in konuşması biter. Bayan Granger Nick'e raporunun çok başarılı olduğunu söyler. Nick girdiği havanın etkisiyle sözcüklere neden o isimlerin verildiğini sorar. Bayan Granger son on dakikanın içine bu sorunun cevabını, o gün anlatacağı konuyu ve ev ödevini sıkıştırır. Böylece Nick'in planı yine suya düşer.

Bu olaydan yaklaşık üç ay sonra bir sabah okula giderken Nick'in aklına parlak bir fikir gelir. Okul çıkışı bir kırtasiyeye uğrar ve siyah bir findel istediğini söyler. Tezgâhtar kadın ne istediğini anlamayınca arkadaki tükenmez kalemleri göstererek findel der. O günden sonra Nick'in arkadaşları da kırtasiyeden sırayla

findel isterler. Findel sözcüğü giderek yaygınlaşmaya başlar. Bunun üzerine Bayan Granger bir gün Nick'i odasına çağırır ve bu işin fazla uzadığını söyler. Nick'i geri adım atmadığını görünce bu iş bittiği zaman eline geçecek bir mektup gösterir. Nick bu mektubun üzerine o günün tarihini yazar ve imzalar. Ayrıca Bayan Granger findel diyen her öğrenciyi okul çıkışı cezaya bırakır.

Olayın giderek büyümesi üzerine okul müdürü Bayan Chatham, Nick'in evine gelir. Ailesiyle konuşur fakat anne ve babası Nick'i destekler. Durum basın yoluyla geniş kitlelere ulaşır ve tüm ülkede duyulur. Findel sözcüğü artık ülkenin dört bir yanında kullanılmaktadır. Böylece Nick'in şöhreti de artar. Tüm bunlara rağmen her şey yine eskisi gibi olur ve findel akımı diner. Yine de findel sözcüğü artık yerleşmiş herhangi bir sözcüğe dönüşür. Nick artık parlak fikirlerini söylemekten çekinmeye başlar. Bu durum Nick'in iç dünyasında değişikliklere sebep olur. Artık daha sessiz ve dikkatli bir öğrencidir. Okulun son günü Bayan Granger'ın yanına gider ve mektup için geldiğini söyler. Bayan Granger olayın henüz bitmediğini, bitince mektubun mutlaka eline ulaşacağını söyler. Yıl içinde Nick'in yaptıklarının yanlış olmadığını, kendisiyle gurur duyduğunu da ekler.

Aradan geçen on yılın sonunda Nick üniversite üçüncü sınıftadır. Findel sözcüğü Nick'in çok zengin olmasını sağlamıştır. Nick parasının bir kısmını ailesine verir. Üniversitede olduğu o sonbaharda eline Bayan Granger'dan gelen bir paket ulaşır. Paketin içerisinde findelin de yer aldığı bir sözlük, sözlüğün kapağına iliştirilmiş bir not ve bir mektup vardır. Yıllar önce Bayan Granger'ın kendisi için yazdığı mektubu okuduğunda çok duygulanır. Mektubun yanında bir de Bayan Granger'ın en sevdiği kalemi ve kalemin klipsinin altına sıkıştırılmış içinde findel yazan bir kâğıt vardır. Nick de sevgili öğretmenini için onun adına öğrencilere burs veren bir vakıf kurar ve bir yılbaşı kartı gönderir. Kartın yanında bir de "Bu nesne Bayan Granger'a aittir ve kendisi onu istediği gibi adlandırabilir." yazan bir kalem vardır.

3.8.3. Karakter İncelemeleri

3.8.3.1. Nick Allen

Akıllı: Kitabın ana karakteri olan Nick afacan bir çocuktur. Ancak bu afacanlık yaramazlık olarak değil de zekâ belirtisi olarak kendini göstermektedir. Çünkü yaptığı afacanlıklar zekice yapılan hamlelerdir. Dersi kaynatıp ödevlerden

kaçmak için sorduğu soruların, ortaya attığı fikirlerin her biri ve bunları kullanma şekli Nick'in akıllı bir çocuk olduğunun göstergelerindedir:

“Peki, Nick bir baş belası mıydı? Öyle de denemez. Kesin olan şeydu: Nick Allen'in her zaman bir dolu fikri vardı ve onları kullanmayı iyi bilirdi.

Üçüncü sınıftayken bir keresinde, Bayan Deaver'ın sınıfını tropik bir adaya dönüştürmeye karar vermişti Nick. New Hampshire'daki hangi çocuk şubat ortasında azıcık yaz havasına hayır diyebilir ki? İşte, Nick de önce herkesten kahverengi ve yeşil kartonlardan küçük palmyeler yapıp her sıranın köşesine yapıştırmalarını istedi. Henüz altı aylık, çiçeği burnunda bir öğretmen olan Bayan Deaver bayıldı buna. ‘Aman ne hoş!’

Ertesi gün bütün kızlar saçlarına kâğıttan çiçekler, bütün oğlanlar da gözlerine güneş gözlüğü takmış, başlarına plaj şapkası geçirmişlerdi. Bayan Deaver ellerini çırparak, ‘Ne güzel rengârenk!’ dedi.

Bir sonraki gün Nick evden getirdiği bir tornavidayla sınıfın termostat ayarını yükseltip, yaklaşık otuz dereceye getirdi. Bütün çocuklar şort ve tişört giyerek çıplak ayakla dolaşmaya başladılar. Bayan Deaver kısa bir süre için sınıftan çıkınca da, Nick çepeçevre yerlere on fincan kadar ince beyaz kum serpti.” (Clements, 2018, s. 11-12).

Nick, sözcüklerin ortaya çıkışı ile ilgili yaptığı çalışmadan sonra bu konuyu kafasına takmıştır. Öğretmeninin dediklerini düşünüp dururken aklına bir fikir gelir. Artık kalem yerine findel sözcüğünü kullanmaya karar verir ve bu sözcüğü yaygınlaştırmak için elinden geleni yapar. Arkadaşlarını organize eder. Tüm bunlar da Nick'in akıllı bir çocuk olduğunun ve bu akli etkili bir şekilde kullandığının göstergesidir:

“İşte orada, Bahar Sokağı'yla Güney Bulvarı'nın köşesinde, bir eylül öğleden sonrası, evden bir blok uzaklıkta başladı olay. Parlak fikir Nick'in aklına o sırada geldi.

Ve sokaktan aşağıya, merdivenlerden yukarıya, kapıdan içeriye ve yukarı kattaki odasına koşuncaya kadar da yalnızca parlak bir fikir olmaktan çıkmıştı artık. Bir plana, hem de kapsamlı bir plana dönüşmüştü ve gerisi, Nick'in bu fikri eyleme geçirmesine kalmıştı. ‘Eylem’ ise Nick'in göbek adıydı.

Ertesi gün okul çıkışı plan uygulamaya kondu. Nick kırtasiye dükkânına girdi ve tezgâhın gerisindeki bayandan bir findel istedi.

Kadın alnını kırıştırdı. ‘Bir ne?’

Nick, ‘Bir findel, lütfen. Siyah,’ dedi ve kadına gülümsedi.

Kadın öne doğru eğilip, bir kulağını ona yaklaştırdı. ‘Ne istedin?’

Nick, ‘Bir findel,’ derken, kadının arkasındaki rafta duran tükenmez kalemleri işaret etti bu kez. ‘Siyah olsun, lütfen.’

Kadın Nick'e kalemi uzattı. Nick de parasını verip, ‘Teşekkür ederim,’ dedi ve çıkıp gitti.

Altı gün sonra kırtasiyecinin tezgâhı önünde bu kez Janet duruyordu. Aynı dükkân, aynı kadın. Bir gün önce John, ondan bir gün önce Pete, ondan bir gün önce Chris, ondan bir gün önce de Dave gelmişti. Janet, Nick'in aynı kadından findel istemek üzere gönderdiği beşinci çocuktü.

İşte, Janet findel istediğini söyler söylemez, kadın hemen elini kalemlere uzatıp, ‘Mavi mi, siyah mı?’ diye sordu.” (Clements, 2018, s. 44-47).

Nick'in kendisiyle röportaj yapmak için gelen muhabire kendini tanıtmadan, okuldaki başka bir öğrenciymiş gibi davranarak her şeyi anlatması, yer yer espriler yaparak durumu eğlenceli bir hale getirmesi Nick'in akıllı bir çocuk olduğunu ve bu aklını çok iyi kullandığını göstermektedir:

“O otoparka doğru yürürken, Bayan Granger için cümlelerini yazıp bitirmiş beş altı çocuk da başka bir kapıdan dışarıya çıktılar. Judy onların gülüşüp şakalaşmalarına kulak vererek yanları sıra yürüyordu. Derken onlara, ‘Çocuklar siz niye findel demekte ısrar ediyorsunuz? Okulda kalmaktan nefret etmiyor musunuz?’ diye sordu.

Sırt çantasının ağırlığından devrilecek gibi duran bir oğlan kafasını kaldırıp gülümsedi. ‘Çok da kötü değil. Orada bir sürü arkadaşım oluyor hep. O cümleyi tam altı yüz kere yazmış oldum ben şimdi.’

Sonra da, Bayan Granger'in zaten artık ceza kâğıtlarını denetlemediğini söyledi çocuklar. Bundan emindiler; çünkü, ‘Bu cezayı bir kalemle yazıyorum,’ yazılması gerekirken, dört beş cümlede bir herkes kalem yerine *findel* yazıyor ve Bayan Granger da hiç ses çıkarmıyormuş. Kızlardan biri övünerek, o günkü kâğıdına kırk beş kez *findel* yazdığını söyledi. ‘Bu yeni bir rekor,’ diye sırttı.

‘Ya şu Nick denen oğlan,’ diye sordu Judy, ‘Onun da okuldan sonra kalması gerekti mi?’

Çocuklar kıkırdaştılar. Kızıl kahverengi saçlı, uzun boylu, gözlüklü bir oğlan, ‘Bayan Granger, Nick'i öyle çok alıyordu ki, herkes onu evlat edinmek istediğini düşünüyor artık,’ dedi.

Muhabir gülümseyerek, ‘Bugün Nick'i bulup, onunla konuşabilir miyim acaba?’ diye sordu.

Oğlan, Judy'ye şöyle bir göz attı ve ‘Nick'in şu anda sizinle konuşmak isteyeceğini sanmıyorum,’ dedi. ‘Aptalca bir şey söyleyip, başını derde sokabilir.’ Sonra da arkadaşlarına bakıp sırttı. Çocuklar gülerken birbirlerini dürtükleyip, itişip kakışarak caddeden aşağıya doğru yürüdüler. Judy de arabasına atlayıp bürosuna gitti ve yazısının başına oturdu.

Ertesi sabah gazetenin bürosuna Judy Morgan adına kahverengi bir zarf geldi. Üstünde ‘Findel Hikâyesi’ yazılıydı. Judy zarfı açınca, içinden Lincoln İlkokulu beşinci sınıfının fotoğrafı çıktı. Bayan Granger ve öteki altı öğretmen yanlarında dikiliyordu; bütün öğrenciler düzgün giyinmiş, saçlar güzelce taranmıştı. Ancak fotoğrafta bir tuhaflık vardı.

Muhabir biraz daha yakından bakınca, çocukların hepsinin elindeki kalemi havaya kaldırmış, küçük dudaklarını aynı şekilde büzmüş olduklarını fark etti. Önce bir anlam veremedi; ama sonra, ‘Tabii ya! Bunların hepsi *findel* diyorlar!’ diye fisıldadı.

Fotoğrafın arkasında düzgün bir el yazısıyla, ‘3. sıra, soldan 5.’ yazıyordu.

Judy fotoğrafa bakınca, bir gün önce okulun bahçesinde konuştuğu o sırtkan, kızıl saçlı, gözlüklü oğlanı hemen tanıdı. ‘Vay vay vay! Tanıştığımıza memnun oldum, Bay Nicholas Allen,’ diye kahkahayı bastı.” (Clements, 2018, s. 71-74).

Vicdanlı: Romanın ana karakterlerinden biri olan Nick, kendisi yüzünden sınıfta azar işiten arkadaşının üzülmesine dayanamaz ve teneffüste ondan özür diler. Bu durum Nick'in vicdanlı, merhametli bir karakter yapısına sahip olduğunu göstermektedir:

“Gözlerini kitaptan ayırmayan Nick hiç kıpırdamadan, var gücüyle kulak tırmalayıcı tizlikte bir sesle öttü: ‘Ciiiiik!’

Bayan Avery de hemen saldırıya geçti. ‘Janet Fisk, derhal kes şunu!’

Nick’in dört sıra ötesinde oturan Janet önce bembeyaz oldu, sonra kıpkırmızı kesildi.

‘Ama ben yapmadım ki... yemin ederim.’ Janet’in sesi ağlamaklıydı.

Hata yaptığını anlayan Bayan Avery, Janet’tan özür diledi.

‘Ama belasını arayan biri var,’ dedi. Giderek daha çok atmaya andırmaya başlamıştı.

Nick okumaya devam etti ve başka cık sesi çıkarmadı.

Öğle tatilinde, Janet’in yanına gidip, onunla konuştu. Bayan Avery’nin arkadaşını suçlamış olmasından ötürü kendini kötü hissediyordu. Janet, Nick’le aynı mahallede oturuyor, arada sırada birlikte oyun oynuyorlardı. Janet, iyi beyzbol oynadığı gibi, futbolda da, ister kız ister erkek olsun okulda ne kadar çocuk varsa çoğundan daha iyiydi. ‘Baksana, Janet,’ dedi Nick, ‘okuma sırasında azarlandığın için kusura bakma. Benim suçumdu. O sesi çıkaran bendim.’

‘Sen mi?’ dedi Janet. ‘Peki, ama nasıl oldu da Bayan Avery benim yaptığımı sandı?’

Bunun üzerine Nick ona karatavukların hikâyesini anlatınca, bu Janet’a çok ilginç geldi. O da birkaç cık sesi çıkarmayı denedi. Ötüşleri Nick’inkilerden bile daha tiz ve cırlaktı. Janet bunu sır olarak saklayacağına söz verdi.” (Clements, 2018, s. 13-14).

Sorumluluk Sahibi: Nick Allen afacan olduğu kadar sorumluluklarının da bilincinde olan bir çocuktur. Her ne kadar okulda ödev verilmemesi için türlü oyunlar yapsa da okuldan gelir gelmez verilen ödevlerini düzgün bir şekilde araştırarak yapmaktadır. Bu da sorumluluk sahibi bir çocuk olduğunu göstermektedir:

“Nick’lerin evinde bir kural vardı: Önce Ev Ödevi. Hemen okuldan gelince yani. Nick, ağabeyi James’in iki yıl önce liseyi bitirene kadar yıllarca bu kural yüzünden homurdanıp durduğuna tanık olmuştu. Ama sonra, üniversitedeki ilk yarıyılı sonunda James mektubunda, ‘Notlarım çok iyi, çünkü buraya önce nelere öncelik vermem gerektiğini bilerek geldim,’ diye yazmıştı evdekilere. Bu mektup Nick’in anne babasını, beklemedikleri gibi, haklı çıkaran kanıt olmuştu. Eylülünden hazirana kadar ‘Önce Ev Ödevi’ kuralı geçerliydi.

...

Annesinin, Bayan Granger istedi diye satın aldığı gılgıcır kırmızı sözlükten tanımları buldu önce. Bu bir saate yakın sürdü. Sokağın aşağısından, John’ların bahçesinden bir beyzbol maçının sesleri geliyordu. Çığlıklar ve bağrışmalar eşliğinde birkaç dakika aralıkla yinelenen sopa vuruşları ve top yakalama sesleri. Ama Nick’in bir rapor yazması gerekiyordu. Bayan Granger için.

Nick sözlüğün ilk sayfasını açtı. ‘Sözcükler ve Kaynakları’ başlıklı bir önsöz vardı.

Şahane, diye düşündü Nick. Raporu için aradığı şey tam da buydu. Birkaç dakikada işi biterdi. Bütün ödevlerini tamamlayıp, dışarıya oyun oynamaya koşacağı zaman yüzüne vuracak güneşi ve rüzgârı şimdiden hissedebiliyordu.

...

Nick sözlüğü kapattığı gibi aşağı kata indi.

Nick'in ailesi çok kitap okurdu; dolayısıyla oturma odasının dört duvarından üçü kitap raflarıyla kaplıydı. İki ayrı ansiklopedi serisi vardı. Siyah seri büyükler, kırmızı seri çocuklar içindi. Nick, kırmızı serinin S cildini çıkarıp, *sözlük sözcüğünü* aradı. *İlk Sözlükler, Sözcük Dedektifleri ve Günümüz Sözlükleri* gibi başlıklar içeren üç sayfa dolusu yazı olduğunu gördü. Hiç iç açıcı değildi. Ama Nick yapmak zorundaydı; bu yüzden, divana çöküp hepsini okudu.

Üstelik, çocukların ansiklopedisindekileri okuyup bitirince, siyah olanını açtı ve sözlükler hakkında orada yazılanların da çoğunu okudu.” (Clements, 2018, s. 27-31).

Özgüvenli: Başkahraman Nick kendine güvenen, ne yaptığının farkında olan, hata yapmaktan korkmayan, fikirlerinin arkasında durup onları herkese karşı savunabilen bir çocuktur. Kendi sözcüğünü yaratıp bir furya başlattığında öğretmenleri artık vazgeçmesini, işin fazla uzadığını söyleseler de kendini onlara karşı çok net ve iyi bir şekilde ifade etmiştir. Düşüncelerini söylemekten asla çekinmemiştir. Bu da Nick'in özgüvenli bir karakter yapısına sahip olduğunu göstermektedir:

“Dersler bitince, gitti başını Bayan Granger'in ofisinin kapısından uzattı. ‘Benimle konuşmak mı istemiştiniz?’

‘Evet, Nicholas. Lütfen içeri gel, otur.’

Nick yerine yerleşince, Bayan Granger ona baktı ve, ‘Sence bu findel işi yeterince uzamadı mı? Okulun düzenini bozmaktan başka bir şey değil, öyle düşünmüyor musun?’

Nick güçlükle yutkundu, ama yine de, ‘Bence hiçbir zararı yok. Yalnızca eğleniyoruz; hem, o gerçekten gerçek bir sözcük. Kötü bir laf da değil, farklı sadece. Zaten sözcükler gerçekte böyle değişime uğramaz mı? Siz öyle söylemişsiniz.’

...

‘Ama benim için *findel* de bir o kadar anlamlı,’ dedi Nick. ‘Hem *kalamossözcüğünü* de birileri uydurmamış mı zaten?’

Bayan Granger'in gözlerinde bir kıvılcım yanıp söndü, ama tek söylediği şu oldu: ‘Demek bu işe bir son vermeyeceksin?’

Nick gözlerini dosdoğru onunkilerin içine dikerek, ‘Şey ben ve... yani birkaç arkadaşımınla birlikte bu sözcüğü kullanmaya yemin ettik; sözümüzü tutmak zorundayız. Hem, yanlış bir şey olduğunu da düşünmüyorum. Sözcüğümü seviyorum,’ dedi. İyi bir generalin olması gerektiği gibi, cesur görünmeye çalışıyordu.” (Clements, 2018, s. 53-55).

Okul müdürü Nick'in ailesiyle konuşmak için evlerine geldiğinde durumu ve Bayan Granger'in kurallarını anlattığında anne babası Bayan Granger'a hak verir. Nick bu durum karşısında kendini müdüre ve ailesine karşı savunmaya başlar. Kendisinin haklı olduğu noktaları açıklamaya çalışır. Bu da özgüvenli bir yapısının olmasının bir sonucudur:

“Müdür Hanım iç çekerek şöyle yanıtladı: ‘Evet, saçma sapan görüldüğü doğru. Ama Bayan Granger bunun çocukların ‘be’ demelerini engellemek gibi olduğunu düşünüyor. Kurallar olmak zorunda. Sözlükler de bunun için var. Hem zaten, asıl sorun o sözcük değil, otoriteye gösterilen saygısızlık.’

Nick'in annesi, 'Bayan Granger o konuda haklı,' dedi. 'Kurallar olmak zorunda. Çocuklar 'be' diyerek konuşmamalı orda burda, öyle değil mi?'

İşte bu noktada Nick burnunu soktu. 'Bayan Granger'ın sınıfındaki o kocaman sözlük var ya? *Be* sözcüğü mevcut onun içinde. Aradım, buldum. Sözlükte yer alan bir sözcüğü niye kullanmadığımı anlamıyorum. Üstelik, Bayan Granger o koça sözlük ne derse o kuraldır, demişti.' Nick bir ona, bir öbürüne, bir diğerine baktı. Üçü de apışıp kalmıştı. Birinci sınıf bir fikir bombası patlatmıştı Nick. (Clements, 2018, s. 61-62).

Cömert: Nick kendi zekâsının ürünü olan sözcük sayesinde küçük yaşta çok zengin olmuştur. Üniversiteye başladığı zaman sahip olduğu parasının bir kısmını ailesine vermek ister fakat onlar kabul etmeyince doğum günü hediyesi yerine saymalarını söyler ve onları ikna eder. Parasının bir kısmını da ağabeyi James'e kızının ileride üniversiteye gideceğini hatırlatarak vermek ister. Tüm bunlar Nick'in cömert, eli açık bir karaktere sahip olduğunu açıkça göstermektedir:

"On yıl sonra, Nick Allen üniversitenin üçüncü sınıfındaydı. O yılın kasım ayında iki önemli olay oldu.

Birincisi, Nick yirmi bir yaşına bastı ve böylece, babasının açmış olduğu hesap, yasal olarak Nick'in üzerine geçti.

Nick zengin oldu. Çok zengin. O kadar zengin olmuştu ki, gerçekten ne kadar zengin olduğunu kavramaktan acizdi.

Nick paranın bir kısmını anne ve babasına vermek istediye de, Allen'lar *ihtiyaçları olmadığını* söyleyerek *kabul etmediler*. Ama Nick onlara hep çok seyahat etmek istediklerini anımsatıp, bunu büyük bir doğum günü armağanı falan gibi görmelerini önerince, kabul ettiler.

Nick ağabeyi James'e de biraz para vermek istedi, ama o da *ihtiyacı olmadığını* söyleyerek *kabul etmedi*. Ancak Nick ona iki yaşındaki kızının bir gün büyüüp üniversiteye gideceğini anımsattı. Hem, James de bir zamanlar ona bütün beyzbol kartları koleksiyonunu vermemiş miydi?" (Clements, 2018, s. 102-103).

Vefalı: Kitabın ana karakteri olan Nick yapılan iyilikleri unutmayan, sevdiklerine değer veren vefalı bir çocuktur. Yıllar sonra çok sevdiği ilkokul öğretmeni Bayan Granger'ın ona yaptığı büyük sürpriz karşısında çok mutlu olur. Bu sürprizi ve Bayan Granger'ın ilkokuldayken kendisine verdiği dersleri, öğütleri unutmayan Nick de Bayan Granger'a bir sürpriz yapar. Buradan da Nick'in vefalı bir karaktere sahip olduğu sonucuna ulaşılır:

"Bir ay kadar sonra, Westfield'in eski kesiminde, ağaçların kocaman, evlerin küçücük olduğu mahallelerden birinde bir şey oldu. Yılbaşı sabahı, Bayan Granger'ın kapı zili çaldı. Öğretmen kapıyı açtı, ama kimseyi göremedi.

İç kapısının önüne bir paket bırakılmıştı. Üstüne kırmızı fiyonklu beyaz bir zarf iliştilmiş, yeşil kâğıdasarılmış bir kutu. Bayan Granger gülümseyerek pakete uzandı.

Paketi yerden alıp doğrulurken, dış kapısının yanındaki posta kutusundan, kırmızı-beyaz-mavi bir ekspres posta zarfı taşıdığını fark etti. Yılbaşı arifesinde postalanmış olmalıydı. Bayan Granger dış kapıyı açıp, posta kutusundaki zarfı kapıldığı gibi her iki kapıyı da kapadı ve titreyerek içeri kaçtı.

Salona gitti, divana oturdu. Ekspres mektup Westfield Eğitim Bürosu'ndandı. Önemli gözüktüğü için Bayan Granger zarfı hemen açtı.

Eğitim başmüfettişinden gelen bir tebrik mektubuydu. 'Eski öğrencilerinizden birinin' yaptığı bir milyon dolarlık bir bağışla yüksek eğitim bursu veren daimi bir vakıf kuruldu, deniyordu.

Vakfa, Lorelei Granger Öğrenci Vakfı adı verilecekti.

...

Bayan Granger kırmızı kurdeleyi çözdü, paket kâğıdını yırttı ve kutunun kapağını açtı. Sicim ve lolipop çubuklarıyla ya da burgu makarna ve zamkla yapılmış bir şey bekliyordu.

Ama bunların yerine lacivert kadife kaplı, ince uzun bir kutu buldu. Kutuyu açınca, içinden çok şık, altın bir dolmakalem çıktı. Elini dolduran, zarif, ağır bir kalemdi. Kalemin parlak yuvarlak yüzeyi üstüne işlenmiş bir yazı vardı. Bayan Granger divanın ucuna kayıp, okuma lambasını açmak zorunda kaldı. Böylece küçük harflerle yazılmış incecik üç satırı okuyabildi:

Bu nesne Bayan Lorelei Granger'a aittir ve kendisi onu istediği gibi adlandırabilir.

Nicholas Allen'dan sevgilerle.” (Clements, 2018, s. 109-112).

Karakterle İlgili Genel Değerlendirme: Kitabın ana karakterlerinden olan Nick oluşturulurken çevresiyle olan ilişkisi, davranışları, konuşmaları ve olaylara karşı tutumu dikkate alınmıştır.

Nick'in karakter özellikleri açık ve net bir şekilde ortaya koyulmuştur. Karakter özellikleri birbiriyle tutarsız değildir. Bu özellikler kitapta sıkça tekrar edildiği için okuyucunun zihninde net bir şekilde yer etmektedir. Açık karakter özelliği gösteren Nick, kitap boyunca sürekli aynı yönde özellikler sergilemiştir. Bu nedenle durağan bir yapıya sahip olduğu söylenebilir.

Nick'in açık karakter özelliği göstermesi olumlu bir durumdur. Akıllı, vicdanlı, sorumluluk sahibi, özgüvenli, cömert ve vefalı olması karakter eğitiminde kullanılabilir niteliklerdir. Ancak karakterin sürekli olumlu özellikler göstermesi, yetişkinlerde bir bireymiş gibi her zaman iyi özelliklere sahip olması okuyucunun ilgisini canlı tutmakta yetersiz kalabilir. Nick, çocuk dünyasına yakın bir profilde değildir. Sadece olumlu özellikler sergileyen Nick karakteri bu nedenle çocukların kendisiyle özdeşim kurabileceği bir karakter olmaktan uzaklaşmıştır. Her zaman iyi özellikler göstermesi, çocuklara özgü özellikler yerine yetişkin gibi davranması çocuk okurun kendisini eksik hissetmesine neden olabilir. Nick'in sahip olduğu tüm nitelikler karakter eğitiminde kullanılabilir. Buradan da karakterin idealize edildiği sonucuna ulaşılır.

3.8.3.2. Bayan Granger

Disiplinli: Kitabın ana karakterlerinden olan Bayan Granger kurallara uyan ve kendi kuralları olan, düzenli, disiplinli bir öğretmendir. Okula her koşulda zamanında gelmesi ve kılık kıyafetine çok dikkat etmesi, çocukların okul kurallarına uymaları için elinden geleni yapması da disiplinli bir karaktere sahip olduğunun göstergelerindedir:

“Bayan Granger kentin daha eski bir mahallesinde, derli toplu, küçük bir evde tek başına oturuyordu. Her sabah, ister güneş ister yağmur, ister kar ister buz, ister ayaz ister fırtına olsun, soluk mavi eski otomobiliyle okula gelirdi. Onca yıl devamsızlık ettiğini anımsayan yoktu.

İyice beyazlaşmış saçlarını başının arkasında, kuş yuvasına benzer bir topuz yapıyordu. Daha genç bayan öğretmenlerin kimisi gibi okula asla pantolonla gelmezdi. Daima beyaz gömlekle giydiği, etek ceket takımından oluşan, biri gri, biri mavi iki üniforması vardı. Gömleğinin yaka ortasına hep aynı küçük, işlemeli akik broşu takardı. Ve Bayan Granger terlemek nedir bilmeyen insanlardandı. Ceketini çıkarması için sıcaklığın otuz derecenin üstüne çıkması gerekirdi.

Bütün öğretmenler gibi o da kısa boyluydu. Beşinci sınıfta bile ondan uzun öğrenciler olurdu. Ama Bayan Granger insana devmiş gibi gelirdi. Bunun nedeni bakışlarıydı. Koyu gri gözlerini bütün dikkatiyle üstünüze çevirdiğinde, kendinizi bir toz zerresi gibi hissedebilirdiniz. Gözlerinin parladığı, içlerinin güldüğü de olurdu gerçi; arada gerçekten komik espriler patlattığını anlatan çocuklar vardı. Ama şöhreti esprilerinden kaynaklanmıyordu.

Herkes Bayan Granger’ın x-ışınlarıyla gördüğünden emindi. Onun on beş metre yakınında sakız çiğnemeyi aklınızdan bile geçiremezsiniz. Yoksa, anında sizi görüp yakalar ve sakızı parlak sarı küçük bir kartona yapıştırmanızı isterdi. Sonra da bu kartonu çengelli iğneyle gömleğinizin önüne takar ve o günün sonuna kadar okulda öyle dolaşmak zorunda kalırdınız. Bu da yetmez, kartonu eve götürüp, annenize ya da babanıza imzalattıktan sonra ertesi gün Bayan Granger’a getirmeniz gerekirdi. Onun gözünde, beşinci sınıfta olup olmamanızın bir farkı yoktu, önünde sonunda öğrencisi olacaktınız nasılsa.

Lincoln İlkokulu’nun bütün öğrencileri, sonunda beşinci sınıfa ulaştıklarında, yazım yanlışlarının, okuma becerilerinin, en kötüsü de sözcük bilgilerinin –haftalar, hatta aylar boyunca- Bayan Granger tarafından değerlendirileceğini çok iyi biliyorlardı.” (Clements, 2018, s. 16-18).

Bayan Granger’ın dersine önem vermesi, dersin bölünmemesi için elinden geleni yapması, katı kurallar koyması ve bu kurallardan asla taviz vermemesi de disiplinli bir karakter yapısına sahip olduğunu göstermektedir:

“Bir gülüşmedir koptu, ama Bayan Granger bakışlarını sertleştirince, sınıf yine sessizleşti ve dersin geri kalanı plana, yani Bayan Granger’ın planına uygun devam etti.

Dersten sonra herkes sınıftan çıkarken, Bayan Granger, ‘Nicholas? Sana söyleyecek bir... sözüm var,’ dedi. Söz sözcüğünün üstüne basmıştı.

Birden ağzı kuruyan Nick yutkundu, ama kararlıydı. Öğretmeninin masasına yaklaştı. ‘Buyrun, Bayan Granger?’

‘Komik bir fikirdi, Nicholas, ama bir daha dersimin bölünmesini istemiyorum. Anlaşıldı mı?’ Gözleri alev alevdi; ancak kor gibi yanmıyor da, daha çok ışık saçıyor gibiydiler.” (Clements, 2018, s. 49).

Zeki: Bayan Granger disiplinli olduğu kadar zeki de bir öğretmendir. Gözünden hiçbir şey kaçmaz. Hiçbir öğrenci onu kandırmayı başaramamıştır. Nitekim Nick’in ödev verilmesini engelleme girişimlerini de hemen anlamış ve oyunu tersine çevirmiştir. Buradan da zeki bir karakter yapısına sahip olduğu anlaşılmaktadır:

“İşte şimdi beşinci sınıfta, Bayan Granger’ın ilk dilbilgisi ve edebiyat dersinin sonlarındaydı ve sağanak yağacağını sezen bir çiftçi gibi, bir ödevin gelmek üzere olduğunu hissedebiliyordu.

Bayan Granger soluk almak üzere duraladığında, Nick parmağını kaldırdı. Bayan Granger önce önünde duran oturma şemasına göz attı, sonra Nick’e baktı. Keskin, gri gözleri henüz dikkat kesilmemişti.

‘Evet, Nicholas?’

‘Öğretmenim, sınıfta bir sürü sözlüğünüz var, hele şu koskocaman... Bu kadar sözcüğü nerden bulmuşlar? Başka başka sözcüklerden mi kopyalamışlar? Yani, çok kalın bir kitap gerçekten.’

Kafa yorucu, bomba gibi bir soruydu. Güm!

Çocukların kimi sırtırken, kimi saate göz attı. Nick bu konuda ünlüydü ve bütün sınıf onun niyetini anlamıştı.

Ne yazık ki, Bayan Granger da anlamıştı. Kısa bir an duraladıktan sonra, Nick’e gerçek olamayacak bir tatlılıkla gülümsedi. Gözleri fırtına öncesi bulutları gibi kararmıştı.

‘Bak sen, bu ne ilginç bir soru böyle, Nicholas. Bu konuda saatlerce konuşabilirim herhalde.’ Sınıfa göz gezdirdi. ‘Sizler de merak ediyor musunuz?’ Herkes başıyla onayladı. ‘İyi öyleyse, Nicholas, bu konuda biraz araştırma yapıp, sınıfa küçük bir sözlü rapor sunabilir misin? Yanıtı kendin bulursan, benim anlatmamdan çok daha yararlı olur. Gelecek ders raporun hazır olsun, lütfen.’

Bayan Granger, Nick’e tekrar gülümsedi. Tatlı tatlı. Ardından işine koyuldu.” (Clements, 2018, s. 24-25).

Sabırlı: Her ne kadar sert bir insan olarak görünse de Bayan Granger sabırlı bir karakter yapısına sahiptir. Öğrencilerine kolay kolay kızıp bağırılmaz. Sinirlendiği bir durum olduğunda bunu sakin ve tatlı bir dille anlatır. Nick hazırladığı raporu okurken ders kaynadığı için sinirlense bile bunu belli etmeden onu uyarır ve derse devam eder. Buradan da Bayan Granger’ın sabırlı bir insan olduğu sonucuna ulaşılır:

“ ‘Nicholas?’ Nick başını kaldırdı. Bayan Granger yerinden kalktı; oturduğu yüksek taburenin döşeme muşambasına sürten ahşap ayakları gıcırta çıkarınca, bütün kafalar dikelmış, sınıf yeniden dikkat kesilmişti. Bayan Granger gülümsedi, kaşlarını kaldırarak saatini gösterdi. ‘Nicholas, bence çocuklar bunu evde kendileri okusunlar. Şimdi’

John parmağını kaldırdı ve Bayan Granger başıyla onaylayınca, ‘Ama bende bu sözlük yok, Bayan Granger. Bendeki mavi,’ dedi. Birkaç çocuk daha, ‘Bendeki de,’ diye atıldılar hemen.

Bayan Granger sinirlendiğini belli etmemeye çalıştı. ‘Pekâlâ, Nick, ama çok uzun sürmesin. Yapacak başka şeylerimiz var bugün.’ ” (Clements, 2018, s. 36-37).

Şefkatli: Kitabın ana karakterlerinden olan Bayan Granger’ın sert görüntüsünün altında şefkatli bir yüreği vardır. Nick’in, findel furyasından sonra durgunlaşıp sessizleşmesine üzülmüş ve ona destek olmuştur. Bu da şefkatli bir insan olduğunun açık bir göstergesidir:

“Nick’in yanına doğru yürüyüp, yarım metre kadar önünde durdu. Nick yıl içinde boy atmış, ikisinin gözleri neredeyse aynı hizaya gelmişti. Nick, öğretmeninin bakışlarının daha yumuşak olmakla birlikte, gücünden hiçbir şey yitirmediğini fark etti. ‘Gördüğüm kadarıyla son birkaç aydır çok sessizleştin, Nicholas. Biliyor musun, sen bu yıl kötü bir şey yapmadın. Pek çok olay oldu, pek çok şey söylendi. Bazı zor günler geçirmiş olabilirsin. Ama seninki iyi bir fikirdi ve davranış biçiminden, çoğu zaman, gurur duydum.’

Nick mahcup olmuştu, ama Bayan Granger konuşmayı sürdürdü. ‘Ve senin hayatta yapacağın çok önemli şeyler var, Nicholas. Bundan kesinlikle eminim; birkaç gün zorlandın diye içine kapanmamalısın.’

Ardından uzandı, Nick’in elini sıkıp, gözlerinin içine baktı. Bakışları Nick’in daha önce hiç görmediği kadar parlaktı. ‘Senin gibi bir öğrenciye sahip olmak çok zevkliydi, Nicholas Allen. Şimdi git, güzel bir yaz geçir. Senden büyük başarılar bekliyorum, delikanlı.’

Bayan Granger, onun sınıftan çıkmasını beklerken, Nick kapıya varmadan önce dönüp, ‘Teşekkür ederim, efendim. Size de iyi tatiller dilerim,’ dedi ve ‘Gelecek yıl için birkaç yeni findel almayı da unutmayın,’ diye sırttı.” (Clements, 2018, s. 99-100).

Karakterle İlgili Genel Değerlendirme: Kitabın ana karakterlerinden biri olan Bayan Granger oluşturulurken çevresiyle olan ilişkisi, davranışları, konuşmaları ve olaylara karşı tutumu göz önünde bulundurulmuştur.

Bayan Granger’ın karakter özellikleri açık ve net bir şekilde ortaya koyulmuştur. Karakter özellikleri birbiriyle tutarsız değildir. Bu özellikler kitapta sıkça tekrar edildiği için okuyucunun zihninde net bir şekilde yer etmektedir. Açık karakter özelliği gösteren Bayan Granger, kitap boyunca sürekli aynı yönde özellikler sergilemiştir. Pek değişiklik göstermediği için durağan bir yapıya sahiptir.

Bayan Granger’ın açık karakter özelliği göstermesi olumlu bir durumdur. Zeki, disiplinli, sabırlı ve şefkatli olması karakter eğitiminde kullanılacak niteliklerdir. Ancak karakterin sürekli olumlu özellikler göstermesi okuyucunun ilgisini canlı tutmakta yetersiz kalabilir. Bayan Granger karakteri çocuk okurun kendi dünyasında rastlayabileceği bir karakterdir. Bu nedenle çocuklar kitabı okurken Bayan Granger’ı rahatlıkla hayal dünyalarına yerleştirebilir. Bayan

Granger'ın sahip olduğu tüm nitelikler karakter eğitiminde kullanılabilir. Buradan da karakterin idealize edildiği sonucuna ulaşılır.

3.8.3.3. Diğer Kişiler

Kitaptaki ana karakterlerin gelişimlerine herhangi bir katkısı bulunmayan ve kitapta sadece isim olarak yer alan dekoratif kişiler de bulunmaktadır:

Bayan Deaver, Bayan Avery, Bud Lawrence, Janet Fisk, Bayan Chatham, Judy Morgan, Ted Bell, Alice Lunderson, Nick'in Annesi, Nick'in Babası, James, Kırtasiyedeki Kasiyer Kadın.

Tablo 26: Bunun Adı Findel: Karakterlerin Genel Görünümü

Karakterler		Karakter Türü	Karakterin Geliştirilme Biçimi
Nick Allen	Baş Kişi	Açık, Durağan	Dramatik
Bayan Granger	Baş Kişi	Açık, Durağan	Dramatik Açıklama

Yukarıdaki tabloya göre, Bunun Adı Findel adlı romanda incelenen karakterlerin tümü durağan özellik göstermektedir. Ayrıca bütün karakterlerin dramatik yöntemle oluşturulması, karakterlerin sahip oldukları özelliklerin gerçeğe uygun ve inandırıcı olmasını sağlamaktadır. Bayan Granger karakteri geliştirirken dramatik ve açıklama yöntemi birlikte kullanılmıştır. Böylece karakter hakkında çocukların aklında şüphe oluşması ihtimali kalmamıştır.

Tablo 27: Bunun Adı Findel: Karakter Nitelikleri

Nick Karakteri	
Karakter Eğitiminde Kullanılabilecek Nitelikler	Karakter Eğitiminde Kullanılmayacak Nitelikler

Akıllı Vicdanlı Sorumluluk Sahibi Özgüvenli Cömert Vefalı	X
--	---

Nick, karakter eğitiminde kullanılacak özelliklere sahip bir karakterdir. Sadece olumlu karakter özellikleri göstermesi bu karakterin idealize edilerek oluşturulduğunu göstermektedir.

Tablo 28: Bunun Adı Fındel: Karakter Nitelikleri

Bayan Granger Karakteri	
Karakter Eğitiminde Kullanılacak Nitelikler	Karakter Eğitiminde Kullanılmayacak Nitelikler
Zeki Disiplinli Sabırlı Şefkatli	X

Bayan Granger, karakter eğitiminde kullanılacak özelliklere sahip bir karakterdir. Sadece olumlu karakter özellikleri göstermesi bu karakterin idealize edilerek oluşturulduğunu göstermektedir.

3.9. MOMO

3.9.1. Kitabın Tanıtımı

Kitabın Adı: Momo

Yazarın Adı: Michael Ende

Yayın Yılı: 2017

Yayın Yeri: İstanbul

Yayınevi: Pegasus Yayınları

Baskı Sayısı: 1 (7 milyondan fazla satış)

3.9.2. Kitabın Özeti

Eski zamanlarda büyük bir şehirde bulunan tiyatro harabelerinde tek başına yaşayan Momo'nun evi ve ailesi yoktur. Kendi bulduklarından ve başkalarının

verdiklerinden başka hiçbir şeyi olmayan küçük, yalnız bir kız çocuğudur. Ancak Momo halinden memnundur. Bulduğu eşyalar ve yiyecekler ona yetmektedir.

Bir gün yine harabelerde yalnız başına otururken iki adam gelir. Momo'ya birkaç soru sorarlar. Momo onların iyi niyetli olduklarını anlayınca sorularına tek tek cevap verir. Kendisini bir yuvaya yerleştirme fikrini duyduğunda Momo çok korkar ve panikler. Daha önce bir yuvada yaşadığını ve orada her gün dayak yediklerini söyler ve gitmek istemez. Momo'yu daha fazla korkutmak istemeyen adamlar bu defa onun da hoşuna gidecek bir fikir sunarlar ve Momo'nun yaşadığı yıkık taş ocağını onarıp adeta küçük bir ev hâline getirirler. O civardaki çocuklar, büyükler ellerine ne geçerse yiyecek, eşya, giyecek fark etmeden Momo'nun evine getirirler ve adeta küçük bir şölen verirler. Böylece Momo ile mahalle halkının dostluğu başlamış olur. Herkes Momo'yu çok sevmektedir. Çünkü Momo çok iyi bir dinleyici ve arkadaşdır. İnsanlar kavga bile etseler Momo'nun yanında daha sakin ve daha doğru düşünüp, orta yolu bularak giderler. Momo bunu sadece dinleyerek başarmaktadır.

Bir gün insanların zamanlarını çalmak üzerine planlar kuran duman adamlar Momo'nun yaşadığı yere gelirler. Çeşitli oyuncaklarla Momo'nun gözünü boyayıp onu kandırmaya çalışırlar. Ancak şehirde kandırdıkları diğer insanlar gibi Momo'yu hemen kandıramazlar. Momo'nun meraklı tavırları duman adamların işlerini baltalar. Çünkü kandırdıkları diğer insanlar zamanlarını bu duman adamlara satıp onların daha çok güçlenmesine neden olmuşlardır. Momo duman adamlarla yaşadıklarını en yakın dostları olan Gigi ve Beppo'ya anlatır ve beraberce herkesi kurtarmaya karar verirler.

Ertesi gün tüm mahalleyi örgütleyip olan biteni herkese anlatırlar. Özellikle Momo'nun anlattıkları herkesi çok etkiler. Sonra herkes duman adamların nasıl yakalanacağına dair fikirler ortaya atar. En sonunda ise bir gösteri yürüyüşü düzenleyerek duman adamların sırlarını açığa çıkarmaya karar verirler. Fakat toplantı günü geldiğinde kimse gelmez. Akşama kadar beklerler ama kimse gelmez. Kimsenin gelmediğini gören çocuklar da birer birer giderler. Ancak duman adamlar kendilerine karşı hazırlanan protesto gösterilerinden haberdar olurlar ve bu sefer onlar plan yaparlar. İlk olarak Momo'nun yakın arkadaşlarından olan Çöpçü Beppo'yu kandırarak işe başlarlar. Beppo istese de onlara karşı gelemez. Daha sonra da Turist Rehberi Gigi'yi hallederler.

Momo gece yarısı harabenin taş merdiveninde otururken birden bir kaplumbağa belirir ayaklarının dibinde. Momo kaplumbağayla konuşmaya başlar. Kaplumbağanın sırtında yazılar belirmeye başlar ve Momo bu yazılara göre hareket eder. Onlar harabeden ayrıldıktan sonra duman adamlar Momo için harabeye gelirler. Bulamayınca da onun peşine düşerler. Momo ve kaplumbağa uzun bir yürüyüşün ardından Hora Usta'nın yanına gelirler. Duman adamlar ise Momo'nun izini kaybederler. Hora Usta Momo'ya duman adamları ve zamanla ilgili sistemleri anlatır. Duman adamların neden insanların zamanlarını çaldıklarından bahseder. Sonra Momo'yu geri gönderir.

Kendini bir anda tiyatro harabelerinde bulan Momo yanında yine kaplumbağayı görünce sevinir. Kaplumbağayla beraber dostları Gigi ve Beppo'yu aramaya çıkar. Onların ve şehirdeki diğer insanların da duman adamların tuzağına düştüklerini görür. Sonra şehirde duman adamlara yakalanır ve onlar için çalışmayı mecbur kabul etmiş gibi görünür. Momo ertesi gün duman adamların kendisini beklediklerini bildiği için harabelere gitmez. Bütün gün kalabalık yerlerde dolaşır durur. Yorgunluktan bitkin düştüğü bir anda duman adamlar onu kaçıtır ama o karanlık bir noktada kamyonetten atlar ve kaçar. Sonra arkadaşlarını düşünür. Tek kurtuluşun kendisi olduğunu iyice kavradıktan sonra içini bir cesaret kaplar ve hemen harekete geçer.

Kaplumbağa ile tekrar karşılaşınca yine Hora Usta'ya giderler. Hora Usta bu kez detaylı bir planla duman adamların nasıl yok edilebileceğini anlatır. Hora Usta uyuyup zaman durduğunda elinde saat çiçeği beliren Momo hemen harekete geçer. Zamanın durduğunu anlayan duman adamlar depolarına gitmek için telaşa hareketlenirler. Momo da onları takip eder. Sonunda duman adamların deposuna giren Momo kaplumbağanın da yardımıyla bütün talimatları yerine getirir ve tüm duman adamların yok olmasını sağlar. Artık bütün saat çiçekleri serbest kalır ve sahiplerine ulaşır. Dünya normal düzenine döner ve Momo da dostlarına kavuşur.

3.9.3. Karakter İncelemeleri

3.9.3.1. Momo

Vefalı: Kitabın ana karakteri olan Momo dostlarına çok bağlı olan, onlar için her şeyi yapan vefalı bir karakterdir. En zor anlarında bile dostlarını düşünür. Öyle ki en yakın dostlarından biri olan Çöpçü Beppo'nun konuşmalarıyla alay

edilmesine karşın Momo onu çok sevdiği için söylediklerini önemser. Buradan da vefalı bir karakter yapısına sahip olduğu sonucuna ulaşılır:

“Çöpçü Beppo’nun konuşmalarını duyup da onunla alay eden ve anlattıklarına kahkahalarla gülen çok fazla insan oluyordu. Oysa Momo onu seviyor, onun sözlerine değer veriyordu.” (Ende, 2017, s. 45).

Momo duman adamlar tarafından zamanları çalınan dostlarına yardım etmek ve onları bulmak için elinden geleni yapmaktadır. Bu durum da açık bir şekilde Momo’nun vefalı karakter özelliğine sahip olduğunu göstermektedir:

“İhtiyar Beppo başını sallayarak onayladı. ‘Evet, kesinlikle bir tür salgın olmalı bu!’

‘Ama öyleyse,’ diye atıldı Momo, ‘dostlarımıza yardım etmemiz gerekiyor!’

O gece hep beraber uzun uzun ne yapabileceklerini konuştular. Fakat duman adamlardan ve onların uğraşlarından hiç haberleri yoktu.

Bu olaydan sonraki günlerde Momo eski dostlarını aramaya koyuldu. Neden artık kendisini aramadıklarını, neler olduğunu öğrenecekti.” (Ende, 2017, s. 91).

Zamanında Momo’ya yardım eden ve beraberken mutlu olduğu herkese uğrayan, halini hatırlayan, onları karşılıksız seven, yapılan iyilikleri asla unutmayan Momo’nun bu tutumu vefalı bir karaktere sahip olduğunun göstergelerindedir:

“Momo böylece eski dostlarını birer birer dolaştı. Vaktiyle ona tahta parçalarından masa ve sandalye yapmış marangoza gitti. Yatak ve yorgan vermiş kadınlara gitti. Sözün kısası, eskiden kendisine gelip konuşarak huzur ve neşe bulan kim varsa hepsini bir bir aradı. Hepsi de tekrar gelmeye söz verdiler. İçlerinden bazıları sözlerinde durmadı, bir kısmı vakit bulamadıkları için gelemedi ama dostlarının çoğu geldi, tıpkı ilk günlerdeki gibi.” (Ende, 2017, s. 98).

Akıllı: Momo küçük yaşına rağmen içinde bulunduğu durumları çok iyi analiz edebilen akıllı bir çocuktur. Akıllı bir çocuk olduğu için mahalledeki herkesin gönlünü fethetmiştir. Öyle ki duman adamlar kendisiyle konuşmak için onu oyuncaklarla kandırmaya çalıştığında onlara inanmamış, duman adamlarla arasında bir savaş olacağını da daha ilk anda sezinlemiştir. Bu da akıllı bir çocuk olduğunun göstergesidir:

“Duman adam Momo’nun ne diyeceğini gülümseyerek bekledi. Ama Momo hiç konuşmadan inatla adamın yüzüne bakmayı sürdürüyordu. ‘Artık arkadaşlarına gerek yok, anlıyor musun?’ diye hırsla söylendi adam. ‘Bütün bu güzel şeylere sahip olduktan sonra. Üstelik başka şeyler de gelecek ve vaktin nasıl geçtiğini anlamayacaksın. Bunları istiyorsun herhalde. Bu harika bebeği istersin, değil mi? Senin olsun mu? Ne dersin?’

Momo bir savaşın önünde durduğunu, hatta onun tam içinde bulunduğunu sezinliyordu. Fakat bu savaşın nedenini, niçinini ve kime karşı olduğunu bilemiyordu. Bu yabancıнын sesini dinledikçe tıpkı bebeği dinlerken olduğu gibi bir ses duyuyor ama asıl konuşanı görmüyordu. Başını iki yana salladı.” (Ende, 2017, s. 104).

Cesur: Momo harabe tiyatrodaki tek başına yaşadığı ve zorluklar karşısında tek başına savaştığı için cesur bir karakter oluşturmuştur. Yaşı küçük olmasına rağmen başlarına gelen olaylar karşısında soğukkanlı bir şekilde davranıp durumu kurtarmaya çalışmıştır. Yakın dostları duman adamların tuzağına düştüğü zaman bile cesaretini toplayıp onları kurtarmak için uğraşmıştır:

“O anda Momo, Beppo ve Gigi’nin zaman tasarrufu ve salgın konusundaki sözlerini hatırladı. Duman adamın bu işle bir bağlantısı olduğunu sezdi. İki dostunun da şimdi yanında olmamalarına üzüldü. Kendini hiç bu kadar yalnız hissetmemişti ama yine de korkmamaya karar verdi. Bütün gücünü topladı ve duman adamın sığındığı o karanlık boşluğa sızmaya uğraştı.” (Ende, 2017, s. 107).

Kendini kurtarmak için eline geçen fırsatı arkadaşları uğruna tepmesi ve onları kurtarmak için duman adamlara meydan okuması Momo’nun cesur bir karakter yapısına sahip olduğunu bir kere daha göstermektedir:

“Momo artık kaçmak istemiyordu. O ana dek kendisini kurtaracağı umuduyla kaçmıştı. Hep kendisini, kendi güvenliğini ve kendi korkusunu düşünmüştü! Oysa asıl sıkıntıda olanlar arkadaşlarıydı. Onlara hâlâ yardım edebilecek biri varsa, o da kendisiydi. Duman adamların arkadaşlarını serbest bırakma ihtimali az bile olsa bir kere denemek zorundaydı.

Bütün bunları düşündüğünde içinde bir şeyin değiştiğini anladı. Önceleri çaresizliği ve korkusu öylesine büyüktü ki ama şimdi birdenbire tam tersi olmuştu. Korkularına dayanmıştı. Şimdi kendinden emindi, korkmuyordu. Dünyadaki herhangi bir gücün ona bir şey yapmasından ürkmüyordu, daha doğrusu kendisine ne yapacakları umurunda bile değildi.

Artık duman adamlarla karşılaşmak istiyordu. Ne pahasına olursa olsun, bunu istiyordu.” (Ende, 2017, s. 245-246).

Meraklı: Kitabın başkahramanı olan Momo meraklı bir çocuktur. Gördüğü, duyduğu her şeyi merak eder ve sorar. Hora Usta’nın yanındayken de onun anlattıklarının içinden merak ettiklerini, bilmediklerini sorar. Bu da meralı karakter yapısının bir sonucudur:

“Momo kadranın üzerinde ne bir sayı ne de gösterge görebildi. Yalnızca birbiri üzerinde duran ve ters yönlerde dönen iki küçük, zarif helezon vardı. Çizgilerin kesiştiği yerlerdeyse ara sıra minik bir pırıltı yanıp sönüyordu.

‘Bu, yıldız zamanını gösteren bir saattir,’ dedi Hora Usta. ‘Ender rastlanan yıldız zamanını gösterir. İşte şimdi böyle bir zaman başladı.’

‘Yıldız zamanı ne demek?’ diye sordu Momo.” (Ende, 2017, s. 164).

“Hora Usta hüzünlü bir şekilde başını salladı. ‘Evet, ne yazık ki. Duman adamlar yüzünden.’

‘Onları iyi tanır mısın?’ diye sordu Momo.

Hora Usta, başıyla evet derken derin bir iç geçirdi. ‘Ben onları tanırım, onlar da beni.’

Momo, bu cevaba ne anlam vereceğini bilemedi.

‘Onları sık sık görür müsün?’

‘Hayır, hiç görmem. Ben Hiçbir Yerde Evi’nden çıkmam.’

‘Ama duman adamlar, yani onlar mı sana gelirler?’

Hora Usta gülümsedi. ‘Korkma, küçük Momo. Onlar buraya giremezler. Hiçbir Zaman Sokağı’nı öğrenmiş olsalar bile. Zaten burayı bilmezler.’

Momo biraz düşündü. Hora Usta’nın açıklamaları onu yatıştırmıştı ama onun hakkında daha çok şey öğrenmek istiyordu.” (Ende, 2017, s. 169).

Hora Usta’nın yanından döndükten sonra arkadaşlarına ne olduğunu öğrenmek istemesi, onları araması, başlarına ne geldiğini arkadaşlarından biri olan Nino’yu bulduktan sonra ona sorması, tüm detayları bilmek istemesi Momo’nun meraklı bir karaktere sahip olduğunun göstergesidir:

“Momo bir kez daha kalabalık tarafından sürüklenerek kasanın önünden uzaklaştı. Tekrar mantar biçimli masaların önünde sıra bekledi ve yer bulunca aldıklarını yedi. Bu sefer yedikleri pek hoşuna gitmedi. Yemeği tabağında bırakmayı düşünemezdi bile.

Ama bu sefer de onu hep arayan çocuklara ne olduğunu merak ediyordu. Sormak için başka çaresi olmadığından yeniden sıraya girip adamlar kızmasın diye tepsisini yeniden yemeklerle donatıp Nino’nun önüne kadar geldi.

‘Peki ya çocuklar?’ diye aceleyle sordu. ‘Onlara ne oldu?’

‘Şimdi her şey değişti,’ dedi Momo’yu tekrar önünde görünce alnında ter belirmeye başlayan Nino. ‘Durumu görüyorsun! Sana şu anda anlatamam.’

‘Ama neden artık gelmiyorlar?’ diye inatla sordu Momo.” (Ende, 2017, s. 219).

Duygusal: Momo cesur olduğu kadar duygusal da bir çocuktur. Hora Usta’nın evindeki saat sarkacında beliren ve sonra kaybolan çiçekleri gördükçe gözleri dolar, ağlamak ister ama sessiz olması gerektiği için susar. Bu durum da Momo’nun duygusal bir karakter yapısına sahip olduğunun örneklerindedir:

“Sarkaç yavaş yavaş havuzun öbür kıyısına doğru yöneldi ama bu kez önceki noktada durmadı, bir parça daha ileri gitti. Ve orada birinci noktanın yanı başında yaprakları açılan bir daha ortaya çıktı görüldü.

Bu çiçek Momo’ya çiçeklerin en güzeli gibi geldi. Bu harika bir çiçekti, çiçeklerin kraliçesiydi!

Onun da yavaşça solduğunu ve yapraklarının karanlık suya karışmaya başladığını görmek, Momo’yu öylesine üzdü ki neredeyse hiçkırarak ağlayacaktı. Ama Hora Usta’ya sessiz olacağına dair verdiği sözü hatırlayıp kendini tuttu.” (Ende, 2017, s. 181).

İyimser: Tekrar yaşadığı yere dönen Momo geldiğinde arkadaşlarını bulamaz. Ancak umudunu kaybetmeden her şeyin düzeleceğine dair güzel hayaller kurar. Dostlarını bulacağından emindir. Buradan da Momo’nun iyimser bir karakter yapısına sahip olduğu anlaşılmaktadır:

“Ertesi gün Momo, kaplumbağayı koltuğunun altına sıkıştırdı ve Nino’nun küçük meyhanesinin yolunu tuttu.

‘Bak göreceksin, Kassiopeia,’ diyordu, ‘şimdi her şey anlaşılacak. Nino, Gigi ile Beppo’nun şimdi nerede olduklarını bilir. Sonra da gider çocukları bulur ve yine hep bir arada oluruz. Belki Nino ile karısı ve diğerleri de gelir. Arkadaşlarımı eminim seveceksin. Belki bu akşam küçük bir ziyafet veririz. Ben onlara çiçekleri, Hora Usta’yı, müzik seslerini, her şeyi anlatırım. Ah, onları tekrar göreceğim için öyle seviniyorum ki! Ama önce iyi bir öğle yemeği yiyeceğime seviniyorum. Çok acıktım, biliyor musun?’ ” (Ende, 2017, s. 213).

Karakterle İlgili Genel Değerlendirme: Kitabın baş kişisi olan Momo çevresiyle olan ilişkisi, davranışları, konuşmaları ve olaylara karşı tutumu dikkate alınarak oluşturulmuştur.

Momo’nun karakter özellikleri açık ve net bir şekilde ortaya koyulmuştur. Karakter özellikleri birbiriyle tutarsız değildir. Bu özellikler kitapta sıkça yinelenildiği için okuyucunun zihninde net olarak yer etmektedir. Açık karakter özelliği gösteren Momo, kitap boyunca sürekli aynı yönde özellikler gösterdiği için durağan bir yapıya sahip olduğu söylenebilir.

Momo’nun açık karakter özelliği göstermesi olumlu bir durumdur. Akıllı, vefalı, cesur, meraklı, duygusal ve iyimser olması karakter eğitiminde kullanılacak niteliklerdir. Ancak karakterin sürekli olumlu özellikler göstermesi, yetişkin bir bireymiş gibi her zaman iyi özelliklere sahip olması okuyucunun ilgisini canlı tutmakta yetersiz kalabilir. Momo, çocuk dünyasına yakın bir profilde değildir. Sadece olumlu özellikler sergileyen Momo karakteri bu nedenle çocukların kendisiyle özdeşim kurabileceği bir karakter olmaktan uzaklaşmıştır. Her zaman iyi özellikler göstermesi, çocuklara özgü özellikler yerine yetişkin gibi davranması çocuk okurun kendisini eksik hissetmesine neden olabilir. Momo’nun sahip olduğu tüm nitelikler karakter eğitiminde kullanılabilir. Buradan da karakterin idealize edildiği sonucuna ulaşılır.

3.9.3.2. Çöpçü Beppo

Düşünceli: Kitabın yan karakterlerinden biri olan Beppo insanları kırmamak, üzmemek için çok uğraşır. Sözlerini tartarak söyler. Kendisine bir şey sorulduğu zaman yanlış bir şey söyleyip ortalığı karıştırmamak için uzun uzun cevabı düşünür, öyle konuşur. Tüm bunlar da Beppo’nun düşünceli bir insan olduğunu göstermektedir:

“Bazıları Çöpçü Beppo’nun aklının pek yerinde olmadığını söylerdi. Bunun sebebi, sorulan sorulara cevap vermeyip sadece gülümsemekle yetinmesiydi. Önce düşünür, sonra da cevap vermeye gerek görmezse susardı. Cevap vermesi gerektiğine inanırsa, daha da uzun düşünürdü. Bazen bir soruya cevap vermesi için iki saat, bazen de bütün bir gün geçerdi. Bu arada, elbette, soruyu soran kişi de ne sorduğunu unuttur ve Beppo’nun söylediklerini şaşkınlıkla dinlerdi.

Yalnızca Momo, Beppo'dan cevap alabilmek için uzun süre beklemesi gerektiğini bilir ve onun sözlerini rahatlıkla anlardı. Beppo'nun sorulara yanlış bir cevap vermemek için bu kadar uzun düşündüğünü bilirdi, çünkü Beppo'ya göre, dünyadaki bütün anlaşmazlıklar kasıtlı ya da kasıtsız, aceleye getirilerek söylenmiş birtakım yalan yanlış sözlerden kaynaklanıyordu.” (Ende, 2017, s. 42).

Çalışkan: Çöpçü Beppo işini severek yapan sorumluluk sahibi bir insandır. İşini yaparken asla sıkılmaz ve yorulduğundan şikâyet etmez. Görevlendirileceği yeri öğrenmek için gün ağarmadan yola çıkar. Bu da Çöpçü Beppo'nun çalışkan bir insan olduğunu göstermektedir:

“Beppo, daha gün doğmadan kalkar, gıcırdayan eski bisikletine atlar ve kentin bir ucuna kadar uzun bir yol alır. Orada öteki arkadaşlarıyla beraber, kendisine bir süpürge verilip temizleyeceği sokağın ismi söyleninceye kadar beklerdi.

Beppo, kentin uykuda olduğu bu sabah saatlerini çok severdi. Görevini severek ve eksiksizce yerine getirirdi. Yaptığı işin çok önemli bir iş olduğunu bilirdi.” (Ende, 2017, s. 42).

Temkinli: Kitabın yan karakterlerinden olan Çöpçü Beppo, olaylar karşısında her zaman sakin kalarak planlı bir şekilde hareket eder. Acele etmez, iyice düşüp taşındıktan sonra karar verip konuşur:

“Susup biraz daha düşündükten sonra sürdürdü konuşmasını: ‘İnsan caddenin tamamına bakıp hemen bir karara varmamalı. Her zaman adım adım ilerlemeli. Sürekli bir adım sonrasını düşünmeli, bir adım, sonra derin bir nefes, sonra bir süpürge. İşte o zaman hayat zevkli olur. Önemli olan işini iyi yapmaktır. Öyle de olmalı.’ ” (Ende, 2017, s. 43).

Momo duman adamlarla olan karşılaşmasını ve şüphelerini yakın arkadaşları olan Gigi ve Beppo'ya anlatınca Beppo duman adamlara karşı dikkatli olmalarını ve acele etmeden plan yaparak hareket etmeleri gerektiğini yoksa tehlikeli bir durumla karşılaşabileceklerini söyler. Tüm bunlar da Çöpçü Beppo'nun temkinli bir karakter yapısına sahip olduğunu göstermektedir:

“Hemen kalkıp yola koyuldular. Momo bir yöne, Gigi ile Beppo başka yöne.

İki adam biraz gittikten sonra, o zamana kadar hiç konuşmamış olan Beppo birdenbire durdu. ‘Bana bak Gigi,’ dedi, ‘içim hiç rahat değil.’

Gigi ona doğru döndü. ‘Neden?’

Beppo arkadaşına bir süre bakıp şöyle dedi: ‘Momo yüzünden.’

‘Neden?’ diye şaşkınlıkla yeniden sordu Gigi.

‘Diyorum ki,’ dedi Beppo, ‘Momo’nun anlattıkları galiba doğru.’

‘Eee, ne olmuş yani?’ diye sordu Gigi. Beppo'nun ne demek istediğini anlamamıştı.

‘Momo’nun anlattıkları doğruysa, ne yapacağımızı daha iyi düşünmeliyiz. Söz konusu gerçek bir hırsız çetesiye, bu işe böyle paldır küldür girişilmez, anlıyor musun? Biz bunlara doğrudan meydan okumaya kalkarsak, Momo güç bir duruma düşebilir. Kendimizi düşünmüyorum ama şimdi çocukları da bu işe bulaştırırsak, hepsini tehlikeye atmış oluruz. Yapacağımız şeyi gerçekten iyi düşünmeliyiz,’ diye açıkladı Beppo.” (Ende, 2017, s. 114).

Hoşgörülü: Beppo, dostlarına karşı anlayışlı, sevgi dolu bir insandır. Her zaman onların iyiliğini düşünür. Farklı düşünceler bile onları asla eleştirmez. Ayrıca başkalarının dostlarında eleştirdiği konular Beppo için sorun olmaktan çıkar. Bu da Çöpçü Beppo'nun hoşgörülü bir insan olduğunu göstermektedir:

“Aslında Çöpçü Beppo ile Turist Rehberi Gigi gibi, dünya görüşleri ve düşünceleri ve düşünceleri bambaşka olan apayrı iki insanın dostluk kuracağına kimse inanmaz. Ama böyleydi işte. Ne gariptir ki Gigi'nin tuhaflıklarını hoş karşılayan tek insan Beppo'ydu. Ve yine şaşılacak şeydir ki ihtiyar Beppo'nun saçmalıklarıyla alay etmeyen tek kişi de o çenebaz Gigi'ydi.” (Ende, 2017, s. 47).

Çocuklar arasında çıkan tartışmalarda bile sakinliğini koruyup çocuklara hak vererek onların sebepsiz olmadığını dile getiren Beppo'nun bu tavırları da hoşgörülü bir karaktere sahip olduğunun göstergesidir:

“Bu akşam da oyunun başarılı olmasını engelleyen bir şeyler vardı ki çocuklar birer birer oyundan ayrılıyorlardı. Sonunda hepsi Momo, Gigi ve Beppo'nun çevresine sokulup oturdular. Gigi bir şeyler anlatsın diye beklediler ama olmadı. İlk defa o gün gelen çocuğun yanında bir el radyosu vardı. Çocuklardan biraz ötede oturmuş ve radyoyu sonuna kadar açmıştı. Radyoda bir reklam vardı.

“Şu aptal kutunun sesini biraz kısamaz mısın?” diye sert bir tavırla çıkıştı Franco adlı delikanlı.

“Seni duyamıyorum,” diye sırtarak karşılık verdi yabancı çocuk. “Radyomun sesi çok çıkıyor.”

“Çabuk kıs şunu!” diye bağırdı Franco ayağa kalkarak.

Yabancı oğlanın rengi kaçtı ama inatla cevap verdi: “Ne sen ne de başkası, hiç kimse bana karışamaz. Radyomun sesini istediğim kadar açarım.”

“Hakkı var,” dedi ihtiyar Beppo. “Biz ona hiçbir şeyi yasaklayamayız. Olsa olsa rica edebiliriz.”

Franco yerine oturdu.

“Başka yere gitsin,” diye söylendi suratını asarak. “Öğleden beri yapmadığı kalmadı.”

“Herhalde bir sebebi vardır,” diyen Beppo, yabancı çocuğa gözlüğünün üstünden dostça ve dikkatle baktı.

“Mutlaka olmalı,” dedi.” (Ende, 2017, s. 86).

Telaşlı: Sevdiği insanlar söz konusu olduğunda Çöpçü Beppo sakin tavrını kaybetmektedir. Gigi ile beraber Momo'nun evine gelip de onu evde bulamadıklarında duman adamların onu yakalamış olabileceğini düşünüp korkmuştur. Gigi onu sakinleştirmeye çalışsa da Beppo'nun eli ayağına dolaşmıştır. Buradan Beppo'nun telaşlı bir yapıya sahip olduğu sonucuna da ulaşılır:

“Beppo konuştuğu Gigi'nin yüzündeki renk kayboluyordu. Sanki dünya ayaklarının altından kayıp gitmişti. O ana kadar her şey ona şaka gibi gelmişti. Bu da, sonunu düşünmeden başladığı öyküler gibi bir oyundu sanki. Yaşamında ilk defa, onun hayal gücünün dışında, kendi başına bir öykü oluşuyor ve o seyirci kalıyordu! Felç olmuş gibiydi.

'Beppo,' diye bir süre sonra konuşabildi. 'Belki de Momo dolaşmaya çıkmıştır. Bunu sık sık yapar, bilirsin. Bir defasında üç gün üç gece ortalıkta görünmemiştir. Belki de şimdilik bu kadar korkacak bir şey yoktur.'

'Ya tekerlek izleri?' diye sordu Beppo. 'Ya yatağın yorganın karıştırılması?'

'Tamam, evet,' diye yatıştırılmaya çalıştı onu Gigi. 'Varsayalım ki biri oraya geldi. Momo'yu bulabildiği ne malum? Belki de Momo daha önce gitmiştir. Yoksa her şeyi altüst edip aramazlardı.'

'Ya onu buldularsa?' diye bağırdı Beppo. 'Ne olur o zaman?' İki eliyle genç arkadaşının yakasına yapışıp sarsmaya başladı. 'Ama Gigi, inan bana! Duman adamlar gerçekten var! Bir şeyler yapmalıyız, hem de çabuk!'

'Dur Beppo, biraz sakın,' diye korkuyla kekeleydi Gigi. 'Elbette bir şeyler yapacağız. Ama önce iyice düşünelim. Daha Momo'yu nerede arayacağımızı bile bilmiyoruz.'

Beppo Gigi'nin yakasını bıraktı. 'Ben polise gidiyorum!' dedi.

'Aklını başına topla!' diye atıldı Gigi. 'Bunu yapamazsın! Harekete geçtiler ve Momo'yu buldular diyelim. O zaman ona ne yaparlar biliyor musun? Ondan haberin var mı senin? Kimsesiz çocukları nereye götürdüklerini biliyor musun Beppo? Pencereleri demir parmaklıklı bir yuvaya tıkacaklar onu. Momo'yu oraya mı göndermek istiyorsun sen?'

'Hayır,' dedi Beppo, çaresiz bir tavırla önüne bakarak. 'Böyle bir şey olmasını istemiyorum. Ama ya başı dertteyse?'

'Ama ya öyle değilse?' diye sözünü sürdürdü Gigi. 'Belki dediğim gibi bir yerlere dolaşmaya gitmiştir; sen de polisleri başına saracaksın. Bu durumda Momo'nun sana nasıl bakacağını düşünmek istemiyorum.'

Beppo masanın önündeki bir sandalyeye çöktü ve başını kollarının üstüne indirdi.

'Doğrusu bilmiyorum,' diye inledi. 'Ne yapacağımı hiç bilmiyorum.'

'Bence en iyisi biz yarına ya da öbür güne kadar bekleyelim,' dedi Gigi. 'Momo'dan bir ses çıkmazsa durumu polise bildiririz. Ama umarım o zamana kadar her şey yoluna girer de daha sonra bu halimize güleriz.'

'Öyle mi dersin?' diye mırıldandı Beppo. 'Üzerine bir yorgunluk çökmüştü. Bugünkü olaylar yaşlı adama çok fazla gelmişti.'" (Ende, 2017, s. 140-142).

Vefalı: Çöpçü Beppo her zaman, her durumda dostlarının iyiliğini düşünür. Onlar için üzülür, endişelenir. Öyle ki Momo kaybolduktan sonra içi bir an bile rahat olmamış, işinin olmadığı her an tiyatro harabelerinde Momo'yu beklemiş, en sonunda dayanamayarak onu bulmaları için polislere gitmiştir. Bu da Çöpçü Beppo'nun vefalı bir dost olduğunun açık göstergelerindendir:

"Momo'nun kaybolduğu gecede sonra, Beppo işi elverdiği sürece tiyatro harabesine gelerek oturup bekliyordu. Korkusu ve huzursuzluğu gün geçtikçe arttı. En sonunda, Gigi'nin öne sürdüğü bahanelere aldırmaayıp durumu polise bildirmeye karar verdi.

'Olsun varsın,' diyordu. 'İsterlerse Momo'yu demir parmaklıklı pencereleri olan bir yere koysunlar. Duman adamlara esir olmasından iyidir. Yaşıyorsa tabii. Evvelce bir yuvadan kaçmış, yine kaçırılmazsa. Hem belki de ben onu yuvaya vermelerini önlerim. Ama önce onu bulmalıyım.'

Kentin dış mahallelerinde karşısına çıkan ilk polis karakoluna gitti. Bir süre şapkası elinde kapının önünde dolaştı durdu, ardından da cesaretini toplayıp içeri girdi.

...

Sonra ayağa kalktı, gerindi. Yaşlı adama yüreklendirici bir şekilde gülümsedi ve bir hastabakıcı duyarlılığıyla konuştu: ‘Yazılı ifadeyi sonra alırız. Şimdi siz sırayı bozmadan olup biteni anlatın!’ dedi.

‘Hepsini mi?’ diye kuşkuyla sordu Beppo.

‘Hepsini. Olayla ilgili ne varsa!’ diye yanıtladı polis. ‘Gerçi hiç zamanım yok. Öğlene kadar bu dağ gibi yığılı formları bitirmem gerek. Gücümün de sabrımın da sınırına dayandım ama siz ne anlatmak istiyorsanız, rahat rahat anlatın.’

Arkasına yaslanıp büyük bir teslimiyetle gözlerini yumdu. Beppo kendine özgü ağır anlatımıyla, taa en baştan, Momo’nun gelişinden başlayıp onun özelliklerini ve kendisinin çöplükte gördüğü duman adamlar mahkemesine kadar her şeyi bir bir anlattı.

‘Ve işte o gece Momo kayboldu,’ diye sözünü tamamladı.

Polis ona acıyarak uzun uzun baktı.

‘Başka bir deyişle,’ diye konuşmaya başladı polis, ‘bir zamanlar varlığı şüpheli küçük bir kız varmış ve var olamayacağını hepimizin bildiği hortlaklar onu bilinmeyen bir yere kaçırmışlar. Bu da tam kesin değil! Ve şimdi polis bu işle uğraşacak, öyle mi?’

‘Evet, lütfen,’ dedi Beppo.’ (Ende, 2017, s. 198-200).

Fedakâr: Çöpçü Beppo arkadaşları için her şeyi yapmaya hazır sadık bir dosttur. Öyle ki Momo’yu duman adamların elinden kurtarmak için kendinden feda etmiştir. Bu da Çöpçü Beppo’nun fedakâr bir karaktere sahip olduğunu göstermektedir:

“Duman adam, sigarasından duman halkaları salıverdi ve memnun bir tavırla söylediklerinin Beppo üzerindeki etkisini ölçtü. Sözlerinin yeterli olduğu belliydi, Beppo hepsine inanmıştı.

‘Zamanım kıymetli olduğu için kısa keseceğim,’ diye konuşmasını sürdürdü adam. ‘Mesaj şu: Size çocuğu bir şartla geri vereceğiz; bir daha bizden ve işimizden söz bile etmeyeceksiniz. Bundan başka fidye olarak yüz bin saatlik bir zaman tasarrufu istiyoruz. Bu tasarrufu nasıl ele geçireceğimizle ilgilenmeyin. O bizim bileceğimiz şey. Sizin göreviniz, yalnızca zaman tasarrufu yapmak. Artık nasıl yaparsanız yapın! Rız olursanız, birkaç güne kadar buradan çıkarınız. Yoksa sonsuza kadar burada kalırsınız, Momo da bizimle kalır. Bunu iyi düşünün. Bu iyiliği bir kere yaparız. Ne diyorsunuz?’

Beppo iki kere yutkunduktan sonra hırıltılı bir sesle konuştu: ‘Tamam.’

‘Akıllıca bir cevap,’ diyerek sevindi duman adam. ‘Yalnız şunu düşüneceksiniz: Hiç konuşmak yok ve yüz bin saat! Biz bunu alır almaz Momo’yu size vereceğiz. Hoşça kalın, dostum.’

Duma adam yataktan çıktı. Arkasında bıraktığı duman bulutu karanlıkta bile belli oluyordu.

O gecedен sonra Beppo hikâyesini bir daha anlatmadı. Evvelce neden anlattığını sordukları zamansa sadece omuzlarını silkmekle yetindi. Birkaç gün sonra da evine gitmesi için onu taburcu ettiler.

Ama Beppo evine gitmedi. Doğrudan, arkadaşlarıyla işe çıkarken süpürge ve çöp arabalarını aldıkları o büyük binaya gitti. Süpürgesini aldı ve kentin sokaklarını süpürmeye başladı.

Fakat artık eskisi gibi bir durup bir süpürmüyordu. Söz verdiği saatleri doldurmak için işini sevmeksizin ve deliler gibi acele acele süpürüyordu. Böyle çalışmanın, şimdiye kadarki felsefesine ters düştüğünü gayet iyi biliyor ve duyduğu nefret onu hasta ediyordu. Söz konusu kendisi olsaydı, böyle kendine ters düşmektense, açlıktan ölmeyi yeğlerdi ama işin içinde Momo'yu kurtarmak vardı. Zamandan tasarruf edebileceği başka bir işi yoktu. Hiç evine gitmeden gece gündüz çalışıyordu. Üstüne yorgunluk çöktüğündeyse ya bir bankın ya da bir taşın üstünde oturup birazcık kestiriyor ve ardından kalkıp sokakları süpürmeyi sürdürüyordu. Yemesi de aynı şekilde alelacele ve ayaküstü bir şeyler atıştırmaktan ibaretti. Tiyatronun yakınındaki kulübesine hiç uğramıyordu. Haftalarca ve aylarca hiç durmaksızın süpürdü. Sonbahar geldi, ardından da kış. Beppo süpürdü.

Derken ilkbahar geldi, sonra yine yaz geldi. Beppo bunu hiç fark etmedi bile, yüz bin saatlik fidyeyi biriktirmek için durmaksızın süpürdü de süpürdü.” (Ende, 2017, s. 203-204).

Karakterle İlgili Genel Değerlendirme: Kitabın yan karakterlerinden biri olan Çöpçü Beppo oluşturulurken çevresiyle olan ilişkisi, davranışları, konuşmaları ve olaylara karşı tutumu esas alınmıştır.

Çöpçü Beppo'nun karakter özellikleri açık ve net bir şekilde ortaya koyulmuştur. Karakter özellikleri birbiriyle tutarsız bir şekilde oluşturulmamıştır. Bu özellikler kitapta sıkça tekrar edildiği için okuyucunun zihninde net bir şekilde oturmaktadır. Açık karakter özelliği gösteren Çöpçü Beppo, kitap boyunca sürekli aynı yönde özellikler sergilemiştir. Herhangi bir değişiklik göstermediği için durağan bir yapıya sahiptir.

Çöpçü Beppo'nun açık karakter özelliği göstermesi olumlu bir durumdur. Düşünceli, çalışkan, temkinli, hoşgörülü, vefalı ve fedakâr olması karakter eğitiminde kullanılacak niteliklerdir; telaşlı olması ise karakter eğitiminde kullanılmayabilir. Genel olarak karakterin sürekli olumlu özellikler göstermesi okuyucunun ilgisini canlı tutmakta yetersiz kalabilir. Çöpçü Beppo karakteri çocuk okurun kendi dünyasında rastlayabileceği bir karakterdir. Bu nedenle çocuklar kitabı okurken Çöpçü Beppo'yu rahatlıkla hayal dünyalarına yerleştirebilir. Çöpçü Beppo'nun sahip olduğu niteliklerin çoğu karakter eğitiminde kullanılabilir. Buradan da karakterin idealize edildiği sonucuna ulaşılır.

3.9.3.3. Turist Rehberi Gigi

Çenebaz: Kitabın yan karakterlerinden biri olan Gigi, işini çenesi sayesinde yürütmektedir. Çok konuşan ama insanları sıkmayan bir adamdır. Kendini çok iyi ifade edebilmektedir. Buradan da Gigi'nin geveze, çenebaz bir insan olduğu sonucuna ulaşılır:

“Bu işi yaparken kasketini mutlaka giyerdi. Özellikle o çevreye yolu düşmüş birkaç turist görmeyiversin; hemen kasketini giyer, gayet ciddi bir ifadeyle yanlarına

yaklaşır, onları gezdirip açıklamalar yapmayı önerirdi. Yabancılar kabul edince de artık çenesi açılır, anlatır da anlatırdı. Kendi uydurduğu olayları, isimleri, tarihleri sıralar, zavallı dinleyicilerin kafasını karmakarışık ederdi. Bazıları bunu fark edip kızarak çeker gider, bazıları da maden bulmuş gibi sevinir ve Gigi'nin uzattığı kasketin içine bozuk paralar doldururdu.

Çevre halkı Gigi'nin yaptıklarına güler, ara sıra da sert bir ifadeyle, böyle uydurma hikâyelerle milletin parasını almasının doğru olmadığını söylerlerdi.

'Ama bütün şairlerin yaptığı da bu,' derdi Gigi. 'Ben onların parasını hiçbir şey vermeden almıyorum ki. Ne istiyorlarsa onu alıyorlar. Hem ister bir tarih kitabından olsun, ister başka yerden, ne fark eder? Tarih kitaplarında yazılanların hepsinin doğru olduğu ne malum; belki de uydurmadır, ne biliyoruz?'

Ya da şöyle derdi: 'Doğru ya da yanlış ne demek ki? Bin veya iki bin yıl önce neler olduğunu kim bilebilir? Sizler biliyor musunuz?'

'Hayır,' derdi ötekiler ve ona hak verirlerdi.

'Eh, o halde,' derdi Gigi, 'benim anlattıklarımın doğru olmadığını nasıl iddia edebilirsiniz? Belki de aynen böyle olmuştur ve ben gerçeği söylüyorumdur.'

Bunlara karşı çıkmak güçtü. Evet, kimse çenebazlıkta Gigi'yle yarışamazdı." (Ende, 2017, s. 45-46).

Kanaatkâr: Ne kadar fakir olsa da asla fazla mal mülkte gözünün olmaması, mutluluğun zenginlikle gelmeyeceğini bilmesi, parası pulu olmasa bile karakterli olmak istemesi Gigi'nin elindekiyle yetinmeyi bilen, kanaatkâr bir karakter yapısına sahip olduğunun göstergelerindendir:

"Ama bütün bunları nasıl yapacağınıysa aslında kendisi de bilmiyordu. Çünkü sıkı çalışmaya pek katlanamazdı.

'Zengin olmak marifet değil,' derdi Momo'ya. 'Her isteyen zengin olabilir. Birazcık zenginlik için hayatlarını ve ruhlarını satanların haline bir baksana ne hale gelmişler! Yok. Ben onlar gibi olmak istemem. Varsın bazen cebimde kahve param olmasın. Ama yeter ki hep aynı Gigi kalayım!' " (Ende, 2017, s. 47).

Hoşgörülü: Gigi de tıpkı Beppo gibi dostlarına karşı anlayışlı, sevgi dolu bir insandır. Her zaman onların iyiliğini düşünür. Farklı düşünceler bile onları asla eleştirmez. Ayrıca başkalarının dostlarında eleştirdiği konular Gigi'yi rahatsız etmemektedir. Bu da Turist Rehberi Gigi'nin hoşgörülü bir insan olduğunu göstermektedir:

"Aslında Çöpçü Beppo ile Turist Rehberi Gigi gibi, dünya görüşleri ve düşünceleri ve düşünceleri bambaşka olan apayrı iki insanın dostluk kuracağına kimse inanmaz. Ama böyleydi işte. Ne gariptir ki Gigi'nin tuhaflıklarını hoş karşılayan tek insan Beppo'ydu. Ve yine şaşılacak şeydir ki ihtiyar Beppo'nun saçmalıklarıyla alay etmeyen tek kişi de o çenebaz Gigi'ydi." (Ende, 2017, s. 47).

Akıllı: Kitabın yan karakterlerinden olan Gigi olaylar karşısında mantıklı düşünüp doğru bir şekilde akıl yürütebilen biridir. Arkadaşlarıyla duman adamlar konusunda yapılabilecekleri konuşurken en mantıklı fikirler Gigi'den çıkmıştır.

Her konuda fikir üretebilen biridir. Bunlar da Gigi'nin akıllı bir insan olduğunu göstermektedir:

“Momo dalgın dalgın başını sallayarak onayladı. ‘Sanırım bunlar bildiğimiz adamlardan değil. Bana gelenin değişik bir hali vardı. Hele yaydığı soğuk çok kötü. Bunların sayısı çoksa, mutlaka çok tehlikelidirler. Korkuyorum!’

‘Haydi canım!’ dedi Gigi. ‘Mesele çok basit! Bu duman adamlar tanınmadıkları için karanlık işler yürütüyorlar. Sana gelen adamın kendisi böyle söylemiş. O halde? Biz onların tanınmaları için çaba harcayacağız. Çünkü onu bir kere tanıyan, aklında tutacak. Onu tekrar gördüğünde hatırlayacak, hemen tanıyacak. Onlar bize bir şey yapamazlar. Bizi ele geçiremezler!’

‘Öyle mi dersin?’ diye şüpheyle sordu Momo.

‘Elbette!’ diye gözleri parlayarak konuştu Gigi. ‘Yoksa senin misafir öyle apar topar kaçır mıydı? Bizden ödleri kopuyor!’

‘Ama o zaman, belki de onları hiç bulamayız,’ dedi Momo. ‘Belki de bizden saklanırlar.’

‘Onun da kolayı var,’ diye karşılık verdi Gigi. ‘Biz de onları saklandıkları yerden çıkmaya zorlarız.’

‘Peki nasıl?’ diye sordu Momo. ‘Sanırım onlar çok kurnaz.’

‘Bundan kolay ne var?’ diye güldü Gigi. ‘Biz de onları kendi avlarıyla avlarız. Fare peynirle avlanır, zaman hırsızları da zamanla. Bizde zamandan bol ne var. Sen burada oturup bir av gibi onları beklersin. Geldiklerinde Beppo’yla saklandığımız yerden çıkar ve onları kısıvrak yakalıyoruz.’

‘Ama artık beni tanıyorlar,’ dedi Momo. ‘Bu tuzağa düşeceklerini sanmıyorum.’

‘İyi,’ diye karşılık verdi Gigi; aklında yine bir sürü şey esmeye başlamıştı. ‘O halde başka bir şey yaparız. Duman adam, Zaman Tasarruf Şirketi’nden söz etti, değil mi? Bu şirketin herhalde bir binası vardır. Kentin içinde bir yerde olmalı. Onu bulalım. Bulacağımıza eminim. Kendine özgü bir şekli olmalı. Kurşuni renkli, penceresiz, sevimsiz ve betondan yapılmış dev bir ambar geliyor gözümün önüne. Böyle bir bina bulunca içeri gireriz. Her birimizin elinde birer tabanca olur. ‘Çabuk, çaldığınız zamanları geri verin!’ derim ben...’” (Ende, 2017, s. 112-113).

Sakin: Turist Rehberi Gigi her durumda soğukkanlı olabilen, sakın kalıp arkadaşlarını da rahatlatılabilen bir karakterdir. Karşılaştığı sorunlar karşısında sakince düşünüp karar veren, bazen de olayları çok fazla ciddiye almayan biridir. Duman adamlar karşısındaki tutumu da sakın, rahat bir karakter yapısına sahip olduğunu göstermektedir:

“Beppo arkadaşına bir süre bakıp şöyle dedi: ‘Momo yüzünden.’

‘Neden?’ diye şaşkınlıkla yeniden sordu Gigi.

‘Diyorum ki,’ dedi Beppo, ‘Momo’nun anlattıkları galiba doğru.’

‘Eee, ne olmuş yani?’ diye sordu Gigi. Beppo’nun ne demek istediğini anlamamıştı.

‘Momo’nun anlattıkları doğruysa, ne yapacağımızı daha iyi düşünmeliyiz. Söz konusu gerçek bir hırsız çetesiyse, bu işe böyle paldır küldür girişilmez, anlıyor musun? Biz bunlara doğrudan meydan okumaya kalkarsak, Momo güç bir duruma düşebilir.’

Kendimizi düşünmüyorum ama şimdi çocukları da bu işe bulaştırırsak, hepsini tehlikeye atmış oluruz. Yapacağımız şeyi gerçekten iyi düşünmeliyiz,' diye açıkladı Beppo.

'Aman sen de!' dedi gülerek Gigi. 'Her şeyi büyütürsün zaten! Ne kadar çok olursak o kadar iyi.' ” (Ende, 2017, s. 114).

Hep beraber duman adamlar için hazırladıkları plan suya düştüğünde Gigi yine sakin kalmayı başarmış, Momo ve Beppo'yu teselli etmiştir. Başka planlar yapacaklarını, her şeye rağmen eğlendiklerini söyleyerek onları sakinleştirmeye çalışmıştır. Bu durum da Gigi'nin sakin yapısına örnek olarak gösterilebilir:

“Beppo gıcırtilı bisikletine atlayıp karanlıkta kayboldu.

Gigi ıslıkla melankolik bir şarkı tutturmuş çalıyordu. Çok güzel ıslık çalardı ve Momo onu dinliyordu. Birdenbire ıslığı kesti.

'Artık ben de gitmeliyim!' diye konuştu. 'Bugün pazar ve gece bekçiliği yapacaktım. Bunun yeni görevim olduğunu sana söylemiş miydim? Neredeyse unutuyordum.'

Momo gözlerini açarak ona baktı ama bir şey söylemedi.

'Üzülme!' dedi Gigi. 'Planımız düşündüğümüz gibi gerçekleşmedi diye dert etme! Kafamda başka türlü canlandırmıştım. Ama yine de eğlenceliydi! Muhteşemdi.'

Momo susmakta inat ediyordu ve Gigi onu yatıştırmak için başını okşayarak konuştu: 'Bu kadar büyütme, Momo! Yarın sabah her şey değişir, biz de başka bir hikâye düşünürüz olur biter, değil mi?'

'Bu bir hikâye değildi,' dedi Momo yavaşça.

Gigi ayağa kalktı: 'Anlıyorum ama yarın yine konuşuruz, tamam mı? Şimdi gideyim artık, zaten geç bile kaldım. Sen de yat ve uyu!'

Ve Gigi melankolik melodisini ıslıkla çalarak uzaklaştı.” (Ende, 2017, s. 126-127).

Momo ortadan kaybolduğunda da Beppo telaşlanıp ortalığı velveleye verse de Gigi her zamanki sakin tavrını sürdürmüştür. Olayların iyi yönlerini gösterip arkadaşını da sakinleştirmeye çalışmıştır. Her şeyin tekrar iyi olacağına ikna etmeye çalışmıştır. Tüm bunlar da Turist Rehberi Gigi'nin sakin bir karaktere sahip olduğunun açık birer göstergesidir:

“ 'Beppo,' diye bir süre sonra konuşabildi. 'Belki de Momo dolaşmaya çıkmıştır. Bunu sık sık yapar, bilirsin. Bir defasında üç gün üç gece ortalıkta görünmemişti. Belki de şimdilik bu kadar korkacak bir şey yoktur.'

'Ya tekerlek izleri?' diye sordu Beppo. 'Ya yatağın yorganın karıştırılması?'

'Tamam, evet,' diye yatıştırmaya çalıştı onu Gigi. 'Varsayalım ki biri oraya geldi. Momo'yu bulabildiği ne malum? Belki de Momo daha önce gitmiştir. Yoksa her şeyi altüst edip aramazlardı.'

'Ya onu buldularsa?' diye bağırdı Beppo. 'Ne olur o zaman?' İki eliyle genç arkadaşının yakasına yapışıp sarsmaya başladı. 'Ama Gigi, inan bana! Duman adamlar gerçekten var! Bir şeyler yapmalıyız, hem de çabuk!'

'Dur Beppo, biraz sakin,' diye korkuyla kekeledi Gigi. 'Elbette bir şeyler yapacağız. Ama önce iyice düşünelim. Daha Momo'yu nerede arayacağımızı bile bilmiyoruz.'

Beppo Gigi'nin yakasını bıraktı. 'Ben polise gidiyorum!' dedi.

'Aklını başına topla!' diye atıldı Gigi. 'Bunu yapamazsın! Harekete geçtiler ve Momo'yu buldular diyelim. O zaman ona ne yaparlar biliyor musun? Ondan haberin var mı senin? Kimsesiz çocukları nereye götürdüklerini biliyor musun Beppo? Pencereleleri demir parmaklıklı bir yuvaya tıkacaklar onu. Momo'yu oraya mı göndermek istiyorsun sen?'

'Hayır,' dedi Beppo, çaresiz bir tavırla önüne bakarak. 'Böyle bir şey olmasını istemiyorum. Ama ya başı dertteyse?'

'Ama ya öyle değilse?' diye sözünü sürdürdü Gigi. 'Belki dediğim gibi bir yerlere dolaşmaya gitmiştir; sen de polisleri başına saracaksın. Bu durumda Momo'nun sana nasıl bakacağını düşünmek istemiyorum.'

Beppo masanın önündeki bir sandalyeye çöktü ve başını kollarının üstüne indirdi.

'Doğrusu bilmiyorum,' diye inledi. 'Ne yapacağımı hiç bilmiyorum.'

'Bence en iyisi biz yarına ya da öbür güne kadar bekleyelim,' dedi Gigi. 'Momo'dan bir ses çıkmazsa durumu polise bildiririz. Ama umarım o zamana kadar her şey yoluna girer de daha sonra bu halimize güleriz.'

'Öyle mi dersin?' diye mırıldandı Beppo. Üzerine bir yorgunluk çökmüştü. Bugünkü olaylar yaşlı adama çok fazla gelmişti." (Ende, 2017, s. 140-142).

Vefalı: Gigi de arkadaşları için her şeyi yapan, her zaman onların iyiliğini düşünen, onları karşılıksız seven bir karakterdir. Çok ünlü olup milyonlarca dinleyicisi olduğunda bile bu ününü arkadaşlarını bulup eskisi gibi olmak için kullanmaktadır. Buradan da Gigi'nin vefalı bir karakter yapısı olduğu sonucuna ulaşılır:

"Eski Gigi'den geriye pek bir şey kalmamıştı. Ama o yine de günün birinde geriye ne kaldıysa topladı ve kendisiyle hesaplaşmaya karar verdi. O artık, milyonlarca dinleyicisi bulunan ve sesinin ağırlığı olan önemli bir insandı. Gerçeği bütün insanlara o değil de kim anlatacaktı? Evet, onlara duman adamlardan söz edecekti! Üstelik bunun uydurulmuş bir hikâye olmadığını ve Momo'yu aramak için bütün dinleyicilerinin kendisine yardımcı olmalarını istediğini de söyleyecekti.

Bu karara eski arkadaşlarını özlediği bir gecede varmıştı." (Ende, 2017, s. 194-195).

Gigi neredeyse her gün belki gelmiştir umuduyla Momo'nun evine uğramıştır. En sonunda geldiğinde okuması için onu çok merak ettiğini anlattığı bir mektup bırakmıştır. Mektubunda bile Momo'nun iyiliğini düşünmüştür. Bu durum da Gigi'nin vefalı bir dost olduğunu göstermektedir:

"Tahta masanın üzerindeki maşrapaya bir mektup dayalı duruyordu. Tozlanmıştı.

Üzerinde 'Momo'ya' yazıyordu.

Momo'nun yüreği hızla çarpmaya başladı. Ömründe hiç mektup almamıştı. Mektubu eline aldı, evirip çevirdi, sonra zarfı yırtıp kâğıdı çıkardı ve okudu:

Sevgili Momo,

Ben taşınıyorum. Dönecek olursan, hemen beni ara. Seni çok merak ediyorum. Çok özliyorum. Umarım başına bir şey gelmemiştir. Aç kalırsan Nino'ya uğra. O hesabı bana

yollar, ben öderim. Canın ne kadar yemek isterse ye, anladın mı? Nino sana her şeyi anlatır. Beni hep sev! Ben de seni seviyorum!

Daima aklımdasın,

*Gigi.”(Ende,
2017, s. 210).*

Karakterle İlgili Genel Değerlendirme: Kitabın yan karakterlerinden biri olan Turist Rehberi Gigi oluşturulurken çevresiyle olan ilişkisi, davranışları, konuşmaları ve olaylara karşı tutumu temel alınmıştır.

Gigi'nin karakter özellikleri açık ve net bir şekilde ortaya koyulmuştur. Karakter özellikleri birbiriyle tutarsızlık göstermemektedir. Bu özellikler kitapta sıkça tekrar edildiğinden okuyucunun zihnine net bir şekilde yerleşmektedir. Açık karakter özelliği gösteren Gigi, kitap boyunca sürekli aynı yönde özellikler sergilemiştir. Pek değişiklik göstermediği için durağan bir yapıya sahiptir.

Turist Rehberi Gigi'nin açık karakter özelliği göstermesi olumlu bir durumdur. Çenebaz, kanaatkâr, hoşgörülü, akıllı, sakin ve vefalı olması karakter eğitiminde kullanılacak niteliklerdir. Karakterin sürekli olumlu özellikler göstermesi okuyucunun ilgisini canlı tutmakta yetersiz kalabilir. Gigi karakteri çocuk okurun kendi dünyasında rastlayabileceği bir karakterdir. Bu nedenle çocuklar kitabı okurken Gigi'yi rahatlıkla hayal dünyalarına yerleştirebilir. Gigi'nin sahip olduğu niteliklerin tümü karakter eğitiminde kullanılabilir. Buradan da karakterin idealize edildiği sonucuna ulaşılır.

3.9.3.4. Duman Adamlar

Kitapta duman adamlara pek ayrıntılı yer verilmemiştir. Duman adamlar insanları kandıran, onların zamandan tasarruf yapmalarını sağlayarak bu zamanlarını çalan, bu zamanları ele geçirmek için her şeyi yapan kötü karakterlerdir. Momo arkadaşlarını ve tüm kenti kurtarmak için duman adamlarla uğraştığında onu kaçırp Momo'nun arkadaşlarını tehdit etmişlerdir. Duman adamların Momo ve diğerleriyle girdikleri etkileşimler okurlara onların karakter özellikleri hakkında bilgi vermektedir.

Duman adamların insanların zamanlarını çalmak için her şeyi yapmaları, özellikle çocukları kandırmak için iyi karakter çizimleri onların bencil ve ikiyüzlü birer karaktere sahip olduklarını göstermektedir. Yollarına çıkan en büyük engel olarak gördükleri Momo'yu sağlama almak için onu adım adım takip etmeleri, ona

ulaşmak için tüm imkânlarını kullanmaları duman adamların hırslı ve inat bir yapıya sahip olduklarını göstermektedir. Sonuç olarak duman adamlar kapalı ve durağan karakter özelliği gösterdiği için okurun özdeşim kurmak istemeyeceği bir karakter izlenimi oluşturmuştur. Ayrıca karakter eğitiminde kullanılacak bir görüntü de oluşturmamıştır.

3.9.3.5. Diğer Kişiler

Kitaptaki ana karakterlerin gelişimlerine herhangi bir katkısı bulunmayan ve kitapta sadece isim olarak yer alan dekoratif kişiler de bulunmaktadır:

Nicola, Nino, Liliana, Kaplumbağa Kassiopeia, Bay Fusi, Hora Usta, Paolo, Dede, Maria, Franco, Ettore Amca, Claudio, Massimo.

Tablo 29: Momo: Karakterlerin Genel Görünümü

Karakterler		Karakter Türü	Karakterin Geliştirilme Biçimi
Momo	Baş Kişi	Açık, Durağan	Dramatik
Çöpçü Beppo	Yan Kişi	Açık, Durağan	Dramatik
Turist Rehberi Gigi	Yan kişi	Açık, Durağan	Dramatik
Duman Adamlar	Yan Kişi	Kapalı, Durağan	Dramatik

Yukarıdaki tabloya göre, Momo adlı romanda incelenen karakterlerin tümü durağan özellik göstermektedir. Ayrıca bütün karakterlerin dramatik yöntemle oluşturulması, karakterlerin sahip oldukları özelliklerin gerçeğe uygun ve inandırıcı olmasını sağlamaktadır.

Tablo 30: Momo: Karakter Nitelikleri

Momo Karakteri	
Karakter Eğitiminde Kullanılabilecek Nitelikler	Karakter Eğitiminde Kullanılmayacak Nitelikler
Akıllı Vefalı Cesur Meraklı Duygusal İyimser	X

Momo, karakter eğitiminde kullanılabilecek özelliklere sahip bir karakterdir. Sadece olumlu karakter özellikleri göstermesi bu karakterin idealize edilerek oluşturulduğunu göstermektedir.

3.10. HARİTADA KAYBOLMAK

3.10.1. Kitabın Tanıtımı

Kitabın Adı: Haritada Kaybolmak

Yazarın Adı: Vladimir Tumanov

Yayın Yılı: 2018

Yayın Yeri: İstanbul

Yayınevi: Günışığı Kitaplığı

Baskı Sayısı: 114

3.10.2. Kitabın Özeti

Chris ve Francis adlı kardeşler yeni taşındıkları şehre alışmaya çalışmaktadırlar. Bir gün sinemadan dönerlerken sağanak yağmura yakalanırlar ve tepeden tırnağa ıslanırlar. Yağmur şiddetli bir şekilde devam ederken daha fazla ıslanmamak için bir dükkâna girerler. Dükkân hobi ve tuhaflik çeşitleri dükkânıdır. Francis çok meraklı bir çocuk olduğu için Chris onu baştan uyarır ama Francis altın renkli, yuvarlak bir kutuyu alır ve içini açar. İçinde şekere benzeyen yuvarlak topçuklar vardır. Hemen iki tanesini ağzına atar. Daha sonra acıktığı için Chris de şeker zannettikleri topçuklardan yer. Dükkânın sahibi gelince parasını ödemek isterler ancak adamın şaşkın ve sinirli tavrından dolayı parayı tezgâha bırakıp arkalarına bakmadan kaçarlar.

Şekere benzeyen topçukları yedikten sonra Chris ve Francis'de bazı değişimler meydana gelmeye başlar. Gözle görülür derecede hızlı bir şekilde büyümeye başlarlar. Anne ve babaları çocuklarının bu halini görünce çok endişelenirler ve doktora götürürler. Ancak yapılan tahlillerden hiçbir şey çıkmaz. Sonuçlar son derece normaldir. Onların bu hali okulda da dikkat çeker. Artık kimse Chris ve Francis'e sataşamaz hatta onlardan korkarlar. Çünkü yaşitlarına göre çok fazla uzamış ve büyümüşlerdir. Bir zaman sonra evden çıkmamaya başlarlar. Hatta okula bile gitmezler. Çünkü neredeyse anne ve babalarının yaşına yaklaşmışlardır. Bu duruma bir çözümbulmak için o şekerleri yedikleri dükkâna giderler. Dükkân sahibiyle konuşurlar. O da bu durumdan kurtulmanın tek bir yolu olduğunu söyler ve bir kutu çıkarır. Bu kutunun içinde her birinin üzerinde doğadaki dört elementten birinin adı yazan dört rulo çıkar. Bu dört rulodan birini seçip, seçtikleri rulonun mührünü açarak çıkan bilmeceleri çözüp on görevi tamamlayabilirlerse kurtulabileceklerdir. Chris ve Francis iyice düşünüp taşındıktan sonra toprak rulosunu seçerler.

Eve gelip rulonun mührünü açtıklarında karşılına bir dünya haritası çıkar. Ancak bu harita sıradan bir harita değildir. Haritada Atlas Okyanusu üzerinde ilk görevlerinin şifresi belirlemeye başlar. Sırasıyla görevleri yapmaya başlarlar. Bu arada onlardaki değişikliği fark eden ve olayın peşine düşen gazeteci James Wrangel; Chris ve Francis'in başına bela olmuştur. Asıl amacı çocukların ellerindeki haritayı ele geçirmektir. Bunun için de çocukları iyice zorlar ve işlerini çıkmaza sokar. Ancak her seferinde çocuklar Wrangel'ı atlatmayı başarırlar.

Bilmeceleri çözüp görevleri tamamlamak zannettikleri gibi kolay olmamaktadır. Önlerine sürekli engeller çıkmaktadır. Üsteli gün geçtikçe yaşlanmaktadır. Ancak hobi ve tuhaflık çeşitleri dükkânında gördükleri biblolar canlanarak onlara bu maceralarında yardım etmekte ve işlerini kolaylaştırmaktadır. Chris ve Francis görevleri tamamlamaya uğraşırken Chris yaşlılığın da verdiği dirençsizlikle hastalanır ve Francis'e görevleri yerine getirirken yardım edemez. Artık Francis bilmeceleri tek başına çözmek zorunda kalır.

Görevin sonuna yaklaştıklarında tekrar hobi dükkânına gitmek zorunda kalır Francis ama hobi dükkânının yerinde bir seyahat acentesi vardır. İçeri girer ve broşürleri incelemeye başlar. Dikkatli baktığında broşürlerin bilmece çözerek buldukları on ülkenin broşürleri olduğunu fark eder. Broşürlerin kapaklarındaki

harflerin bir kod oluşturduğunu anlar ve broşürleri alıp arabaya dönerek eve gider. Harfleri bir araya getiren Francis kodun “TERS DÖNDÜR” olduğunu çözer. Odasına çıkıp yer küreyi alarak tüm gücüyle ters döndürmeye başlar. Francis yer küreyi hızla tersine çevirmeye devam ederken kendisinin de değişmeye başladığını hisseder.

Artık on bir yaşındaki hallerine dönmüşlerdir. Sevinçten bir o yana bir bu yana zıplayıp dururlar. Tüm bunlar olurken Wrangel da onları takip edip izlemiştir. Eve girip haritayı almak üzere uzandığında dükkândaki biblolardan biri olan Mutlu Joel, Wrangel’ı engeller ve onunla birlikte iki adamını Kuzey Buz Denizi’ne gönderirler. Her şey normale döndüğünde tüm yaz yaşadıklarını düşünen Chris ve Francis anne babalarına sarılmak için onların yanına koşarlar. Sonra tüm olan biteni anne ve babalarına anlatırlar. Anlatırken de macerayı yaşarken onlara yardım edenleri çok özlediklerini fark ederler. Eylül ayında okullar açıldığı zaman hiçbir şey olmamış gibi ama çok daha iyi bir şekilde okula devam ederler.

3.10.3. Karakter İncelemeleri

3.10.3.1. Chris Alt

Sorumluluk Sahibi: Kitabın başkarakterlerinden olan Chris evin büyük çocuğu olmanın da verdiği bir havayla kardeşine göre daha sorumlu davranmaktadır. Her zaman kardeşini korumakta ve onu sakıncalı durumlarda uyarılmaktadır. Öyle ki kardeşinin huyunu bildiği için yağmurdan kaçmak için girdikleri dükkânda onu hiçbir şeye dokunmaması konusunda uyarılmıştır. Bu da Chris’in sorumluluk sahibi bir karaktere sahip olduğunu göstermektedir:

“Küçük kardeşinin her şeyi ‘elleme’ merakını iyi bilen Chris, ‘Hiçbir şeye dokunmak yok, Francis,’ diye uyardı onu. Francis genellikle bir şeye önce el atar, sonra soracağını sorardı.” (Tumanov, 2018, s. 12-13).

“ ‘Yine başladın, önüne geleni elliyorsun!’ diye bağırdı Chris öfkeyle. ‘Hemen yerine koy onu! Ayrıca, bu heykelciklerden hiçbirini alamayız. Fiyatlarını görmedin mi?’ ” (Tumanov, 2018, s. 16-18).

Duygusal: Chris anne ve babasının işleri nedeniyle şehir değiştirmek zorunda kaldıklarında kısa süre önce kaybettikleri babaanne ve dedesinin evlerinin önünden geçerken çok duygulanır, ağlamamak için kendini zor tutar. Bu da duygusal bir çocuk olduğunun göstergesidir:

“Derken bir gün, dede Alt ölüverdi. Babaanne Alt da eşinin ölümünün üstünden bir ay bile geçmeden kalça kemiğini kırdı, zatürreye yakalanıp yataklara düştü ve o da göçüp gitti. Yaşlı çiftin evi satıldı ve olanlar yaşamlarında büyük bir boşluk hissettiler. Ne var ki, kısa süre sonra, ne zamandır beklenen Mandeville’e taşınma planları yapılmaya

başlanınca, babaanne de, dede de uzak birer anıya dönüştü. Anne babalarının büyük kentte bulunduğu yeni işler nedeniyle, Ithaca'dan nisanda taşınmaları gerekti; okul değiştirmek için hiç uygun bir zaman değildi bu. Ama Chris ve Francis bu zorluğu göğüslemeye razı olup, bütün arkadaşlarıyla vedalaştılar. Ardından, bir kamyon Alt'ların bütün eşyasını alıp götürdü. Arabaları Ithaca dışına doğru, babaanneyle dedenin eski evi önünden geçip giderken, göğüslerinde bir sızı hisseden Chris ve Francis, günün mutluluğunu bozmasından korkarak, gözyaşlarını gizlemek için burunlarını dergilere gömdüler. Tanımlanması güç, değişik duygularla dolup taşan çocuklar gözlerini otoyola dikip, onları bekleyen yeni hayatı düşlemeye çalıştılar.” (Tumanov, 2018, s. 25).

Hobi ve tuhaflik dükkânında yedikleri şekerden sonra değişmeye başlayan Chris ve Francis'i babaları moralleri yerine gelmesi için balığa götürmek istediğinde yemek yiyorlardır. Annesi Chris'e iyi olup olmadığını sorduğunda Chris konuşamaz ve kendini daha fazla tutamayıp ağlamaya başlar. Bu da Chris'in ne kadar duygusal bir karaktere sahip olduğunu göstermektedir:

“Balık tutmaya çok meraklı olan Francis, bu haberle canlanmış, kendini daha iyi hissediyor görünse de, Chris konuşmaların ortasında hiç sesini çıkarmadan yemeyi sürdürdü. Bayan Alt iyi olup olmadığını sorduğunda da, boğuk bir sesle bir şeyler geveleyip, sanki yarına çıkmayacakmışçasına patates püresine yumuldu.

‘Chris, annen sana bir soru sordu,’ diye üsteledi Bay Alt. ‘İyi misin?’

Chris yine yanıt vermedi, ama yemeyi kesip onlara baktı. Sanki konuşmasına engel olan bir şey, boğazına takılmış bir patates püresi topağı varmış gibiydi.

Ardından dudakları titremeye başladı ve göğsünden pes bir hıçkırık yükseldi.

Hepsini iliklerine kadar sarsan titrek, bariton bir sesle ağlamaya başladığında, tek söyleyebildiği, ‘Anne... yapamam... baba...’ oldu.” (Tumanov, 2018, s. 37-38).

Yedikleri şekerler sonrasında hızla büyümeye hatta yaşlanmaya başlayan Chris'in gözleri artık çok az görmeye başlar. Gözlük kullanması gereklidir. Yoksa kardeşine bu durumdan kurtulmaları için yardım edemeyecektir. Yaşadıkları duruma daha fazla dayanamaz ve ağlamaya başlar. Bu durum da Chris'in duygusal bir yapısı olduğunu göstermektedir:

“Sonunda kısık bir sesle, ‘Burada nerden gözlük alabilirim ki ben?’ dedi Chris. ‘Sincaplardan mı?’ Gidip, çekmeceli dolaptan küçük bir ayna aldı. Bir süre yüzünü inceledikten sonra ağlamaya başladı. Ayna yere düşüp parçalandı. Chris onlarca yılın gerilimiyle hıçkıra hıçkıra ağlıyordu. Ağabeyine yaklaşan Francis, daha önce hiç yapmadığı bir biçimde sarıldı ona. İki kardeş uzun bir süre kıpırdamadan öylece kaldılar.” (Tumanov, 2018, s. 130).

Akıllı: Chris içinde buldukları zor durumdan kurtulmak için uğraştıkları sırada öne sürdüğü fikirleri ve hamleleriyle kurtuluş yolundaki görevlerinde kardeşine epey yardımcı olmuştur. Bu da Chris'in akıllı bir çocuk olmasından kaynaklanmaktadır:

“Birden elini alınna vuran Chris, başını canlı haritadan kaldırdı. ‘İz-landa *İz sürmelisin!*’ diye bağırdı. ‘Anladın mı? Bilmecenin son satırı. Bu ipucunu daha en başında değerlendirebilirdik.’ ” (Tumanov, 2018, s. 60).

Yine bilmece çözmeye uğraştıkları sırada kardeşi bilmeceyi okur okumaz Chris hemen akıl yürütüp hiç uğraşmadan ipucunu bulur. Bu da Chris'in akıllı bir çocuk olduğunu göstermektedir:

“ ‘Anahtar sözcük: *Himalaya*,’ dedi Chris, bilmececinin sonuna gelir gelmez. ‘Dünyanın en yüksek sıradağı. Bundan eminim.’

Francis gülümsedi. ‘Beleş diye ben buna derim! Tek bir kitap bile açmadan ilk ipucunu bulduk.’

‘Evet, ama başka beleş yok,’ dedi Chris, kardeşinin gülümsemesine karşılık vererek.” (Tumanov, 2018, s. 71).

Uzun süre düşünüp bulamadıkları ipucunu yaşlanmış hafızasına rağmen bilmeceyi iyice analiz ettikten sonra bulur. Daha sonra da bilmececinin devamını çorap söküğü gibi zorlanmadan çözer. Buradan da Chris'in akıllı biri olduğu sonucuna ulaşılmaktadır:

“Herhangi bir ipucu olasılığına karşı gözlerini dört açmış bir halde bilmeceyi baştan okumaya başladılar. Yarım saat kadar sonra her sözcüğü ezberlemişlerdi.

Birdenbire, ‘Dur bir dakika!’ diye haykırdı Chris ayağa fırlayarak. Bu ani hareket göğsünde keskin bir acı hissetmesine neden olduysa da, aldırmaıyıp, telaşla ansiklopediyi karıştırmaya koyuldu. Hiç sesini çıkarmadan, yutarcasına okuyordu. Uzunca bir sessizliğin ardından yavaşça, tuhaf bir sözcük telaffuz etti: ‘Kanata!’

Francis, ‘Kanada demek istiyorsun, değilmi?’ diye düzeltti onu.

‘Her ikisini de,’ diye yanıtladı Chris, kardeşinin şaşkınlığı karşısında keyifle kaşlarını kaldırarak. ‘Bak, burda ne diyor – ‘*Kanada*’ sözcüğü, 1492’de Avrupalılar gelmeden önce Kuzey Amerika’da yaşamakta olan Huron-İrokua Yerlileri’nin dilindeki ‘Kanata’dan gelir... Demektir ki... hazır mısın?’

‘Ne diyorsun, beklemekten ağaç oldum!’ diye bağırdı Francis sabırsızlıkla.” (Tumanov, 2018, s. 171).

Soğukkanlı: Başlarına gelen durumu anlamak için her şeyin sebebi olarak gördükleri şekerleri yedikleri dükkâna gitmeye karar verdiklerinde kardeşinin telaşlı, gergin tavırlarını görünce onu yatıştırmaya çalışmıştır. Bu da Chris'in soğukkanlı bir karakter yapısına sahip olduğunu göstermektedir:

“Otobüs Kolomb Bulvarı’na saptığında, Chris kardeşine göz atınca, içinde fırtınalar estiğini anladı. Ciddi bir ‘ağabey’ tavrı takınarak, ‘Sakin ol! Yalnızca birkaç soru soracağız,’ dedi. Ancak otobüsten indiklerinde, kardeşinin tehditkâr ifadesi hiç değişmemişti.” (Tumanov, 2018, s. 40).

Haritadaki bilmeceleeri çözmek için kütüphaneye gittiklerinde gergin olan Chris, işin böyle olmayacağını anlayıp sakinleşerek işe koyulur. Sakin tavırlarla bilmeceye odaklanıp akıl yürütmeye başlayınca kardeşi de sakinleşir. Tüm bunlar da Chris'in soğukkanlı bir yapıya sahip olmasından kaynaklanmaktadır:

“Boş salonda, bankonun ardında uyuklayan kütüphaneciyi uyandırarak, ‘Özür dilerim,’ diye seslendi Chris, ‘okyanuslar ve adalar üzerine kitaplar nerde?’

Salonun gerisindeki coğrafya kitapları bölümüne yönlendirilen Chris ve Francis, orada tam aradıklarını buldular: Üç ciltlik *Coğrafya Ansiklopedisi* ve bir de *Dünya Atlası*. Harita rulosunu yakındaki bir masanın üstüne yayıp, ilk bulmacayı bir kez daha incelediler.

Bu defa Chris telaşı bir yana bıraktı, hatta işi ele aldı.

‘Tamam. Üstünden tekrar geçelim,’ dedi, bilmeceye odaklanarak. ‘*İkinci büyük okyanus...*’ Atlası açıp, içindekiler sayfasından istatistikler bölümünü buldu. ‘İşte, büyüklüklerine göre okyanuslar şöyle sıralanıyor: Büyük Okyanus, Atlas Okyanusu, Hint Okyanusu, Kuzey Buz Denizi...’

‘Eh, bu kolaymış,’ diye güldü Francis.’ (Tumanov, 2018, s. 56-57).

Karamsar: Kitabın ana karakterlerinden biri olan Chris, içine düştükleri durumlarda yer yer umutsuzluğa düşüp karamsar bir havaya bürünmektedir. Öyle ki okuldaki arkadaşlarına göre çok fazla irileştikleri için kimse onları tanıyamaz ve çekinirler. Bu durum da Chris’i üzer ve asla düzelemeyeceklerini düşünmeye başlar. Buradan da Chris’in karamsar bir yapısının olduğu anlaşılmaktadır:

“Birdenbire okulun köşesinden fırlayan sınıf arkadaşlarından bir grup, doğruca Alt’ların durduğu noktaya yöneldi. Francis’e çarpan siyah saçlı, zayıf bir kız, başını kaldırıp baktı ve çabucak bir özür geveleyip yoluna devam etti. Bu, Helen Cartier’di ve Francis’i hiç tanımamıştı... Chris’in sınıf arkadaşları da vardı aralarında; sanki dünyanın en önemli şeyi o günün etkinlikleriymiş gibi gülüp şakalaşarak, geçip gittiler. Alt Kardeşler bu neşeli grubun, gürtlü küçük kol bacak ordusunun sabırsızlıkla eğlenenin başlamasını beklediği toplantı salonunun kapısından girip gözden kaybolmasını izlediler.

Boğazındaki düğümü yutmaya çalışan Chris, kardeşine bakıp, ‘Biliyor musun, şu âna kadar için için, gözlerimi kaparsam bütün bu yaşlanma olayı yok olur diye umuyordum. Artık olmayacağına eminim,’ dedi.’ (Tumanov, 2018, s. 65).

Bilmeceyi çözmeye çalıştıkça haritanın kendilerini kandırdığını düşünmesi, haritadaki yerlerle bilmecelerin birbiriyle alakasız olduğunu düşünmesi Chris’in karamsar yapısını ortaya koymaktadır:

“Masadaki haritaya öfkeyle bakarak, ‘Bu harita insanı kandırıyor,’ dedi Chris.

Gözlerini Stockholm’den ayıramayan Francis, ‘Ne demek istiyorsun?’ diye sordu; kentin ortasındaki adada çok güzel bir park keşfetmişti. ‘Burada bir hayvanat bahçesi, eski evler falan var. Anlayamıyorum, bu-’

Ama Chris artık İsveç’le ilgilenmiyordu. ‘Haritanın bilmeceleri yerleştirdiği yerlere baksana,’ dedi, Sri Lanka’nın altındaki sözcükleri göstererek. ‘Bilmeceler dokunmamız gereken yerlerle ilgisiz noktalarda beliriyor. Hint Okyanusu’yla İsveç’in ne ilgisi var?’

‘Eh, hiç olmazsa nerde *aramayacağımızı* biliyoruz,’ diye kıkırdadı Francis. ‘Hadi, oyunbozanlık etme. İki günde iki tanesini çözdük. Bu hızla gidersek gelecek hafta sonu normale döneriz, balık mevsimine yetişiriz belki!’

Ne var ki, Francis’in iyimserliğine karşın, işler umdukları gibi gitmedi.’ (Tumanov, 2018, s. 68-69).

Gittikçe yaşlanan Chris, artık karşılıklarına çıkan sorunlara tahammül edememektedir. Bu durumdan kurtulamadan öleceğini düşünmektedir. Bu da Chris’in karamsar bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir:

“Chris hiddetle atlısı itti. ‘Yetti artık!’ diye patladı. ‘Buna daha ne kadar dayanabiliriz? Ben nerdeyse ölmek üzereyim ama sorular bitip tükenmek bilmiyor...’”(Tumanov, 2018, s. 182).

Vefalı: Romandaki ana karakterlerden biri olan Chris ailesine ve büyüklerine karşı her zaman bağlı bir çocuk olmuştur. Kaybettiği dedesi ve babaannesini sık sık anar, onları unutamaz. Bu da Chris’in vefalı bir kişiliğe sahip olduğunu göstermektedir:

“Son iki ay içinde olanlardan söz etmediler, ama Ithaca’dan taşındıklarından beri hiç üstünde durmadıkları bir konu hakkında konuşular _ babaanne ve dedeleri hakkında.

Chris’le Francis boğazları düğümlenerek, onları çok özlediklerini itiraf ettiler. Onlarla yeterince birlikte olamadıklarından yakındılar.” (Tumanov, 2018, s. 222).

Karakterle İlgili Genel Değerlendirme: Kitabın ana karakterlerinden biri olan Chris Alt oluşturulurken çevresiyle olan ilişkisi, davranışları, konuşmaları ve olaylara karşı tutumu dikkate alınmıştır.

Chris’in karakter özellikleri açık ve net bir şekilde ortaya koyulmuştur. Karakter özellikleri birbiriyle tutarsız değildir. Bu özellikler kitapta sıkça tekrar edildiği için okuyucunun zihninde net bir şekilde yer etmektedir. Açık karakter özelliği gösteren Chris kitap boyunca aynı yönde özellikler sergilememiştir. Olumlu özelliklerinin yanı sıra olumsuz yönde özellikleri de vardır. Ancak olumlu ve olumsuz özellikleri kitap boyunca beraber kullandığı için durağan bir yapıya sahiptir.

Chris’in açık karakter özelliği göstermesi olumlu bir durumdur. Sorumluluk sahibi, duygusal, akıllı, soğukkanlı ve vefalı olması karakter eğitiminde kullanılacak niteliklerdir; karamsar olması ise karakter eğitiminde kullanılmayabilir. Genel olarak karakterin sürekli olumlu özellikler göstermesi okuyucunun ilgisini canlı tutmakta yetersiz kalabilir. Chris karakteri çocuk okurun kendi dünyasında rastlayabileceği bir karakterdir. Bu nedenle çocuklar kitabı okurken Chris’i rahatlıkla hayal dünyalarına yerleştirebilir. Chris’in sahip olduğu niteliklerin çoğu karakter eğitiminde kullanılabilir. Ancak sadece olumlu özellikler barındırmadığı için karakterin idealize edildiği söylenemez.

3.10.3.2. Francis Alt

Meraklı: Kitabın bir diğer ana karakteri olan Francis çok meraklı bir çocuktur. Girdiği ortamlarda bu merak duygusuna yenik düşerek her şeyi eller.

Yağmurdan kaçtıkları sırada girdikleri dükkânda da bu özelliğini hemen gösterir ve abisinden uyarı alır:

“Küçük kardeşinin her şeyi ‘elleme’ merakını iyi bilen Chris, ‘Hiçbir şeye dokunmak yok, Francis,’ diye uyardı onu. Francis genellikle bir şeye önce el atar, sonra soracağımı sorardı.

...

Yüksek bir rafta duran parlak sarı ciltli bir kitabı aşağıya alan Francis, ‘Şu koca kitaba bak, Chris!’ diye bağırdı. Kitabın ön kapağı deniz kabuklarıyla ve değerli görünen taşlarla işliydi. O kadar ağırdı ki, Chris hemen yetişip destek vermese, Francis’in elinden yere düşecekti. İkisi birlikte onu zar zor tezgâhın üstüne koyduklarında Chris, Francis’e kızgın bir bakış fırlattı.” (Tumanov, 2018, s. 12-15).

Yedikleri şekerler yüzünden düştükleri durumdan kurtulmak için tekrar dükkâna gittiklerinde dükkân sahibinin çıkardığı ruloları görünce hemen elleyip ne olduğunu sorması da Francis’in meraklı bir yapısı olduğunu göstermektedir:

“Francis, elini rulolardan birine uzatıp, ‘Nedir bu?’ diye sordu.

‘Sakın elleme!’ diye çılgık atan Bay Chagrin, Francis’in parmaklarına vurdu. ‘Seneduks’tan yeterince dersini almadın mı?’

‘Özür dilerim,’ diye geveledi Francis utanarak. Mahcup mahcup elini cebine sokup, tezgâhtan bir adım uzaklaştı.” (Tumanov, 2018, s. 45).

Gazeteci James Wrangel’in adamlarından kaçarken kendilerini kurtaran kamyonla geldikleri kulübenin alakası olup olmadığını düşünüp abisine sorması da Francis’in meraklı bir çocuk olduğunu göstermektedir:

“Birkaç saat sonra Chris’le Francis kulübeye yerleşmiş, şömineyi yakmış, ranzalarına uzanmışlardı. Nihayet, yumuşak şilteli gerçek yataklar!

‘O sarı kamyonla bu kulübenin bir ilgisi olabilir mi sence?’ diye merakını dile getirdi Francis esneyerek.” (Tumanov, 2018, s. 122).

Bilmeceleri bulmak için uğraştıkları sırada Alaska ile ilgili toprak satımı mevzusu Francis’in aklına takılır ve hemen ansiklopedileri karıştırmaya başlar. Buradan da Francis’in meraklı bir yapıya sahip olduğu sonucuna ulaşılmaktadır:

“Chris uykulu uykulu, ama belli belirsiz gülümseyerek, ‘Öyleyse, bu topraklar Alaska olmalı,’ sonucuna vardı. ‘En yüksek dağ McKinley. Diomedede de küçük olanı. Çözdün, Francis!’

‘Bence Alaska’ya senin dokunman gerek, Chris. Ama dokunmadan önce, bir şeyi daha kontrol etmek istiyorum. Hani şu toprak satma konusu... ilginç geldi bana.’

Francis yine ansiklopediye gömüldü.” (Tumanov, 2018, s. 183-184).

Duygusal: Francis de tıpkı abisi Chris gibi duygusal bir çocuktur. O da anne ve babasının işleri nedeniyle şehir değiştirmek zorunda kaldıklarında kısa süre önce kaybettikleri babaanne ve dedesinin evlerinin önünden geçerken çok duygulanır,

ağlamamak için kendini zor tutar. Bu da duygusal bir çocuk olduğunun göstergesidir:

“Derken bir gün, dede Alt ölüverdi. Babaanne Alt da eşinin ölümünün üstünden bir ay bile geçmeden kalça kemiğini kırdı, zatürreye yakalanıp yataklara düştü ve o da göçüp gitti. Yaşlı çiftin evi satıldı ve olanlar yaşamlarında büyük bir boşluk hissettiler. Ne var ki, kısa süre sonra, ne zamandır beklenen Mandeville’e taşınma planları yapılmaya başlanınca, babaanne de, dede de uzak birer anıya dönüştü. Anne babalarının büyük kentte bulunduğu yeni işler nedeniyle, Ithaca’dan nisanda taşınmaları gerekti; okul değiştirmek için hiç uygun bir zaman değildi bu. Ama Chris ve Francis bu zorluğu göğüslemeye razı olup, bütün arkadaşlarıyla vedalaştılar. Ardından, bir kamyon Alt’ların bütün eşyasını alıp götürdü. Arabaları Ithaca dışına doğru, babaanneyle dedenin eski evi önünden geçip giderken, göğüslerinde bir sızı hisseden Chris ve Francis, günün mutluluğunu bozmasından korkarak, gözyaşlarını gizlemek için burunlarını dergilere gömdüler. Tanımlanması güç, değişik duygularla dolup taşan çocuklar gözlerini otoyola dikip, onları bekleyen yeni hayatı düşünmeye çalıştılar.” (Tumanov, 2018, s. 25).

Yedikleri şekerlerin etkisiyle gittikçe yaşlanan Francis, abisinin fiziksel olarak kendisinden daha fazla etkilenip bu duruma ağladığını gördükçe o da duygulanır ve abisini teselli etmek için ona sarılır. Bu da Francis’in duygusal bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir:

“Sonunda kısık bir sesle, ‘Burada nerden gözlük alabilirim ki ben?’ dedi Chris. ‘Sincaplardan mı?’ Gidip, çekmeceli dolaptan küçük bir ayna aldı. Bir süre yüzünü inceledikten sonra ağlamaya başladı. Ayna yere düşüp parçalandı. Chris onlarca yılın gerilimiyle hıçkırma hıçkırma ağlıyordu. Ağabeyine yaklaşan Francis, daha önce hiç yapmadığı bir biçimde sarıldı ona. İki kardeş uzun bir süre kıpırdamadan öylece kaldılar.” (Tumanov, 2018, s. 130).

Akıllı: Francis olayları çabuk kavrayıp onları iyi analiz edebilen, iyi fikir yürüten bir çocuktur. Başlarına gelen durumların üstesinden nasıl geleceğini iyi bilir. Kendilerini kurtaracak haritayı Gazeteci Wrangel çaldığı zaman hemen bir plan yapmış ve haritayı ondan almıştır. Bu da Francis’in akıllı bir çocuk olduğunu göstermektedir:

“ ‘Sen neden söz ediyorsun?’ diye öfkelenildi Chris. ‘Harita olmazsa işimiz bitik demektir ve harita da onda. Mahvolduk!’

‘Mahvolduğumuz filan yok,’ diye hain hain güldü Francis. ‘Hadi gel, Bay Wrangel’a dostane bir ziyaret yapalım. Bizim gibi *beylerden* korkacak değil ya!’

Kardeşinin peşinden hole giden Chris, bir eliyle telefonu tutup ötekiyle kent rehberini açan kardeşini izledi şaşkın şaşkın. Aradığı numarayı bulunca, Chris’e kaçamak bir bakış atıp, sayıları tuşlamaya başladı Francis.

Kibar olmaya çalışarak, ‘Alo, Globus Televizyon Kanalı mı?’ diye sordu. ‘Bay James T. Wrangel’la konuşmak istiyorum, lütfen. Görevde mi? Ne zaman döner acaba? Çok teşekkürler.’ Sonra da ağabeyine, telaşla, ‘Hadi, çabuk ol!’ diyerek, kapıya doğru koştu. ‘Adam dönene kadar yalnızca bir saat zamanımız var.’

Francis’e yetişmekte zorlanan Chris, ‘Nasıl bir dümen çevirmeyi düşünüyorsun?’ diye sordu.

‘Akıl uçurtacak bir dümen!’ diye karşılık veren Francis, evden dışarı fırladı.” (Tumanov, 2018, s. 85-86).

Görevin son aşamasına geldiklerinde Francis şeker yedikleri dükkâna tekrar gitmek durumunda kaldığında oranın seyahat acentesi olduğunu görür. Öylesine broşürlere bakarken broşürlerin görev boyunca bilmecelerde buldukları ülkeler olduğunu anlar ve broşürlere gizlenen sırrı çözüp her şeyin düzelmesini sağlar. Buradan da Francis'in akıllı bir çocuk olduğu sonucuna ulaşılır:

“Ancak birdenbire gözüne takılan bir şey onu gerçeklere döndürüverdi. Stant raflarındaki seyahat broşürleri kapakları açıkça görülecek biçimde sıra sıra yerleştirilmişti. Dikkatle bakınca, bunların bilmeceleri çözerek buldukları on ülkenin broşürleri olduğunu fark etti. Hepsinin de kapağında farklı renkte, büyük birer harf vardı. Onca bilmeceyle baş etmiş olan Francis'in başka bir ipucuna gereksinimi kalmamıştı artık. Heyecandan zihnini toparlamakta güçlük çekiyordu. Harita rulosundaki iki sözcük!.. İşte, olay buydu! Bilmecelerin yanıtı olan ülkelerin broşürlerinde vurgulanan harflerle sözcükler oluşturulacaktı. Ve o iki sözcük, Francis'in aradığı şeyin yanıtıydı mutlaka, çocukluğa geri dönüşün anahtarı.” (Tumanov, 2018, s. 206).

Sinirli: Kitabın ana karakterlerinden olan Francis çok çabuk sinirlenen, olaylara çok tepki gösteren agresif bir yapıya sahiptir. Öyle ki kendilerinde meydana gelen değişikliklerin sebebini öğrenmeye gittiklerinde dükkânın camında kapalı yazısını görünce çok sinirlenir. Buradan da Francis'in agresif bir yapısı olduğu anlaşılır:

“Otobüs Kolomb Bulvarı'na saptığımda, Chris kardeşine göz atınca, içinde fırtınalar estiğini anladı. Ciddi bir 'ağabey' tavrı takınarak, 'Sakin ol! Yalnızca birkaç soru soracağız,' dedi. Ancak otobüsten indiklerinde, kardeşinin tehditkâr ifadesi hiç değişmemişti.

Dökülen dükkân cephesinin önüne geldiklerinde, vitrindeki yazıyı görünce birer of çektiler. CHAGRIN HOBİ VE TUHAFLIK ÇEŞİTLERİ yazan sarı tabelanın hemen altında çalاکalem '*Envanter Sayımı Nedeniyle Kapalı*' yazılmıştı.

'Ben ona envanteri gösteririm!' diye bağırarak Francis, kapıya atılıp, o kadar şiddetle vurmaya başladı ki, yoldan geçen birkaç kişi hayretle dönüp baktı. Az sonra içeride birinin dikkatini çekmeyi başardı. Kilit döndü ve o bıyıklı satıcının kel kafası caddeye doğru uzandı.” (Tumanov, 2018, s. 40).

Francis dükkâna girdikten sonra dükkân sahibine sert çıkışlar yapmıştır. Buradan da asabi bir karaktere sahip olduğu sonucuna ulaşılabilir:

“Kendini her an patlayacak bir bomba gibi hisseden Francis, 'Ne biçim bir yer burası böyle?' diye hesap sordu.

'Neden! Tuhafliklar dükkânı,' dedi adam. 'Ben de sahibi, Empedocles Chagrin'im.'

'Tuhafliklar dükkânı ha!' diye mırıldandı Chris.

Francis, kaplan gibi bakışlarla, 'Bize ne yaptınız?' diye hırlayarak, adama doğru bir adım attı.” (Tumanov, 2018, s. 41).

Gazeteci James Wrangel Francis ve Chris'in haritalarını çalıp onları tehdit ettiğinde de Chris'in sakinliğine karşın Francis çok öfkelenir. Ağzına geleni söyler. Buradan da Francis'in agresif bir yapısı olduğu sonucu çıkarılabilir:

“ ‘Yardımcılar’mış’ diye burnundan soludu Francis. ‘Bunu yaptırma için kiralık katiller tutmuş olmalı. Vay namussuz! Haberciye kötü bir haberim var: Biz de bela kesilebiliriz.’ ”(Tumanov, 2018, s. 85).

İyimser: Başlarına gelen durumlar karşısında Francis abisi Chris’e göre daha umutlu daya iyimser davranmaktadır. Kurtulacaklarına dair hep bir inancı vardır. Çok zorlanmalarına rağmen bu inancını kaybetmemiştir. Chris tamamen ümidini yitirip asla kurtulamayacaklarını düşünürken Francis kurtulmak için bir yerden başlamaları gerektiğini düşünür. Bu da Francis’in iyimser bir karaktere sahip olduğunu gösterir:

“Birdenbire okulun köşesinden fırlayan sınıf arkadaşlarından bir grup, doğruca Alt’ların durduğu noktaya yöneldi. Francis’e çarpan siyah saçlı, zayıf bir kız, başını kaldırıp baktı ve çabucak bir özür geveleyip yoluna devam etti. Bu, Helen Cartier’di ve Francis’i hiç tanımamıştı... Chris’in sınıf arkadaşları da vardı aralarında; sanki dünyanın en önemli şeyi o günün etkinlikleriymiş gibi gülüp şakalaşarak, geçip gittiler. Alt Kardeşler bu neşeli grubun, gürlütcü küçük kol bacak ordusunun sabırsızlıkla eğlenenin başlamasını beklediği toplantı salonunun kapısından girip gözden kaybolmasını izlediler.

Boğazındaki düğümü yutmaya çalışan Chris, kardeşine bakıp, ‘Biliyor musun, şu ana kadar için için, gözlerimi kaparsam bütün bu yaşlanma olayı yok olur diye umuyordum. Artık olmayacağına eminim,’ dedi.

Hâlâ Helen’in boş bakışlarının sarsıcı etkisindeki Francis, ‘Kısa zamanda yok edeceğiz,’ diye yanıtladı. Sonra kararlı bir ifadeyle gözlerini kısıp dikleşerek, ‘Hadi, eve gidip haritayı kontrol edelim. Yeni bir şeyler yumurtlayacak bol bol zamanı oldu,’ dedi.” (Tumanov, 2018, s. 65).

Haritanın kendilerini yanılttığını düşünen, birbiriyle alakasız yerleri gösterdiğini söyleyen Chris’e olayın iyi tarafından bakmasını söyleyen Francis’in bu tutumu iyimser bir yapısı olduğunu gösterir:

“Masadaki haritaya öfkeyle bakarak, ‘Bu harita insanı kandırıyor,’ dedi Chris.

Gözlerini Stockholm’den ayıramayan Francis, ‘Ne demek istiyorsun?’ diye sordu; kentin ortasındaki adada çok güzel bir park keşfetmişti. ‘Burada bir hayvanat bahçesi, eski evler falan var. Anlayamıyorum, bu-’

Ama Chris artık İsveç’le ilgilenmiyordu. ‘Haritanın bilmeceleri yerleştirdiği yerlere baksana,’ dedi, Sri Lanka’nın altındaki sözcükleri göstererek. ‘Bilmeceler dokunmamız gereken yerlerle ilgisiz noktalarda beliriyor. Hint Okyanusu’yla İsveç’in ne ilgisi var?’

‘Eh, hiç olmazsa nerde *aramayacağımızı* biliyoruz,’ diye kıkırdadı Francis. ‘Hadi, oyunbozanlık etme. İki günde iki tanesini çözdük. Bu hızla gidersek gelecek hafta sonu normale döneriz, balık mevsimine yetişiriz belki!’

Ne var ki, Francis’in iyimserliğine karşın, işler umdukları gibi gitmedi.” (Tumanov, 2018, s. 68-69).

Gazeteci James Wrangel’dan kaçarak babalarıyla balık tutmak için geldiklerinde kalmak için aldıkları kulübeye gelen Francis ve Chris kulübenin kendileri için çok güvenli bir yer olduğunu anladıklarında Chris yine endişelerini

dile getirir. Ama Francis yine olaya iyi yönünden bakar. Bu da iyimser bir yapıya sahip olmasının sonucudur:

“Kamyon Mandeville’i geride bırakıp, sevimli küçük çiftliklerle karavan parklarının yanından geçerken, ‘Farkında mısın, kulübede bizimkiler olmadan hiç kalmamıştık?’ diye belirtti Chris. ‘Becerebilir miyiz sence?’

‘Koskoca adamlarız artık,’ dedi Francis dalgın dalgın bıyıklarını sıvazlayarak. ‘Bak, telaşlanacak bir şey yok. Harita yanımızda, hatta coğrafya kitaplarımız da! O hırsızlık olayından sonra sırt çantalarımızı çıkarmamış olmamız bir mucize. Belki başka mucizeler de olur.’ ” (Tumanov, 2018, s. 95).

James Wrangel’dan kaçmak için plan yaptıklarında bunu üçüncü bir kişinin öğrenmiş olabileceği ihtimalini öğrenen James yine umutsuzluğa düştüğünde Francis bu ihtimal karşısında bile olaya iyi tarafından yaklaşmıştır. Buradan da Francis’in iyimser bir karaktere sahip olduğu anlaşılmaktadır:

“Telefon konuşmasını ve araya giren öksürük sesini öğrenince, umutsuzluk içinde başını salladı Chris: ‘En iyisi, burda oturup Ted’le Ned’i bekleyelim bari.’

‘Soluk alıp yürüyebildiğimiz, kafamızı çalıştırabildiğimiz sürece asla!’ diye atıldı Francis gözleri parlayarak. Sırt çantasını kaptığı gibi omuzuna attı. ‘Hadi yürü... hava kararmadan... adaya, marş!’

Chris bir şeyler mırıldanıp, istemeye istemeye kardeşinin peşinden Sherwood Ormanı’nın yolunu tuttu.” (Tumanov, 2018, s. 98).

Saklandıkları kulübenin çökmesiyle birlikte bilmeceleri çözmek için kullandıkları atlas ve ansiklopediler de kaybolduktan sonra Francis onlara ihtiyaçlarının olmadığını söyleyip bu olaya da iyi yanından bakarak iyimser bir karakter barındırdığını göstermiş olur:

“Francis, Chris’e şöyle bir baktı ve sorunun ne olduğunu hemen anladı: Ansiklopedi ve atlasları yoktu! Sarı kulübenin içindeki her şeyle birlikte çöküşü ikisinin de gözünün önünden gitmiyordu. O kitaplar olmadan bilmecelerle başa çıkmaya kalkışmak, fırtınanın göbeğinde Victoria Şelalesi’ni ip üstünde geçmeyi denemekten farksızdı.

Olumlu bir şeyler söylemeye çalışan Francis, ‘Belki de artık bilmeceleri kendi başımıza çözebilecek kadar ustalaşmışızdır...’ diye geveledi.” (Tumanov, 2018, s. 164).

Son bilmeceye geldiklerinde karşılaştıkları ikilem karşısında Chris’i yatıştırmaya çalışıp bunu da başaracaklarını söylemesi Francis’in iyimser bir karaktere sahip olduğunu bir kez daha göstermektedir:

“Francis soğukkanlılığını korumaya çalışarak, ‘Yani, yine her ikisi de geçerli,’ dedi. ‘Rusya da, Alaska da kıtalarındaki en yüksek doruğa sahipler.’

Chris hiddetle atlası itti. ‘Yeti artık!’ diye patladı. ‘Buna daha ne kadar dayanabiliriz? Ben nerdeyse ölmek üzereyim, ama sorular bitip tükenmek bilmiyor...’

‘Hey, başarabiliriz, Chris!’ dedi Francis, iskemlesini ağabeyininkine yanaştırarak. ‘Bu bilmeceyi de çözdük mü, tek bilmece kalıyor geriye. Dokuzun yanında birin lafı mı olur?’ ” (Tumanov, 2018, s. 182).

Neşeli: Francis yağmurdan kaçmak için girdikleri dükkânda her şeyin sebebi olan şekerleri görünce hemen birkaç tanesini ağzına atmıştır. Kızsa bile açlıktan Chris'in de yemesi üzerine abisine şaka ile takılmıştır. Bu da Francis'in eğlenceli bir karaktere sahip olduğunu göstermektedir:

“Chris, bir fincan kırdıkları ya da bir kapı çarptıklarında dedelerinin yaptığı gibi, ‘Bu kadar yeter! Bir daha seninle hiçbir yere gitmeyeceğim!’ diye bağırdı. ‘Daha parasını bile ödemedi onu ağzına atıyorsun!’ Birden midesinin guruldadığını hissetti ve öğlen doğru dürüst bir şey yemediğini hatırladı. Keyifle çiğneyen kardeşinin ağzına bakıp, sesindeki kızgın tonu korumaya çalışarak, ‘İstedğimden değil, ama... tadı nasıl?’ diye sordu.

‘Yola geleceğini biliyordum,’ diye kıkırdadı Francis. ‘*Tatlı* diye ben buna derim, Chris.’ Francis kutudan bir şeker daha alıp, etiketteki fiyata baktı.” (Tumanov, 2018, s. 18).

Gazeteci James Wrangel'dan kaçıp önceden babalarıyla balık tutmaya geldiklerinde kaldıkları kulübe geldiklerinde Chris Francis'e şifreyi hatırlayıp hatırlamadığını sorduğunda Francis abisine şakayla karışık cevap vermiştir. Bu da neşeli karakter yapısının bir sonucudur:

“Chris, ‘Kano hâlâ burada duruyor,’ diyerek rahat bir soluk aldı. Babalarının kayık için inşa etmiş olduğu derme çatma küçük iskeleden eğilmiş, suya bakıyordu. ‘Şifreyi hatırlıyor musun?’

‘Elbette,’ diye kıkırdadı Francis. ‘Sen daha yaşlısın, belleğin zayıflıyor herhalde. Oysa, ben hâlâ taze bir pilicim.’ Chris kardeşinin şakasını duymazlıktan geldi.” (Tumanov, 2018, s. 99).

Chris ve Francis'in bilmeceleri çözmeye çalıştıkları bir gece ikisi de yorgunken sabaha karşı Francis çok önemli bir ipucunu bulur ve şarkı söyleyerek oynamaya başlar. Bu da Francis'in neşeli karakterine bir örnektir:

“Francis bir sevinç çılgılığı atarak kitabı raftan aldı. Gecenin geri kalanında burnunu kitabın buruşuk sayfalarından çıkarmadı. Chris ikide bir kardeşine ne okuduğunu sormamak için, kulübenin içinde volta atıp duruyordu. Gece bitmek bilmiyordu. Francis'in elli birinci, Chris'in altmış ikinci doğum gününde, güneşin ilk ışıkları kulübenin doğu penceresine vurduğunda, Francis birdenbire ayağa fırlayıp, ‘Aman da Tim’cim, canım da Tim’cim!’ diye oynamaya başladı.” (Tumanov, 2018, s. 131-132).

Vefalı: Romandaki ana karakterlerden biri olan Francis de tıpkı abisi Chris gibi ailesine ve büyüklerine karşı her zaman bağlı bir çocuk olmuştur. Kaybettiği dedesi ve babaannesini sık sık anar, onları unutamaz. Bu da Francis'in vefalı bir kişiliğe sahip olduğunu göstermektedir:

“Son iki ay içinde olanlardan söz etmediler, ama Ithaca'dan taşındıklarından beri hiç üstünde durmadıkları bir konu hakkında konuştular _ babaanne ve dedeleri hakkında.

Chris'le Francis boğazları düğümlenerek, onları çok özlediklerini itiraf ettiler. Onlarla yeterince birlikte olamadıklarından yakındılar.” (Tumanov, 2018, s. 222).

Karakterle İlgili Genel Değerlendirme: Kitabın ana karakterlerinden biri olan Francis Alt oluşturulurken çevresiyle olan ilişkisi, davranışları, konuşmaları ve olaylara karşı tutumu esas alınmıştır.

Francis'in karakter özellikleri açık ve net bir şekilde ortaya koyulmuştur. Karakter özellikleri birbiriyle tutarsız değildir. Bu özellikler kitapta sıkça tekrar edildiği için okuyucunun zihninde net bir şekilde yer etmektedir. Açık karakter özelliği gösteren Francis kitap boyunca aynı özellikleri sergilememiştir. Olumlu özellikler taşıdığı gibi olumsuz özellikler de taşımaktadır. Ancak bu özellikleri kitap boyunca içi içe kullandığı için durağan bir yapıya sahiptir.

Francis'in açık karakter özelliği göstermesi olumlu bir durumdur. Meraklı, duygusal, akıllı, iyimser, neşeli ve vefalı olması karakter eğitiminde kullanılabilir niteliklerdir; sınırlı olması ise karakter eğitiminde kullanılmayabilir. Genel olarak karakterin sürekli olumlu özellikler göstermesi okuyucunun ilgisini canlı tutmakta yetersiz kalabilir. Francis karakteri çocuk okurun kendi dünyasında rastlayabileceği bir karakterdir. Bu nedenle çocuklar kitabı okurken Francis'i rahatlıkla hayal dünyalarına yerleştirebilir. Francis'in sahip olduğu niteliklerin çoğu karakter eğitiminde kullanılabilir. Ancak olumsuz özellikleri de olduğu için karakterin idealize edildiği söylenemez.

3.10.3.3. James T. Wrangel

Gazeteci olan James T. Wrangel'a kitapta pek ayrıntılı yer verilmemiştir. Bay Wrangel hırslı, çıkarları için her şeyi yapabilecek bencil bir karakterdir. Chris ve Francis'in durumlarını öğrenmesi ve onlarla girdiği etkileşimler, Bay Wrangel'ın bazı karakter özellikleri hakkında bilgi vermektedir. Öyle ki çocukların bu durumundan faydalanıp daha çok para kazanma derdine düşmesi fırsatçı bir karakter yapısına sahip olduğunu, Chris ve Francis'i kurtaracak haritanın peşine düşmesi acımasız ve bencil bir karakter yapısına sahip olduğunu ve çocukları harita için tehdit etmesi de özgüvenli bir karakter yapısı olduğunu göstermektedir. Amacından asla vazgeçmemesi, çocuklar nereye kaçsalar onları bulması, peşlerine adamlarını takması Bay Wrangel'ın hırslı bir karakter yapısı olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak James T. Wrangel kapalı ve durağan karakter özelliği gösterdiği için okurun özdeşim kurmak istemeyeceği bir karakter izlenimi

oluşturmuştur. Ayrıca karakter eğitiminde kullanılacak bir görüntü de oluşturmamıştır.

3.10.3.4. Diğer Kişiler

Kitaptaki ana karakterlerin gelişimlerine herhangi bir katkısı bulunmayan ve kitapta sadece isim olarak yer alan dekoratif kişiler de bulunmaktadır:

Anne, Baba, Empedocles Chagrin, Bay Spitzel, Helen Cartier, Hırçın Marvin, Neddy, Teddy, Sulugöz Teresa.

Tablo 31: Haritada Kaybolmak: Karakterlerin Genel Görünümü

Karakterler		Karakter Türü	Karakterin Geliştirilme Biçimi
Chris	Baş Kişi	Açık, Durağan	Dramatik
Francis	Baş Kişi	Açık, Durağan	Dramatik
James T. Wrangel	Yan kişi	Kapalı, Durağan	Dramatik

Yukarıdaki tabloya göre, Haritada Kaybolmak adlı romanda incelenen karakterden ana karakterler durağan özellik gösterirken yan karakter de durağan özellik göstermektedir. Ayrıca bütün karakterlerin dramatik yöntemle oluşturulması, karakterlerin sahip oldukları özelliklerin gerçeğe uygun ve inandırıcı olmasını sağlamaktadır.

Tablo 32: Haritada Kaybolmak: Karakter Nitelikleri

Chris Karakteri	
Karakter Eğitiminde Kullanılabilecek Nitelikler	Karakter Eğitiminde Kullanılmayacak Nitelikler

Sorumluluk Sahibi Duygusal Akıllı Soğukkanlı Vefalı	Karamsar
---	----------

Chris, karakter eğitiminde kullanılabilir özelliklere sahip bir karakterdir. Ancak karakter eğitiminde kullanılmayacak özelliği de bulunmaktadır. Bu da bu karakterin idealize edilerek oluşturulmadığını göstermektedir.

Tablo 33: Haritada Kaybolmak: Karakter Nitelikleri

Francis Karakteri	
Karakter Eğitiminde Kullanılabilir Nitelikler	Karakter Eğitiminde Kullanılmayacak Nitelikler
Meraklı Duygusal Akıllı İyimser Neşeli Vefalı	Sınırlı

Francis, karakter eğitiminde kullanılabilir özelliklere sahip bir karakterdir. Ancak karakter eğitiminde kullanılmayacak bir özelliği de vardır. Buradan da bu karakterin idealize edilerek oluşturulmadığı sonucu çıkarılmaktadır.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde, elde edilen bulgulardan yola çıkılarak incelenen romanlardaki karakterlerle ilgili sonuçlar, konuyla ilgili daha önce yapılmış çalışmaların sonuçlarıyla beraber verilmiştir. Sonuçlar verildikten sonra konuyla ilgili önerilerde bulunulmuştur.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Çalışmadaki bulgulardan yola çıkılarak en çok baskı yapan yerli ve çeviri çocuk romanlarında karakter geliştirme yolları, karakter çeşitleri, karakterlerin özellikleri ve karakter eğitiminde kullanılıp kullanılmayacağı ile ilgili bazı sonuçlara ulaşılmıştır:

- İncelenen kitaplardaki toplam 21 baş kişiden 20'si açık karakter, 1'i kapalı; 15 yan kişiden 8'i açık karakter, 7'si ise kapalı karakter özelliği göstermektedir. Baş kişilerden açık karakter özelliği gösteren 9 karakter çeviri çocuk kitaplarında, 11 karakter ise yerli çocuk romanlarında yer almaktadır. Yan kişilerden açık karakter özelliği gösteren 3 karakter çeviri çocuk romanlarında, 5 karakter ise yerli çocuk romanlarında yer almaktadır. Baş kişilerin çoğunun açık karakter özelliği göstermesi okuyucunun kendisini karakterle daha kolay özdeşleştirmesini sağlamaktadır.
- Kitaplarda açık karakter sayısının kapalı karakter sayısından daha fazla olduğu görülmektedir. Bu durumun okuyucu ilgisinin dağılmasına yol açabileceği söylenebilir.
- İncelenen kitaplardaki toplam 21 baş kişiden 19'u durağan karakter, 2'si ise devingen karakter özelliği göstermektedir. Durağan karaktere sahip olan baş kişilerin çoğu olumlu özelliklere sahiptir. Bu durum herhangi bir sorun oluşturmamaktadır. Ancak olumsuz özelliklere sahip olan baş kişilerin durağan yapıda olması sorun olmaktadır. Çünkü karakter eğitiminde kullanılacak özellikler barındırmaması çocuk okurun kişilik gelişiminde olumsuz etki yaratabilir.
- Kitaplardaki toplam 15 yan kişiden 14'ü durağan, 1'i devingen bir yapıya sahiptir. Kitaplardaki kişilerin genellikle durağan yapıda olmasının karakter gelişimi açısından bakıldığında yerinde bir tercih olduğu söylenemez.

- İncelenen kitaplardaki karakterler yalnızca dramatik yolla oluşturulmuştur. Sadece bu yolu kullanması karakterlerin tanıtılmasında eksiklikler olmasına neden olabilir.
- Araştırma kapsamında incelenen çeviri çocuk romanlarındaki 10 baş kişiden 5'i; yerli çocuk romanlarındaki 11 baş kişiden ise 7'si idealize edilerek oluşturulmuştur. İdeallik kavramını oluşturan özelliklere sıkça yer verilerek bu kavram pekiştirilmiştir. Bunların yanı sıra olumsuz özellikleriyle ön plana çıkan karakterlere de yer verilmiştir.
- Kitaplardaki baş kişilerin çoğu idealize edilerek oluşturulduğu için çocuk dünyasına uzak bir yapıda oldukları söylenebilir. Çünkü ideal özelliklerle donatılmış kahramanlar gerek davranışlarıyla gerek konuşmalarıyla her zaman çok iyi, hatasız, büyümüş de küçülmüş birer karakter olarak ele alınmışlardır. Bu da çocukların kitabı okurken kendilerini onların dünyasına uzak hissetmelerine neden olabilir.
- Ele alınan kitaplardaki karakterlerin bir bölümü gerçekçi bir yapıda oluşturulmuştur. Yani günlük hayatta rastlanabilecek şekilde ele alınmıştır (Bataklığın Kıyısındaki Ev, Haritada Kaybolmak, Şeker Portakalı, İstanbul'la Saklambaç, Bunun Adı Findel). Diğerleri ise abartılı bir ideallikle gerçeklikten uzaklaştırılarak oluşturulmuştur (Yonca Kız, Gülibik, Momo, Beyaz Yele, Son Ada'nın Çocukları).
- Kitaplardaki çocuk karakterlerin bazıları gerçek hayatla ve zorluklarla karşı karşıya gelmiştir. Örneğin, Şeker Portakalı adlı kitabın baş kişisi olan Zezé yoksulluk içinde yaşayan, ailesinin diğer ebeveynlerinden şiddet gören ve eve katkı sağlayabilmek için küçük yaşta çalışmaya başlayan bir karakterdir. Sevdiklerini kaybetmenin acısını, yaşamın zorluklarını, sevginin ve merhametin nasıl olduğunu küçükken tatmış ve gereğinden önce olgunlaşmıştır. Diğer bir örnek ise Yonca Kız adlı romandaki Yonca karakteridir. Yoksul bir ailenin kızı olan Yonca zenginlerin aşağılamalarına maruz kalmış, kendisi gibilerin sesinin çıkamayacağını zannetmiş, anne ve babası çalışırken küçücük yaşına rağmen evin sorumluluğunu üstlenmek durumunda kalmış, babasını kaybetmiş ve hayatın gerçekleriyle o yaşında yüzleşmiştir. Diğer kitaplarda da hayatın zorlu gerçekleriyle yüzleşen

karakterlerin bu zorluklarla başa çıkabilmek için çaba sarf ettikleri ve hayata karşı olumlu yaklaşıma çalıştıkları görülmektedir.

- Ele alınan kitaplardaki çocuk karakterlerin bir kısmı küçük yaşta çalışmak zorunda kalmışlardır. Çalışma hayatlarında karşılaştıkları sorunlarla başa çıkabilmeyi ve kanaatkâr olabilmeyi, sabretmeyi öğrendikleri görülmektedir. Bu durum da karakter özelliklerini büyük ölçüde etkilemiştir.
- İncelenen kitaplarda karakterler genellikle aileye, dostluğa, sevgiye, saygıya önem veren, vefalı ve sorumluluk sahibi kişilerdir. Bu da çocuk kitaplarında olması tercih edilen bir durumdur.
- Kitaplar genellikle ahlaki açıdan çatışma yaratmayacak şekilde oluşturulmuştur. Sadece Şeker Portakalı adlı romanda kitabın baş kişisi olan Zezé'nin ailevi sıkıntılardan da kaynaklı birtakım aykırı söz ve davranışları bulunmaktadır. Ancak kitapta karşılıksız sevgi ve merhametle bu tip durumların düzeltilebileceği mesajının sezdirilerek verilmesi çocuk okurun karakter eğitimine katkı sağlayabilir.
- İncelenen romanlarda okuyucuyu akıl yürütmeye iten, olumlu özellikleri çoğunlukta olan, okuyucunun rahatlıkla özdeşim kurabileceği yapıya sahip karakterler belirlenmiştir. Romanlardaki kişilerin çoğunun karakter eğitiminde kullanılacak özelliklere sahip olduğu söylenebilir. Bu özelliklerin içerisinde hayvanseverlik, meraklılık, akıllı olma, vefalı olma, duygusallık ve sorumluluk sahibi olma gibi özellikler ağırlıklı olarak kullanılmıştır.
- Ele alınan romanlarda genel olarak karakter eğitiminde kullanılacak özelliklerden en çok kullanılan karakter özellikleri olan hayvanseverlik, meraklılık, akıllı olma, vefalı olma, duygusallık ve sorumluluk sahibi olma özelliklerinden hayvanseverlik, meraklılık, akıllı ve sorumluluk sahibi olma özellikleri yerli romanlarda daha sık kullanılmıştır. Vefalı ve duygusal olma özellikleri ise çeviri romanlarda daha sık kullanılmıştır.
- Karakter eğitiminde kullanılmayacak özellikler içerisinde en çok kullanılan özellikler olan kıskançlık, inatçılık, agresiflik ve kindarlık özelliklerinden incelenen yerli çocuk romanlarında en çok inatçılık özelliği

kullanılmıştır. Çeviri çocuk romanlarında ise agresiflik özelliği daha sık kullanılmıştır.

- İncelenen çeviri çocuk romanlarında çoğunlukla karakterler durağan yapıda oluşturulmuştur. Yerli çocuk romanlarında da aynı durum geçerlidir. Karakterlerin çoğu durağan yapıdadır.
- Araştırmada incelenen romanlarda karakter eğitiminde kullanılabilir özellikler çeviri romanlarda genellikle sezdirilerek, okuyucunun bilişsel yeteneğine bırakılarak verilmiştir. Yerli romanlarda ise genellikle doğrudan verilmiştir. Bu da okuyucunun düşünmesine, muhakeme yeteneğini kullanıp geliştirmesine engel olabilir.

Sonuç olarak yerli çocuk romanlarından ve çeviri çocuk romanlarından seçilen bu kitaplar incelendiğinde farklı kültürlere ait kitaplar olmasına rağmen karakterlerin oluşturulma biçimleri ve davranış özellikleri paralellik göstermektedir. Kişilerin genel olarak çeşitli yollarla, çocukların duygu ve düşünce dünyasına yakın olarak oluşturulduğu görülmektedir. İncelenen kitaplarda genellikle başkişiler açık karakter, yan kişiler ise kapalı karakter özelliği göstermektedir. Bu kişiler ağırlıklı olarak durağan yapıda oluşturulmuştur. Romanlardaki kişilerin karakter özellikleri genellikle abartılı ve çocuk gerçekliğine uzak olarak verilmiştir. Bu da romanların inandırıcılığını ve çocukların okuma isteğini azaltabilir. Ancak karakter eğitimi açısından bakıldığında kişilerin idealize edilmiş özellikleri özdeşim kurulmasının istenebileceği yapıda oluşturulmuştur. Özellikle hayvanseverlik, meraklılık, akıllı ve vefalı olma, duygusallık ve sorumluluk sahibi olma gibi özellikleri çocuk okura aktarıırken bu kitaplardaki karakterlerden yararlanabileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Konuyla ilgili yapılan benzer çalışmalarda da bazı önemli sonuçlar elde edilmiştir. Karagül ve İnce Samur (2017) çalışmalarında ortaokul ders kitaplarında yer alan öykülerdeki kişileri karakter özellikleri açısından incelemiş ve bu öykülerdeki kişilerin genellikle metinler boyunca değişiklik göstermeden durağan bir yapı seyrettikleri sonucuna ulaşmıştır. Bu da yapılan bu çalışmanın sonucuyla örtüşmektedir.

Çiçek ve Aksoy (2016), çalışmalarında inceledikleri çocuk romanlarında bulunan kişilerin günlük hayatın içinden ve çocukların özdeşim kurabilecekleri şekilde, açık ve devingen yapıda oldukları sonucuna ulaşmışlardır. Ancak ulaşılan

sonuçlar bu çalışmanın sonucuyla örtüşmemektedir. Sarıkaya (2018) da benzer bir çalışmasında incelediği kitaplardaki kişilerin karakter özelliklerinin bu çalışmada incelenen kitaplardaki kişilerin karakter özellikleriyle rtüştüğu benzer sonuçlara ulaşmıştır. inpolat (2018) ise benzer bir çalışmasında Türkçe ders kitaplarındaki öykülerde incelediği karakterlerin çoğunun kapalı ve durağan özelliklere sahip olduğunu belirlemiştir. Bu sonuç da karakterlerin çoğunun durağan özellik göstermesi açısından bu çalışmanın sonuçlarıyla örtüşmektedir. Ancak yapılan bu çalışmada açık karakterler daha fazladır.

Tekşan, Set ve inpolat'ın (2019) alışmalarında ele aldıkları kitaplarda incelenen karakterlerin açık ve durağan karakter özelliklerine sahip oldukları tespit edilmiş ve bu karakterlerin idealize edilerek oluşturulduğu belirlenmiştir. İncelenen karakterlerin olması gerekeni değil olması isteneni yansıttığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum da yapılan bu çalışmanın sonuçlarıyla örtüşmekte ve çalışmanın sonuçlarını desteklemektedir.

ÖNERİLER

- ocuk edebiyatı yazarlarının karakterleri oluştururken bu karakterleri devingen yapıda oluşturması önerilmektedir. Böylece kitapların daha ilgi çekici, hareketli ve okurun zihinsel yeteneklerini sorgulayan bir yapıda olmasına etki edebilir.
- Yazarlar kitaplarında, karakter eğitiminde çatışma oluşturabilecek durumlara daha çok yer vererek ocuk okurun sorgulama yeteneğini daha fazla kullanmasına katkı sağlayabilir. Çatışma yaratan durumların nasıl çözüleceği okuyucuya doğrudan değil de sezdirilerek verilirse çocukların kendi sorgulama yeteneklerini, bilişsel yeteneklerini daha aktif kullanmalarını sağlanabilir.
- ocuk edebiyatı yazarları kitaplarını oluştururken çocuğa görelilik ilkesini göz ardı etmemelidir. Karakterler gerçekçi bir şekilde ve abartılmadan oluşturulmalıdır. Böylece ocuklar okudukları kitaplarda kendi hayal dünyalarından bir şeyler bulabilir ve kitaptan daha çok zevk alabilir.
- ocuk kitaplarında her sosyoekonomik düzeyden karakterlere ve kültürel çeşitliliğe yer verilmelidir. Bu sayede okuyucuların bakış açısı genişleyebilir ve kitabı daha keyifli bir şekilde okuyabilirler.

- Çocuklara kazandırılmak istenen ideal karakter özellikleri için onların okuyacakları kitaplar dikkatlice incelenmesi ve karakter eğitimine uygun olarak seçilmesi amaca daha doğru bir şekilde ulaşılmasını sağlayabilir.
- Çocuklar kitaplarla ilk olarak ailede tanıştıkları için ebeveynler çocukları yaş düzeylerine ve ilgilerine uygun, sevebilecekleri, karakter eğitimlerine olumlu yönde katkı sağlayacak kitaplarla buluşturmalıdır. Böylece hedeflenen kazanımlara daha rahat ulaşılabilir.
- Aile üyeleri çocuklar için kitap seçerken alanında uzman kişilerden yardım almalı ve araştırma yaparak kitap almalıdır. Bu sayede çocukların kitaplarla olan ilişkisi daha sağlıklı ve olumlu şekilde gelişebilir.
- Okul ve sınıf kütüphanelerinde nitelikli kitaplar bulundurulmalı, öğretmenler bu konuda titiz davranmalıdır. Çocukların gelişim özelliklerine göre kitaplar tercih edilmelidir.
- Çocuk kitabı yazarları eserlerini oluştururken çocuk edebiyatının temel ilkelerini göz ardı etmemelidir.

KAYNAKÇA

- Akın, E. (Ed.) (2019). *Çocuklar İçin Edebiyat Eğitimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Akyüz, M. (2014). *Muzaffer İzgü'nün Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Açısından İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aslan, M. (2011). *İlköğretimde Karakter Eğitimi ve Öğrencilere Kazandırılması Gereken Değerler*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Atayman, V., Dilidüzgün, S. & Kurultay, T. (1993). *Yabancı Çocuk Kitaplarına Açılan Bir Pencere: Almanca Çocuk ve Gençlik Edebiyatından Çeviri Öncesi Seçmeler*. İstanbul: Alman Kültür Merkezi.
- Bakkalbaşı, İ. (2009). *Johanna Spyri'nin "Heidi" Adlı Eserinden Yola Çıkarak Yayınevlerinin Çeviri Çocuk Edebiyatı Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Baş, B. (2015). *Türkçe Öğretimi Açısından Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Başegmez Tıgılı, H. (2014). *Miyase Sertbarut'un Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatı Öğelerine Göre İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Ciravoğlu, Ö. (2000). *Çocuk Edebiyatı*. İstanbul: Esin Yayınları.
- Çağatay, Ş. M. (2009). *Öğretmen Görüşlerine Göre Karakter Eğitiminde ve Karakter Gelişiminde Okulun Rolü*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Çiçek, M. & Aksoy, S. (2016). İsmet Bertan, Sevim Ak ve Görkem Yeltan'ın Çocuk Romanlarındaki Başkahramanların Çözümlemesi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(7), 113-131.
- Çinpolat, E. (2018). Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Öykülerdeki Kişilerin Karakter Özellikleri Üzerine Bir İnceleme. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 6(4), 1016-1040.
- Davis, M. (2003). What's Wrong With Character Education?. *American Journal of Education*, 110(1), 32-57.

- Doğan Gldenoglu, B. N. (2017). ocuk Edebiyatı Kitaplarındaki Yetişkin ve ocuk Karakterlerin İncelenmesi. *Journal of Human Sciences*, 14(4), 4768-4780.
- Dönmez, S. & Koçak, ř. (2018). Kutadgu Bilig’de ocuk Eğitimi. *Akra Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi*, 15, 145-192.
- Erten, A. (2011). *ocuk Yazını evirisine Yaklaşımlar*. Ankara: Hacettepe Yayıncılık.
- Gander, M. J. & Gardiner, H. W. (1993). *ocuk ve Ergen Gelişimi*. (A. Dönmez, N. elen, B. Onur ev.). Ankara: İmge Kitabevi.
- Gökşen, E. N. (1985). *rnekleriyle ocuk Edebiyatı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Gönen, M. (Ed.) (2019). *Erken ocukluk Döneminde ocuk Edebiyatı*. Ankara: Eğiten Kitap.
- Işık, M. (2017). *Karakter Eğitimi Açısından Mevlâna İdris Zengin’in Hikâye ve Masallarında Eğitsel İletiler*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rize.
- Karadeniz, E. (2019). *Behiç Ak’ın ocuk Hikâyelerinin ocuk Edebiyatının Temel geleri Açısından İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Karagl, S. & İnce Samur, A. . (2017). Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan yklerdeki Karakter zelliklerinin İncelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 5(2), 336-352.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karatay, H. (2011). Karakter Eğitiminde Edebi Eserlerin Kullanımı. *Turkish Studies*, 1(6), 1398-1412.
- Kıbrıs, İ. (2006). *ocuk Edebiyatı*. Ankara: Tek Ağaç Yayınları.
- Kıbrıs, İ. (2010). *ocuk Edebiyatı*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Kurudayıoğlu, M., Baş, B. & Aytan, N. (2013). 7. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Hikâyelerin Karakter Eğitimi Açısından İncelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1(4), 22-37.

- Kurultay, T. & Neydim, N. (1998). Çocuk ve Gençlik Edebiyatımızın Oluşumunda Çevirilerin Yeri ve Çeviri Çocuk edebiyatının Durumu Üzerine. *Binbir Kitap*, 1(2), 46-57.
- Lickona, T. (1993). The return of character education. *Educational Leadership*, 51(3), 6-11.
- Merriam, S. B. (2013). *Qualitative Research A Guide to Design and Implementation*. Selahattin Turan (Çev. Ed.). Ankara: Nobel Yayınları.
- Milson, A. J. ve Ekşi, H. (2003). Öğretmenlerin Karakter Eğitiminde Yetkinlik Duygusu Konusunda Bir Ölçme Aracına Doğru: Karakter Eğitimi Yetkinlik İnancı Skalası (KEYİS) ve Türkçeye Uyarlanma Çalışması. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1 (4), 99-130.
- Moddings, N. (2006). *Eğitim ve Mutluluk*. İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Neydim, N. (2003a). *Çocuk ve Edebiyat-Çocukluğun Kısa Tarihi/Edebiyatta Çocuk Figürleri*. İstanbul: Bu Yayınevi.
- Neydim, N. (2003b). *80 Sonrası Paradigma Değişimi Açısından Çeviri Çocuk Edebiyatı*. İstanbul: Bu Yayınevi.
- Neydim, N. (2007). "Türkiye'de Çeviri Çocuk Edebiyatı Tarihi" (Tek Yazarlı). *İlköğretimde Çocuk Edebiyatı*. (ss.65-90), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi AÖF Yayınları.
- Oğuzkan, A. F. (2010). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Okay, C. (1998). *Osmanlı Çocuk Hayatındaki Yenileşmeler (1850-1900)*. İstanbul: Kırkambar Yayınları.
- Oktay, A., Zembat, R., Gürkan, T. & Unutkan, Ö.P. (2006). *Ne Yapıyorum? Neden Yapıyorum? Nasıl Yapmalıyım?*. İstanbul: Ya-Pa Yayınları.
- Özdemir, E. (1995). *Eleştirel Okuma*. Ankara: Ümit Yayınları.
- Özdemir, M. (2005). Türkiye'de Çocuk Edebiyatı Kültürü Açısından Eğitim Fakültelerinde Okutulan "Çocuk Edebiyatı" Dersleri. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9, 110-119.
- Özgider, D. S. (2010). *Türkiye ve İngiltere'de Çok Satılan Çocuk Kitaplarının Biçimsel ve İçerik Özellikleri Açısından Karşılaştırılması*. (Yayımlanmamış

- Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Puurtinen, T. (2006). "Translating Children's Literature: Theoretical Approaches and Empirical Studies" *The Translation of Children's Literature: A Reader*, (Ed. G. Lathey), pp.54-65, Multilingual Matters Ltd.
- Sarıkaya, H. (2018). *Muzaffer İzgü'nün Çocuk Romanlarındaki Karakterlerin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziantep Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Sarıyüce, H. L. (2012). *Türk Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Ansiklopedisi*. İstanbul: Nar Yayınları.
- Sever, S. (1995). Çocuk Kitaplarında Bulunması Gereken Yapısal ve Eğitsel Özellikler. *Abece Eğitim ve Ekin Dergisi*, 107, 14-15.
- Sever, S. (2007). Çocuk Edebiyatı Öğretimi Nasıl Olmalıdır?. 2. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi*, 41-56.
- Sever, S. (2008). *Çocuk ve Edebiyat*. İzmir: Tudem.
- Sınar Çılgın, A. (2007). *Çocuk Edebiyatı*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Şahbaz, M. B. (2016). *Çeviri Çocuk Edebiyatı Ürünlerindeki Kültürel Ögeler*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Başkent Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Şimşek, T. (Ed.) (2018). *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Şirin, M. R. (1988). *Çocuk Edebiyatı Yıllığı 1988*. İstanbul: Gökyüzü Yayınları.
- Şirin, M. R. (2007a). *Çocuk Edebiyatı Kültürü-Okuma Alışkanlığı ve Medya Sarmalı*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Şirin, M. R. (2007b). *Çocuk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.

- Tekin, E. (2017). *Süleyman Bulut'un Çocuk Kitaplarının Çocuk Edebiyatının Temel İlkeleri Açısından İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Tekin, M. (2004). *Roman Sanatı*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Tekşan, K., Set, G. & Çinpolat, E. (2019). Çocuk Kitapları ve İdealist Kahramanlar. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 51, 241-261.
- Temizyürek, F. (2003). Türkçe Öğretiminde Çocuk Edebiyatının Önemi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 13, 161-167.
- TDK (2011). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Wynne, E. A. (1985). The Great Tradition in Education: Transmitting Moral Values. *Educational Leadership*, 43(4), 4-9.
- Yalçın, A. & Aytaş, G. (2002). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yalçın, A. & Aytaş, G. (2011). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yılar, Ö. & Turan, L. (Ed.) (2015). *Eğitim Fakülteleri İçin Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Yılmaz, O. (2016). Kurgusal Nitelikli Çocuk Kitapları ve Karakter Eğitimi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 4(3), 311-325.
- Zivtçi, N. (2007). Çocuk Edebiyatı Çevirisinde Kültürel Değerlerin Aktarılması. 2. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi*, 357-360.
- http://www.cortland.edu/character/ce_iv.htm. (22.06.2020)

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı-Soyadı	GÜLŞAH SET
Doğum Yeri-Tarihi	Gölköy- 28.02.1993
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Amasya Üniversitesi, Türkçe Öğretmenliği
Yüksek Lisans	Ordu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı (Devam Ediyor)
Bildiği Yabancı Diller (varsa)	İngilizce
Bilimsel Faaliyetleri (varsa)	<p>Tekşan, K., Mutlu, H. H., Set, G. (2018). Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri Öğrencilerine Okumaları İçin Hangi Kitapları Neden Öneriyor?. <i>II. Uluslararası Sınırsız Eğitim ve Araştırma Sempozyumu</i>, Bodrum-Muğla.</p> <p>Mutlu, H.H., Tekşan, K., Set, G. (2018). Yenilenen Türkçe Öğretim Programı Çerçevesinde Ortaokul 5. Sınıf Öğrencilerinin Türkçe Dersine Yönelik Tutumlarının Başarıya Etkisi. <i>II. Uluslararası Sınırsız Eğitim ve Araştırma Sempozyumu</i>, Bodrum-Muğla.</p> <p>Mutlu, H.H., Set, G. (2020). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kullanılan C1 Seviye Ders Kitaplarındaki Kültür Unsurlarının İncelenmesi (Gazi Yabancılar İçin Türkçe-İstanbul Yabancılar İçin Türkçe). <i>Dil Dergisi</i>, 1 (171), 91-108.</p> <p>Tekşan, K., Set G., Çinpolat, E. (2019). Çocuk Kitapları ve İdealist Kahramanlar. <i>Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi</i>, (51), 241-261.</p>
İş Deneyimi	
Çalıştığı Kurumlar	Ordu Kültür Çocuk Kulübü (Türkçe Öğretmeni)
İletişim	
E-Posta Adresi	setgulsah@gmail.com
Tarih	24/06/2020